

Ingediende Zienswijzen Windpark A15

Inhoudsopgave

Zienswijze 1	pag. 2
Zienswijze 2	pag. 4
Zienswijze 3	pag. 8
Zienswijze 4	pag. 10
Zienswijze 9	pag. 24
Zienswijze 11	pag. 36
Zienswijze 20	pag. 50
Zienswijze 25	pag. 54
Zienswijze 31	pag. 69
Zienswijze 25	pag. 83
Zienswijze 36	pag. 99
Zienswijze 37	pag. 115
Zienswijze 38	pag. 119
Zienswijze 40	pag. 128
Zienswijze 43	pag. 137
Zienswijze 79	pag. 139
Zienswijze 80	pag. 153
Zienswijze 81	pag. 157
Zienswijze 82	pag. 171
Zienswijze 94	pag. 185

We hebben 99 zienswijzen ontvangen waarvan een groot aantal gelijkkluidend is. Omdat deze gelijkkluidend zijn als zienswijze 4 is alleen zienswijze 4 toegevoegd aan dit document.

1

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@hotmail.com>
Verzonden: dinsdag 20 mei 2025 18:10
Aan: Postbus
Onderwerp: Ontwerp omgevingsvergunning
Categorieën: 5.1.2e

U ontvangt niet vaak e-mail van 5.1.2e@hotmail.com. [Ontdek waarom dit belangrijk is](#)

Geachte Heer, Mevrouw,

Ik weet niet of dit de juiste manier is, maar bij deze wil ik officieel bezwaar maken tegen de bouw van drie windturbines in afwijking van het bestemmingsplan Windpark A15 Lingewaard.

Er komt daar straks al de uitbreiding van de A15. Er loopt al een Betuwetrein. Op een gegeven moment is het genoeg geweest.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@hotmail.com>
Verzonden: zaterdag 24 mei 2025 08:59
Aan: Postbus; gemeente@lingewaard.nl
Onderwerp: Bezwaar drie windturbines langs de Linge bij Haalderen
Bijlagen: processed-E93968DE-D0E9-41DD-B830-C232A0345266.jpeg

Categorieën: 5.1.2e

U ontvangt niet vaak e-mail van 5.1.2e@hotmail.com. [Ontdek waarom dit belangrijk is](#)

Geachte college / geachte dame / heer,

Bij de openbare bekendmakingen in Het Gemeentenieuws van woensdag 21 mei 2025 lees is het voornemen om een vergunning in afwijking van het bestemmingsplan te verlenen voor de bouw van 3 windturbines in het gebied langs de Linge bij Haalderen.

Als bewoner uit de wijk de 5.1.2e maak ik bezwaar tegen dit voornemen en het afgeven van de vergunning om de bouw van windmolens mogelijk te maken.
Redenen:

- Gezondheid zoals: hinder van geluid, slagschaduw en licht vanwege het waarschuwingstompje op de molen (waar steeds een wiek voorlangs draait).
- Natuur: schade voor dieren die hinder hebben van het geluid, de schaduw of het draaien van de wieken.
- Omgeving / recreatie: windmolens passen niet in het open gebied langs de Linge. Het plaatsen van zulke hoge windmolens (geldt voor alles hoger dan een boom) zou het gebied tussen de dorpen en ook de verdere omgeving verminken.

Als bijlage is de foto van het betreffende verzoek bijgesloten.

Graag ontvang ik van u een bevestiging en wordt blijf ik door u geïnformeerd over de voortgang.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2

3

Zienswijze indienen Windpark A15
Zaaknummer 1357314

Registratiedatum	20-06-2025
------------------	------------

Gegevens aanvrager	
Naam aanvrager	5.1.2e
Adres aanvrager	5.1.2e
Woonplaats aanvrager	5.1.2e 5.1.2e
Email aanvrager	5.1.2e @hetnet.nl
Telefoonnummer aanvrager	5.1.2e

Namens wie dient u een zienswijze in	Mijzelf
Namens wie dient u een zienswijze in (naam en voorletters)	
Namens welke rechtspersoon dient u een zienswijze in (naam bedrijf, stichting of vereniging)	
Straat en huisnummer	
Postcode en plaats	

U dient een zienswijze in op de vergunningaanvraag Windpark A15	
Tegen welk onderdeel dient u een zienswijze in?	De ontwerp-omgevingsvergunning De ontwerp VVGB Het m.e.r.-beoordelingsbesluit
Identificatienummer ontwerp omgevingsplan	ODRA 23AB2433
Uw reactie op het plan	hallo er zijn landelijk geen normen voor geluidsoverlast en aantal uren slagschaduw dus het wordt nergens aan getoetst lingewaard hanteert een eigen norm maar wie zegt dat die voldoet? de gezondheidseffecten op lange termijn zijn volgens mij onvoldoende onderzocht waarom dit er nu doordrukken als er nog normen in de maak zijn en ik vraag mij af waarom het bestemmingsplan wel gewijzigd kan worden voor dit initiatief

Privacyreglement	
Klik hier om het Privacyreglement gemeente Lingewaard in te zien	
Ik heb kennis genomen van het Privacyreglement gemeente Lingewaard	Ja

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1

4

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard
Postbus 15
6680 AA Bemmelen

Indiener : 5.1.2e
Adres : 5.1.2e , 5.1.2e 5.1.2e
E-mailadres : 5.1.2e @hotmail.com

Betreft : Zienswijze op ontwerpbesluit Windpark A15-Lingewaard

Zaaknummer : ODRA23AB2433

23 juni 2025, Gendt

Geacht College van burgemeester en wethouders,

Als inwoner van Lingewaard dien ik deze zienswijze in om mijn ernstige bezwaren te uiten tegen de voorgenomen ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard (hierna ook: 'windpark').

Hoewel ik het belang van de energietransitie erken, ben ik ervan overtuigd dat dit windpark aanzienlijke nadelige gevolgen heeft voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur, en financiële positie. De onderbouwing van de noodzaak van het realiseren van het project is gebrekkig en de risico's wegen zwaarder dan de beoogde voordelen. Bovendien heeft de gemeente procedurele fouten gemaakt, de wensen van de burgers onvoldoende serieus genomen en dreigt er op gemeenteniveau een besluit te worden genomen, terwijl men in afwachting is van nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken.

Daarom verzoek ik u dringend om de plannen voor Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen en de ontwikkeling niet goed te keuren. Hieronder licht ik mijn bezwaren toe in tien kernpunten, elk ondersteund door betrouwbare bronnen (met hyperlinks, voor de volledigheid met leesbare vindplaats).

1. Netcongestie, schijn van energieneutraliteit en ontbreken nut en noodzaak

Netcongestie

De Nederlandse elektriciteitsinfrastructuur kampt met ernstige netcongestie, waardoor nieuwe energiebronnen niet op het netwerk kunnen worden aangesloten en niet tegemoet kan worden gekomen aan de vraag van bedrijven en burgers. Ook in Gelderland, inclusief de gemeente Lingewaard, is de netcapaciteit ontoereikend. In Flevoland en in Gelderland staan bij Liander duizenden bedrijven en instellingen op de wachtlijst voor een (zwaardere) aansluiting. Er wordt weliswaar gewerkt aan verzwaring en uitbreiding van het overvolle stroomnet, maar TenneT verwacht dat daarvoor benodigde projecten pas in 2033 of mogelijk pas in 2035 klaar zullen zijn, en niet in 2029 zoals de verwachting was.

Bedrijven, scholen en ook wind- en zonneparken in deze regio's moeten hierdoor langer wachten op een nieuwe of zwaardere aansluiting. Dit belemmert lokale ondernemers in hun groei en verduurzaming. Desondanks overweegt de gemeente goedkeuring te verlenen aan de

ontwikkeling van een windpark dat extra druk legt op het reeds overbelaste energienetwerk. Dit verergert de netcongestie en schaadt de economische vitaliteit van Lingewaard.

Schijn van energieneutraliteit

Voorts streeft de gemeente op papier naar elektrische energieneutraliteit in 2030, maar Windpark A15-Lingewaard draagt hier niet reëel aan bij. Het windpark zou 99% van de tijd 24.000 tot 26.000 huishoudens van stroom moeten voorzien, maar windenergie is afhankelijk van weersomstandigheden. Wanneer het niet waait, moet fossiele stroom worden ingekocht, wat de afhankelijkheid van back-upcentrales vergroot. Deze centrales moeten blijven bestaan en worden onderhouden, wat de energie- en netbeheerkosten verhoogt. Om energieneutraal te worden, zouden de initiatiefnemers aan de gemeente moeten garanderen dat het windpark 99% van de tijd energie levert, wat technisch onhaalbaar is en de zwakte van dit plan blootlegt.

Geen nut en noodzaak

Tot slot leid ik uit de Kamervragen over extra windturbines op land, die onlangs aan de minister van Klimaat en Groene Groei zijn gesteld, af dat in 2024 reeds het opwekken van 39 terawattuur (TWh) aan hernieuwbare energie op land is gerealiseerd. Dit terwijl de doelstelling uit het Klimaatakkoord 42 TWh is (waarvan 35 TWh wind op land en grootschalige zon, en 7 TWh zon op daken). Er kunnen derhalve vraagtekens worden geplaatst bij het nut en de noodzaak van het project Windpark A15-Lingewaard. Het is aan de gemeente om het nut en de noodzaak van dit project, met inachtneming van voorgaande informatie, te (her)overwegen en te onderbouwen.

Om deze redenen verzoek ik u het project te heroverwegen. Ten aanzien van dit onderwerp leg ik daartoe specifiek de volgende vragen bij u neer:

- a) Is onderzocht of de windturbines op het energienetwerk kunnen worden aangesloten?
- b) Is de toezegging gedaan dat de windturbines per datum oplevering op dat netwerk kunnen worden aangesloten?
- c) Zo ja, waar kan deze toezegging (in de ter inzage gelegde stukken) worden gevonden?
- d) Zo nee, per wanneer kunnen de windturbines dan wel op het netwerk worden aangesloten?
- e) Wat heeft de aansluiting van Windpark A15-Lingewaard op het energienetwerk voor gevolgen voor woningen en bedrijven in de omgeving die dan of in de nabije toekomst ook op het netwerk willen of moeten worden aangesloten?
- f) Wat heeft de aansluiting op het netwerk van Windpark A15-Lingewaard voor gevolgen voor woningen en bedrijven die zelf op dit moment al zonnepanelen hebben en ook stroom aan het netwerk terug leveren?
- g) Is de realisatie van het project Windpark A15-Lingewaard noodzakelijk gezien alle projecten voor hernieuwbare energie die reeds op land zijn gerealiseerd en de hoeveelheid hernieuwbare energie die daarmee wordt opgewekt?

Verwijzingen:

- Uitbreiding stroomnet loopt jaren vertraging op: 'Grote klap' (12 juni 2025): <https://www.gelderlander.nl/economie/uitbreiding-stroomnet-loopt-jaren-vertraging-op-grote-klap~af2a912f/>
- Netbeheer Nederland, Rapport Netcongestie 2024): <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/06/25/studie-maatschappelijke-kosten-netcongestie>
- Change Inc., Een slim stroomnet als oplossing voor netcongestie? (2024):

<https://www.change.inc/energie/een-slim-stroomnet-als-oplossing-voor-netcongestie-twee-nederlandse-bedrijven-staan-al-in-de-rij-41288>

- Vragen van het lid Vermeer (BBB) aan de minister van Klimaat en Groene Groei over extra windturbines op land (2025Z11989):

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2025Z11989&did=2025D27430>

- Noise effects of the use of land-based wind energy, Umweltbundesamt:

<https://www.umweltbundesamt.de/en/publikationen/noise-effects-of-the-use-of-land-based-wind-energy>.

2. Gezondheidsrisico's door geluid, slagschaduw en Bisphenol (A)

Gezondheidsrisico's door geluid en slagschaduw

Windturbines veroorzaken geluidsoverlast, met name laagfrequent geluid, en slagschaduw. Inmiddels is door verschillende onderzoeken aangetoond dat laagfrequent geluid een groter probleem is dan gedacht. Het kan gezondheidsproblemen veroorzaken, zoals stress, slaapproblemen, hoofdpijn, hoge bloeddruk, hart- en vaatziekten (hartritmestoornissen), depressie, concentratieproblemen en problemen met het immuunsysteem.

De huidige normen zijn gebaseerd op verouderde inzichten. De huidige normen in het Activiteitenbesluit Milieubeheer bieden daardoor onvoldoende bescherming. De opgenomen grenswaarden van het aantal decibel zijn voorts jaargemiddelden en daardoor niet controleerbaar door bijvoorbeeld een omgevingsdienst als de ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem). De precieze effecten van laagfrequent geluid zouden eerst beter moeten worden onderzocht alvorens nog meer windturbines op land te plaatsen.

Gezondheidsrisico's door Bisphenol (A)

Naast de risico's voor de gezondheid als gevolg van het geluid van de windturbines, bestaat het risico op gezondheidsschade veroorzaakt door Bisphenol (A) (hierna: BPA). BPA is een bestanddeel van de wieken van een windturbine. Door erosie slijten deze wieken, waardoor er BPA in de directe omgeving van de windturbines terecht komt. Het RIVM kenmerkt BPA als een zeer zorgwekkende stof doordat het de hormoonhuishouding verstoort, een schadelijk effect heeft op het immuunsysteem van jonge en zelfs ongeboren kinderen en schadelijk is voor de vruchtbaarheid. Verontrustend is bovendien dat BPA nauwelijks afbreekbaar is. Door uitspoeling komt de BPA ook in sloten en rivieren terecht en in dit geval dus in de Linge. Ook de effecten van BPA, op de gezondheid van omwonenden én de natuur, zouden eerst uitvoerig(er) moeten worden onderzocht. Ook hierover dient eerst meer duidelijkheid te komen alvorens wordt besloten tot het plaatsen van nieuwe windturbines.

Gezien de afstand van mijn woning tot de geplande windturbines vrees ik door deze wezenlijke risico's voor mijn gezondheid, de gezondheid van mijn naasten en die van mijn burens. Er zullen zeker stukken te vinden zijn waarin wordt aangevoerd dat windturbines niet schadelijk zijn voor de gezondheid. Er is echter een veelvoud aan studies en onderzoeken die dat standpunt inmiddels onderbouwd weerleggen (zie voor enkele daarvan het kopje 'Verwijzingen'). De gemeente heeft onvoldoende aangetoond dat het veilig is voor de omwonenden om windturbines te plaatsen. De gemeente neemt hierdoor een onverantwoord risico voor de gezondheid van de omwonenden en de overige inwoners van Lingewaard.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het (laten) ontwikkelen van Windpark A15-Lingewaard bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Ten aanzien van het (her)overwegen van het project, leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn deze effecten op de gezondheid van de omwonenden meegewogen?
- b) Is onderzocht bij hoeveel woningen, hoeveel nachten per jaar, en met welke intensiteit hinder zal optreden?
- c) Zo ja, heeft de gemeente de uitkomst van dat onderzoek meegewogen en wat waren de overwegingen om desondanks tot een ontwerp-omgevingsvergunning en een ontwerp-verklaring van geen bedenkingen te komen?
- d) Zo nee, waarom heeft een dergelijk onderzoek niet plaatsgevonden?
- e) Is het juist dat tot nu toe bij alle berekeningen slechts van gemiddelden (Lden/Lnight) is uitgegaan, zonder dat een analyse van pieken, vollastmomenten of structurele nachtelijke overlast heeft plaatsgevonden?
- f) Zo ja, waarom volstaat naar het oordeel van de gemeente een dergelijk incomplete analyse en berekening?
- g) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden?
- h) Zo ja, op welke wijze is dit meegewogen in de besluitvorming?
- i) Zo nee, wat maakt dat de gemeente desondanks voornemens is het project te laten realiseren?
- j) Zou, zeker in het licht van de uitspraak van de Raad van State van 18 juni 2025, niet (alsnog) een deugdelijk onderzoek naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden dienen plaats te vinden?
- k) Is er een medisch biofysisch onderzoek gedaan naar de cumulatieve effecten van de bestaande Betuwelijn, de nog door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard?
- l) Zo ja, wat waren de uitkomsten daarvan en op welke wijze zijn deze meegewogen in de besluitvorming?
- m) Zo nee, waarom is er geen medisch biofysisch onderzoek naar de cumulatieve effecten gedaan, terwijl dit wel verplicht is gezien het feit dat op de locatie van dit project zich reeds de Betuwelijn bevindt en de snelweg A15 zal worden doorgetrokken?
- n) In hoeverre zijn de cumulatieve effecten van de Betuwelijn, de door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard op de nachtrust van de omwonenden in kaart gebracht en meegewogen?
- o) Wat maakt dat de gemeente de nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken niet afwacht?
- p) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat deze windturbines inderdaad gezondheidsschade veroorzaken?

Verwijzingen:

- NLVOW, Symposium: Wetenschap ontbreekt in windturbinebepalingen (2024):
<https://nlvow.nl/actueel/symposium-wetenschap-ontbreekt-windturbinebepalingen>
- Raad van State, Uitspraak Windpark Delfzijl Zuid (2023):
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@136680/202003882-3-r3/#:~:text=%22De%20raad%20heeft%20zijn%20standpunt,voor%20haar%20rechtstreeks%20werkende%20windturbinebepalingen>
- Europese Autoriteit voor voedselveiligheid:
<https://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/bisphenol>

- De presentatie Bisfenol A en windturbines – Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid en de presentatie Voorkomen Bisfenol-A in oppervlaktewater Flevoland - Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid:
<https://stateninformatie.flevoland.nl/Vergaderingen/Statencommissie-Ruimte,-Natuur-en-Duurzaamheid-RND/2023/11-oktober/19:00/Agenderingsverzoek-Forum-voor-Democratie-en-50PLUS-Bisfenol-A>
- Analyse en advies Windturbinebeleid, huisarts Sylvia van Manen:
<https://www.windwiki.nl/wp-content/uploads/2025/02/Analyse-en-advies-windturbinebeleid.pdf>
- Zembla, Een achtergehouden rapport over het lawaai van windmolens:
<https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/zembla-podcast-een-achtergehouden-rapport-over-het-lawaai-van-windturbines>
- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

3. PFAS-verontreiniging door windturbines - risico's voor omwonenden en ecosystemen

De productie, bouw en sloop van windturbines brengen risico's op PFAS-verontreiniging (per- en polyfluoralkylstoffen-verontreiniging) met zich mee. PFAS, net als BPA ook wel 'forever chemicals' genoemd (let wel, PFAS en BPA verschillen qua chemische structuur, toepassingen en toxicologisch profiel), worden gebruikt in coatings van turbinebladen en kunnen in het milieu terechtkomen, met schadelijke gevolgen voor bodem, water, en gezondheid. Een rapport van het RIVM waarschuwt dat PFAS moeilijk afbreekbaar zijn en risico's vormen voor omwonenden en ecosystemen. Volgens wetenschappers moeten PFAS zelfs als risicofactoren voor kanker bij vrouwen worden beschouwd.

De gemeente heeft niet onderzocht of de turbines van Windpark A15-Lingewaard PFAS-vrij zijn of hoe het afval ervan wordt verwerkt. Als inwoner vrees ik voor verontreiniging van ons waardevolle landschap en ons drinkwater. Dit risico rechtvaardigt een heroverweging van het project.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het project bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Meer specifiek leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn de risico's op PFAS-verontreiniging meegewogen?
- b) Is in het besluit tot ontheffing specifiek de verontreiniging door PFAS meegenomen?
- c) Zo nee, waarom niet?
- d) Zo ja, wat zijn de overwegingen om ondanks de PFAS-verontreiniging toch een ontheffing te verlenen?
- e) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat sprake is van PFAS-verontreiniging, met als mogelijke effecten gezondheidsschade van de omwonenden en schade voor de natuur en biodiversiteit?
- f) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de natuur?

Verwijzingen:

- RIVM, PFAS in het milieu (2023):
<https://www.rivm.nl/pfas>
- RIVM, PFAS en windturbines (op zee):
<https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2022-0241.pdf>

- Duidelijk verband' tussen blootstelling aan PFAS en verschillende kankers:
<https://www.mo.be/nieuws/duidelijk-verband-tussen-blootstelling-aan-pfas-en-verschillende-kankers>.

4. Schade aan natuur en biodiversiteit

De locatie van Windpark A15-Lingewaard, nabij de Linge en de Betuwelijn, ligt in een ecologisch waardevol gebied. Ook op andere wijze dan de reeds hiervoor genoemde, zijn windturbines schadelijk voor ecosystemen. Windturbines bedreigen namelijk onder meer vogels en vleermuizen door botsingen met de wieken, wat de biodiversiteit aantast. De provincie Gelderland heeft weliswaar een ontheffing verleend van de Wet Natuurbescherming (WNB), maar de onderbouwing hiervan is zwak. Fractie B06 heeft gewezen op onvolledige natuurtoetsen, wat mijn vertrouwen in dit proces ondermijnt.

Wat onder meer opvalt is dat bij de stikstofberekening ten behoeve van het al dan niet verlenen van de ontheffing de interne saldering is gebruikt bij de Aerius-berekening. Op grond van de uitspraak van de Raad van State in december 2024 is dat echter niet langer toegestaan. Dat betekent dat er een nieuwe Aerius-berekening zal moeten worden gemaakt. De kans dat de WNB-vergunning als gevolg daarvan ongeldig wordt verklaard, is aannemelijk.

Meerdere rapporten benadrukken dat windparken zorgvuldig moeten worden gepland om natuurverlies te voorkomen. De gemeente zou moeten kiezen voor alternatieven zoals zonnepanelen op daken, die minder impact hebben op onze natuur.

Gezien het voorgaande verzoek ik de gemeente de totstandkoming van de ontheffing van de WNB en de onderbouwing daarvan bij de heroverweging van het project Windpark A15-Lingewaard te betrekken. Onder meer verzoek ik u het volgende te onderzoeken, af te wegen en de geformuleerde vragen te beantwoorden:

- a) Is er al een nieuwe Aerius-berekening aangevraagd of gemaakt?
- b) Zo ja, kan bij de nieuwe berekening de WNB-vergunning in stand blijven?
- c) Zo nee, waarom is deze niet aangevraagd?
- d) In bijlage 4 van de ter inzage gelegde stukken, te weten de WNB-vergunningsaanvraag, is de vraag 'Zijn er op de locatie beschermde soorten aanwezig?' met 'Nee' beantwoord. Gezien onder meer het voorkomen van de Zwarte Stern in dit gebied, lijkt mij dit niet correct. Is de vergunningsaanvraag wel deugdelijk?
- e) Op welke wijze kan het plaatsen van drie windturbines worden gezien als een belang voor de volksgezondheid en openbare veiligheid (in bijlage 5 van de ter inzage gelegde stukken als 'belang a' omschreven)? Op grond van dit belang is namelijk ontheffing van de WNB verleend voor het mogen doden van vele beschermde vogelsoorten.
- f) Het is voorts van belang zich er rekenschap van te geven dat de 'voorwaarden' om ervoor te zorgen dat de in het gebied levende dieren tijdens de werkzaamheden zo min mogelijk worden geschaad, uitermate vrijblijvend zijn geformuleerd en absoluut geen waarborgen bieden. Is het mogelijk alsnog aanvullende voorwaarden te formuleren om de natuur, inclusief de in het gebied levende dieren beter te beschermen?
- g) Is het besluit dat er geen milieueffectrapportage (MER) hoeft te worden opgesteld deugdelijk en voldoende gemotiveerd? Gezien de hinderincidentie en de aanzienlijke milieugevolgen lijkt een MER in deze situatie, zeker als de windturbines ook 's nachts

in bedrijf zullen zijn, namelijk wel degelijk vereist. Daarbij wijs ik (wederom) op de recente uitspraak van de Raad van State.

- h) Is het opwekken van zonne-energie als alternatief (op bedrijfspanden in Lingewaard en door het overkappen van parkeerplaatsen met daarop zonnepanelen) onderzocht en in beeld gebracht en wat was daarvan de conclusie?
- i) Zijn er nog andere alternatieven onderzocht?

Verwijzingen:

- Klimaatfeiten. De impact van windturbines op vogels, vleermuizen en insecten:

<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>

- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,

<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

5. Landschappelijke en culturele aantasting

De windturbines, met een hoogte tot 225 meter, zullen het landschap van Lingewaard ernstig verstoren. Dit landschap, met zijn historische en culturele waarde, is essentieel voor mijn welzijn en de identiteit van onze gemeente. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) waarschuwt dat windparken de landschappelijke kwaliteit en het welzijn van inwoners schaden. De windturbines vormen een visuele inbreuk daarop. Als inwoner waardeer ik het unieke karakter van Lingewaard, dat door dit windpark verloren dreigt te gaan. De gemeente zou moeten investeren in energieprojecten die ons landschap respecteren.

De gemeenteraad verzoek ik ook om deze reden het (laten) realiseren van Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen. Daarbij leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de waarschuwing van het PBL meegewogen bij de totstandkoming van de ontwerp-vergunning?
- b) Zo ja, op grond waarvan meent de gemeenteraad deze waarschuwing naast zich neer te kunnen leggen?
- c) Zo nee, waarom is deze waarschuwing niet meegewogen?
- d) Is het project in lijn met de bestaande beleidslijnen die in de omgevingsvisies en -plannen zijn uitgezet?

Verwijzingen:

- PBL, Ruimtelijke impact van de energietransitie (2021):

<https://www.pbl.nl/publicaties/de-ruimtelijke-impact-van-hernieuwbare-energie-een-verkenning>

- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):

<https://omroepingewaard.nl/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren/>

6. Verzuim informatieplicht en participatieplicht en gebrek aan draagvlak

De gemeenteraad heeft de plicht om de burgers te informeren, te laten participeren en hun wensen te respecteren. In het 'Beleidskader Energietransitie 2023-2025' heeft de gemeenteraad zelf het volgende vastgelegd: *'Onder communicatie verstaan wij het informeren (en hierdoor stimuleren) van alle betrokkenen (hierna vaak aangeduid met inwoners) met de juiste informatie. Participatie is een manier van beleid of plannen maken en uitvoeren waarbij inwoners, individueel of georganiseerd, direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid of een project.'*

Verzuim informatieplicht

Ten eerste zijn omwonenden/belanghebbenden niet of niet tijdig geïnformeerd. De bewoners van onder meer de Flierensestraat in Gendt zijn wél verschillende keren per brief geïnformeerd over windpark Caprice, maar over Windpark A15-Lingewaard hebben de meeste bewoners tot de brief gedateerd op 15 mei 2025, met daarin de uitnodiging voor de informatieavond, geen enkele rechtstreekse informatie ontvangen. De bewoners die geen huis-aan-huis-bladen ontvangen, hebben daardoor niet, in ieder geval niet laagdrempelig, informatie ontvangen over de voorgenomen ontwikkeling van het windpark.

Door mij en ook andere omwonenden worden vraagtekens gesteld bij de kale stelling van de gemeente dat 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark een uitnodiging zouden hebben gehad voor een informatieavond in 2024. Het is niet aannemelijk dat deze brief aan 1625 adressen is verzonden, maar de brief op een heel groot deel van deze adressen niet is aangekomen. Weliswaar is er tegenwoordig regelmatig kritiek op de bezorging door PostNL, maar een substantieel gedeelte van 1625 brieven kwijtraken of niet bezorgen, zou op zijn minst bijzonder te noemen zijn.

Ook kunnen vraagtekens worden gezet bij het aantal van 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark. De Raad van State heeft immers bepaald dat je belanghebbende bent als je binnen een afstand van tienmaal de tiphoogte van een windturbine woont. Dit betekent dat er een grotere straal zou moeten worden gehanteerd, te weten 2,25 kilometer bij een tiphoogte van 225 meter, en dus niet alle belanghebbenden door de gemeente zijn aangeschreven.

Zelfs indien de brief daadwerkelijk naar 1625 adressen is verzonden én de gehanteerde straal van twee kilometer voldoende groot zou zijn, zou het dan nog altijd slechts gaan om één enkele brief, waar over Windpark Caprice naar schatting zeker twintig brieven naar de omwonenden zijn verzonden én daadwerkelijk bij hen zijn bezorgd. Het is aan de gemeente om te waarborgen dat de inwoners tijdig en juist worden geïnformeerd en ervoor te zorgen dat ook in dit opzicht de procedure correct verloopt.

Gebrek aan draagvlak

Ten tweede is gebleken dat dit project een gebrek aan draagvlak toont. Een protestactie op 17 april 2025, waarbij een grote groep inwoners speelgoedwindturbines plaatste op de beoogde locaties, onderstreept de weerstand. Reeds meermaals zijn bij besluiten van de gemeenteraad burgerstemmen genegeerd. Burgers ervaren daardoor dat hun inbreng niet leidt tot aanpassingen. Een stemming onder inwoners zou waarschijnlijk een meerderheid tegen dit windpark opleveren. Weliswaar oordeelde de Raad van State in andere zaken dat draagvlak geen harde eis is, maar als inwoner verwacht ik dat mijn gemeente mijn belangen behartigt en deze stelt bóven die van projectontwikkelaars.

Participatieplicht

Ten derde is het participatieproces, met een ‘meedenkgroep’, in deze procedure zwaar ontoereikend geweest. De deelnemers zijn volstrekt willekeurig gekozen, uitsluitend uit de groep omwonenden die wél van de ontwikkeling van het windpark op de hoogte was. De ‘meedenkgroep’, zeer bewust tussen aanhalingstekens geplaatst, heeft uitsluitend de vraag voorgelegd gekregen hoe de windturbines er zouden komen en niet óf ze er zouden moeten komen en zo ja, waar. Er zijn geen verslagen gemaakt van de bijeenkomsten die iedere volgende keer aan de deelnemers voor akkoord zijn voorgelegd. Van ‘*direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van*

beleid of een project is derhalve geen sprake geweest.

Ook om deze reden verzoek ik de gemeente het project te heroverwegen. Daartoe leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de procedure uit het oogpunt van informatie, participatie en inspraak correct verlopen en waaruit blijkt dat?
- b) Acht de gemeente het in dat kader voldoende dat de omwonenden slechts éénmaal zijn aangeschreven?
- c) Acht de gemeente het voldoende dat uitsluitend adressen in een straal van twee kilometer en niet een straal van 2,25 kilometer zijn aangeschreven?
- d) Waaruit blijkt dat de 1625 adressen in een straal van twee kilometer van het windpark daadwerkelijk (eenmalig) zijn aangeschreven? De verzendlijst van de betreffende brief zou eenvoudig gereproduceerd moeten kunnen worden. Nu deze geen namen van de bewoners van de adressen bevat, zou deze zelfs geopenbaard kunnen worden.
- e) Wat maakt dat de gemeente ondanks het ontbreken van draagvlak van het project dit toch wil laten realiseren, waarbij de belangen van projectontwikkelaars worden geplaatst boven die van de inwoners van Lingewaard?

Verwijzingen:

- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):

<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>

- Binnenlands Bestuur, Raad van State laat omstreden windparken doorgaan (2023):

<https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/energietransitie/raad-van-state-laat-omstreden-windparken-doorgaan>

7. Procedurele fouten in het inzage- en zienswijzeproces

De gemeente heeft ernstige procedurele fouten gemaakt in het zienswijzeproces. Ten eerste is in de publicatie van de ontwerp-omgevingsvergunning, de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen en het MER-beoordelingsbesluit een onjuist zaaknummer opgenomen. Ten tweede was de website waarop zienswijzen konden worden ingediend meer dan een week niet bereikbaar via de link op de officiële website van de gemeente Lingewaard. Deze fouten hebben mij en andere inwoners belemmerd om onze bezwaren in te dienen, wat in strijd is met de principes van zorgvuldige en transparante besluitvorming. Een vergelijkbare fout bij Windpark Caprice leidde tot een herstart van de terinzagelegging, wat aantoont dat de gemeente haar verplichtingen kent.

Deze fout ondermijnt de rechtsgeldigheid van het proces en rechtvaardigt een opschorting van de besluitvorming totdat alle inwoners een eerlijke kans hebben gehad om hun zienswijze in te dienen. Daarom verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten.

Graag verneem ik:

- a) Of de zienswijzeprocedure opnieuw zal worden gestart.
- b) De overwegingen die daaraan ten grondslag liggen, indien wordt besloten de zienswijzeprocedure niet te herstarten.

Verwijzingen:

- Gemeente Lingewaard, Een zienswijze tegen een ontwerp omgevingsplan indienen (2024):

<https://www.lingewaard.nl/een-zienswijze-tegen-een-ontwerp-omgevingsplanindienen>

8. Waardevermindering woningen en gemiste OZB-inkomsten

De komst van Windpark A15-Lingewaard zal naar alle waarschijnlijkheid de waarde van mijn woning aanzienlijk verlagen. Onderzoek door de Vrije Universiteit Amsterdam toont aan dat woningen binnen twee kilometer van windturbines gemiddeld 2 tot 6% in waarde dalen, met sterkere effecten in aantrekkelijke landschappen zoals Lingewaard. De belangenvereniging voor omwonenden windturbines (NLVOW) komt op basis van het rapport van TNO uit 2022 zelfs tot een gemiddelde daling van 2 tot 10%.

De windturbines dicht bij mijn woning en die van andere inwoners van Lingewaard zullen mijn én hun financiële positie schaden. De gemeente heeft deze impact niet meegewogen, wat een ernstige omissie is. Graag verneem ik hoe de gemeente deze waardedaling compenseert als men er toch voor kiest dit windpark te (laten) realiseren.

Voorts zullen er door het realiseren van dit windpark verschillende huizenbouwprojecten geen doorgang kunnen vinden (gezien onder meer de stikstofregelgeving, netcongestie etcetera). Onduidelijk is of de gemeenteraad dit feit en de schade die de gemeente dientengevolge lijdt als gevolg van de gemiste OZB-inkomsten van de huizen die niet kunnen worden gebouwd, heeft meegenomen in de overwegingen.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is er een planschaderisicoanalyse gemaakt?
- b) Zo nee, wat zijn de overwegingen geweest om dit niet te doen?
- c) Welke financiële schade zal er als gevolg van de waardevermindering van de bestaande woningen en de gemiste OZB-inkomsten van de niet te realiseren woningen zijn voor de Gemeente Lingewaard?
- d) Hoe zal de gemeente de waardedaling van de huizen compenseren als de gemeente toch besluit dit windpark te (laten) realiseren?
- e) Welke afspraken heeft de gemeente gemaakt met de initiatiefnemers over het vergoeden van deze schade aan de gemeente?
- f) Indien de gemeente van oordeel is dat de initiatiefnemers van de windturbines de schade van de woningeigenaren rechtstreeks dienen te compenseren, welke afspraken zijn daarover dan gemaakt met de initiatiefnemers?
- g) Welke inkomsten loopt de gemeente nog meer mis bij realisatie van het windpark?

Verwijzingen:

- VU Amsterdam en RIVM, Windturbines en woningprijzen:

<https://www.rvo.nl/onderwerpen/windenergie-op-land/wonen-windturbine>

- TNO 2022 P10374 De verwachte impact van windturbines op huizenprijzen in Nederland. Een ruimtelijke analyse voor de periode 2020-2030

<https://publications.tno.nl/publication/34639293/2ZNonx/TNO-2022-P10374.pdf>

- Planschade windmolens loopt met de RES volgens TNO op naar meer dan 15 miljard euro: <https://nlvow.nl/actueel/planschade-windmolens-loopt-met-de-res-volgens-tno-op-naar-meer-dan-15-miljard-euro>

9. Risicovolle burgerparticipatie en negatieve energieprijzen

Het windpark biedt financiële participatie via een achtergestelde obligatielening met een verwacht rendement van 4,5% (of 5,5% voor omwonenden binnen één kilometer). Een achtergestelde lening is een risicovolle investering, waarbij participanten als laatste worden uitbetaald bij financiële problemen. Bovendien worden de financiële vooruitzichten

ondermijnd door steeds vaker voorkomende negatieve energieprijzen, waarbij windparken geen inkomsten genereren en geen SDE++-subsidie ontvangen. Een rapport van TenneT wijst uit dat negatieve prijzen in 2024 vaker voorkwamen door overproductie van duurzame energie.

Als inwoner vind ik het zorgwekkend dat de gemeente een model goedkeurt dat mij blootstelt aan financiële risico's, terwijl de voordelen naar projectontwikkelaars gaan. Het Klimaatakkoord eist 50% lokaal eigendom met zeggenschap, maar dit windpark voldoet hier niet aan.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is onderzocht hoe risicovol deze financiële participatie is voor de burgers?
- b) Zo nee, waarom niet?
- c) Zo ja, wat heeft ertoe geleid dat hiermee is ingestemd?

Verwijzingen:

- TenneT, Marktanalyse negatieve energieprijzen 2024:

<https://www.businessinsider.nl/stroom-energie-rekening-negatieve-tennet-contact-zonnepaneel/>

- Klimaatakkoord (2019):

<https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2019/06/28/klimaatakkoord>

10. Afhankelijkheid van Chinese materialen

De productie van windturbines is sterk afhankelijk van Chinese materialen, zoals zeldzame aardmetalen en staal. Dit brengt economische risico's (instabiele toeleveringsketens) en ethische bezwaren (slechte arbeidsomstandigheden en milieuvervuiling) met zich mee. Het International Energy Agency (IEA) meldt dat 60-70% van de zeldzame aardmetalen uit China komt, vaak onder slechte omstandigheden.

Door dit windpark goed te keuren, draagt Lingewaard bij aan een problematische keten, wat indruist tegen onze duurzame waarden. Ik pleit voor lokale, ethisch verantwoorde alternatieven.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende mee te nemen:

- a) Heeft de gemeenteraad onderzocht of bij het project Windpark A15-Lingewaard gebruik zal worden gemaakt van duurzame materialen, waaraan geen economische risico's of ethische bezwaren zijn verbonden?
- b) Op welke wijze hebben overwegingen ten aanzien van dit onderwerp geleid tot de totstandkoming van de onderhavige ontwerp-omgevingsvergunning en de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen?

Verwijzingen:

- IEA, The Role of Critical Minerals in Clean Energy Transitions (2021):

<https://www.iea.org/reports/the-role-of-critical-minerals-in-clean-energy-transitions>

- Human Rights Watch, mining industry and Human Rights (2024):

<https://www.hrw.org/news/2024/07/10/mining-energy-transition-needs-respect-human-rights>

Conclusie en verzoek

Bovenstaande argumenten tonen aan dat Windpark A15-Lingewaard ernstige nadelen met zich meebrengt voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur en financiële positie.

Gezondheidsrisico's, netcongestie, de misleidende claim van energieneutraliteit, natuurverlies, landschapsaantasting, PFAS-verontreiniging, woningwaardevermindering, risicovolle participatie, gebruik van Chinese materialen, procedurele fouten en het gebrek aan draagvlak maken dit project onaanvaardbaar.

Het is ook onbegrijpelijk dat de gemeente de op korte termijn te verwachten nieuwe provinciale normen en rijksnormen en ten aanzien van de hiervoor genoemde punten voor de aanleg van windparken, niet afwacht, maar op gemeentelijk niveau goedkeuring wil geven voor de ontwikkeling van een nieuw windpark.

Gezien al het voorgaande verzoek ik u dringend om de ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard te stoppen, door geen verklaring van geen bedenkingen af te geven en geen omgevingsvergunning ten behoeve van het project af te geven. Voor zover nodig, zou kunnen worden gekozen voor alternatieven zoals het opwekken van zonne-energie door zonnepanelen op daken te plaatsen, de lokale opslagtechnologieën en het doorvoeren van energiebesparingen.

Daarnaast verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten. Als inwoner verdien ik een gemeente die mijn belangen behartigt en vooropstelt.

Mocht u desondanks toch Windpark A15-Lingewaard gaan (laten) ontwikkelen, dan verneem ik graag hoe de gemeente de waardedaling van mijn woning en de woningen in de omgeving van het windpark zal compenseren.

In afwachting van uw reactie op mijn vragen, verblijf ik.

Hoogachtend,

5.1.2e

5.1.2e

Inwoner van Lingewaard

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 12

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard
Postbus 15
6680 AA Bommel

Indiener :
Adres :
E-mailadres :

Betreft : Zienswijze op ontwerp-omgevingsvergunning, ontwerp-verklaring van geen
bedenkingen en M.e.r.-beoordelingsbesluit Windpark A15-Lingewaard

Zaaknummer : ODRA23AB2433

23 juni 2025,

Geacht College van burgemeester en wethouders,

Als inwoner van Lingewaard dien ik deze zienswijze in om mijn ernstige bezwaren te uiten tegen de voorgenomen ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard (hierna ook: 'windpark').

Hoewel ik het belang van de energietransitie erken, ben ik ervan overtuigd dat dit windpark aanzienlijke nadelige gevolgen heeft voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur, en financiële positie. De onderbouwing van de noodzaak van het realiseren van het project is gebrekkig en de risico's wegen zwaarder dan de beoogde voordelen. Bovendien heeft de gemeente procedurele fouten gemaakt, de wensen van de burgers onvoldoende serieus genomen en dreigt er op gemeenteniveau een besluit te worden genomen, terwijl men in afwachting is van nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken.

Daarom verzoek ik u dringend om de plannen voor Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen en de ontwikkeling niet goed te keuren. Hieronder licht ik mijn bezwaren toe in tien kernpunten, elk ondersteund door betrouwbare bronnen (met hyperlinks, voor de volledigheid met leesbare vindplaats).

1. Netcongestie, schijn van energieneutraliteit en ontbreken nut en noodzaak

Netcongestie

De Nederlandse elektriciteitsinfrastructuur kampt met ernstige netcongestie, waardoor nieuwe energiebronnen niet op het netwerk kunnen worden aangesloten en niet tegemoet kan worden gekomen aan de vraag van bedrijven en burgers. Ook in Gelderland, inclusief de gemeente Lingewaard, is de netcapaciteit ontoereikend. In Flevoland en in Gelderland staan bij Liander duizenden bedrijven en instellingen op de wachtlijst voor een (zwaardere) aansluiting. Er wordt weliswaar gewerkt aan verzwaring en uitbreiding van het overvolle stroomnet, maar TenneT verwacht dat daarvoor benodigde projecten pas in 2033 of mogelijk pas in 2035 klaar zullen zijn, en niet in 2029 zoals de verwachting was.

Bedrijven, scholen en ook wind- en zonneparken in deze regio's moeten hierdoor langer wachten op een nieuwe of zwaardere aansluiting. Dit belemmert lokale ondernemers in hun groei en verduurzaming. Desondanks overweegt de gemeente goedkeuring te verlenen aan de

ontwikkeling van een windpark dat extra druk legt op het reeds overbelaste energienetwerk. Dit verergert de netcongestie en schaadt de economische vitaliteit van Lingewaard.

Schijn van energieneutraliteit

Voorts streeft de gemeente op papier naar elektrische energieneutraliteit in 2030, maar Windpark A15-Lingewaard draagt hier niet reëel aan bij. Het windpark zou 99% van de tijd 24.000 tot 26.000 huishoudens van stroom moeten voorzien, maar windenergie is afhankelijk van weersomstandigheden. Wanneer het niet waait, moet fossiele stroom worden ingekocht, wat de afhankelijkheid van back-upcentrales vergroot. Deze centrales moeten blijven bestaan en worden onderhouden, wat de energie- en netbeheerkosten verhoogt. Om energieneutraal te worden, zouden de initiatiefnemers aan de gemeente moeten garanderen dat het windpark 99% van de tijd energie levert, wat technisch onhaalbaar is en de zwakte van dit plan blootlegt.

Geen nut en noodzaak

Tot slot leid ik uit de Kamervragen over extra windturbines op land, die onlangs aan de minister van Klimaat en Groene Groei zijn gesteld, af dat in 2024 reeds het opwekken van 39 terawattuur (TWh) aan hernieuwbare energie op land is gerealiseerd. Dit terwijl de doelstelling uit het Klimaatakkoord 42 TWh is (waarvan 35 TWh wind op land en grootschalige zon, en 7 TWh zon op daken). Er kunnen derhalve vraagtekens worden geplaatst bij het nut en de noodzaak van het project Windpark A15-Lingewaard. Het is aan de gemeente om het nut en de noodzaak van dit project, met inachtneming van voorgaande informatie, te (her)overwegen en te onderbouwen.

Om deze redenen verzoek ik u het project te heroverwegen. Ten aanzien van dit onderwerp leg ik daartoe specifiek de volgende vragen bij u neer:

- a) Is onderzocht of de windturbines op het energienetwerk kunnen worden aangesloten?
- b) Is de toezegging gedaan dat de windturbines per datum oplevering op dat netwerk kunnen worden aangesloten?
- c) Zo ja, waar kan deze toezegging (in de ter inzage gelegde stukken) worden gevonden?
- d) Zo nee, per wanneer kunnen de windturbines dan wel op het netwerk worden aangesloten?
- e) Wat heeft de aansluiting van Windpark A15-Lingewaard op het energienetwerk voor gevolgen voor woningen en bedrijven in de omgeving die dan of in de nabije toekomst ook op het netwerk willen of moeten worden aangesloten?
- f) Wat heeft de aansluiting op het netwerk van Windpark A15-Lingewaard voor gevolgen voor woningen en bedrijven die zelf op dit moment al zonnepanelen hebben en ook stroom aan het netwerk terug leveren?
- g) Is de realisatie van het project Windpark A15-Lingewaard noodzakelijk gezien alle projecten voor hernieuwbare energie die reeds op land zijn gerealiseerd en de hoeveelheid hernieuwbare energie die daarmee wordt opgewekt?

Verwijzingen:

- Uitbreiding stroomnet loopt jaren vertraging op: 'Grote klap' (12 juni 2025):
<https://www.gelderlander.nl/economie/uitbreiding-stroomnet-loopt-jaren-vertraging-op-grote-klap~af2a912f/>
- Netbeheer Nederland, Rapport Netcongestie 2024):
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/06/25/studie-maatschappelijke-kosten-netcongestie>
- Change Inc., Een slim stroomnet als oplossing voor netcongestie? (2024):

<https://www.change.inc/energie/een-slim-stroomnet-als-oplossing-voor-netcongestie-twee-nederlandse-bedrijven-staan-al-in-de-rij-41288>

- Vragen van het lid Vermeer (BBB) aan de minister van Klimaat en Groene Groei over extra windturbines op land (2025Z11989):

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2025Z11989&did=2025D27430>

- Noise effects of the use of land-based wind energy, Umweltbundesamt:

<https://www.umweltbundesamt.de/en/publikationen/noise-effects-of-the-use-of-land-based-wind-energy>.

2. Gezondheidsrisico's door geluid, slagschaduw en Bisphenol (A)

Gezondheidsrisico's door geluid en slagschaduw

Windturbines veroorzaken geluidsoverlast, met name laagfrequent geluid, en slagschaduw. Inmiddels is door verschillende onderzoeken aangetoond dat laagfrequent geluid een groter probleem is dan gedacht. Het kan gezondheidsproblemen veroorzaken, zoals stress, slaapproblemen, hoofdpijn, hoge bloeddruk, hart- en vaatziekten (hartritmestoornissen), depressie, concentratieproblemen en problemen met het immuunsysteem.

De huidige normen zijn gebaseerd op verouderde inzichten. De huidige normen in het Activiteitenbesluit Milieubeheer bieden daardoor onvoldoende bescherming. De opgenomen grenswaarden van het aantal decibel zijn voorts jaargemiddelden en daardoor niet controleerbaar door bijvoorbeeld een omgevingsdienst als de ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem). De precieze effecten van laagfrequent geluid zouden eerst beter moeten worden onderzocht alvorens nog meer windturbines op land te plaatsen.

Gezondheidsrisico's door Bisphenol (A)

Naast de risico's voor de gezondheid als gevolg van het geluid van de windturbines, bestaat het risico op gezondheidsschade veroorzaakt door Bisphenol (A) (hierna: BPA). BPA is een bestanddeel van de wieken van een windturbine. Door erosie slijten deze wieken, waardoor er BPA in de directe omgeving van de windturbines terecht komt. Het RIVM kenmerkt BPA als een zeer zorgwekkende stof doordat het de hormoonhuishouding verstoort, een schadelijk effect heeft op het immuunsysteem van jonge en zelfs ongeboren kinderen en schadelijk is voor de vruchtbaarheid. Verontrustend is bovendien dat BPA nauwelijks afbreekbaar is. Door uitspoeling komt de BPA ook in sloten en rivieren terecht en in dit geval dus in de Linge. Ook de effecten van BPA, op de gezondheid van omwonenden én de natuur, zouden eerst uitvoerig(er) moeten worden onderzocht. Ook hierover dient eerst meer duidelijkheid te komen alvorens wordt besloten tot het plaatsen van nieuwe windturbines.

Gezien de afstand van mijn woning tot de geplande windturbines vrees ik door deze wezenlijke risico's voor mijn gezondheid, de gezondheid van mijn naasten en die van mijn burens. Er zullen zeker stukken te vinden zijn waarin wordt aangevoerd dat windturbines niet schadelijk zijn voor de gezondheid. Er is echter een veelvoud aan studies en onderzoeken die dat standpunt inmiddels onderbouwd weerleggen (zie voor enkele daarvan het kopje 'Verwijzingen'). De gemeente heeft onvoldoende aangetoond dat het veilig is voor de omwonenden om windturbines te plaatsen. De gemeente neemt hierdoor een onverantwoord risico voor de gezondheid van de omwonenden en de overige inwoners van Lingewaard.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het (laten) ontwikkelen van Windpark A15-Lingewaard bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Ten aanzien van het (her)overwegen van het project, leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn deze effecten op de gezondheid van de omwonenden meegewogen?
- b) Is onderzocht bij hoeveel woningen, hoeveel nachten per jaar, en met welke intensiteit hinder zal optreden?
- c) Zo ja, heeft de gemeente de uitkomst van dat onderzoek meegewogen en wat waren de overwegingen om desondanks tot een ontwerp-omgevingsvergunning en een ontwerp-verklaring van geen bedenkingen te komen?
- d) Zo nee, waarom heeft een dergelijk onderzoek niet plaatsgevonden?
- e) Is het juist dat tot nu toe bij alle berekeningen slechts van gemiddelden (L_{den}/L_{night}) is uitgegaan, zonder dat een analyse van pieken, vollastmomenten of structurele nachtelijke overlast heeft plaatsgevonden?
- f) Zo ja, waarom volstaat naar het oordeel van de gemeente een dergelijk incomplete analyse en berekening?
- g) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden?
- h) Zo ja, op welke wijze is dit meegewogen in de besluitvorming?
- i) Zo nee, wat maakt dat de gemeente desondanks voornemens is het project te laten realiseren?
- j) Zou, zeker in het licht van de uitspraak van de Raad van State van 18 juni 2025, niet (alsnog) een deugdelijk onderzoek naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden dienen plaats te vinden?
- k) Is er een medisch biofysisch onderzoek gedaan naar de cumulatieve effecten van de bestaande Betuwelijn, de nog door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard?
- l) Zo ja, wat waren de uitkomsten daarvan en op welke wijze zijn deze meegewogen in de besluitvorming?
- m) Zo nee, waarom is er geen medisch biofysisch onderzoek naar de cumulatieve effecten gedaan, terwijl dit wel verplicht is gezien het feit dat op de locatie van dit project zich reeds de Betuwelijn bevindt en de snelweg A15 zal worden doorgetrokken?
- n) In hoeverre zijn de cumulatieve effecten van de Betuwelijn, de door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard op de nachtrust van de omwonenden in kaart gebracht en meegewogen?
- o) Wat maakt dat de gemeente de nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken niet afwacht?
- p) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat deze windturbines inderdaad gezondheidsschade veroorzaken?

Verwijzingen:

- NLVOW, Symposium: Wetenschap ontbreekt in windturbinebepalingen (2024):
<https://nlvow.nl/actueel/symposium-wetenschap-ontbreekt-windturbinebepalingen>
- Raad van State, Uitspraak Windpark Delfzijl Zuid (2023):
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@136680/202003882-3-r3/#:~:text=%22De%20raad%20heeft%20zijn%20standpunt,voor%20haar%20rechtstreeks%20werkende%20windturbinebepalingen>
- Europese Autoriteit voor voedselveiligheid:
<https://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/bisphenol>

- De presentatie Bisfenol A en windturbines – Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid en de presentatie Voorkomen Bisfenol-A in oppervlaktewater Flevoland - Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid:
<https://stateninformatie.flevoland.nl/Vergaderingen/Statencommissie-Ruimte,-Natuur-en-Duurzaamheid-RND/2023/11-oktober/19:00/Agenderingsverzoek-Forum-voor-Democratie-en-50PLUS-Bisfenol-A>
- Analyse en advies Windturbinebeleid, huisarts Sylvia van Manen:
<https://www.windwiki.nl/wp-content/uploads/2025/02/Analyse-en-advies-windturbinebeleid.pdf>
- Zembla, Een achtergehouden rapport over het lawaai van windmolens:
<https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/zembla-podcast-een-achtergehouden-rapport-over-het-lawaai-van-windturbines>
- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

3. PFAS-verontreiniging door windturbines - risico's voor omwonenden en ecosystemen

De productie, bouw en sloop van windturbines brengen risico's op PFAS-verontreiniging (per- en polyfluoralkylstoffen-verontreiniging) met zich mee. PFAS, net als BPA ook wel 'forever chemicals' genoemd (let wel, PFAS en BPA verschillen qua chemische structuur, toepassingen en toxicologisch profiel), worden gebruikt in coatings van turbinebladen en kunnen in het milieu terechtkomen, met schadelijke gevolgen voor bodem, water, en gezondheid. Een rapport van het RIVM waarschuwt dat PFAS moeilijk afbreekbaar zijn en risico's vormen voor omwonenden en ecosystemen. Volgens wetenschappers moeten PFAS zelfs als risicofactoren voor kanker bij vrouwen worden beschouwd.

De gemeente heeft niet onderzocht of de turbines van Windpark A15-Lingewaard PFAS-vrij zijn of hoe het afval ervan wordt verwerkt. Als inwoner vrees ik voor verontreiniging van ons waardevolle landschap en ons drinkwater. Dit risico rechtvaardigt een heroverweging van het project.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het project bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Meer specifiek leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn de risico's op PFAS-verontreiniging meegewogen?
- b) Is in het besluit tot ontheffing specifiek de verontreiniging door PFAS meegenomen?
- c) Zo nee, waarom niet?
- d) Zo ja, wat zijn de overwegingen om ondanks de PFAS-verontreiniging toch een ontheffing te verlenen?
- e) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat sprake is van PFAS-verontreiniging, met als mogelijke effecten gezondheidsschade van de omwonenden en schade voor de natuur en biodiversiteit?
- f) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de natuur?

Verwijzingen:

- RIVM, PFAS in het milieu (2023):
<https://www.rivm.nl/pfas>
- RIVM, PFAS en windturbines (op zee):
<https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2022-0241.pdf>

- Duidelijk verband' tussen blootstelling aan PFAS en verschillende kankers:
<https://www.mo.be/nieuws/duidelijk-verband-tussen-blootstelling-aan-pfas-en-verschillende-kankers>.

4. Schade aan natuur en biodiversiteit

De locatie van Windpark A15-Lingewaard, nabij de Linge en de Betuwelijn, ligt in een ecologisch waardevol gebied. Ook op andere wijze dan de reeds hiervoor genoemde, zijn windturbines schadelijk voor ecosystemen. Windturbines bedreigen namelijk onder meer vogels en vleermuizen door botsingen met de wieken, wat de biodiversiteit aantast. De provincie Gelderland heeft weliswaar een ontheffing verleend van de Wet Natuurbescherming (WNB), maar de onderbouwing hiervan is zwak. Fractie B06 heeft gewezen op onvolledige natuurtoetsen, wat mijn vertrouwen in dit proces ondermijnt.

Wat onder meer opvalt is dat bij de stikstofberekening ten behoeve van het al dan niet verlenen van de ontheffing de interne saldering is gebruikt bij de Aerius-berekening. Op grond van de uitspraak van de Raad van State in december 2024 is dat echter niet langer toegestaan. Dat betekent dat er een nieuwe Aerius-berekening zal moeten worden gemaakt. De kans dat de WNB-vergunning als gevolg daarvan ongeldig wordt verklaard, is aannemelijk.

Meerdere rapporten benadrukken dat windparken zorgvuldig moeten worden gepland om natuurverlies te voorkomen. De gemeente zou moeten kiezen voor alternatieven zoals zonnepanelen op daken, die minder impact hebben op onze natuur.

Gezien het voorgaande verzoek ik de gemeente de totstandkoming van de ontheffing van de WNB en de onderbouwing daarvan bij de heroverweging van het project Windpark A15-Lingewaard te betrekken. Onder meer verzoek ik u het volgende te onderzoeken, af te wegen en de geformuleerde vragen te beantwoorden:

- a) Is er al een nieuwe Aerius-berekening aangevraagd of gemaakt?
- b) Zo ja, kan bij de nieuwe berekening de WNB-vergunning in stand blijven?
- c) Zo nee, waarom is deze niet aangevraagd?
- d) In bijlage 4 van de ter inzage gelegde stukken, te weten de WNB-vergunningsaanvraag, is de vraag 'Zijn er op de locatie beschermde soorten aanwezig?' met 'Nee' beantwoord. Gezien onder meer het voorkomen van de Zwarte Stern in dit gebied, lijkt mij dit niet correct. Is de vergunningsaanvraag wel deugdelijk?
- e) Op welke wijze kan het plaatsen van drie windturbines worden gezien als een belang voor de volksgezondheid en openbare veiligheid (in bijlage 5 van de ter inzage gelegde stukken als 'belang a' omschreven)? Op grond van dit belang is namelijk ontheffing van de WNB verleend voor het mogen doden van vele beschermde vogelsoorten.
- f) Het is voorts van belang zich er rekenschap van te geven dat de 'voorwaarden' om ervoor te zorgen dat de in het gebied levende dieren tijdens de werkzaamheden zo min mogelijk worden geschaad, uitermate vrijblijvend zijn geformuleerd en absoluut geen waarborgen bieden. Is het mogelijk alsnog aanvullende voorwaarden te formuleren om de natuur, inclusief de in het gebied levende dieren beter te beschermen?
- g) Is het besluit dat er geen milieueffectrapportage (MER) hoeft te worden opgesteld deugdelijk en voldoende gemotiveerd? Gezien de hinderincidentie en de aanzienlijke milieugevolgen lijkt een MER in deze situatie, zeker als de windturbines ook 's nachts

in bedrijf zullen zijn, namelijk wel degelijk vereist. Daarbij wijs ik (wederom) op de recente uitspraak van de Raad van State.

- h) Is het opwekken van zonne-energie als alternatief (op bedrijfspanden in Lingewaard en door het overkappen van parkeerplaatsen met daarop zonnepanelen) onderzocht en in beeld gebracht en wat was daarvan de conclusie?
- i) Zijn er nog andere alternatieven onderzocht?

Verwijzingen:

- Klimaatfeiten. De impact van windturbines op vogels, vleermuizen en insecten:

<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>

- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,

<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

5. Landschappelijke en culturele aantasting

De windturbines, met een hoogte tot 225 meter, zullen het landschap van Lingewaard ernstig verstoren. Dit landschap, met zijn historische en culturele waarde, is essentieel voor mijn welzijn en de identiteit van onze gemeente. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) waarschuwt dat windparken de landschappelijke kwaliteit en het welzijn van inwoners schaden. De windturbines vormen een visuele inbreuk daarop. Als inwoner waardeer ik het unieke karakter van Lingewaard, dat door dit windpark verloren dreigt te gaan. De gemeente zou moeten investeren in energieprojecten die ons landschap respecteren.

De gemeenteraad verzoek ik ook om deze reden het (laten) realiseren van Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen. Daarbij leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de waarschuwing van het PBL meegewogen bij de totstandkoming van de ontwerpvergunning?
- b) Zo ja, op grond waarvan meent de gemeenteraad deze waarschuwing naast zich neer te kunnen leggen?
- c) Zo nee, waarom is deze waarschuwing niet meegewogen?
- d) Is het project in lijn met de bestaande beleidslijnen die in de omgevingsvisies en -plannen zijn uitgezet?

Verwijzingen:

- PBL, Ruimtelijke impact van de energietransitie (2021):

<https://www.pbl.nl/publicaties/de-ruimtelijke-impact-van-hernieuwbare-energie-een-verkenning>

- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):

<https://omroepingewaard.nl/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren/>

6. Verzuim informatieplicht en participatieplicht en gebrek aan draagvlak

De gemeenteraad heeft de plicht om de burgers te informeren, te laten participeren en hun wensen te respecteren. In het 'Beleidskader Energietransitie 2023-2025' heeft de gemeenteraad zelf het volgende vastgelegd: *'Onder communicatie verstaan wij het informeren (en hierdoor stimuleren) van alle betrokkenen (hierna vaak aangeduid met inwoners) met de juiste informatie. Participatie is een manier van beleid of plannen maken en uitvoeren waarbij inwoners, individueel of georganiseerd, direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid of een project.'*

Verzuim informatieplicht

Ten eerste zijn omwonenden/belanghebbenden niet of niet tijdig geïnformeerd. De bewoners van onder meer de Flierensestraat in Gendt zijn wél verschillende keren per brief geïnformeerd over windpark Caprice, maar over Windpark A15-Lingewaard hebben de meeste bewoners tot de brief gedateerd op 15 mei 2025, met daarin de uitnodiging voor de informatieavond, geen enkele rechtstreekse informatie ontvangen. De bewoners die geen huis-aan-huis-bladen ontvangen, hebben daardoor niet, in ieder geval niet laagdrempelig, informatie ontvangen over de voorgenomen ontwikkeling van het windpark.

Door mij en ook andere omwonenden worden vraagtekens gesteld bij de kale stelling van de gemeente dat 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark een uitnodiging zouden hebben gehad voor een informatieavond in 2024. Het is niet aannemelijk dat deze brief aan 1625 adressen is verzonden, maar de brief op een heel groot deel van deze adressen niet is aangekomen. Weliswaar is er tegenwoordig regelmatig kritiek op de bezorging door PostNL, maar een substantieel gedeelte van 1625 brieven kwijtraken of niet bezorgen, zou op zijn minst bijzonder te noemen zijn.

Ook kunnen vraagtekens worden gezet bij het aantal van 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark. De Raad van State heeft immers bepaald dat je belanghebbende bent als je binnen een afstand van tienmaal de tiphoogte van een windturbine woont. Dit betekent dat er een grotere straal zou moeten worden gehanteerd, te weten 2,25 kilometer bij een tiphoogte van 225 meter, en dus niet alle belanghebbenden door de gemeente zijn aangeschreven.

Zelfs indien de brief daadwerkelijk naar 1625 adressen is verzonden én de gehanteerde straal van twee kilometer voldoende groot zou zijn, zou het dan nog altijd slechts gaan om één enkele brief, waar over Windpark Caprice naar schatting zeker twintig brieven naar de omwonenden zijn verzonden én daadwerkelijk bij hen zijn bezorgd. Het is aan de gemeente om te waarborgen dat de inwoners tijdig en juist worden geïnformeerd en ervoor te zorgen dat ook in dit opzicht de procedure correct verloopt.

Gebrek aan draagvlak

Ten tweede is gebleken dat dit project een gebrek aan draagvlak toont. Een protestactie op 17 april 2025, waarbij een grote groep inwoners speelgoedwindturbines plaatste op de beoogde locaties, onderstreept de weerstand. Reeds meermaals zijn bij besluiten van de gemeenteraad burgerstemmen genegeerd. Burgers ervaren daardoor dat hun inbreng niet leidt tot aanpassingen. Een stemming onder inwoners zou waarschijnlijk een meerderheid tegen dit windpark opleveren. Weliswaar oordeelde de Raad van State in andere zaken dat draagvlak geen harde eis is, maar als inwoner verwacht ik dat mijn gemeente mijn belangen behartigt en deze stelt bóven die van projectontwikkelaars.

Participatieplicht

Ten derde is het participatieproces, met een 'meedenkgroep', in deze procedure zwaar ontoereikend geweest. De deelnemers zijn volstrekt willekeurig gekozen, uitsluitend uit de groep omwonenden die wél van de ontwikkeling van het windpark op de hoogte was. De 'meedenkgroep', zeer bewust tussen aanhalingstekens geplaatst, heeft uitsluitend de vraag voorgelegd gekregen hoe de windturbines er zouden komen en niet óf ze er zouden moeten komen en zo ja, waar. Er zijn geen verslagen gemaakt van de bijeenkomsten die iedere volgende keer aan de deelnemers voor akkoord zijn voorgelegd. Van 'direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van

beleid of een project is derhalve geen sprake geweest.

Ook om deze reden verzoek ik de gemeente het project te heroverwegen. Daartoe leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de procedure uit het oogpunt van informatie, participatie en inspraak correct verlopen en waaruit blijkt dat?
- b) Acht de gemeente het in dat kader voldoende dat de omwonenden slechts éénmaal zijn aangeschreven?
- c) Acht de gemeente het voldoende dat uitsluitend adressen in een straal van twee kilometer en niet een straal van 2,25 kilometer zijn aangeschreven?
- d) Waaruit blijkt dat de 1625 adressen in een straal van twee kilometer van het windpark daadwerkelijk (eenmalig) zijn aangeschreven? De verzendlijst van de betreffende brief zou eenvoudig gereproduceerd moeten kunnen worden. Nu deze geen namen van de bewoners van de adressen bevat, zou deze zelfs geopenbaard kunnen worden.
- e) Wat maakt dat de gemeente ondanks het ontbreken van draagvlak van het project dit toch wil laten realiseren, waarbij de belangen van projectontwikkelaars worden geplaatst boven die van de inwoners van Lingewaard?

Verwijzingen:

- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):

<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>

- Binnenlands Bestuur, Raad van State laat omstreden windparken doorgaan (2023):

<https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/energietransitie/raad-van-state-laat-omstreden-windparken-doorgaan>

7. Procedurele fouten in het inzage- en zienswijzeproces

De gemeente heeft ernstige procedurele fouten gemaakt in het zienswijzeproces. Ten eerste is in de publicatie van de ontwerp-omgevingsvergunning, de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen en het MER-beoordelingsbesluit een onjuist zaaknummer opgenomen. Ten tweede was de website waarop zienswijzen konden worden ingediend meer dan een week niet bereikbaar via de link op de officiële website van de gemeente Lingewaard. Deze fouten hebben mij en andere inwoners belemmerd om onze bezwaren in te dienen, wat in strijd is met de principes van zorgvuldige en transparante besluitvorming. Een vergelijkbare fout bij Windpark Caprice leidde tot een herstart van de terinzagelegging, wat aantoont dat de gemeente haar verplichtingen kent.

Deze fout ondermijnt de rechtsgeldigheid van het proces en rechtvaardigt een opschorting van de besluitvorming totdat alle inwoners een eerlijke kans hebben gehad om hun zienswijze in te dienen. Daarom verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten.

Graag verneem ik:

- a) Of de zienswijzeprocedure opnieuw zal worden gestart.
- b) De overwegingen die daaraan ten grondslag liggen, indien wordt besloten de zienswijzeprocedure niet te herstarten.

Verwijzingen:

- Gemeente Lingewaard, Een zienswijze tegen een ontwerp omgevingsplan indienen (2024):

<https://www.lingewaard.nl/een-zienswijze-tegen-een-ontwerp-omgevingsplanindienen>

8. Waardevermindering woningen en gemiste OZB-inkomsten

De komst van Windpark A15-Lingewaard zal naar alle waarschijnlijkheid de waarde van mijn woning aanzienlijk verlagen. Onderzoek door de Vrije Universiteit Amsterdam toont aan dat woningen binnen twee kilometer van windturbines gemiddeld 2 tot 6% in waarde dalen, met sterkere effecten in aantrekkelijke landschappen zoals Lingewaard. De belangenvereniging voor omwonenden windturbines (NLVOW) komt op basis van het rapport van TNO uit 2022 zelfs tot een gemiddelde daling van 2 tot 10%.

De windturbines dicht bij mijn woning en die van andere inwoners van Lingewaard zullen mijn én hun financiële positie schaden. De gemeente heeft deze impact niet meegewogen, wat een ernstige omissie is. Graag verneem ik hoe de gemeente deze waardedaling compenseert als men er toch voor kiest dit windpark te (laten) realiseren.

Voorts zullen er door het realiseren van dit windpark verschillende huizenbouwprojecten geen doorgang kunnen vinden (gezien onder meer de stikstofregulering, netcongestie etcetera). Onduidelijk is of de gemeenteraad dit feit en de schade die de gemeente diensgevolge lijdt als gevolg van de gemiste OZB-inkomsten van de huizen die niet kunnen worden gebouwd, heeft meegenomen in de overwegingen.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is er een planschaderisicoanalyse gemaakt?
- b) Zo nee, wat zijn de overwegingen geweest om dit niet te doen?
- c) Welke financiële schade zal er als gevolg van de waardevermindering van de bestaande woningen en de gemiste OZB-inkomsten van de niet te realiseren woningen zijn voor de Gemeente Lingewaard?
- d) Hoe zal de gemeente de waardedaling van de huizen compenseren als de gemeente toch besluit dit windpark te (laten) realiseren?
- e) Welke afspraken heeft de gemeente gemaakt met de initiatiefnemers over het vergoeden van deze schade aan de gemeente?
- f) Indien de gemeente van oordeel is dat de initiatiefnemers van de windturbines de schade van de woningeigenaren rechtstreeks dienen te compenseren, welke afspraken zijn daarover dan gemaakt met de initiatiefnemers?
- g) Welke inkomsten loopt de gemeente nog meer mis bij realisatie van het windpark?

Verwijzingen:

- VU Amsterdam en RIVM, Windturbines en woningprijzen:

<https://www.rvo.nl/onderwerpen/windenergie-op-land/wonen-windturbine>

- TNO 2022 P10374 De verwachte impact van windturbines op huizenprijzen in Nederland. Een ruimtelijke analyse voor de periode 2020-2030

<https://publications.tno.nl/publication/34639293/2ZNonx/TNO-2022-P10374.pdf>

- Planschade windmolens loopt met de RES volgens TNO op naar meer dan 15 miljard euro: <https://nlvow.nl/actueel/planschade-windmolens-loopt-met-de-res-volgens-tno-op-naar-meer-dan-15-miljard-euro>

9. Risicovolle burgerparticipatie en negatieve energieprijzen

Het windpark biedt financiële participatie via een achtergestelde obligatielening met een verwacht rendement van 4,5% (of 5,5% voor omwonenden binnen één kilometer). Een achtergestelde lening is een risicovolle investering, waarbij participanten als laatste worden uitbetaald bij financiële problemen. Bovendien worden de financiële vooruitzichten

ondermijnd door steeds vaker voorkomende negatieve energieprijzen, waarbij windparken geen inkomsten genereren en geen SDE++-subsidie ontvangen. Een rapport van TenneT wijst uit dat negatieve prijzen in 2024 vaker voorkwamen door overproductie van duurzame energie.

Als inwoner vind ik het zorgwekkend dat de gemeente een model goedkeurt dat mij blootstelt aan financiële risico's, terwijl de voordelen naar projectontwikkelaars gaan. Het Klimaatakkoord eist 50% lokaal eigendom met zeggenschap, maar dit windpark voldoet hier niet aan.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is onderzocht hoe risicovol deze financiële participatie is voor de burgers?
- b) Zo nee, waarom niet?
- c) Zo ja, wat heeft ertoe geleid dat hiermee is ingestemd?

Verwijzingen:

- TenneT, Marktanalyse negatieve energieprijzen 2024:

<https://www.businessinsider.nl/stroom-energie-rekening-negatieve-tennet-contact-zonnepaneel/>

- Klimaatakkoord (2019):

<https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2019/06/28/klimaatakkoord>

10. Afhankelijkheid van Chinese materialen

De productie van windturbines is sterk afhankelijk van Chinese materialen, zoals zeldzame aardmetalen en staal. Dit brengt economische risico's (instabiele toeleveringsketens) en ethische bezwaren (slechte arbeidsomstandigheden en milieuvervuiling) met zich mee. Het International Energy Agency (IEA) meldt dat 60-70% van de zeldzame aardmetalen uit China komt, vaak onder slechte omstandigheden.

Door dit windpark goed te keuren, draagt Lingewaard bij aan een problematische keten, wat indruist tegen onze duurzame waarden. Ik pleit voor lokale, ethisch verantwoorde alternatieven.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende mee te nemen:

- a) Heeft de gemeenteraad onderzocht of bij het project Windpark A15-Lingewaard gebruik zal worden gemaakt van duurzame materialen, waaraan geen economische risico's of ethische bezwaren zijn verbonden?
- b) Op welke wijze hebben overwegingen ten aanzien van dit onderwerp geleid tot de totstandkoming van de onderhavige ontwerp-omgevingsvergunning en de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen?

Verwijzingen:

- IEA, The Role of Critical Minerals in Clean Energy Transitions (2021):

<https://www.iea.org/reports/the-role-of-critical-minerals-in-clean-energy-transitions>

- Human Rights Watch, mining industry and Human Rights (2024):

<https://www.hrw.org/news/2024/07/10/mining-energy-transition-needs-respect-human-rights>

Conclusie en verzoek

Bovenstaande argumenten tonen aan dat Windpark A15-Lingewaard ernstige nadelen met zich meebrengt voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur en financiële positie.

Gezondheidsrisico's, netcongestie, de misleidende claim van energieneutraliteit, natuurverlies, landschapsaantasting, PFAS-verontreiniging, woningwaardevermindering, risicovolle participatie, gebruik van Chinese materialen, procedurele fouten en het gebrek aan draagvlak maken dit project onaanvaardbaar.

Het is ook onbegrijpelijk dat de gemeente de op korte termijn te verwachten nieuwe provinciale normen en rijksnormen en ten aanzien van de hiervoor genoemde punten voor de aanleg van windparken, niet afwacht, maar op gemeentelijk niveau goedkeuring wil geven voor de ontwikkeling van een nieuw windpark.

Gezien al het voorgaande verzoek ik u dringend om de ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard te stoppen, door geen verklaring van geen bedenkingen af te geven en geen omgevingsvergunning ten behoeve van het project af te geven. Voor zover nodig, zou kunnen worden gekozen voor alternatieven zoals het opwekken van zonne-energie door zonnepanelen op daken te plaatsen, de lokale opslagtechnologieën en het doorvoeren van energiebesparingen.

Daarnaast verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten. Als inwoner verdien ik een gemeente die mijn belangen behartigt en vooropstelt.

Mocht u desondanks toch Windpark A15-Lingewaard gaan (laten) ontwikkelen, dan verneem ik graag hoe de gemeente de waardedaling van mijn woning en de woningen in de omgeving van het windpark zal compenseren.

In afwachting van uw reactie op mijn vragen, verblijf ik.

Hoogachtend,

.....
Inwoner van Lingewaard

11

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard
Postbus 15
6680 AA Bommel

Indiener : 5.1.2e
Adres : 5.1.2e ; 5.1.2e 5.1.2e
E-mailadres : 5.1.2e @hotmail.com

Betreft : Zienswijze op ontwerp-omgevingsvergunning, ontwerp-verklaring van geen bedenkingen en M.e.r.-beoordelingsbesluit Windpark A15-Lingewaard

Zaaknummer : ODRA23AB2433

25 juni 2025, Gendt

Geacht College van burgemeester en wethouders,

Als inwoner van Lingewaard dien ik deze zienswijze in om mijn ernstige bezwaren te uiten tegen de voorgenomen ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard (hierna ook: 'windpark').

Hoewel ik het belang van de energietransitie erken, ben ik ervan overtuigd dat dit windpark aanzienlijke nadelige gevolgen heeft voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur, en financiële positie. De onderbouwing van de noodzaak van het realiseren van het project is gebrekkig en de risico's wegen zwaarder dan de beoogde voordelen. Bovendien heeft de gemeente procedurele fouten gemaakt, de wensen van de burgers onvoldoende serieus genomen en dreigt er op gemeenteniveau een besluit te worden genomen, terwijl men in afwachting is van nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken.

Daarom verzoek ik u dringend om de plannen voor Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen en de ontwikkeling niet goed te keuren. Hieronder licht ik mijn bezwaren toe in tien kernpunten, elk ondersteund door betrouwbare bronnen (met hyperlinks, voor de volledigheid met leesbare vindplaats).

1. Netcongestie, schijn van energieneutraliteit en ontbreken nut en noodzaak

Netcongestie

De Nederlandse elektriciteitsinfrastructuur kampt met ernstige netcongestie, waardoor nieuwe energiebronnen niet op het netwerk kunnen worden aangesloten en niet tegemoet kan worden gekomen aan de vraag van bedrijven en burgers. Ook in Gelderland, inclusief de gemeente Lingewaard, is de netcapaciteit ontoereikend. In Flevoland en in Gelderland staan bij Liander duizenden bedrijven en instellingen op de wachtlijst voor een (zwaardere) aansluiting. Er wordt weliswaar gewerkt aan verzwaring en uitbreiding van het overvolle stroomnet, maar TenneT verwacht dat daarvoor benodigde projecten pas in 2033 of mogelijk pas in 2035 klaar zullen zijn, en niet in 2029 zoals de verwachting was.

Bedrijven, scholen en ook wind- en zonneparken in deze regio's moeten hierdoor langer wachten op een nieuwe of zwaardere aansluiting. Dit belemmert lokale ondernemers in hun groei en verduurzaming. Desondanks overweegt de gemeente goedkeuring te verlenen aan de

ontwikkeling van een windpark dat extra druk legt op het reeds overbelaste energienetwerk. Dit verergert de netcongestie en schaadt de economische vitaliteit van Lingewaard.

Schijn van energieneutraliteit

Voorts streeft de gemeente op papier naar elektrische energieneutraliteit in 2030, maar Windpark A15-Lingewaard draagt hier niet reëel aan bij. Het windpark zou 99% van de tijd 24.000 tot 26.000 huishoudens van stroom moeten voorzien, maar windenergie is afhankelijk van weersomstandigheden. Wanneer het niet waait, moet fossiele stroom worden ingekocht, wat de afhankelijkheid van back-upcentrales vergroot. Deze centrales moeten blijven bestaan en worden onderhouden, wat de energie- en netbeheerkosten verhoogt. Om energieneutraal te worden, zouden de initiatiefnemers aan de gemeente moeten garanderen dat het windpark 99% van de tijd energie levert, wat technisch onhaalbaar is en de zwakte van dit plan blootlegt.

Geen nut en noodzaak

Tot slot leid ik uit de Kamervragen over extra windturbines op land, die onlangs aan de minister van Klimaat en Groene Groei zijn gesteld, af dat in 2024 reeds het opwekken van 39 terawattuur (TWh) aan hernieuwbare energie op land is gerealiseerd. Dit terwijl de doelstelling uit het Klimaatakkoord 42 TWh is (waarvan 35 TWh wind op land en grootschalige zon, en 7 TWh zon op daken). Er kunnen derhalve vraagtekens worden geplaatst bij het nut en de noodzaak van het project Windpark A15-Lingewaard. Het is aan de gemeente om het nut en de noodzaak van dit project, met inachtneming van voorgaande informatie, te (her)overwegen en te onderbouwen.

Om deze redenen verzoek ik u het project te heroverwegen. Ten aanzien van dit onderwerp leg ik daartoe specifiek de volgende vragen bij u neer:

- a) Is onderzocht of de windturbines op het energienetwerk kunnen worden aangesloten?
- b) Is de toezegging gedaan dat de windturbines per datum oplevering op dat netwerk kunnen worden aangesloten?
- c) Zo ja, waar kan deze toezegging (in de ter inzage gelegde stukken) worden gevonden?
- d) Zo nee, per wanneer kunnen de windturbines dan wel op het netwerk worden aangesloten?
- e) Wat heeft de aansluiting van Windpark A15-Lingewaard op het energienetwerk voor gevolgen voor woningen en bedrijven in de omgeving die dan of in de nabije toekomst ook op het netwerk willen of moeten worden aangesloten?
- f) Wat heeft de aansluiting op het netwerk van Windpark A15-Lingewaard voor gevolgen voor woningen en bedrijven die zelf op dit moment al zonnepanelen hebben en ook stroom aan het netwerk terug leveren?
- g) Is de realisatie van het project Windpark A15-Lingewaard noodzakelijk gezien alle projecten voor hernieuwbare energie die reeds op land zijn gerealiseerd en de hoeveelheid hernieuwbare energie die daarmee wordt opgewekt?

Verwijzingen:

- Uitbreiding stroomnet loopt jaren vertraging op: 'Grote klap' (12 juni 2025): <https://www.gelderlander.nl/economie/uitbreiding-stroomnet-loopt-jaren-vertraging-op-grote-klap~af2a912f/>
- Netbeheer Nederland, Rapport Netcongestie 2024): <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/06/25/studie-maatschappelijke-kosten-netcongestie>
- Change Inc., Een slim stroomnet als oplossing voor netcongestie? (2024):

<https://www.change.inc/energie/een-slim-stroomnet-als-oplossing-voor-netcongestie-twee-nederlandse-bedrijven-staan-al-in-de-rij-41288>

- Vragen van het lid Vermeer (BBB) aan de minister van Klimaat en Groene Groei over extra windturbines op land (2025Z11989):

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2025Z11989&did=2025D27430>

- Noise effects of the use of land-based wind energy, Umweltbundesamt:

<https://www.umweltbundesamt.de/en/publikationen/noise-effects-of-the-use-of-land-based-wind-energy>.

2. Gezondheidsrisico's door geluid, slagschaduw en Bisphenol (A)

Gezondheidsrisico's door geluid en slagschaduw

Windturbines veroorzaken geluidsoverlast, met name laagfrequent geluid, en slagschaduw. Inmiddels is door verschillende onderzoeken aangetoond dat laagfrequent geluid een groter probleem is dan gedacht. Het kan gezondheidsproblemen veroorzaken, zoals stress, slaapproblemen, hoofdpijn, hoge bloeddruk, hart- en vaatziekten (hartritmestoornissen), depressie, concentratieproblemen en problemen met het immuunsysteem.

De huidige normen zijn gebaseerd op verouderde inzichten. De huidige normen in het Activiteitenbesluit Milieubeheer bieden daardoor onvoldoende bescherming. De opgenomen grenswaarden van het aantal decibel zijn voorts jaargemiddelden en daardoor niet controleerbaar door bijvoorbeeld een omgevingsdienst als de ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem). De precieze effecten van laagfrequent geluid zouden eerst beter moeten worden onderzocht alvorens nog meer windturbines op land te plaatsen.

Gezondheidsrisico's door Bisphenol (A)

Naast de risico's voor de gezondheid als gevolg van het geluid van de windturbines, bestaat het risico op gezondheidsschade veroorzaakt door Bisphenol (A) (hierna: BPA). BPA is een bestanddeel van de wieken van een windturbine. Door erosie slijten deze wieken, waardoor er BPA in de directe omgeving van de windturbines terecht komt. Het RIVM kenmerkt BPA als een zeer zorgwekkende stof doordat het de hormoonhuishouding verstoort, een schadelijk effect heeft op het immuunsysteem van jonge en zelfs ongeboren kinderen en schadelijk is voor de vruchtbaarheid. Verontrustend is bovendien dat BPA nauwelijks afbreekbaar is. Door uitspoeling komt de BPA ook in sloten en rivieren terecht en in dit geval dus in de Linge. Ook de effecten van BPA, op de gezondheid van omwonenden én de natuur, zouden eerst uitvoerig(er) moeten worden onderzocht. Ook hierover dient eerst meer duidelijkheid te komen alvorens wordt besloten tot het plaatsen van nieuwe windturbines.

Gezien de afstand van mijn woning tot de geplande windturbines vrees ik door deze wezenlijke risico's voor mijn gezondheid, de gezondheid van mijn naasten en die van mijn burens. Er zullen zeker stukken te vinden zijn waarin wordt aangevoerd dat windturbines niet schadelijk zijn voor de gezondheid. Er is echter een veelvoud aan studies en onderzoeken die dat standpunt inmiddels onderbouwd weerleggen (zie voor enkele daarvan het kopje 'Verwijzingen'). De gemeente heeft onvoldoende aangetoond dat het veilig is voor de omwonenden om windturbines te plaatsen. De gemeente neemt hierdoor een onverantwoord risico voor de gezondheid van de omwonenden en de overige inwoners van Lingewaard.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het (laten) ontwikkelen van Windpark A15-Lingewaard bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Ten aanzien van het (her)overwegen van het project, leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn deze effecten op de gezondheid van de omwonenden meegewogen?
- b) Is onderzocht bij hoeveel woningen, hoeveel nachten per jaar, en met welke intensiteit hinder zal optreden?
- c) Zo ja, heeft de gemeente de uitkomst van dat onderzoek meegewogen en wat waren de overwegingen om desondanks tot een ontwerp-omgevingsvergunning en een ontwerp-verklaring van geen bedenkingen te komen?
- d) Zo nee, waarom heeft een dergelijk onderzoek niet plaatsgevonden?
- e) Is het juist dat tot nu toe bij alle berekeningen slechts van gemiddelden (Lden/Lnight) is uitgegaan, zonder dat een analyse van pieken, vollastmomenten of structurele nachtelijke overlast heeft plaatsgevonden?
- f) Zo ja, waarom volstaat naar het oordeel van de gemeente een dergelijk incomplete analyse en berekening?
- g) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden?
- h) Zo ja, op welke wijze is dit meegewogen in de besluitvorming?
- i) Zo nee, wat maakt dat de gemeente desondanks voornemens is het project te laten realiseren?
- j) Zou, zeker in het licht van de uitspraak van de Raad van State van 18 juni 2025, niet (alsnog) een deugdelijk onderzoek naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden dienen plaats te vinden?
- k) Is er een medisch biofysisch onderzoek gedaan naar de cumulatieve effecten van de bestaande Betuwelijn, de nog door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard?
- l) Zo ja, wat waren de uitkomsten daarvan en op welke wijze zijn deze meegewogen in de besluitvorming?
- m) Zo nee, waarom is er geen medisch biofysisch onderzoek naar de cumulatieve effecten gedaan, terwijl dit wel verplicht is gezien het feit dat op de locatie van dit project zich reeds de Betuwelijn bevindt en de snelweg A15 zal worden doorgetrokken?
- n) In hoeverre zijn de cumulatieve effecten van de Betuwelijn, de door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard op de nachtrust van de omwonenden in kaart gebracht en meegewogen?
- o) Wat maakt dat de gemeente de nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken niet afwacht?
- p) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat deze windturbines inderdaad gezondheidsschade veroorzaken?

Verwijzingen:

- NLVOW, Symposium: Wetenschap ontbreekt in windturbinebepalingen (2024): <https://nlvow.nl/actueel/symposium-wetenschap-ontbreekt-windturbinebepalingen>
- Raad van State, Uitspraak Windpark Delfzijl Zuid (2023): <https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@136680/202003882-3-r3/#:~:text=%22De%20raad%20heeft%20zijn%20standpunt,voor%20haar%20rechtstreeks%20werkende%20windturbinebepalingen>
- Europese Autoriteit voor voedselveiligheid: <https://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/bisphenol>

- De presentatie Bisfenol A en windturbines – Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid en de presentatie Voorkomen Bisfenol-A in oppervlaktewater Flevoland - Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid:
<https://stateninformatie.flevoland.nl/Vergaderingen/Statencommissie-Ruimte,-Natuur-en-Duurzaamheid-RND/2023/11-oktober/19:00/Agenderingsverzoek-Forum-voor-Democratie-en-50PLUS-Bisfenol-A>
- Analyse en advies Windturbinebeleid, huisarts Sylvia van Manen:
<https://www.windwiki.nl/wp-content/uploads/2025/02/Analyse-en-advies-windturbinebeleid.pdf>
- Zembla, Een achtergehouden rapport over het lawaai van windmolens:
<https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/zembla-podcast-een-achtergehouden-rapport-over-het-lawaai-van-windturbines>
- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

3. PFAS-verontreiniging door windturbines - risico's voor omwonenden en ecosystemen

De productie, bouw en sloop van windturbines brengen risico's op PFAS-verontreiniging (per- en polyfluoralkylstoffen-verontreiniging) met zich mee. PFAS, net als BPA ook wel 'forever chemicals' genoemd (let wel, PFAS en BPA verschillen qua chemische structuur, toepassingen en toxicologisch profiel), worden gebruikt in coatings van turbinebladen en kunnen in het milieu terechtkomen, met schadelijke gevolgen voor bodem, water, en gezondheid. Een rapport van het RIVM waarschuwt dat PFAS moeilijk afbreekbaar zijn en risico's vormen voor omwonenden en ecosystemen. Volgens wetenschappers moeten PFAS zelfs als risicofactoren voor kanker bij vrouwen worden beschouwd.

De gemeente heeft niet onderzocht of de turbines van Windpark A15-Lingewaard PFAS-vrij zijn of hoe het afval ervan wordt verwerkt. Als inwoner vrees ik voor verontreiniging van ons waardevolle landschap en ons drinkwater. Dit risico rechtvaardigt een heroverweging van het project.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het project bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Meer specifiek leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn de risico's op PFAS-verontreiniging meegewogen?
- b) Is in het besluit tot ontheffing specifiek de verontreiniging door PFAS meegenomen?
- c) Zo nee, waarom niet?
- d) Zo ja, wat zijn de overwegingen om ondanks de PFAS-verontreiniging toch een ontheffing te verlenen?
- e) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat sprake is van PFAS-verontreiniging, met als mogelijke effecten gezondheidsschade van de omwonenden en schade voor de natuur en biodiversiteit?
- f) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de natuur?

Verwijzingen:

- RIVM, PFAS in het milieu (2023):
<https://www.rivm.nl/pfas>
- RIVM, PFAS en windturbines (op zee):
<https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2022-0241.pdf>

- Duidelijk verband' tussen blootstelling aan PFAS en verschillende kankers:
<https://www.mo.be/nieuws/duidelijk-verband-tussen-blootstelling-aan-pfas-en-verschillende-kankers>.

4. Schade aan natuur en biodiversiteit

De locatie van Windpark A15-Lingewaard, nabij de Linge en de Betuwelijn, ligt in een ecologisch waardevol gebied. Ook op andere wijze dan de reeds hiervoor genoemde, zijn windturbines schadelijk voor ecosystemen. Windturbines bedreigen namelijk onder meer vogels en vleermuizen door botsingen met de wieken, wat de biodiversiteit aantast. De provincie Gelderland heeft weliswaar een ontheffing verleend van de Wet Natuurbescherming (WNB), maar de onderbouwing hiervan is zwak. Fractie B06 heeft gewezen op onvolledige natuurtoetsen, wat mijn vertrouwen in dit proces ondermijnt.

Wat onder meer opvalt is dat bij de stikstofberekening ten behoeve van het al dan niet verlenen van de ontheffing de interne saldering is gebruikt bij de Aeries-berekening. Op grond van de uitspraak van de Raad van State in december 2024 is dat echter niet langer toegestaan. Dat betekent dat er een nieuwe Aeries-berekening zal moeten worden gemaakt. De kans dat de WNB-vergunning als gevolg daarvan ongeldig wordt verklaard, is aannemelijk.

Meerdere rapporten benadrukken dat windparken zorgvuldig moeten worden gepland om natuurverlies te voorkomen. De gemeente zou moeten kiezen voor alternatieven zoals zonnepanelen op daken, die minder impact hebben op onze natuur.

Gezien het voorgaande verzoek ik de gemeente de totstandkoming van de ontheffing van de WNB en de onderbouwing daarvan bij de heroverweging van het project Windpark A15-Lingewaard te betrekken. Onder meer verzoek ik u het volgende te onderzoeken, af te wegen en de geformuleerde vragen te beantwoorden:

- a) Is er al een nieuwe Aeries-berekening aangevraagd of gemaakt?
- b) Zo ja, kan bij de nieuwe berekening de WNB-vergunning in stand blijven?
- c) Zo nee, waarom is deze niet aangevraagd?
- d) In bijlage 4 van de ter inzage gelegde stukken, te weten de WNB-vergunningsaanvraag, is de vraag 'Zijn er op de locatie beschermde soorten aanwezig?' met 'Nee' beantwoord. Gezien onder meer het voorkomen van de Zwarte Stern in dit gebied, lijkt mij dit niet correct. Is de vergunningsaanvraag wel deugdelijk?
- e) Op welke wijze kan het plaatsen van drie windturbines worden gezien als een belang voor de volksgezondheid en openbare veiligheid (in bijlage 5 van de ter inzage gelegde stukken als 'belang a' omschreven)? Op grond van dit belang is namelijk ontheffing van de WNB verleend voor het mogen doden van vele beschermde vogelsoorten.
- f) Het is voorts van belang zich er rekenschap van te geven dat de 'voorwaarden' om ervoor te zorgen dat de in het gebied levende dieren tijdens de werkzaamheden zo min mogelijk worden geschaad, uitermate vrijblijvend zijn geformuleerd en absoluut geen waarborgen bieden. Is het mogelijk alsnog aanvullende voorwaarden te formuleren om de natuur, inclusief de in het gebied levende dieren beter te beschermen?
- g) Is het besluit dat er geen milieueffectrapportage (MER) hoeft te worden opgesteld deugdelijk en voldoende gemotiveerd? Gezien de hinderincidentie en de aanzienlijke milieugevolgen lijkt een MER in deze situatie, zeker als de windturbines ook 's nachts

in bedrijf zullen zijn, namelijk wel degelijk vereist. Daarbij wijs ik (wederom) op de recente uitspraak van de Raad van State.

- h) Is het opwekken van zonne-energie als alternatief (op bedrijfspanden in Lingewaard en door het overkappen van parkeerplaatsen met daarop zonnepanelen) onderzocht en in beeld gebracht en wat was daarvan de conclusie?
- i) Zijn er nog andere alternatieven onderzocht?

Verwijzingen:

- Klimaatfeiten. De impact van windturbines op vogels, vleermuizen en insecten:
<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>
- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

5. Landschappelijke en culturele aantasting

De windturbines, met een hoogte tot 225 meter, zullen het landschap van Lingewaard ernstig verstoren. Dit landschap, met zijn historische en culturele waarde, is essentieel voor mijn welzijn en de identiteit van onze gemeente. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) waarschuwt dat windparken de landschappelijke kwaliteit en het welzijn van inwoners schaden. De windturbines vormen een visuele inbreuk daarop. Als inwoner waardeer ik het unieke karakter van Lingewaard, dat door dit windpark verloren dreigt te gaan. De gemeente zou moeten investeren in energieprojecten die ons landschap respecteren.

De gemeenteraad verzoek ik ook om deze reden het (laten) realiseren van Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen. Daarbij leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de waarschuwing van het PBL meegewogen bij de totstandkoming van de ontwerpvergunning?
- b) Zo ja, op grond waarvan meent de gemeenteraad deze waarschuwing naast zich neer te kunnen leggen?
- c) Zo nee, waarom is deze waarschuwing niet meegewogen?
- d) Is het project in lijn met de bestaande beleidslijnen die in de omgevingsvisies en -plannen zijn uitgezet?

Verwijzingen:

- PBL, Ruimtelijke impact van de energietransitie (2021):
<https://www.pbl.nl/publicaties/de-ruimtelijke-impact-van-hernieuwbare-energie-een-verkenning>
- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):
<https://omroepingewaard.nl/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren/>

6. Verzuim informatieplicht en participatieplicht en gebrek aan draagvlak

De gemeenteraad heeft de plicht om de burgers te informeren, te laten participeren en hun wensen te respecteren. In het 'Beleidskader Energietransitie 2023-2025' heeft de gemeenteraad zelf het volgende vastgelegd: *'Onder communicatie verstaan wij het informeren (en hierdoor stimuleren) van alle betrokkenen (hierna vaak aangeduid met inwoners) met de juiste informatie. Participatie is een manier van beleid of plannen maken en uitvoeren waarbij inwoners, individueel of georganiseerd, direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid of een project.'*

Verzuim informatieplicht

Ten eerste zijn omwonenden/belanghebbenden niet of niet tijdig geïnformeerd. De bewoners van onder meer de Flierensestraat in Gendt zijn wél verschillende keren per brief geïnformeerd over windpark Caprice, maar over Windpark A15-Lingewaard hebben de meeste bewoners tot de brief gedateerd op 15 mei 2025, met daarin de uitnodiging voor de informatieavond, geen enkele rechtstreekse informatie ontvangen. De bewoners die geen huis-aan-huis-bladen ontvangen, hebben daardoor niet, in ieder geval niet laagdrempelig, informatie ontvangen over de voorgenomen ontwikkeling van het windpark.

Door mij en ook andere omwonenden worden vraagtekens gesteld bij de kale stelling van de gemeente dat 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark een uitnodiging zouden hebben gehad voor een informatieavond in 2024. Het is niet aannemelijk dat deze brief aan 1625 adressen is verzonden, maar de brief op een heel groot deel van deze adressen niet is aangekomen. Weliswaar is er tegenwoordig regelmatig kritiek op de bezorging door PostNL, maar een substantieel gedeelte van 1625 brieven kwijtraken of niet bezorgen, zou op zijn minst bijzonder te noemen zijn.

Ook kunnen vraagtekens worden gezet bij het aantal van 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark. De Raad van State heeft immers bepaald dat je belanghebbende bent als je binnen een afstand van tienmaal de tiphoogte van een windturbine woont. Dit betekent dat er een grotere straal zou moeten worden gehanteerd, te weten 2,25 kilometer bij een tiphoogte van 225 meter, en dus niet alle belanghebbenden door de gemeente zijn aangeschreven.

Zelfs indien de brief daadwerkelijk naar 1625 adressen is verzonden én de gehanteerde straal van twee kilometer voldoende groot zou zijn, zou het dan nog altijd slechts gaan om één enkele brief, waar over Windpark Caprice naar schatting zeker twintig brieven naar de omwonenden zijn verzonden én daadwerkelijk bij hen zijn bezorgd. Het is aan de gemeente om te waarborgen dat de inwoners tijdig en juist worden geïnformeerd en ervoor te zorgen dat ook in dit opzicht de procedure correct verloopt.

Gebrek aan draagvlak

Ten tweede is gebleken dat dit project een gebrek aan draagvlak toont. Een protestactie op 17 april 2025, waarbij een grote groep inwoners speelgoedwindturbines plaatste op de beoogde locaties, onderstreept de weerstand. Reeds meermaals zijn bij besluiten van de gemeenteraad burgerstemmen genegeerd. Burgers ervaren daardoor dat hun inbreng niet leidt tot aanpassingen. Een stemming onder inwoners zou waarschijnlijk een meerderheid tegen dit windpark opleveren. Weliswaar oordeelde de Raad van State in andere zaken dat draagvlak geen harde eis is, maar als inwoner verwacht ik dat mijn gemeente mijn belangen behartigt en deze stelt bóven die van projectontwikkelaars.

Participatieplicht

Ten derde is het participatieproces, met een 'meedenkgroep', in deze procedure zwaar ontoereikend geweest. De deelnemers zijn volstrekt willekeurig gekozen, uitsluitend uit de groep omwonenden die wél van de ontwikkeling van het windpark op de hoogte was. De 'meedenkgroep', zeer bewust tussen aanhalingstekens geplaatst, heeft uitsluitend de vraag voorgelegd gekregen hoe de windturbines er zouden komen en niet óf ze er zouden moeten komen en zo ja, waar. Er zijn geen verslagen gemaakt van de bijeenkomsten die iedere volgende keer aan de deelnemers voor akkoord zijn voorgelegd. Van *'direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van*

beleid of een project' is derhalve geen sprake geweest.

Ook om deze reden verzoek ik de gemeente het project te heroverwegen. Daartoe leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de procedure uit het oogpunt van informatie, participatie en inspraak correct verlopen en waaruit blijkt dat?
- b) Acht de gemeente het in dat kader voldoende dat de omwonenden slechts éénmaal zijn aangeschreven?
- c) Acht de gemeente het voldoende dat uitsluitend adressen in een straal van twee kilometer en niet een straal van 2,25 kilometer zijn aangeschreven?
- d) Waaruit blijkt dat de 1625 adressen in een straal van twee kilometer van het windpark daadwerkelijk (eenmalig) zijn aangeschreven? De verzendlijst van de betreffende brief zou eenvoudig gereproduceerd moeten kunnen worden. Nu deze geen namen van de bewoners van de adressen bevat, zou deze zelfs geopenbaard kunnen worden.
- e) Wat maakt dat de gemeente ondanks het ontbreken van draagvlak van het project dit toch wil laten realiseren, waarbij de belangen van projectontwikkelaars worden geplaatst boven die van de inwoners van Lingewaard?

Verwijzingen:

- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):

<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>

- Binnenlands Bestuur, Raad van State laat omstreden windparken doorgaan (2023):

<https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/energietransitie/raad-van-state-laat-omstreden-windparken-doorgaan>

7. Procedurele fouten in het inzage- en zienswijzeproces

De gemeente heeft ernstige procedurele fouten gemaakt in het zienswijzeproces. Ten eerste is in de publicatie van de ontwerp-omgevingsvergunning, de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen en het MER-beoordelingsbesluit een onjuist zaaknummer opgenomen. Ten tweede was de website waarop zienswijzen konden worden ingediend meer dan een week niet bereikbaar via de link op de officiële website van de gemeente Lingewaard. Deze fouten hebben mij en andere inwoners belemmerd om onze bezwaren in te dienen, wat in strijd is met de principes van zorgvuldige en transparante besluitvorming. Een vergelijkbare fout bij Windpark Caprice leidde tot een herstart van de terinzagelegging, wat aantoont dat de gemeente haar verplichtingen kent.

Deze fout ondermijnt de rechtsgeldigheid van het proces en rechtvaardigt een opschorting van de besluitvorming totdat alle inwoners een eerlijke kans hebben gehad om hun zienswijze in te dienen. Daarom verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten.

Graag verneem ik:

- a) Of de zienswijzeprocedure opnieuw zal worden gestart.
- b) De overwegingen die daaraan ten grondslag liggen, indien wordt besloten de zienswijzeprocedure niet te herstarten.

Verwijzingen:

- Gemeente Lingewaard, Een zienswijze tegen een ontwerp omgevingsplan indienen (2024):

<https://www.lingewaard.nl/een-zienswijze-tegen-een-ontwerp-omgevingsplanindienen>

8. Waardevermindering woningen en gemiste OZB-inkomsten

De komst van Windpark A15-Lingewaard zal naar alle waarschijnlijkheid de waarde van mijn woning aanzienlijk verlagen. Onderzoek door de Vrije Universiteit Amsterdam toont aan dat woningen binnen twee kilometer van windturbines gemiddeld 2 tot 6% in waarde dalen, met sterkere effecten in aantrekkelijke landschappen zoals Lingewaard. De belangenvereniging voor omwonenden windturbines (NLVOW) komt op basis van het rapport van TNO uit 2022 zelfs tot een gemiddelde daling van 2 tot 10%.

De windturbines dicht bij mijn woning en die van andere inwoners van Lingewaard zullen mijn én hun financiële positie schaden. De gemeente heeft deze impact niet meegewogen, wat een ernstige omissie is. Graag verneem ik hoe de gemeente deze waardedaling compenseert als men er toch voor kiest dit windpark te (laten) realiseren.

Voorts zullen er door het realiseren van dit windpark verschillende huizenbouwprojecten geen doorgang kunnen vinden (gezien onder meer de stikstofregelgeving, netcongestie etcetera). Onduidelijk is of de gemeenteraad dit feit en de schade die de gemeente dientengevolge lijdt als gevolg van de gemiste OZB-inkomsten van de huizen die niet kunnen worden gebouwd, heeft meegenomen in de overwegingen.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is er een planschaderisicoanalyse gemaakt?
- b) Zo nee, wat zijn de overwegingen geweest om dit niet te doen?
- c) Welke financiële schade zal er als gevolg van de waardevermindering van de bestaande woningen en de gemiste OZB-inkomsten van de niet te realiseren woningen zijn voor de Gemeente Lingewaard?
- d) Hoe zal de gemeente de waardedaling van de huizen compenseren als de gemeente toch besluit dit windpark te (laten) realiseren?
- e) Welke afspraken heeft de gemeente gemaakt met de initiatiefnemers over het vergoeden van deze schade aan de gemeente?
- f) Indien de gemeente van oordeel is dat de initiatiefnemers van de windturbines de schade van de woningeigenaren rechtstreeks dienen te compenseren, welke afspraken zijn daarover dan gemaakt met de initiatiefnemers?
- g) Welke inkomsten loopt de gemeente nog meer mis bij realisatie van het windpark?

Verwijzingen:

- VU Amsterdam en RIVN, Windturbines en woningprijzen:

<https://www.rvo.nl/onderwerpen/windenergie-op-land/wonen-windturbine>

- TNO 2022 P10374 De verwachte impact van windturbines op huizenprijzen in Nederland. Een ruimtelijke analyse voor de periode 2020-2030

<https://publications.tno.nl/publication/34639293/2ZNonx/TNO-2022-P10374.pdf>

- Planschade windmolens loopt met de RES volgens TNO op naar meer dan 15 miljard euro: <https://nlvow.nl/actueel/planschade-windmolens-loopt-met-de-res-volgens-tno-op-naar-meer-dan-15-miljard-euro>

9. Risicovolle burgerparticipatie en negatieve energieprijzen

Het windpark biedt financiële participatie via een achtergestelde obligatielening met een verwacht rendement van 4,5% (of 5,5% voor omwonenden binnen één kilometer). Een achtergestelde lening is een risicovolle investering, waarbij participanten als laatste worden uitbetaald bij financiële problemen. Bovendien worden de financiële vooruitzichten

ondermijnd door steeds vaker voorkomende negatieve energieprijzen, waarbij windparken geen inkomsten genereren en geen SDE++-subsidie ontvangen. Een rapport van TenneT wijst uit dat negatieve prijzen in 2024 vaker voorkwamen door overproductie van duurzame energie.

Als inwoner vind ik het zorgwekkend dat de gemeente een model goedkeurt dat mij blootstelt aan financiële risico's, terwijl de voordelen naar projectontwikkelaars gaan. Het Klimaatakkoord eist 50% lokaal eigendom met zeggenschap, maar dit windpark voldoet hier niet aan.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is onderzocht hoe risicovol deze financiële participatie is voor de burgers?
- b) Zo nee, waarom niet?
- c) Zo ja, wat heeft ertoe geleid dat hiermee is ingestemd?

Verwijzingen:

- TenneT, Marktanalyse negatieve energieprijzen 2024:

<https://www.businessinsider.nl/stroom-energie-rekening-negatieve-tennet-contact-zonnepaneel/>

- Klimaatakkoord (2019):

<https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2019/06/28/klimaatakkoord>

10. Afhankelijkheid van Chinese materialen

De productie van windturbines is sterk afhankelijk van Chinese materialen, zoals zeldzame aardmetalen en staal. Dit brengt economische risico's (instabiele toeleveringsketens) en ethische bezwaren (slechte arbeidsomstandigheden en milieuvervuiling) met zich mee. Het International Energy Agency (IEA) meldt dat 60-70% van de zeldzame aardmetalen uit China komt, vaak onder slechte omstandigheden.

Door dit windpark goed te keuren, draagt Lingewaard bij aan een problematische keten, wat indruist tegen onze duurzame waarden. Ik pleit voor lokale, ethisch verantwoorde alternatieven.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende mee te nemen:

- a) Heeft de gemeenteraad onderzocht of bij het project Windpark A15-Lingewaard gebruik zal worden gemaakt van duurzame materialen, waaraan geen economische risico's of ethische bezwaren zijn verbonden?
- b) Op welke wijze hebben overwegingen ten aanzien van dit onderwerp geleid tot de totstandkoming van de onderhavige ontwerp-omgevingsvergunning en de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen?

Verwijzingen:

- IEA, The Role of Critical Minerals in Clean Energy Transitions (2021):

<https://www.iea.org/reports/the-role-of-critical-minerals-in-clean-energy-transitions>

- Human Rights Watch, mining industry and Human Rights (2024):

<https://www.hrw.org/news/2024/07/10/mining-energy-transition-needs-respect-human-rights>

Conclusie en verzoek

Bovenstaande argumenten tonen aan dat Windpark A15-Lingewaard ernstige nadelen met zich meebrengt voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur en financiële positie. Gezondheidsrisico's, netcongestie, de misleidende claim van energieneutraliteit, natuurverlies, landschapsaantasting, PFAS-verontreiniging, woningwaardevermindering, risicovolle participatie, gebruik van Chinese materialen, procedurele fouten en het gebrek aan draagvlak maken dit project onaanvaardbaar.

Het is ook onbegrijpelijk dat de gemeente de op korte termijn te verwachten nieuwe provinciale normen en rijksnormen en ten aanzien van de hiervoor genoemde punten voor de aanleg van windparken, niet afwacht, maar op gemeentelijk niveau goedkeuring wil geven voor de ontwikkeling van een nieuw windpark.

Gezien al het voorgaande verzoek ik u dringend om de ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard te stoppen, door geen verklaring van geen bedenkingen af te geven en geen omgevingsvergunning ten behoeve van het project af te geven. Voor zover nodig, zou kunnen worden gekozen voor alternatieven zoals het opwekken van zonne-energie door zonnepanelen op daken te plaatsen, de lokale opslagtechnologieën en het doorvoeren van energiebesparingen.

Daarnaast verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten. Als inwoner verdien ik een gemeente die mijn belangen behartigt en vooropstelt.

Mocht u desondanks toch Windpark A15-Lingewaard gaan (laten) ontwikkelen, dan verneem ik graag hoe de gemeente de waardedaling van mijn woning en de woningen in de omgeving van het windpark zal compenseren.

In afwachting van uw reactie op mijn vragen, verblijf ik.

Hoogachtend,

5.1.2e

Inwoner van Lingewaard

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 12

20

Zienswijze indienen Windpark A15

Zaaknummer 1362492

Registratiedatum	27-06-2025
------------------	------------

Gegevens aanvrager	
Naam aanvrager	5.1.2e
Adres aanvrager	5.1.2e
Woonplaats aanvrager	5.1.2e 5.1.2e
Email aanvrager	5.1.2e @gmail.com
Telefoonnummer aanvrager	5.1.2e

Namens wie dient u een zienswijze in	Mijzelf
Namens wie dient u een zienswijze in (naam en voorletters)	
Namens welke rechtspersoon dient u een zienswijze in (naam bedrijf, stichting of vereniging)	
Straat en huisnummer	
Postcode en plaats	

U dient een zienswijze in op de vergunningaanvraag Windpark A15	
Tegen welk onderdeel dient u een zienswijze in?	De ontwerp-omgevingsvergunning De ontwerp VVGB Het m.e.r.-beoordelingsbesluit
Identificatienummer ontwerp omgevingsplan	ODRA 23AB2433
Uw reactie op het plan	Geachte heer, mevrouw, Als inwoner van 5.1.2e ben ik geïnformeerd over de voorgenomen komst van windpark a15. Vanzelfsprekend vind ik groene stroom belangrijk. Toch schrik ik van de hoogte van deze molens, ik vind het een grote inbreuk op de prachtige horizon waar ik dagelijks van geniet. Ik heb een aantal zorgen die door de stukken niet worden weggenomen. Deze zal ik hieronder met u delen. -Geluid: volgens de stukken zal er op mijn adres in het geheel geen geluid te horen zijn van de molens. Ik val buiten de geluidscirkels. Omdat er in de media veel te doen is over de rekenmodellen wil ik hier toch mijn zorg over uitspreken. Mag ik uitgaan van een werkelijke situatie waarbij ik de molens niet kan horen?

	Daarbij lijkt een gemiddeld jaarlijkse geluidsnorm weinig recht te doen aan de feitelijke geluidsoverlast in de praktijk. Nu er zoveel kritiek is op deze rekenmodellen zou ik het vinden passen bij de zorgplicht van de gemeente om simpelweg een maximum geluidsnorm te stellen in het feitelijk moment en niet een jaargemiddelde. -Flora en Fauna: is er in het onderzoek meegenomen dat er (sinds vorig jaar) steeds vaker zee arenden in het gebied vliegen? Dit jaar al meer dan vorig jaar. Ik maak me zorgen over de vogels (ook de ooievaars en de buizerds). -Zomer: het is algemeen bekend dat het stroomnet vol is. Helaas ben ik een van de burgers die de investering in zonne energie niet terug zal verdienen. Om te voorkomen dat inwoners hoge terugleverkosten moeten betalen lijkt het me niet logisch dat windmolens stroom opwekken als er veel zon is. Uiteindelijk wordt de burger daardoor gedupeerd. Wordt dit meegenomen in de plannen? Ik heb helaas niet de illusie dat mijn zorgen/ bezwaren daadwerkelijk voor een andere belangenafweging zullen zorgen. Desalniettemin wil ik de zienswijze wel delen, zodat ik in het geval van (gezondheids)schade recht heb om gemeente en/of ondernemer hierop aan te spreken. Met vriendelijke groet, 5.1.2e
--	--

Privacyreglement	
Klik hier om het Privacyreglement gemeente Lingewaard in te zien	
Ik heb kennis genomen van het Privacyreglement gemeente Lingewaard	Ja

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2

25

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard
Postbus 15
6680 AA Bommel

Indiener : 5.1.2e
Adres : 5.1.2e 5.1.2e
E-mailadres : 5.1.2e@hotmail.com

Betreft : Zienswijze op ontwerp-omgevingsvergunning, ontwerp-verklaring van geen bedenkingen en M.e.r.-beoordelingsbesluit Windpark A15-Lingewaard

Zaaknummer : ODRA23AB2433

28 juni 2025, Angeren

Geacht College van burgemeester en wethouders,

Als inwoner van Lingewaard dien ik deze zienswijze in om mijn ernstige bezwaren te uiten tegen de voorgenomen ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard (hierna ook: 'windpark').

Hoewel ik het belang van de energietransitie erken, ben ik ervan overtuigd dat dit windpark aanzienlijke nadelige gevolgen heeft voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur, en financiële positie. De onderbouwing van de noodzaak van het realiseren van het project is gebrekkig en de risico's wegen zwaarder dan de beoogde voordelen. Bovendien heeft de gemeente procedurele fouten gemaakt, de wensen van de burgers onvoldoende serieus genomen en dreigt er op gemeenteniveau een besluit te worden genomen, terwijl men in afwachting is van nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken.

Daarom verzoek ik u dringend om de plannen voor Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen en de ontwikkeling niet goed te keuren. Hieronder licht ik mijn bezwaren toe in tien kernpunten, elk ondersteund door betrouwbare bronnen (met hyperlinks, voor de volledigheid met leesbare vindplaats).

1. Netcongestie, schijn van energieneutraliteit en ontbreken nut en noodzaak

Netcongestie

De Nederlandse elektriciteitsinfrastructuur kampt met ernstige netcongestie, waardoor nieuwe energiebronnen niet op het netwerk kunnen worden aangesloten en niet tegemoet kan worden gekomen aan de vraag van bedrijven en burgers. Ook in Gelderland, inclusief de gemeente Lingewaard, is de netcapaciteit ontoereikend. In Flevoland en in Gelderland staan bij Liander duizenden bedrijven en instellingen op de wachtlijst voor een (zwaardere) aansluiting. Er wordt weliswaar gewerkt aan verzwaring en uitbreiding van het overvolle stroomnet, maar TenneT verwacht dat daarvoor benodigde projecten pas in 2033 of mogelijk pas in 2035 klaar zullen zijn, en niet in 2029 zoals de verwachting was.

Bedrijven, scholen en ook wind- en zonneparken in deze regio's moeten hierdoor langer wachten op een nieuwe of zwaardere aansluiting. Dit belemmert lokale ondernemers in hun groei en verduurzaming. Desondanks overweegt de gemeente goedkeuring te verlenen aan de

ontwikkeling van een windpark dat extra druk legt op het reeds overbelaste energienetwerk. Dit verergert de netcongestie en schaadt de economische vitaliteit van Lingewaard.

Schijn van energieneutraliteit

Voorts streeft de gemeente op papier naar elektrische energieneutraliteit in 2030, maar Windpark A15-Lingewaard draagt hier niet reëel aan bij. Het windpark zou 99% van de tijd 24.000 tot 26.000 huishoudens van stroom moeten voorzien, maar windenergie is afhankelijk van weersomstandigheden. Wanneer het niet waait, moet fossiele stroom worden ingekocht, wat de afhankelijkheid van back-upcentrales vergroot. Deze centrales moeten blijven bestaan en worden onderhouden, wat de energie- en netbeheerkosten verhoogt. Om energieneutraal te worden, zouden de initiatiefnemers aan de gemeente moeten garanderen dat het windpark 99% van de tijd energie levert, wat technisch onhaalbaar is en de zwakte van dit plan blootlegt.

Geen nut en noodzaak

Tot slot leid ik uit de Kamervragen over extra windturbines op land, die onlangs aan de minister van Klimaat en Groene Groei zijn gesteld, af dat in 2024 reeds het opwekken van 39 terawattuur (TWh) aan hernieuwbare energie op land is gerealiseerd. Dit terwijl de doelstelling uit het Klimaatakkoord 42 TWh is (waarvan 35 TWh wind op land en grootschalige zon, en 7 TWh zon op daken). Er kunnen derhalve vraagtekens worden geplaatst bij het nut en de noodzaak van het project Windpark A15-Lingewaard. Het is aan de gemeente om het nut en de noodzaak van dit project, met inachtneming van voorgaande informatie, te (her)overwegen en te onderbouwen.

Om deze redenen verzoek ik u het project te heroverwegen. Ten aanzien van dit onderwerp leg ik daartoe specifiek de volgende vragen bij u neer:

- a) Is onderzocht of de windturbines op het energienetwerk kunnen worden aangesloten?
- b) Is de toezegging gedaan dat de windturbines per datum oplevering op dat netwerk kunnen worden aangesloten?
- c) Zo ja, waar kan deze toezegging (in de ter inzage gelegde stukken) worden gevonden?
- d) Zo nee, per wanneer kunnen de windturbines dan wel op het netwerk worden aangesloten?
- e) Wat heeft de aansluiting van Windpark A15-Lingewaard op het energienetwerk voor gevolgen voor woningen en bedrijven in de omgeving die dan of in de nabije toekomst ook op het netwerk willen of moeten worden aangesloten?
- f) Wat heeft de aansluiting op het netwerk van Windpark A15-Lingewaard voor gevolgen voor woningen en bedrijven die zelf op dit moment al zonnepanelen hebben en ook stroom aan het netwerk terug leveren?
- g) Is de realisatie van het project Windpark A15-Lingewaard noodzakelijk gezien alle projecten voor hernieuwbare energie die reeds op land zijn gerealiseerd en de hoeveelheid hernieuwbare energie die daarmee wordt opgewekt?

Verwijzingen:

- Uitbreiding stroomnet loopt jaren vertraging op: 'Grote klap' (12 juni 2025): <https://www.gelderlander.nl/economie/uitbreiding-stroomnet-loopt-jaren-vertraging-op-grote-klap~af2a912f/>
- Netbeheer Nederland, Rapport Netcongestie 2024): <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/06/25/studie-maatschappelijke-kosten-netcongestie>
- Change Inc., Een slim stroomnet als oplossing voor netcongestie? (2024):

<https://www.change.inc/energie/een-slim-stroomnet-als-oplossing-voor-netcongestie-twee-nederlandse-bedrijven-staan-al-in-de-rij-41288>

- Vragen van het lid Vermeer (BBB) aan de minister van Klimaat en Groene Groei over extra windturbines op land (2025Z11989):

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2025Z11989&did=2025D27430>

- Noise effects of the use of land-based wind energy, Umweltbundesamt:

<https://www.umweltbundesamt.de/en/publikationen/noise-effects-of-the-use-of-land-based-wind-energy>.

2. Gezondheidsrisico's door geluid, slagschaduw en Bisphenol (A)

Gezondheidsrisico's door geluid en slagschaduw

Windturbines veroorzaken geluidsoverlast, met name laagfrequent geluid, en slagschaduw. Inmiddels is door verschillende onderzoeken aangetoond dat laagfrequent geluid een groter probleem is dan gedacht. Het kan gezondheidsproblemen veroorzaken, zoals stress, slaapproblemen, hoofdpijn, hoge bloeddruk, hart- en vaatziekten (hartritmestoornissen), depressie, concentratieproblemen en problemen met het immuunsysteem.

De huidige normen zijn gebaseerd op verouderde inzichten. De huidige normen in het Activiteitenbesluit Milieubeheer bieden daardoor onvoldoende bescherming. De opgenomen grenswaarden van het aantal decibel zijn voorts jaargemiddelden en daardoor niet controleerbaar door bijvoorbeeld een omgevingsdienst als de ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem). De precieze effecten van laagfrequent geluid zouden eerst beter moeten worden onderzocht alvorens nog meer windturbines op land te plaatsen.

Gezondheidsrisico's door Bisphenol (A)

Naast de risico's voor de gezondheid als gevolg van het geluid van de windturbines, bestaat het risico op gezondheidsschade veroorzaakt door Bisphenol (A) (hierna: BPA). BPA is een bestanddeel van de wieken van een windturbine. Door erosie slijten deze wieken, waardoor er BPA in de directe omgeving van de windturbines terecht komt. Het RIVM kenmerkt BPA als een zeer zorgwekkende stof doordat het de hormoonhuishouding verstoort, een schadelijk effect heeft op het immuunsysteem van jonge en zelfs ongeboren kinderen en schadelijk is voor de vruchtbaarheid. Verontrustend is bovendien dat BPA nauwelijks afbreekbaar is. Door uitspoeling komt de BPA ook in sloten en rivieren terecht en in dit geval dus in de Linge. Ook de effecten van BPA, op de gezondheid van omwonenden én de natuur, zouden eerst uitvoerig(er) moeten worden onderzocht. Ook hierover dient eerst meer duidelijkheid te komen alvorens wordt besloten tot het plaatsen van nieuwe windturbines.

Gezien de afstand van mijn woning tot de geplande windturbines vrees ik door deze wezenlijke risico's voor mijn gezondheid, de gezondheid van mijn naasten en die van mijn burens. Er zullen zeker stukken te vinden zijn waarin wordt aangevoerd dat windturbines niet schadelijk zijn voor de gezondheid. Er is echter een veelvoud aan studies en onderzoeken die dat standpunt inmiddels onderbouwd weerleggen (zie voor enkele daarvan het kopje 'Verwijzingen'). De gemeente heeft onvoldoende aangetoond dat het veilig is voor de omwonenden om windturbines te plaatsen. De gemeente neemt hierdoor een onverantwoord risico voor de gezondheid van de omwonenden en de overige inwoners van Lingewaard.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het (laten) ontwikkelen van Windpark A15-Lingewaard bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Ten aanzien van het (her)overwegen van het project, leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn deze effecten op de gezondheid van de omwonenden meegewogen?
- b) Is onderzocht bij hoeveel woningen, hoeveel nachten per jaar, en met welke intensiteit hinder zal optreden?
- c) Zo ja, heeft de gemeente de uitkomst van dat onderzoek meegewogen en wat waren de overwegingen om desondanks tot een ontwerp-omgevingsvergunning en een ontwerp-verklaring van geen bedenkingen te komen?
- d) Zo nee, waarom heeft een dergelijk onderzoek niet plaatsgevonden?
- e) Is het juist dat tot nu toe bij alle berekeningen slechts van gemiddelden (Lden/Lnight) is uitgegaan, zonder dat een analyse van pieken, vollastmomenten of structurele nachtelijke overlast heeft plaatsgevonden?
- f) Zo ja, waarom volstaat naar het oordeel van de gemeente een dergelijk incomplete analyse en berekening?
- g) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden?
- h) Zo ja, op welke wijze is dit meegewogen in de besluitvorming?
- i) Zo nee, wat maakt dat de gemeente desondanks voornemens is het project te laten realiseren?
- j) Zou, zeker in het licht van de uitspraak van de Raad van State van 18 juni 2025, niet (alsnog) een deugdelijk onderzoek naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden dienen plaats te vinden?
- k) Is er een medisch biofysisch onderzoek gedaan naar de cumulatieve effecten van de bestaande Betuwelijn, de nog door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard?
- l) Zo ja, wat waren de uitkomsten daarvan en op welke wijze zijn deze meegewogen in de besluitvorming?
- m) Zo nee, waarom is er geen medisch biofysisch onderzoek naar de cumulatieve effecten gedaan, terwijl dit wel verplicht is gezien het feit dat op de locatie van dit project zich reeds de Betuwelijn bevindt en de snelweg A15 zal worden doorgetrokken?
- n) In hoeverre zijn de cumulatieve effecten van de Betuwelijn, de door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard op de nachtrust van de omwonenden in kaart gebracht en meegewogen?
- o) Wat maakt dat de gemeente de nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken niet afwacht?
- p) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat deze windturbines inderdaad gezondheidsschade veroorzaken?

Verwijzingen:

- NLVOW, Symposium: Wetenschap ontbreekt in windturbinebepalingen (2024):
<https://nlvow.nl/actueel/symposium-wetenschap-ontbreekt-windturbinebepalingen>
- Raad van State, Uitspraak Windpark Delfzijl Zuid (2023):
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@136680/202003882-3-r3/#:~:text=%22De%20raad%20heeft%20zijn%20standpunt,voor%20haar%20rechtstreeks%20werkende%20windturbinebepalingen>
- Europese Autoriteit voor voedselveiligheid:
<https://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/bisphenol>

- De presentatie Bisfenol A en windturbines – Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid en de presentatie Voorkomen Bisfenol-A in oppervlaktewater Flevoland - Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid:
<https://stateninformatie.flevoland.nl/Vergaderingen/Statencommissie-Ruimte,-Natuur-en-Duurzaamheid-RND/2023/11-oktober/19:00/Agenderingsverzoek-Forum-voor-Democratie-en-50PLUS-Bisfenol-A>
- Analyse en advies Windturbinebeleid, huisarts Sylvia van Manen:
<https://www.windwiki.nl/wp-content/uploads/2025/02/Analyse-en-advies-windturbinebeleid.pdf>
- Zembla, Een achtergehouden rapport over het lawaai van windmolens:
<https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/zembla-podcast-een-achtergehouden-rapport-over-het-lawaai-van-windturbines>
- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

3. PFAS-verontreiniging door windturbines - risico's voor omwonenden en ecosystemen

De productie, bouw en sloop van windturbines brengen risico's op PFAS-verontreiniging (per- en polyfluoralkylstoffen-verontreiniging) met zich mee. PFAS, net als BPA ook wel 'forever chemicals' genoemd (let wel, PFAS en BPA verschillen qua chemische structuur, toepassingen en toxicologisch profiel), worden gebruikt in coatings van turbinebladen en kunnen in het milieu terechtkomen, met schadelijke gevolgen voor bodem, water, en gezondheid. Een rapport van het RIVM waarschuwt dat PFAS moeilijk afbreekbaar zijn en risico's vormen voor omwonenden en ecosystemen. Volgens wetenschappers moeten PFAS zelfs als risicofactoren voor kanker bij vrouwen worden beschouwd.

De gemeente heeft niet onderzocht of de turbines van Windpark A15-Lingewaard PFAS-vrij zijn of hoe het afval ervan wordt verwerkt. Als inwoner vrees ik voor verontreiniging van ons waardevolle landschap en ons drinkwater. Dit risico rechtvaardigt een heroverweging van het project.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het project bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Meer specifiek leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn de risico's op PFAS-verontreiniging meegewogen?
- b) Is in het besluit tot ontheffing specifiek de verontreiniging door PFAS meegenomen?
- c) Zo nee, waarom niet?
- d) Zo ja, wat zijn de overwegingen om ondanks de PFAS-verontreiniging toch een ontheffing te verlenen?
- e) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat sprake is van PFAS-verontreiniging, met als mogelijke effecten gezondheidsschade van de omwonenden en schade voor de natuur en biodiversiteit?
- f) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de natuur?

Verwijzingen:

- RIVM, PFAS in het milieu (2023):
<https://www.rivm.nl/pfas>
- RIVM, PFAS en windturbines (op zee):
<https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2022-0241.pdf>

- Duidelijk verband' tussen blootstelling aan PFAS en verschillende kankers:
<https://www.mo.be/nieuws/duidelijk-verband-tussen-blootstelling-aan-pfas-en-verschillende-kankers>.

4. Schade aan natuur en biodiversiteit

De locatie van Windpark A15-Lingewaard, nabij de Linge en de Betuwelijn, ligt in een ecologisch waardevol gebied. Ook op andere wijze dan de reeds hiervoor genoemde, zijn windturbines schadelijk voor ecosystemen. Windturbines bedreigen namelijk onder meer vogels en vleermuizen door botsingen met de wieken, wat de biodiversiteit aantast. De provincie Gelderland heeft weliswaar een ontheffing verleend van de Wet Natuurbescherming (WNB), maar de onderbouwing hiervan is zwak. Fractie B06 heeft gewezen op onvolledige natuurtoetsen, wat mijn vertrouwen in dit proces ondermijnt.

Wat onder meer opvalt is dat bij de stikstofberekening ten behoeve van het al dan niet verlenen van de ontheffing de interne saldering is gebruikt bij de Aerius-berekening. Op grond van de uitspraak van de Raad van State in december 2024 is dat echter niet langer toegestaan. Dat betekent dat er een nieuwe Aerius-berekening zal moeten worden gemaakt. De kans dat de WNB-vergunning als gevolg daarvan ongeldig wordt verklaard, is aannemelijk.

Meerdere rapporten benadrukken dat windparken zorgvuldig moeten worden gepland om natuurverlies te voorkomen. De gemeente zou moeten kiezen voor alternatieven zoals zonnepanelen op daken, die minder impact hebben op onze natuur.

Gezien het voorgaande verzoek ik de gemeente de totstandkoming van de ontheffing van de WNB en de onderbouwing daarvan bij de heroverweging van het project Windpark A15-Lingewaard te betrekken. Onder meer verzoek ik u het volgende te onderzoeken, af te wegen en de geformuleerde vragen te beantwoorden:

- a) Is er al een nieuwe Aerius-berekening aangevraagd of gemaakt?
- b) Zo ja, kan bij de nieuwe berekening de WNB-vergunning in stand blijven?
- c) Zo nee, waarom is deze niet aangevraagd?
- d) In bijlage 4 van de ter inzage gelegde stukken, te weten de WNB-vergunningsaanvraag, is de vraag 'Zijn er op de locatie beschermde soorten aanwezig?' met 'Nee' beantwoord. Gezien onder meer het voorkomen van de Zwarte Stern in dit gebied, lijkt mij dit niet correct. Is de vergunningsaanvraag wel deugdelijk?
- e) Op welke wijze kan het plaatsen van drie windturbines worden gezien als een belang voor de volksgezondheid en openbare veiligheid (in bijlage 5 van de ter inzage gelegde stukken als 'belang a' omschreven)? Op grond van dit belang is namelijk ontheffing van de WNB verleend voor het mogen doden van vele beschermde vogelsoorten.
- f) Het is voorts van belang zich er rekenschap van te geven dat de 'voorwaarden' om ervoor te zorgen dat de in het gebied levende dieren tijdens de werkzaamheden zo min mogelijk worden geschaad, uitermate vrijblijvend zijn geformuleerd en absoluut geen waarborgen bieden. Is het mogelijk alsnog aanvullende voorwaarden te formuleren om de natuur, inclusief de in het gebied levende dieren beter te beschermen?
- g) Is het besluit dat er geen milieueffectrapportage (MER) hoeft te worden opgesteld deugdelijk en voldoende gemotiveerd? Gezien de hinderincidentie en de aanzienlijke milieugevolgen lijkt een MER in deze situatie, zeker als de windturbines ook 's nachts

in bedrijf zullen zijn, namelijk wel degelijk vereist. Daarbij wijs ik (wederom) op de recente uitspraak van de Raad van State.

- h) Is het opwekken van zonne-energie als alternatief (op bedrijfspanen in Lingewaard en door het overkappen van parkeerplaatsen met daarop zonnepanelen) onderzocht en in beeld gebracht en wat was daarvan de conclusie?
- i) Zijn er nog andere alternatieven onderzocht?

Verwijzingen:

- Klimaatfeiten. De impact van windturbines op vogels, vleermuizen en insecten:
<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>
- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

5. Landschappelijke en culturele aantasting

De windturbines, met een hoogte tot 225 meter, zullen het landschap van Lingewaard ernstig verstoren. Dit landschap, met zijn historische en culturele waarde, is essentieel voor mijn welzijn en de identiteit van onze gemeente. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) waarschuwt dat windparken de landschappelijke kwaliteit en het welzijn van inwoners schaden. De windturbines vormen een visuele inbreuk daarop. Als inwoner waardeer ik het unieke karakter van Lingewaard, dat door dit windpark verloren dreigt te gaan. De gemeente zou moeten investeren in energieprojecten die ons landschap respecteren.

De gemeenteraad verzoek ik ook om deze reden het (laten) realiseren van Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen. Daarbij leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de waarschuwing van het PBL meegewogen bij de totstandkoming van de ontwerpvergunning?
- b) Zo ja, op grond waarvan meent de gemeenteraad deze waarschuwing naast zich neer te kunnen leggen?
- c) Zo nee, waarom is deze waarschuwing niet meegewogen?
- d) Is het project in lijn met de bestaande beleidslijnen die in de omgevingsvisies en -plannen zijn uitgezet?

Verwijzingen:

- PBL, Ruimtelijke impact van de energietransitie (2021):
<https://www.pbl.nl/publicaties/de-ruimtelijke-impact-van-hernieuwbare-energie-een-verkenning>
- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):
<https://omroepingewaard.nl/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren/>

6. Verzuim informatieplicht en participatieplicht en gebrek aan draagvlak

De gemeenteraad heeft de plicht om de burgers te informeren, te laten participeren en hun wensen te respecteren. In het 'Beleidskader Energietransitie 2023-2025' heeft de gemeenteraad zelf het volgende vastgelegd: *'Onder communicatie verstaan wij het informeren (en hierdoor stimuleren) van alle betrokkenen (hierna vaak aangeduid met inwoners) met de juiste informatie. Participatie is een manier van beleid of plannen maken en uitvoeren waarbij inwoners, individueel of georganiseerd, direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid of een project.'*

Verzuim informatieplicht

Ten eerste zijn omwonenden/belanghebbenden niet of niet tijdig geïnformeerd. De bewoners van onder meer de Flierensestraat in Gendt zijn wél verschillende keren per brief geïnformeerd over windpark Caprice, maar over Windpark A15-Lingewaard hebben de meeste bewoners van Lingewaard tot de brief gedateerd op 15 mei 2025, met daarin de uitnodiging voor de informatieavond, geen enkele rechtstreekse informatie ontvangen. De bewoners die geen huis-aan-huis-bladen ontvangen, hebben daardoor niet, in ieder geval niet laagdrempelig, informatie ontvangen over de voorgenomen ontwikkeling van het windpark.

Door mij en ook andere omwonenden worden vraagtekens gesteld bij de kale stelling van de gemeente dat 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark een uitnodiging zouden hebben gehad voor een informatieavond in 2024. Het is niet aannemelijk dat deze brief aan 1625 adressen is verzonden, maar de brief op een heel groot deel van deze adressen niet is aangekomen. Weliswaar is er tegenwoordig regelmatig kritiek op de bezorging door PostNL, maar een substantieel gedeelte van 1625 brieven kwijtraken of niet bezorgen, zou op zijn minst bijzonder te noemen zijn. Ik heb op mijn adres is geen brief ontvangen.

Ook kunnen vraagtekens worden gezet bij het aantal van 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark. De Raad van State heeft immers bepaald dat je belanghebbende bent als je binnen een afstand van tienmaal de tiphoogte van een windturbine woont. Dit betekent dat er een grotere straal zou moeten worden gehanteerd, te weten 2,25 kilometer bij een tiphoogte van 225 meter, en dus niet alle belanghebbenden door de gemeente zijn aangeschreven.

Zelfs indien de brief daadwerkelijk naar 1625 adressen is verzonden én de gehanteerde straal van twee kilometer voldoende groot zou zijn, zou het dan nog altijd slechts gaan om één enkele brief, waar over Windpark Caprice naar schatting zeker twintig brieven naar de omwonenden zijn verzonden én daadwerkelijk bij hen zijn bezorgd. Het is aan de gemeente om te waarborgen dat de inwoners tijdig en juist worden geïnformeerd en ervoor te zorgen dat ook in dit opzicht de procedure correct verloopt.

Gebrek aan draagvlak

Ten tweede is gebleken dat dit project een gebrek aan draagvlak toont. Een protestactie op 17 april 2025, waarbij een grote groep inwoners speelgoedwindturbines plaatste op de beoogde locaties, onderstreept de weerstand. Reeds meermaals zijn bij besluiten van de gemeenteraad burgerstemmen bij politieke avonden genegeerd. Burgers ervaren daardoor dat hun inbreng niet leidt tot aanpassingen. Een stemming onder inwoners zou waarschijnlijk een meerderheid tegen dit windpark opleveren. Weliswaar oordeelde de Raad van State in andere zaken dat draagvlak geen harde eis is, maar als inwoner verwacht ik dat mijn gemeente mijn belangen behartigt en deze stelt bóven die van projectontwikkelaars.

Participatieplicht

Ten derde is het participatieproces, met een 'meedenkgroep', in deze procedure zwaar ontoereikend geweest. De deelnemers zijn volstrekt willekeurig gekozen, uitsluitend uit de groep omwonenden die wél van de ontwikkeling van het windpark op de hoogte was. De 'meedenkgroep', zeer bewust tussen aanhalingstekens geplaatst, heeft uitsluitend de vraag voorgelegd gekregen hoe de windturbines er zouden komen en niet óf ze er zouden moeten komen en zo ja, waar. Bij de Meedenkgroep was er in feite geen ruimte echt **mee** te denken.

Ik dacht, dat de “Meedenkgroep” invloed zou kunnen hebben of er zonneparken dan wel een windpark zou kunnen komen in Lingewaard en dat met de mening van de “Meedenkers” rekening zou worden gehouden. Dat bleek een ware illusie, men was enkel een figurant ten behoeve van industriële windturbines en men werd voor de Bühne gebruikt. Persoonlijk werd ik intimiderend benaderd door 5.1.2e op mijn vraag over infrageluid. Door die intimidatie werd de groep in feite monddood gemaakt als het over infrageluid ging. Hij ontkende tijdens meerdere sessies stelselmatig dat hier sprake van zou kunnen zijn. Ook de voorzitter 5.1.2e kapte mijn vragen over het infrageluid af, met de woorden dat dit thema al behandeld zou zijn. De voorzitter verzocht de meedenkgroep online een vragenlijst in te vullen, zodat hij beter zou kunnen inschatten wat er binnen de groep leefde. Tijdens de volgende sessie bleek dat niet iedereen de lijst ingevuld had, omdat dit een gemanipuleerde uitkomst zou opleveren. Hij verzocht nogmaals uitdrukkelijk deze vragenlijst toch in te vullen en eenieder die niet direct aangaf, via mail, geen industriële windturbines te willen i.v.m. gezondheidsrisico's, BPA en de veel te kleine afstand van 2 x de tiphoogte tot de bewoning, werd volledig onterecht meegeteld als voorstander van de industriële windturbines.

De groep tegenstanders 10 was groter dan de groep voorstanders 2 en 2 neutraal.

Na een mail van mij en een opmerking tijdens een sessie aan 5.1.2e hierover vond er geen correctie plaats in het verslag van de “Meedenkgroep”. Raadsleden krijgen hierdoor niet de juiste informatie over het participatieverslag van de “Meedenkgroep”.

Hieronder een deel van mijn mail van Zo 13-10-2024 13:10 aan 5.1.2e

Beste 5.1.2e en 5.1.2e ,

ik heb onderstaand formulier ingevuld.

Omdat men bij vraag 2 slechts 2 mogelijkheden heeft om iets aan te vinken en geen 3, b.v. "Anders", word ik volledig tegen mijn wil, met een zeer vervelend gevoel, gedwongen een antwoord aan te vinken bij vraag 2, anders is het formulier niet te verzenden.

Ik verzoek jullie vriendelijk doch dringend mijn antwoord bij vraag 2 te verwijderen. de motivatie bij vraag 3 kan blijven staan.

Kunnen jullie a.u.b. per mail nog voor de bijeenkomst bevestigen dat mijn antwoord bij vraag 2 verwijderd is.

Anders zou er een gemanipuleerd advies uitgaan vanuit de Meedenkgroep richting de Raad.

De gemeenteraad krijgt hierdoor ook verkeerde informatie.

Van 'direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid of een project' is derhalve geen sprake geweest.

Ook om deze reden verzoek ik de gemeente het project te heroverwegen. Daartoe leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de procedure uit het oogpunt van informatie, participatie en inspraak correct verlopen en waaruit blijkt dat?
- b) Acht de gemeente het in dat kader voldoende dat de omwonenden slechts éénmaal zijn aangeschreven?
- c) Acht de gemeente het voldoende dat uitsluitend adressen in een straal van twee kilometer en niet een straal van 2,25 kilometer zijn aangeschreven?
- d) Waaruit blijkt dat de 1625 adressen in een straal van twee kilometer van het windpark daadwerkelijk (eenmalig) zijn aangeschreven? De verzendlijst van de betreffende

- brief zou eenvoudig gereproduceerd moeten kunnen worden. Nu deze geen namen van de bewoners van de adressen bevat, zou deze zelfs geopenbaard kunnen worden.
- e) Wat maakt dat de gemeente ondanks het ontbreken van draagvlak van het project dit toch wil laten realiseren, waarbij de belangen van projectontwikkelaars worden geplaatst boven die van de inwoners van Lingewaard?

Verwijzingen:

- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):
<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>
- Binnenlands Bestuur, Raad van State laat omstreden windparken doorgaan (2023):
<https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/energietransitie/raad-van-state-laat-omstreden-windparken-doorgaan>

7. Procedurele fouten in het inzage- en zienswijzeproces

De gemeente heeft ernstige procedurele fouten gemaakt in het zienswijzeproces. Ten eerste is in de publicatie van de ontwerp-omgevingsvergunning, de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen en het MER-beoordelingsbesluit een onjuist zaaknummer opgenomen. Ten tweede was de website waarop zienswijzen konden worden ingediend meer dan een week niet bereikbaar via de link op de officiële website van de gemeente Lingewaard. Deze fouten hebben mij en andere inwoners belemmerd om onze bezwaren in te dienen, wat in strijd is met de principes van zorgvuldige en transparante besluitvorming. Een vergelijkbare fout bij Windpark Caprice leidde tot een herstart van de terinzagelegging, wat aantoont dat de gemeente haar verplichtingen kent.

Deze fout ondermijnt de rechtsgeldigheid van het proces en rechtvaardigt een opschorting van de besluitvorming totdat alle inwoners een eerlijke kans hebben gehad om hun zienswijze in te dienen. Daarom verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten.

Graag verneem ik:

- a) Of de zienswijzeprocedure opnieuw zal worden gestart.
- b) De overwegingen die daaraan ten grondslag liggen, indien wordt besloten de zienswijzeprocedure niet te herstarten.

Verwijzingen:

- Gemeente Lingewaard, Een zienswijze tegen een ontwerp omgevingsplan indienen (2024):
<https://www.lingewaard.nl/een-zienswijze-tegen-een-ontwerp-omgevingsplanindienen>

8. Waardevermindering woningen en gemiste OZB-inkomsten

De komst van Windpark A15-Lingewaard zal naar alle waarschijnlijkheid de waarde van mijn woning aanzienlijk verlagen. Onderzoek door de Vrije Universiteit Amsterdam toont aan dat woningen binnen twee kilometer van windturbines gemiddeld 2 tot 6% in waarde dalen, met sterkere effecten in aantrekkelijke landschappen zoals Lingewaard. De belangenvereniging voor omwonenden windturbines (NLVOW) komt op basis van het rapport van TNO uit 2022 zelfs tot een gemiddelde daling van 2 tot 10%.

De windturbines dicht bij mijn woning en die van andere inwoners van Lingewaard zullen mijn én hun financiële positie schaden. De gemeente heeft deze impact niet meegewogen,

wat een ernstige omissie is. Graag verneem ik hoe de gemeente deze waardedaling compenseert als men er toch voor kiest dit windpark te (laten) realiseren.

Voorts zullen er door het realiseren van dit windpark verschillende huizenbouwprojecten geen doorgang kunnen vinden (gezien onder meer de stikstofregulering, netcongestie etcetera). Onduidelijk is of de gemeenteraad dit feit en de schade die de gemeente dientengevolge lijdt als gevolg van de gemiste OZB-inkomsten van de huizen die niet kunnen worden gebouwd, heeft meegenomen in de overwegingen.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is er een planschaderisicoanalyse gemaakt?
- b) Zo nee, wat zijn de overwegingen geweest om dit niet te doen?
- c) Welke financiële schade zal er als gevolg van de waardevermindering van de bestaande woningen en de gemiste OZB-inkomsten van de niet te realiseren woningen zijn voor de Gemeente Lingewaard?
- d) Hoe zal de gemeente de waardedaling van de huizen compenseren als de gemeente toch besluit dit windpark te (laten) realiseren?
- e) Welke afspraken heeft de gemeente gemaakt met de initiatiefnemers over het vergoeden van deze schade aan de gemeente?
- f) Indien de gemeente van oordeel is dat de initiatiefnemers van de windturbines de schade van de woningeigenaren rechtstreeks dienen te compenseren, welke afspraken zijn daarover dan gemaakt met de initiatiefnemers?
- g) Welke inkomsten loopt de gemeente nog meer mis bij realisatie van het windpark?

Verwijzingen:

- VU Amsterdam en RIVM, Windturbines en woningprijzen:

<https://www.rvo.nl/onderwerpen/windenergie-op-land/wonen-windturbine>

- TNO 2022 P10374 De verwachte impact van windturbines op huizenprijzen in Nederland. Een ruimtelijke analyse voor de periode 2020-2030

<https://publications.tno.nl/publication/34639293/2ZNonx/TNO-2022-P10374.pdf>

- Planschade windmolens loopt met de RES volgens TNO op naar meer dan 15 miljard euro: <https://nlvow.nl/actueel/planschade-windmolens-loopt-met-de-res-volgens-tno-op-naar-meer-dan-15-miljard-euro>

9. Risicovolle burgerparticipatie en negatieve energieprijzen

Het windpark biedt financiële participatie via een achtergestelde obligatielening met een verwacht rendement van 4,5% (of 5,5% voor omwonenden binnen één kilometer). Een achtergestelde lening is een risicovolle investering, waarbij participanten als laatste worden uitbetaald bij financiële problemen. Bovendien worden de financiële vooruitzichten ondermijnd door steeds vaker voorkomende negatieve energieprijzen, waarbij windparken geen inkomsten genereren en geen SDE++-subsidie ontvangen. Een rapport van TenneT wijst uit dat negatieve prijzen in 2024 vaker voorkwamen door overproductie van duurzame energie.

Als inwoner vind ik het zorgwekkend dat de gemeente een model goedkeurt dat mij blootstelt aan financiële risico's, terwijl de voordelen naar projectontwikkelaars gaan. Het Klimaatakkoord eist 50% lokaal eigendom met zeggenschap, maar dit windpark voldoet hier niet aan.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is onderzocht hoe risicovol deze financiële participatie is voor de burgers?
- b) Zo nee, waarom niet?
- c) Zo ja, wat heeft ertoe geleid dat hiermee is ingestemd?

Verwijzingen:

- TenneT, Marktanalyse negatieve energieprijzen 2024:

<https://www.businessinsider.nl/stroom-energie-rekening-negatieve-tennet-contact-zonnepaneel/>

- Klimaatakkoord (2019):

<https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2019/06/28/klimaatakkoord>

10. Afhankelijkheid van Chinese materialen

De productie van windturbines is sterk afhankelijk van Chinese materialen, zoals zeldzame aardmetalen en staal. Dit brengt economische risico's (instabiele toeleveringsketens) en ethische bezwaren (slechte arbeidsomstandigheden en milieuvervuiling) met zich mee. Het International Energy Agency (IEA) meldt dat 60-70% van de zeldzame aardmetalen uit China komt, vaak onder slechte omstandigheden.

Door dit windpark goed te keuren, draagt Lingewaard bij aan een problematische keten, wat indruist tegen onze duurzame waarden. Ik pleit voor lokale, ethisch verantwoorde alternatieven.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende mee te nemen:

- a) Heeft de gemeenteraad onderzocht of bij het project Windpark A15-Lingewaard gebruik zal worden gemaakt van duurzame materialen, waaraan geen economische risico's of ethische bezwaren zijn verbonden?
- b) Op welke wijze hebben overwegingen ten aanzien van dit onderwerp geleid tot de totstandkoming van de onderhavige ontwerp-omgevingsvergunning en de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen?

Verwijzingen:

- IEA, The Role of Critical Minerals in Clean Energy Transitions (2021):

<https://www.iea.org/reports/the-role-of-critical-minerals-in-clean-energy-transitions>

- Human Rights Watch, mining industry and Human Rights (2024):

<https://www.hrw.org/news/2024/07/10/mining-energy-transition-needs-respect-human-rights>

Conclusie en verzoek

Bovenstaande argumenten tonen aan dat Windpark A15-Lingewaard ernstige nadelen met zich meebrengt voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur en financiële positie. Gezondheidsrisico's, netcongestie, de misleidende claim van energieneutraliteit, natuurverlies, landschapsaantasting, PFAS-verontreiniging, woningwaardevermindering, risicovolle participatie, gebruik van Chinese materialen, procedurele fouten en het gebrek aan draagvlak maken dit project onaanvaardbaar.

Het is ook onbegrijpelijk dat de gemeente de op korte termijn te verwachten nieuwe provinciale normen en rijksnormen en ten aanzien van de hiervoor genoemde punten voor de

aanleg van windparken, niet afwacht, maar op gemeentelijk niveau goedkeuring wil geven voor de ontwikkeling van een nieuw windpark.

Gezien al het voorgaande verzoek ik u dringend om de ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard te stoppen, door geen verklaring van geen bedenkingen af te geven en geen omgevingsvergunning ten behoeve van het project af te geven. Voor zover nodig, zou kunnen worden gekozen voor alternatieven zoals het opwekken van zonne-energie door zonnepanelen op daken te plaatsen, de lokale opslagtechnologieën en het doorvoeren van energiebesparingen.

Daarnaast verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten. Als inwoner verdien ik een gemeente die mijn belangen behartigt en vooropstelt.

Mocht u desondanks toch Windpark A15-Lingewaard gaan (laten) ontwikkelen, dan verneem ik graag hoe de gemeente de waardedaling van mijn woning en de woningen in de omgeving van het windpark zal compenseren. Wat de gemeente onderneemt als mensen gezondheidsklachten krijgen, die te wijten zijn aan industriële windturbines.

In afwachting van uw reactie op mijn vragen, verblijf ik.

Hoogachtend,

5.1.2e

.....
Inwoner van Lingewaard

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 9, 13

31

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard
Postbus 15
6680 AA Bommel

Indiener :
Adres : 5.1.2e te 5.1.2e 5.1.2e
E-mailadres :

Betreft : Zienswijze op ontwerp-omgevingsvergunning, ontwerp-verklaring van geen
bedenkingen en M.e.r.-beoordelingsbesluit Windpark A15-Lingewaard

Zaaknummer : ODRA23AB2433

Angeren, 26 juni 2025,

Geacht College van burgemeester en wethouders,

Als inwoner van Lingewaard dien ik deze zienswijze in om mijn ernstige bezwaren te uiten tegen de voorgenomen ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard (hierna ook: 'windpark').

Hoewel ik het belang van de energietransitie erken, ben ik ervan overtuigd dat dit windpark aanzienlijke nadelige gevolgen heeft voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur, en financiële positie. De onderbouwing van de noodzaak van het realiseren van het project is gebrekkig en de risico's wegen zwaarder dan de beoogde voordelen. Bovendien heeft de gemeente procedurele fouten gemaakt, de wensen van de burgers onvoldoende serieus genomen en dreigt er op gemeenteniveau een besluit te worden genomen, terwijl men in afwachting is van nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken.

Daarom verzoek ik u dringend om de plannen voor Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen en de ontwikkeling niet goed te keuren. Hieronder licht ik mijn bezwaren toe in tien kernpunten, elk ondersteund door betrouwbare bronnen (met hyperlinks, voor de volledigheid met leesbare vindplaats).

1. Netcongestie, schijn van energieneutraliteit en ontbreken nut en noodzaak

Netcongestie

De Nederlandse elektriciteitsinfrastructuur kampt met ernstige netcongestie, waardoor nieuwe energiebronnen niet op het netwerk kunnen worden aangesloten en niet tegemoet kan worden gekomen aan de vraag van bedrijven en burgers. Ook in Gelderland, inclusief de gemeente Lingewaard, is de netcapaciteit ontoereikend. In Flevoland en in Gelderland staan bij Liander duizenden bedrijven en instellingen op de wachtlijst voor een (zwaardere) aansluiting. Er wordt weliswaar gewerkt aan verzwaring en uitbreiding van het overvolle stroomnet, maar TenneT verwacht dat daarvoor benodigde projecten pas in 2033 of mogelijk pas in 2035 klaar zullen zijn, en niet in 2029 zoals de verwachting was.

Bedrijven, scholen en ook wind- en zonneparken in deze regio's moeten hierdoor langer wachten op een nieuwe of zwaardere aansluiting. Dit belemmert lokale ondernemers in hun groei en verduurzaming. Desondanks overweegt de gemeente goedkeuring te verlenen aan de

ontwikkeling van een windpark dat extra druk legt op het reeds overbelaste energienetwerk. Dit verergert de netcongestie en schaadt de economische vitaliteit van Lingewaard.

Schijn van energieneutraliteit

Voorts streeft de gemeente op papier naar elektrische energieneutraliteit in 2030, maar Windpark A15-Lingewaard draagt hier niet reëel aan bij. Het windpark zou 99% van de tijd 24.000 tot 26.000 huishoudens van stroom moeten voorzien, maar windenergie is afhankelijk van weersomstandigheden. Wanneer het niet waait, moet fossiele stroom worden ingekocht, wat de afhankelijkheid van back-upcentrales vergroot. Deze centrales moeten blijven bestaan en worden onderhouden, wat de energie- en netbeheerkosten verhoogt. Om energieneutraal te worden, zouden de initiatiefnemers aan de gemeente moeten garanderen dat het windpark 99% van de tijd energie levert, wat technisch onhaalbaar is en de zwakte van dit plan blootlegt.

Geen nut en noodzaak

Tot slot leid ik uit de Kamervragen over extra windturbines op land, die onlangs aan de minister van Klimaat en Groene Groei zijn gesteld, af dat in 2024 reeds het opwekken van 39 terawattuur (TWh) aan hernieuwbare energie op land is gerealiseerd. Dit terwijl de doelstelling uit het Klimaatakkoord 42 TWh is (waarvan 35 TWh wind op land en grootschalige zon, en 7 TWh zon op daken). Er kunnen derhalve vraagtekens worden geplaatst bij het nut en de noodzaak van het project Windpark A15-Lingewaard. Het is aan de gemeente om het nut en de noodzaak van dit project, met inachtneming van voorgaande informatie, te (her)overwegen en te onderbouwen.

Om deze redenen verzoek ik u het project te heroverwegen. Ten aanzien van dit onderwerp leg ik daartoe specifiek de volgende vragen bij u neer:

- a) Is onderzocht of de windturbines op het energienetwerk kunnen worden aangesloten?
- b) Is de toezegging gedaan dat de windturbines per datum oplevering op dat netwerk kunnen worden aangesloten?
- c) Zo ja, waar kan deze toezegging (in de ter inzage gelegde stukken) worden gevonden?
- d) Zo nee, per wanneer kunnen de windturbines dan wel op het netwerk worden aangesloten?
- e) Wat heeft de aansluiting van Windpark A15-Lingewaard op het energienetwerk voor gevolgen voor woningen en bedrijven in de omgeving die dan of in de nabije toekomst ook op het netwerk willen of moeten worden aangesloten?
- f) Wat heeft de aansluiting op het netwerk van Windpark A15-Lingewaard voor gevolgen voor woningen en bedrijven die zelf op dit moment al zonnepanelen hebben en ook stroom aan het netwerk terug leveren?
- g) Is de realisatie van het project Windpark A15-Lingewaard noodzakelijk gezien alle projecten voor hernieuwbare energie die reeds op land zijn gerealiseerd en de hoeveelheid hernieuwbare energie die daarmee wordt opgewekt?

Verwijzingen:

- Uitbreiding stroomnet loopt jaren vertraging op: 'Grote klap' (12 juni 2025):
<https://www.gelderlander.nl/economie/uitbreiding-stroomnet-loopt-jaren-vertraging-op-grote-klap~af2a912f/>
- Netbeheer Nederland, Rapport Netcongestie 2024):
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/06/25/studie-maatschappelijke-kosten-netcongestie>
- Change Inc., Een slim stroomnet als oplossing voor netcongestie? (2024):

<https://www.change.inc/energie/een-slim-stroomnet-als-oplossing-voor-netcongestie-twee-nederlandse-bedrijven-staan-al-in-de-rij-41288>

- Vragen van het lid Vermeer (BBB) aan de minister van Klimaat en Groene Groei over extra windturbines op land (2025Z11989):

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2025Z11989&did=2025D27430>

- Noise effects of the use of land-based wind energy, Umweltbundesamt:

<https://www.umweltbundesamt.de/en/publikationen/noise-effects-of-the-use-of-land-based-wind-energy>.

2. Gezondheidsrisico's door geluid, slagschaduw en Bisphenol (A)

Gezondheidsrisico's door geluid en slagschaduw

Windturbines veroorzaken geluidsoverlast, met name laagfrequent geluid, en slagschaduw. Inmiddels is door verschillende onderzoeken aangetoond dat laagfrequent geluid een groter probleem is dan gedacht. Het kan gezondheidsproblemen veroorzaken, zoals stress, slaapproblemen, hoofdpijn, hoge bloeddruk, hart- en vaatziekten (hartritmestoornissen), depressie, concentratieproblemen en problemen met het immuunsysteem.

De huidige normen zijn gebaseerd op verouderde inzichten. De huidige normen in het Activiteitenbesluit Milieubeheer bieden daardoor onvoldoende bescherming. De opgenomen grenswaarden van het aantal decibel zijn voorts jaargemiddelden en daardoor niet controleerbaar door bijvoorbeeld een omgevingsdienst als de ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem). De precieze effecten van laagfrequent geluid zouden eerst beter moeten worden onderzocht alvorens nog meer windturbines op land te plaatsen.

Gezondheidsrisico's door Bisphenol (A)

Naast de risico's voor de gezondheid als gevolg van het geluid van de windturbines, bestaat het risico op gezondheidsschade veroorzaakt door Bisphenol (A) (hierna: BPA). BPA is een bestanddeel van de wieken van een windturbine. Door erosie slijten deze wieken, waardoor er BPA in de directe omgeving van de windturbines terecht komt. Het RIVM kenmerkt BPA als een zeer zorgwekkende stof doordat het de hormoonhuishouding verstoort, een schadelijk effect heeft op het immuunsysteem van jonge en zelfs ongeboren kinderen en schadelijk is voor de vruchtbaarheid. Verontrustend is bovendien dat BPA nauwelijks afbreekbaar is. Door uitspoeling komt de BPA ook in sloten en rivieren terecht en in dit geval dus in de Linge. Ook de effecten van BPA, op de gezondheid van omwonenden én de natuur, zouden eerst uitvoerig(er) moeten worden onderzocht. Ook hierover dient eerst meer duidelijkheid te komen alvorens wordt besloten tot het plaatsen van nieuwe windturbines.

Gezien de afstand van mijn woning tot de geplande windturbines vrees ik door deze wezenlijke risico's voor mijn gezondheid, de gezondheid van mijn naasten en die van mijn burens. Er zullen zeker stukken te vinden zijn waarin wordt aangevoerd dat windturbines niet schadelijk zijn voor de gezondheid. Er is echter een veelvoud aan studies en onderzoeken die dat standpunt inmiddels onderbouwd weerleggen (zie voor enkele daarvan het kopje 'Verwijzingen'). De gemeente heeft onvoldoende aangetoond dat het veilig is voor de omwonenden om windturbines te plaatsen. De gemeente neemt hierdoor een onverantwoord risico voor de gezondheid van de omwonenden en de overige inwoners van Lingewaard.

Voorts zal de Boerenhoek ernstig ingeklemd raken door geluidsoverlast veroorzakende windmolens en infrastructuur: Van zowel Windpark Caprice als Windpark A15-Lingewaard, alsmede van de Betuwespoorlijn die al gerealiseerd is, als de toekomstige doortrekking van

de A15 waarvan we een enorme brug voor onze huizen krijgen. Hierdoor ontstaat cumulerend geluid. Onze leefomgeving wordt door dit alles buitengewoon ongezond.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het (laten) ontwikkelen van Windpark A15-Lingewaard bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Ten aanzien van het (her)overwegen van het project, leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn deze effecten op de gezondheid van de omwonenden meegewogen?
- b) Is onderzocht bij hoeveel woningen, hoeveel nachten per jaar, en met welke intensiteit hinder zal optreden?
- c) Zo ja, heeft de gemeente de uitkomst van dat onderzoek meegewogen en wat waren de overwegingen om desondanks tot een ontwerp-omgevingsvergunning en een ontwerp-verklaring van geen bedenkingen te komen?
- d) Zo nee, waarom heeft een dergelijk onderzoek niet plaatsgevonden?
- e) Is het juist dat tot nu toe bij alle berekeningen slechts van gemiddelden (Lden/Lnight) is uitgegaan, zonder dat een analyse van pieken, vollastmomenten of structurele nachtelijke overlast heeft plaatsgevonden?
- f) Zo ja, waarom volstaat naar het oordeel van de gemeente een dergelijk incomplete analyse en berekening?
- g) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden?
- h) Zo ja, op welke wijze is dit meegewogen in de besluitvorming?
- i) Zo nee, wat maakt dat de gemeente desondanks voornemens is het project te laten realiseren?
- j) Zou, zeker in het licht van de uitspraak van de Raad van State van 18 juni 2025, niet (alsnog) een deugdelijk onderzoek naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden dienen plaats te vinden?
- k) Is er een medisch biofysisch onderzoek gedaan naar de cumulatieve effecten van de bestaande Betuwelijn, de nog door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard, alsmede het toekomstige reeds vergunde Windpark Caprice?
- l) Zo ja, wat waren de uitkomsten daarvan en op welke wijze zijn deze meegewogen in de besluitvorming?
- m) Zo nee, waarom is er geen medisch biofysisch onderzoek naar de cumulatieve effecten gedaan, terwijl dit wel verplicht is gezien het feit dat op de locatie van dit project zich reeds de Betuwelijn bevindt en de snelweg A15 zal worden doorgetrokken, alsmede windpark Caprice gerealiseerd zal worden?
- n) In hoeverre zijn de cumulatieve effecten van de Betuwelijn, de door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard en windpark Caprice op de nachtrust van de omwonenden in kaart gebracht en meegewogen?
- o) Wat maakt dat de gemeente de nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken niet afwacht?
- p) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat deze windturbines inderdaad gezondheidsschade veroorzaken?
- q) Is er voldoende onderzoek gedaan naar de hoeveelheid en ernst van het voorgaande, met name in de Boerenhoek?

Verwijzingen:

- NLVOW, Symposium: Wetenschap ontbreekt in windturbinebepalingen (2024):
<https://nlvow.nl/actueel/symposium-wetenschap-ontbreekt-windturbinebepalingen>
- Raad van State, Uitspraak Windpark Delfzijl Zuid (2023):
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@136680/202003882-3-r3/#:~:text=%22De%20raad%20heeft%20zijn%20standpunt,voor%20haar%20rechtstreeks%20werkende%20windturbinebepalingen>
- Europese Autoriteit voor voedselveiligheid:
<https://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/bisphenol>
- De presentatie Bisfenol A en windturbines – Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid en de presentatie Voorkomen Bisfenol-A in oppervlaktewater Flevoland - Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid:
<https://stateninformatie.flevoland.nl/Vergaderingen/Statencommissie-Ruimte,-Natuur-en-Duurzaamheid-RND/2023/11-oktober/19:00/Agenderingsverzoek-Forum-voor-Democratie-en-50PLUS-Bisfenol-A>
- Analyse en advies Windturbinebeleid, huisarts Sylvia van Manen:
<https://www.windwiki.nl/wp-content/uploads/2025/02/Analyse-en-advies-windturbinebeleid.pdf>
- Zembla, Een achtergehouden rapport over het lawaai van windmolens:
<https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/zembla-podcast-een-achtergehouden-rapport-over-het-lawaai-van-windturbines>
- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

3. PFAS-verontreiniging door windturbines - risico's voor omwonenden en ecosystemen

De productie, bouw en sloop van windturbines brengen risico's op PFAS-verontreiniging (per- en polyfluoralkylstoffen-verontreiniging) met zich mee. PFAS, net als BPA ook wel 'forever chemicals' genoemd (let wel, PFAS en BPA verschillen qua chemische structuur, toepassingen en toxicologisch profiel), worden gebruikt in coatings van turbinebladen en kunnen in het milieu terechtkomen, met schadelijke gevolgen voor bodem, water, en gezondheid. Een rapport van het RIVM waarschuwt dat PFAS moeilijk afbreekbaar zijn en risico's vormen voor omwonenden en ecosystemen. Volgens wetenschappers moeten PFAS zelfs als risicofactoren voor kanker bij vrouwen worden beschouwd.

De gemeente heeft niet onderzocht of de turbines van Windpark A15-Lingewaard PFAS-vrij zijn of hoe het afval ervan wordt verwerkt. Als inwoner vrees ik voor verontreiniging van ons waardevolle landschap en ons drinkwater. Dit risico rechtvaardigt een heroverweging van het project.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het project bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Meer specifiek leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn de risico's op PFAS-verontreiniging meegewogen?
- b) Is in het besluit tot ontheffing specifiek de verontreiniging door PFAS meegenomen?
- c) Zo nee, waarom niet?
- d) Zo ja, wat zijn de overwegingen om ondanks de PFAS-verontreiniging toch een ontheffing te verlenen?
- e) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat sprake is van PFAS-verontreiniging, met als mogelijke effecten gezondheidsschade van de omwonenden en schade voor de natuur en biodiversiteit?

- f) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de natuur?

Verwijzingen:

- RIVM, PFAS in het milieu (2023):

<https://www.rivm.nl/pfas>

- RIVM, PFAS en windturbines (op zee):

<https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2022-0241.pdf>

- Duidelijk verband' tussen blootstelling aan PFAS en verschillende kankers:

<https://www.mo.be/nieuws/duidelijk-verband-tussen-blootstelling-aan-pfas-en-verschillende-kankers>.

4. Schade aan natuur en biodiversiteit

De locatie van Windpark A15-Lingewaard, nabij de Linge en de Betuwelijn, ligt in een ecologisch waardevol gebied. Ook op andere wijze dan de reeds hiervoor genoemde, zijn windturbines schadelijk voor ecosystemen. Windturbines bedreigen namelijk onder meer vogels en vleermuizen door botsingen met de wieken, wat de biodiversiteit aantast. De provincie Gelderland heeft weliswaar een ontheffing verleend van de Wet Natuurbescherming (WNB), maar de onderbouwing hiervan is zwak. Fractie B06 heeft gewezen op onvolledige natuurtoetsen, wat mijn vertrouwen in dit proces ondermijnt.

Wat onder meer opvalt is dat bij de stikstofberekening ten behoeve van het al dan niet verlenen van de ontheffing de interne saldering is gebruikt bij de Aerius-berekening. Op grond van de uitspraak van de Raad van State in december 2024 is dat echter niet langer toegestaan. Dat betekent dat er een nieuwe Aerius-berekening zal moeten worden gemaakt. De kans dat de WNB-vergunning als gevolg daarvan ongeldig wordt verklaard, is aannemelijk.

Meerdere rapporten benadrukken dat windparken zorgvuldig moeten worden gepland om natuurverlies te voorkomen. De gemeente zou moeten kiezen voor alternatieven zoals zonnepanelen op daken, die minder impact hebben op onze natuur.

Gezien het voorgaande verzoek ik de gemeente de totstandkoming van de ontheffing van de WNB en de onderbouwing daarvan bij de heroverweging van het project Windpark A15-Lingewaard te betrekken. Onder meer verzoek ik u het volgende te onderzoeken, af te wegen en de geformuleerde vragen te beantwoorden:

- a) Is er al een nieuwe Aerius-berekening aangevraagd of gemaakt?
- b) Zo ja, kan bij de nieuwe berekening de WNB-vergunning in stand blijven?
- c) Zo nee, waarom is deze niet aangevraagd?
- d) In bijlage 4 van de ter inzage gelegde stukken, te weten de WNB-vergunningsaanvraag, is de vraag 'Zijn er op de locatie beschermde soorten aanwezig?' met 'Nee' beantwoord. Gezien onder meer het voorkomen van de Zwarte Stern in dit gebied, lijkt mij dit niet correct. Is de vergunningsaanvraag wel deugdelijk?
- e) Op welke wijze kan het plaatsen van drie windturbines worden gezien als een belang voor de volksgezondheid en openbare veiligheid (in bijlage 5 van de ter inzage gelegde stukken als 'belang a' omschreven)? Op grond van dit belang is namelijk

onthefing van de WNB verleend voor het mogen doden van vele beschermde vogelsoorten.

- f) Het is voorts van belang zich er rekenschap van te geven dat de 'voorwaarden' om ervoor te zorgen dat de in het gebied levende dieren tijdens de werkzaamheden zo min mogelijk worden geschaad, uitermate vrijblijvend zijn geformuleerd en absoluut geen waarborgen bieden. Is het mogelijk alsnog aanvullende voorwaarden te formuleren om de natuur, inclusief de in het gebied levende dieren beter te beschermen?
- g) Is het besluit dat er geen milieueffectrapportage (MER) hoeft te worden opgesteld deugdelijk en voldoende gemotiveerd? Gezien de hinderincidentie en de aanzienlijke milieugevolgen lijkt een MER in deze situatie, zeker als de windturbines ook 's nachts in bedrijf zullen zijn, namelijk wel degelijk vereist. Daarbij wijs ik (wederom) op de recente uitspraak van de Raad van State.
- h) Is het opwekken van zonne-energie als alternatief (op bedrijfspanden in Lingewaard en door het overkappen van parkeerplaatsen met daarop zonnepanelen) onderzocht en in beeld gebracht en wat was daarvan de conclusie?
- i) Zijn er nog andere alternatieven onderzocht?

Verwijzingen:

- Klimaatfeiten. De impact van windturbines op vogels, vleermuizen en insecten:
<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>
- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

5. Landschappelijke en culturele aantasting

De windturbines, met een hoogte tot 225 meter, zullen het landschap van Lingewaard ernstig verstoren. Dit landschap, met zijn historische en culturele waarde, is essentieel voor mijn welzijn en de identiteit van onze gemeente. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) waarschuwt dat windparken de landschappelijke kwaliteit en het welzijn van inwoners schaden. De windturbines vormen een visuele inbreuk daarop. Als inwoner waardeer ik het unieke karakter van Lingewaard, dat door dit windpark verloren dreigt te gaan. De gemeente zou moeten investeren in energieprojecten die ons landschap respecteren.

De gemeenteraad verzoek ik ook om deze reden het (laten) realiseren van Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen. Daarbij leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de waarschuwing van het PBL meegewogen bij de totstandkoming van de ontwerp-vergunning?
- b) Zo ja, op grond waarvan meent de gemeenteraad deze waarschuwing naast zich neer te kunnen leggen?
- c) Zo nee, waarom is deze waarschuwing niet meegewogen?
- d) Is het project in lijn met de bestaande beleidslijnen die in de omgevingsvisies en -plannen zijn uitgezet?

Verwijzingen:

- PBL, Ruimtelijke impact van de energietransitie (2021):
<https://www.pbl.nl/publicaties/de-ruimtelijke-impact-van-hernieuwbare-energie-een-verkenning>
- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):
<https://omroepingewaard.nl/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren/>

6. Verzuim informatieplicht en participatieplicht en gebrek aan draagvlak

De gemeenteraad heeft de plicht om de burgers te informeren, te laten participeren en hun wensen te respecteren. In het 'Beleidskader Energietransitie 2023-2025' heeft de gemeenteraad zelf het volgende vastgelegd: *'Onder communicatie verstaan wij het informeren (en hierdoor stimuleren) van alle betrokkenen (hierna vaak aangeduid met inwoners) met de juiste informatie. Participatie is een manier van beleid of plannen maken en uitvoeren waarbij inwoners, individueel of georganiseerd, direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid of een project.'*

Verzuim informatieplicht

Ten eerste zijn omwonenden/belanghebbenden niet of niet tijdig geïnformeerd. De bewoners van onder meer de Flierensestraat in Gendt zijn wél verschillende keren per brief geïnformeerd over windpark Caprice, maar over Windpark A15-Lingewaard hebben de meeste bewoners tot de brief gedateerd op 15 mei 2025, met daarin de uitnodiging voor de informatieavond, geen enkele rechtstreekse informatie ontvangen. De bewoners die geen huis-aan-huis-bladen ontvangen, hebben daardoor niet, in ieder geval niet laagdrempelig, informatie ontvangen over de voorgenomen ontwikkeling van het windpark.

Door mij en ook andere omwonenden worden vraagtekens gesteld bij de kale stelling van de gemeente dat 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark een uitnodiging zouden hebben gehad voor een informatieavond in 2024. Het is niet aannemelijk dat deze brief aan 1625 adressen is verzonden, maar de brief op een heel groot deel van deze adressen niet is aangekomen. Weliswaar is er tegenwoordig regelmatig kritiek op de bezorging door PostNL, maar een substantieel gedeelte van 1625 brieven kwijtraken of niet bezorgen, zou op zijn minst bijzonder te noemen zijn.

Ook kunnen vraagtekens worden gezet bij het aantal van 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark. De Raad van State heeft immers bepaald dat je belanghebbende bent als je binnen een afstand van tienmaal de tiphoogte van een windturbine woont. Dit betekent dat er een grotere straal zou moeten worden gehanteerd, te weten 2,25 kilometer bij een tiphoogte van 225 meter, en dus niet alle belanghebbenden door de gemeente zijn aangeschreven.

Zelfs indien de brief daadwerkelijk naar 1625 adressen is verzonden én de gehanteerde straal van twee kilometer voldoende groot zou zijn, zou het dan nog altijd slechts gaan om één enkele brief, waar over Windpark Caprice naar schatting zeker twintig brieven naar de omwonenden zijn verzonden én daadwerkelijk bij hen zijn bezorgd. Het is aan de gemeente om te waarborgen dat de inwoners tijdig en juist worden geïnformeerd en ervoor te zorgen dat ook in dit opzicht de procedure correct verloopt.

Gebrek aan draagvlak

Ten tweede is gebleken dat dit project een gebrek aan draagvlak toont. Een protestactie op 17 april 2025, waarbij een grote groep inwoners speelgoedwindturbines plaatste op de beoogde locaties, onderstreept de weerstand. Reeds meermaals zijn bij besluiten van de gemeenteraad burgerstemmen genegeerd. Burgers ervaren daardoor dat hun inbreng niet leidt tot aanpassingen. Een stemming onder inwoners zou waarschijnlijk een meerderheid tegen dit windpark opleveren. Weliswaar oordeelde de Raad van State in andere zaken dat draagvlak geen harde eis is, maar als inwoner verwacht ik dat mijn gemeente mijn belangen behartigt en

deze stelt bóven die van projectontwikkelaars.

Participatieplicht

Ten derde is het participatieproces, met een 'meedenkgroep', in deze procedure zwaar ontoereikend geweest. De deelnemers zijn volstrekt willekeurig gekozen, uitsluitend uit de groep omwonenden die wél van de ontwikkeling van het windpark op de hoogte was. De 'meedenkgroep', zeer bewust tussen aanhalingstekens geplaatst, heeft uitsluitend de vraag voorgelegd gekregen hoe de windturbines er zouden komen en niet óf ze er zouden moeten komen en zo ja, waar. Er zijn geen verslagen gemaakt van de bijeenkomsten die iedere volgende keer aan de deelnemers voor akkoord zijn voorgelegd. Er mocht alleen gesproken worden over "details". Van *'direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid of een project'* is derhalve beslist geen sprake geweest.

Ook om deze reden verzoek ik de gemeente het project te heroverwegen. Daartoe leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de procedure uit het oogpunt van informatie, participatie en inspraak correct verlopen en waaruit blijkt dat?
- b) Acht de gemeente het in dat kader voldoende dat de omwonenden slechts éénmaal zijn aangeschreven?
- c) Acht de gemeente het voldoende dat uitsluitend adressen in een straal van twee kilometer en niet een straal van 2,25 kilometer zijn aangeschreven?
- d) Waaruit blijkt dat de 1625 adressen in een straal van twee kilometer van het windpark daadwerkelijk (eenmalig) zijn aangeschreven? De verzendlijst van de betreffende brief zou eenvoudig gereproduceerd moeten kunnen worden. Nu deze geen namen van de bewoners van de adressen bevat, zou deze zelfs geopenbaard kunnen worden.
- e) Wat maakt dat de gemeente ondanks het ontbreken van draagvlak van het project dit toch wil laten realiseren, waarbij de belangen van projectontwikkelaars worden geplaatst boven die van de inwoners van Lingewaard?

Verwijzingen:

- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):

<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>

- Binnenlands Bestuur, Raad van State laat omstreden windparken doorgaan (2023):

<https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/energietransitie/raad-van-state-laat-omstreden-windparken-doorgaan>

7. Procedurele fouten in het inzage- en zienswijzeproces

De gemeente heeft ernstige procedurele fouten gemaakt in het zienswijzeproces. Ten eerste is in de publicatie van de ontwerp-omgevingsvergunning, de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen en het MER-beoordelingsbesluit een onjuist zaaknummer opgenomen. Ten tweede was de website waarop zienswijzen konden worden ingediend meer dan een week niet bereikbaar via de link op de officiële website van de gemeente Lingewaard. Deze fouten hebben mij en andere inwoners belemmerd om onze bezwaren in te dienen, wat in strijd is met de principes van zorgvuldige en transparante besluitvorming. Een vergelijkbare fout bij Windpark Caprice leidde tot een herstart van de terinzagelegging, wat aantoont dat de gemeente haar verplichtingen kent.

Deze fout ondermijnt de rechtsgeldigheid van het proces en rechtvaardigt een opschorting van de besluitvorming totdat alle inwoners een eerlijke kans hebben gehad om hun zienswijze

in te dienen. Daarom verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten.

Graag verneem ik:

- a) Of de zienswijzeprocedure opnieuw zal worden gestart.
- b) De overwegingen die daaraan ten grondslag liggen, indien wordt besloten de zienswijzeprocedure niet te herstarten.

Verwijzingen:

- Gemeente Lingewaard, Een zienswijze tegen een ontwerp omgevingsplan indienen (2024):
<https://www.lingewaard.nl/een-zienswijze-tegen-een-ontwerp-omgevingsplanindienen>

8. Waardevermindering woningen en gemiste OZB-inkomsten

De komst van Windpark A15-Lingewaard en Windpark Caprice zal naar alle waarschijnlijkheid de waarde van mijn woning aanzienlijk verlagen. Onderzoek door de Vrije Universiteit Amsterdam toont aan dat woningen binnen twee kilometer van windturbines gemiddeld 2 tot 6% in waarde dalen, met sterkere effecten in aantrekkelijke landschappen zoals Lingewaard. De belangenvereniging voor omwonenden windturbines (NLVOW) komt op basis van het rapport van TNO uit 2022 zelfs tot een gemiddelde daling van 2 tot 10%.

De windturbines dicht bij mijn woning en die van andere inwoners van Lingewaard zullen mijn én hun financiële positie schaden. De gemeente heeft deze impact niet meegewogen, wat een ernstige ommissie is. Graag verneem ik hoe de gemeente deze waardedaling compenseert als men er toch voor kiest dit windpark te (laten) realiseren.

Voorts zullen er door het realiseren van dit windpark verschillende huizenbouwprojecten geen doorgang kunnen vinden (gezien onder meer de stikstofregelgeving, netcongestie etcetera). Onduidelijk is of de gemeenteraad dit feit en de schade die de gemeente dientengevolge lijdt als gevolg van de gemiste OZB-inkomsten van de huizen die niet kunnen worden gebouwd, heeft meegenomen in de overwegingen.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is er een planschaderisicoanalyse gemaakt?
- b) Zo nee, wat zijn de overwegingen geweest om dit niet te doen?
- c) Welke financiële schade zal er als gevolg van de waardevermindering van de bestaande woningen en de gemiste OZB-inkomsten van de niet te realiseren woningen zijn voor de Gemeente Lingewaard?
- d) Hoe zal de gemeente de waardedaling van de huizen compenseren als de gemeente toch besluit dit windpark te (laten) realiseren?
- e) Welke afspraken heeft de gemeente gemaakt met de initiatiefnemers over het vergoeden van deze schade aan de gemeente?
- f) Indien de gemeente van oordeel is dat de initiatiefnemers van de windturbines de schade van de woningeigenaren rechtstreeks dienen te compenseren, welke afspraken zijn daarover dan gemaakt met de initiatiefnemers?
- g) Welke inkomsten loopt de gemeente nog meer mis bij realisatie van het windpark?

Verwijzingen:

- VU Amsterdam en RIVN, Windturbines en woningprijzen:
<https://www.rvo.nl/onderwerpen/windenergie-op-land/wonen-windturbine>
- TNO 2022 P10374 De verwachte impact van windturbines op huizenprijzen in Nederland.
Een ruimtelijke analyse voor de periode 2020-2030
<https://publications.tno.nl/publication/34639293/2ZNonx/TNO-2022-P10374.pdf>
- Planschade windmolens loopt met de RES volgens TNO op naar meer dan 15 miljard euro:
<https://nlvow.nl/actueel/planschade-windmolens-loopt-met-de-res-volgens-tno-op-naar-meer-dan-15-miljard-euro>

9. Risicovolle burgerparticipatie en negatieve energieprijzen

Het windpark biedt financiële participatie via een achtergestelde obligatielening met een verwacht rendement van 4,5% (of 5,5% voor omwonenden binnen één kilometer). Een achtergestelde lening is een risicovolle investering, waarbij participanten als laatste worden uitbetaald bij financiële problemen. Bovendien worden de financiële vooruitzichten ondermijnd door steeds vaker voorkomende negatieve energieprijzen, waarbij windparken geen inkomsten genereren en geen SDE++-subsidie ontvangen. Een rapport van TenneT wijst uit dat negatieve prijzen in 2024 vaker voorkwamen door overproductie van duurzame energie.

Als inwoner vind ik het zorgwekkend dat de gemeente een model goedkeurt dat mij blootstelt aan financiële risico's, terwijl de voordelen naar projectontwikkelaars gaan. Het Klimaatakkoord eist 50% lokaal eigendom met zeggenschap, maar dit windpark voldoet hier niet aan.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is onderzocht hoe risicovol deze financiële participatie is voor de burgers?
- b) Zo nee, waarom niet?
- c) Zo ja, wat heeft ertoe geleid dat hiermee is ingestemd?

Verwijzingen:

- TenneT, Marktanalyse negatieve energieprijzen 2024:
<https://www.businessinsider.nl/stroom-energie-rekening-negatieve-tennet-contact-zonnepaneel/>
- Klimaatakkoord (2019):
<https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2019/06/28/klimaatakkoord>

10. Afhankelijkheid van Chinese materialen

De productie van windturbines is sterk afhankelijk van Chinese materialen, zoals zeldzame aardmetalen en staal. Dit brengt economische risico's (instabiele toeleveringsketens) en ethische bezwaren (slechte arbeidsomstandigheden en milieuvervuiling) met zich mee. Het International Energy Agency (IEA) meldt dat 60-70% van de zeldzame aardmetalen uit China komt, vaak onder slechte omstandigheden.

Door dit windpark goed te keuren, draagt Lingewaard bij aan een problematische keten, wat induist tegen onze duurzame waarden. Ik pleit voor lokale, ethisch verantwoorde alternatieven.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende mee te nemen:

- a) Heeft de gemeenteraad onderzocht of bij het project Windpark A15-Lingewaard gebruik zal worden gemaakt van duurzame materialen, waaraan geen economische risico's of ethische bezwaren zijn verbonden?
- b) Op welke wijze hebben overwegingen ten aanzien van dit onderwerp geleid tot de totstandkoming van de onderhavige ontwerp-omgevingsvergunning en de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen?

Verwijzingen:

- IEA, The Role of Critical Minerals in Clean Energy Transitions (2021):
<https://www.iea.org/reports/the-role-of-critical-minerals-in-clean-energy-transitions>
- Human Rights Watch, mining industry and Human Rights (2034):
<https://www.hrw.org/news/2024/07/10/mining-energy-transition-needs-respect-human-rights>

Conclusie en verzoek

Bovenstaande argumenten tonen aan dat Windpark A15-Lingewaard ernstige nadelen met zich meebrengt voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur en financiële positie. Gezondheidsrisico's, netcongestie, de misleidende claim van energieneutraliteit, natuurverlies, landschapsaantasting, PFAS-verontreiniging, woningwaardevermindering, risicovolle participatie, gebruik van Chinese materialen, procedurele fouten en het gebrek aan draagvlak maken dit project onaanvaardbaar.

Het is ook onbegrijpelijk dat de gemeente de op korte termijn te verwachten nieuwe provinciale normen en rijksnormen en ten aanzien van de hiervoor genoemde punten voor de aanleg van windparken, niet afwacht, maar op gemeentelijk niveau goedkeuring wil geven voor de ontwikkeling van een nieuw windpark.

Gezien al het voorgaande verzoek ik u dringend om de ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard te stoppen, door geen verklaring van geen bedenkingen af te geven en geen omgevingsvergunning ten behoeve van het project af te geven. Voor zover nodig, zou kunnen worden gekozen voor alternatieven zoals het opwekken van zonne-energie door zonnepanelen op daken te plaatsen, de lokale opslagtechnologieën en het doorvoeren van energiebesparingen.

Daarnaast verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten. Als inwoner verdien ik een gemeente die mijn belangen behartigt en vooropstelt.

Mocht u desondanks toch Windpark A15-Lingewaard gaan (laten) ontwikkelen, dan verneem ik graag hoe de gemeente de waardedaling van mijn woning en de woningen in de omgeving van het windpark zal compenseren.

In afwachting van uw reactie op mijn vragen, verblijf ik.

Hoogachtend,

.....
Inwoner van Lingewaard

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1

36

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard
Postbus 15
6680 AA Bommel

Indiener : 5.1.2e
Adres : 5.1.2e 5.1.2e
E-mailadres : 5.1.2e @icloud.com.....

Betreft : Zienswijze op ontwerp-omgevingsvergunning, ontwerp-verklaring van geen
bedenkingen en M.e.r.-beoordelingsbesluit Windpark A15-Lingewaard

Zaaknummer : ODRA23AB2433

28 juni 2025, Gendt.....

Geacht College van burgemeester en wethouders,

Als inwoner van Lingewaard dien ik deze zienswijze in om mijn ernstige bezwaren te uiten tegen de voorgenomen ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard (hierna ook: 'windpark').

Hoewel ik het belang van de energietransitie erken, ben ik ervan overtuigd dat dit windpark aanzienlijke nadelige gevolgen heeft voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur, en financiële positie. De onderbouwing van de noodzaak van het realiseren van het project is gebrekkig en de risico's wegen zwaarder dan de beoogde voordelen. Bovendien heeft de gemeente procedurele fouten gemaakt, de wensen van de burgers onvoldoende serieus genomen en dreigt er op gemeenteniveau een besluit te worden genomen, terwijl men in afwachting is van nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken.

Daarom verzoek ik u dringend om de plannen voor Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen en de ontwikkeling niet goed te keuren. Hieronder licht ik mijn bezwaren toe in tien kernpunten, elk ondersteund door betrouwbare bronnen (met hyperlinks, voor de volledigheid met leesbare vindplaats).

1. Netcongestie, schijn van energieneutraliteit en ontbreken nut en noodzaak

Netcongestie

De Nederlandse elektriciteitsinfrastructuur kampt met ernstige netcongestie, waardoor nieuwe energiebronnen niet op het netwerk kunnen worden aangesloten en niet tegemoet kan worden gekomen aan de vraag van bedrijven en burgers. Ook in Gelderland, inclusief de gemeente Lingewaard, is de netcapaciteit ontoereikend. In Flevoland en in Gelderland staan bij Liander duizenden bedrijven en instellingen op de wachtlijst voor een (zwaardere) aansluiting. Er wordt weliswaar gewerkt aan verzwaring en uitbreiding van het overvolle stroomnet, maar TenneT verwacht dat daarvoor benodigde projecten pas in 2033 of mogelijk pas in 2035 klaar zullen zijn, en niet in 2029 zoals de verwachting was.

Bedrijven, scholen en ook wind- en zonneparken in deze regio's moeten hierdoor langer wachten op een nieuwe of zwaardere aansluiting. Dit belemmert lokale ondernemers in hun groei en verduurzaming. Desondanks overweegt de gemeente goedkeuring te verlenen aan de

ontwikkeling van een windpark dat extra druk legt op het reeds overbelaste energienetwerk. Dit verergert de netcongestie en schaadt de economische vitaliteit van Lingewaard.

Schijn van energieneutraliteit

Voorts streeft de gemeente op papier naar elektrische energieneutraliteit in 2030, maar Windpark A15-Lingewaard draagt hier niet reëel aan bij. Het windpark zou 99% van de tijd 24.000 tot 26.000 huishoudens van stroom moeten voorzien, maar windenergie is afhankelijk van weersomstandigheden. Wanneer het niet waait, moet fossiele stroom worden ingekocht, wat de afhankelijkheid van back-upcentrales vergroot. Deze centrales moeten blijven bestaan en worden onderhouden, wat de energie- en netbeheerkosten verhoogt. Om energieneutraal te worden, zouden de initiatiefnemers aan de gemeente moeten garanderen dat het windpark 99% van de tijd energie levert, wat technisch onhaalbaar is en de zwakte van dit plan blootlegt.

Geen nut en noodzaak

Tot slot leid ik uit de Kamervragen over extra windturbines op land, die onlangs aan de minister van Klimaat en Groene Groei zijn gesteld, af dat in 2024 reeds het opwekken van 39 terawattuur (TWh) aan hernieuwbare energie op land is gerealiseerd. Dit terwijl de doelstelling uit het Klimaatakkoord 42 TWh is (waarvan 35 TWh wind op land en grootschalige zon, en 7 TWh zon op daken). Er kunnen derhalve vraagtekens worden geplaatst bij het nut en de noodzaak van het project Windpark A15-Lingewaard. Het is aan de gemeente om het nut en de noodzaak van dit project, met inachtneming van voorgaande informatie, te (her)overwegen en te onderbouwen.

Om deze redenen verzoek ik u het project te heroverwegen. Ten aanzien van dit onderwerp leg ik daartoe specifiek de volgende vragen bij u neer:

- a) Is onderzocht of de windturbines op het energienetwerk kunnen worden aangesloten?
- b) Is de toezegging gedaan dat de windturbines per datum oplevering op dat netwerk kunnen worden aangesloten?
- c) Zo ja, waar kan deze toezegging (in de ter inzage gelegde stukken) worden gevonden?
- d) Zo nee, per wanneer kunnen de windturbines dan wel op het netwerk worden aangesloten?
- e) Wat heeft de aansluiting van Windpark A15-Lingewaard op het energienetwerk voor gevolgen voor woningen en bedrijven in de omgeving die dan of in de nabije toekomst ook op het netwerk willen of moeten worden aangesloten?
- f) Wat heeft de aansluiting op het netwerk van Windpark A15-Lingewaard voor gevolgen voor woningen en bedrijven die zelf op dit moment al zonnepanelen hebben en ook stroom aan het netwerk terug leveren?
- g) Is de realisatie van het project Windpark A15-Lingewaard noodzakelijk gezien alle projecten voor hernieuwbare energie die reeds op land zijn gerealiseerd en de hoeveelheid hernieuwbare energie die daarmee wordt opgewekt?

Verwijzingen:

- Uitbreiding stroomnet loopt jaren vertraging op: 'Grote klap' (12 juni 2025):
<https://www.gelderlander.nl/economie/uitbreiding-stroomnet-loopt-jaren-vertraging-op-grote-klap~af2a912f/>
- Netbeheer Nederland, Rapport Netcongestie 2024):
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/06/25/studie-maatschappelijke-kosten-netcongestie>
- Change Inc., Een slim stroomnet als oplossing voor netcongestie? (2024):

<https://www.change.inc/energie/een-slim-stroomnet-als-oplossing-voor-netcongestie-twee-nederlandse-bedrijven-staan-al-in-de-rij-41288>

- Vragen van het lid Vermeer (BBB) aan de minister van Klimaat en Groene Groei over extra windturbines op land (2025Z11989):

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2025Z11989&did=2025D27430>

- Noise effects of the use of land-based wind energy, Umweltbundesamt:

<https://www.umweltbundesamt.de/en/publikationen/noise-effects-of-the-use-of-land-based-wind-energy>.

2. Gezondheidsrisico's door geluid, slagschaduw en Bisphenol (A)

Gezondheidsrisico's door geluid en slagschaduw

Windturbines veroorzaken geluidsoverlast, met name laagfrequent geluid, en slagschaduw. Inmiddels is door verschillende onderzoeken aangetoond dat laagfrequent geluid een groter probleem is dan gedacht. Het kan gezondheidsproblemen veroorzaken, zoals stress, slaapproblemen, hoofdpijn, hoge bloeddruk, hart- en vaatziekten (hartritmestoornissen), depressie, concentratieproblemen en problemen met het immuunsysteem.

De huidige normen zijn gebaseerd op verouderde inzichten. De huidige normen in het Activiteitenbesluit Milieubeheer bieden daardoor onvoldoende bescherming. De opgenomen grenswaarden van het aantal decibel zijn voorts jaargemiddelden en daardoor niet controleerbaar door bijvoorbeeld een omgevingsdienst als de ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem). De precieze effecten van laagfrequent geluid zouden eerst beter moeten worden onderzocht alvorens nog meer windturbines op land te plaatsen.

Gezondheidsrisico's door Bisphenol (A)

Naast de risico's voor de gezondheid als gevolg van het geluid van de windturbines, bestaat het risico op gezondheidsschade veroorzaakt door Bisphenol (A) (hierna: BPA). BPA is een bestanddeel van de wieken van een windturbine. Door erosie slijten deze wieken, waardoor er BPA in de directe omgeving van de windturbines terecht komt. Het RIVM kenmerkt BPA als een zeer zorgwekkende stof doordat het de hormoonhuishouding verstoort, een schadelijk effect heeft op het immuunsysteem van jonge en zelfs ongeboren kinderen en schadelijk is voor de vruchtbaarheid. Verontrustend is bovendien dat BPA nauwelijks afbreekbaar is. Door uitspoeling komt de BPA ook in sloten en rivieren terecht en in dit geval dus in de Linge. Ook de effecten van BPA, op de gezondheid van omwonenden én de natuur, zouden eerst uitvoerig(er) moeten worden onderzocht. Ook hierover dient eerst meer duidelijkheid te komen alvorens wordt besloten tot het plaatsen van nieuwe windturbines.

Gezien de afstand van mijn woning tot de geplande windturbines vrees ik door deze wezenlijke risico's voor mijn gezondheid, de gezondheid van mijn naasten en die van mijn burens. Er zullen zeker stukken te vinden zijn waarin wordt aangevoerd dat windturbines niet schadelijk zijn voor de gezondheid. Er is echter een veelvoud aan studies en onderzoeken die dat standpunt inmiddels onderbouwd weerleggen (zie voor enkele daarvan het kopje 'Verwijzingen'). De gemeente heeft onvoldoende aangetoond dat het veilig is voor de omwonenden om windturbines te plaatsen. De gemeente neemt hierdoor een onverantwoord risico voor de gezondheid van de omwonenden en de overige inwoners van Lingewaard.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het (laten) ontwikkelen van Windpark A15-Lingewaard bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Ten aanzien van het (her)overwegen van het project, leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn deze effecten op de gezondheid van de omwonenden meegewogen?
- b) Is onderzocht bij hoeveel woningen, hoeveel nachten per jaar, en met welke intensiteit hinder zal optreden?
- c) Zo ja, heeft de gemeente de uitkomst van dat onderzoek meegewogen en wat waren de overwegingen om desondanks tot een ontwerp-omgevingsvergunning en een ontwerp-verklaring van geen bedenkingen te komen?
- d) Zo nee, waarom heeft een dergelijk onderzoek niet plaatsgevonden?
- e) Is het juist dat tot nu toe bij alle berekeningen slechts van gemiddelden (Lden/Lnight) is uitgegaan, zonder dat een analyse van pieken, vollastmomenten of structurele nachtelijke overlast heeft plaatsgevonden?
- f) Zo ja, waarom volstaat naar het oordeel van de gemeente een dergelijk incomplete analyse en berekening?
- g) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden?
- h) Zo ja, op welke wijze is dit meegewogen in de besluitvorming?
- i) Zo nee, wat maakt dat de gemeente desondanks voornemens is het project te laten realiseren?
- j) Zou, zeker in het licht van de uitspraak van de Raad van State van 18 juni 2025, niet (alsnog) een deugdelijk onderzoek naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden dienen plaats te vinden?
- k) Is er een medisch biofysisch onderzoek gedaan naar de cumulatieve effecten van de bestaande Betuwelijn, de nog door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard?
- l) Zo ja, wat waren de uitkomsten daarvan en op welke wijze zijn deze meegewogen in de besluitvorming?
- m) Zo nee, waarom is er geen medisch biofysisch onderzoek naar de cumulatieve effecten gedaan, terwijl dit wel verplicht is gezien het feit dat op de locatie van dit project zich reeds de Betuwelijn bevindt en de snelweg A15 zal worden doorgetrokken?
- n) In hoeverre zijn de cumulatieve effecten van de Betuwelijn, de door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard op de nachtrust van de omwonenden in kaart gebracht en meegewogen?
- o) Wat maakt dat de gemeente de nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken niet afwacht?
- p) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat deze windturbines inderdaad gezondheidsschade veroorzaken?

Verwijzingen:

- NLVOW, Symposium: Wetenschap ontbreekt in windturbinebepalingen (2024):
<https://nlvow.nl/actueel/symposium-wetenschap-ontbreekt-windturbinebepalingen>
- Raad van State, Uitspraak Windpark Delfzijl Zuid (2023):
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@136680/202003882-3-r3/#:~:text=%22De%20raad%20heeft%20zijn%20standpunt,voor%20haar%20rechtstreeks%20werkende%20windturbinebepalingen>
- Europese Autoriteit voor voedselveiligheid:
<https://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/bisphenol>

- De presentatie Bisfenol A en windturbines – Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid en de presentatie Voorkomen Bisfenol-A in oppervlaktewater Flevoland - Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid:
<https://stateninformatie.flevoland.nl/Vergaderingen/Statencommissie-Ruimte,-Natuur-en-Duurzaamheid-RND/2023/11-oktober/19:00/Agenderingsverzoek-Forum-voor-Democratie-en-50PLUS-Bisfenol-A>
- Analyse en advies Windturbinebeleid, huisarts Sylvia van Manen:
<https://www.windwiki.nl/wp-content/uploads/2025/02/Analyse-en-advies-windturbinebeleid.pdf>
- Zembla, Een achtergehouden rapport over het lawaai van windmolens:
<https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/zembla-podcast-een-achtergehouden-rapport-over-het-lawaai-van-windturbines>
- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

3. PFAS-verontreiniging door windturbines - risico's voor omwonenden en ecosystemen

De productie, bouw en sloop van windturbines brengen risico's op PFAS-verontreiniging (per- en polyfluoralkylstoffen-verontreiniging) met zich mee. PFAS, net als BPA ook wel 'forever chemicals' genoemd (let wel, PFAS en BPA verschillen qua chemische structuur, toepassingen en toxicologisch profiel), worden gebruikt in coatings van turbinebladen en kunnen in het milieu terechtkomen, met schadelijke gevolgen voor bodem, water, en gezondheid. Een rapport van het RIVM waarschuwt dat PFAS moeilijk afbreekbaar zijn en risico's vormen voor omwonenden en ecosystemen. Volgens wetenschappers moeten PFAS zelfs als risicofactoren voor kanker bij vrouwen worden beschouwd.

De gemeente heeft niet onderzocht of de turbines van Windpark A15-Lingewaard PFAS-vrij zijn of hoe het afval ervan wordt verwerkt. Als inwoner vrees ik voor verontreiniging van ons waardevolle landschap en ons drinkwater. Dit risico rechtvaardigt een heroverweging van het project.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het project bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Meer specifiek leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn de risico's op PFAS-verontreiniging meegewogen?
- b) Is in het besluit tot ontheffing specifiek de verontreiniging door PFAS meegenomen?
- c) Zo nee, waarom niet?
- d) Zo ja, wat zijn de overwegingen om ondanks de PFAS-verontreiniging toch een ontheffing te verlenen?
- e) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat sprake is van PFAS-verontreiniging, met als mogelijke effecten gezondheidsschade van de omwonenden en schade voor de natuur en biodiversiteit?
- f) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de natuur?

Verwijzingen:

- RIVM, PFAS in het milieu (2023):
<https://www.rivm.nl/pfas>
- RIVM, PFAS en windturbines (op zee):
<https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2022-0241.pdf>

- Duidelijk verband' tussen blootstelling aan PFAS en verschillende kankers:
<https://www.mo.be/nieuws/duidelijk-verband-tussen-blootstelling-aan-pfas-en-verschillende-kankers>.

4. Schade aan natuur en biodiversiteit

De locatie van Windpark A15-Lingewaard, nabij de Linge en de Betuwelijn, ligt in een ecologisch waardevol gebied. Ook op andere wijze dan de reeds hiervoor genoemde, zijn windturbines schadelijk voor ecosystemen. Windturbines bedreigen namelijk onder meer vogels en vleermuizen door botsingen met de wieken, wat de biodiversiteit aantast. De provincie Gelderland heeft weliswaar een ontheffing verleend van de Wet Natuurbescherming (WNB), maar de onderbouwing hiervan is zwak. Fractie B06 heeft gewezen op onvolledige natuurtoetsen, wat mijn vertrouwen in dit proces ondermijnt.

Wat onder meer opvalt is dat bij de stikstofberekening ten behoeve van het al dan niet verlenen van de ontheffing de interne saldering is gebruikt bij de Aerius-berekening. Op grond van de uitspraak van de Raad van State in december 2024 is dat echter niet langer toegestaan. Dat betekent dat er een nieuwe Aerius-berekening zal moeten worden gemaakt. De kans dat de WNB-vergunning als gevolg daarvan ongeldig wordt verklaard, is aannemelijk.

Meerdere rapporten benadrukken dat windparken zorgvuldig moeten worden gepland om natuurverlies te voorkomen. De gemeente zou moeten kiezen voor alternatieven zoals zonnepanelen op daken, die minder impact hebben op onze natuur.

Gezien het voorgaande verzoek ik de gemeente de totstandkoming van de ontheffing van de WNB en de onderbouwing daarvan bij de heroverweging van het project Windpark A15-Lingewaard te betrekken. Onder meer verzoek ik u het volgende te onderzoeken, af te wegen en de geformuleerde vragen te beantwoorden:

- a) Is er al een nieuwe Aerius-berekening aangevraagd of gemaakt?
- b) Zo ja, kan bij de nieuwe berekening de WNB-vergunning in stand blijven?
- c) Zo nee, waarom is deze niet aangevraagd?
- d) In bijlage 4 van de ter inzage gelegde stukken, te weten de WNB-vergunningsaanvraag, is de vraag 'Zijn er op de locatie beschermde soorten aanwezig?' met 'Nee' beantwoord. Gezien onder meer het voorkomen van de Zwarte Stern in dit gebied, lijkt mij dit niet correct. Is de vergunningsaanvraag wel deugdelijk?
- e) Op welke wijze kan het plaatsen van drie windturbines worden gezien als een belang voor de volksgezondheid en openbare veiligheid (in bijlage 5 van de ter inzage gelegde stukken als 'belang a' omschreven)? Op grond van dit belang is namelijk ontheffing van de WNB verleend voor het mogen doden van vele beschermde vogelsoorten.
- f) Het is voorts van belang zich er rekenschap van te geven dat de 'voorwaarden' om ervoor te zorgen dat de in het gebied levende dieren tijdens de werkzaamheden zo min mogelijk worden geschaad, uitermate vrijblijvend zijn geformuleerd en absoluut geen waarborgen bieden. Is het mogelijk alsnog aanvullende voorwaarden te formuleren om de natuur, inclusief de in het gebied levende dieren beter te beschermen?
- g) Is het besluit dat er geen milieueffectrapportage (MER) hoeft te worden opgesteld deugdelijk en voldoende gemotiveerd? Gezien de hinderincidentie en de aanzienlijke milieugevolgen lijkt een MER in deze situatie, zeker als de windturbines ook 's nachts

in bedrijf zullen zijn, namelijk wel degelijk vereist. Daarbij wijs ik (wederom) op de recente uitspraak van de Raad van State.

- h) Is het opwekken van zonne-energie als alternatief (op bedrijfspanden in Lingewaard en door het overkappen van parkeerplaatsen met daarop zonnepanelen) onderzocht en in beeld gebracht en wat was daarvan de conclusie?
- i) Zijn er nog andere alternatieven onderzocht?

Verwijzingen:

- Klimaatfeiten. De impact van windturbines op vogels, vleermuizen en insecten:

<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>

- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,

<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

5. Landschappelijke en culturele aantasting

De windturbines, met een hoogte tot 225 meter, zullen het landschap van Lingewaard ernstig verstoren. Dit landschap, met zijn historische en culturele waarde, is essentieel voor mijn welzijn en de identiteit van onze gemeente. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) waarschuwt dat windparken de landschappelijke kwaliteit en het welzijn van inwoners schaden. De windturbines vormen een visuele inbreuk daarop. Als inwoner waardeer ik het unieke karakter van Lingewaard, dat door dit windpark verloren dreigt te gaan. De gemeente zou moeten investeren in energieprojecten die ons landschap respecteren.

De gemeenteraad verzoek ik ook om deze reden het (laten) realiseren van Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen. Daarbij leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de waarschuwing van het PBL meegewogen bij de totstandkoming van de ontwerpvergunning?
- b) Zo ja, op grond waarvan meent de gemeenteraad deze waarschuwing naast zich neer te kunnen leggen?
- c) Zo nee, waarom is deze waarschuwing niet meegewogen?
- d) Is het project in lijn met de bestaande beleidslijnen die in de omgevingsvisies en -plannen zijn uitgezet?

Verwijzingen:

- PBL, Ruimtelijke impact van de energietransitie (2021):

<https://www.pbl.nl/publicaties/de-ruimtelijke-impact-van-hernieuwbare-energie-een-verkenning>

- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):

<https://omroepingewaard.nl/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren/>

6. Verzuim informatieplicht en participatieplicht en gebrek aan draagvlak

De gemeenteraad heeft de plicht om de burgers te informeren, te laten participeren en hun wensen te respecteren. In het 'Beleidskader Energietransitie 2023-2025' heeft de gemeenteraad zelf het volgende vastgelegd: *'Onder communicatie verstaan wij het informeren (en hierdoor stimuleren) van alle betrokkenen (hierna vaak aangeduid met inwoners) met de juiste informatie. Participatie is een manier van beleid of plannen maken en uitvoeren waarbij inwoners, individueel of georganiseerd, direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid of een project.'*

Verzuim informatieplicht

Ten eerste zijn omwonenden/belanghebbenden niet of niet tijdig geïnformeerd. De bewoners van onder meer de Flierensestraat in Gendt zijn wél verschillende keren per brief geïnformeerd over windpark Caprice, maar over Windpark A15-Lingewaard hebben de meeste bewoners tot de brief gedateerd op 15 mei 2025, met daarin de uitnodiging voor de informatieavond, geen enkele rechtstreekse informatie ontvangen. De bewoners die geen huis-aan-huis-bladen ontvangen, hebben daardoor niet, in ieder geval niet laagdrempelig, informatie ontvangen over de voorgenomen ontwikkeling van het windpark.

Door mij en ook andere omwonenden worden vraagtekens gesteld bij de kale stelling van de gemeente dat 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark een uitnodiging zouden hebben gehad voor een informatieavond in 2024. Het is niet aannemelijk dat deze brief aan 1625 adressen is verzonden, maar de brief op een heel groot deel van deze adressen niet is aangekomen. Weliswaar is er tegenwoordig regelmatig kritiek op de bezorging door PostNL, maar een substantieel gedeelte van 1625 brieven kwijtraken of niet bezorgen, zou op zijn minst bijzonder te noemen zijn.

Ook kunnen vraagtekens worden gezet bij het aantal van 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark. De Raad van State heeft immers bepaald dat je belanghebbende bent als je binnen een afstand van tienmaal de tiphoogte van een windturbine woont. Dit betekent dat er een grotere straal zou moeten worden gehanteerd, te weten 2,25 kilometer bij een tiphoogte van 225 meter, en dus niet alle belanghebbenden door de gemeente zijn aangeschreven.

Zelfs indien de brief daadwerkelijk naar 1625 adressen is verzonden én de gehanteerde straal van twee kilometer voldoende groot zou zijn, zou het dan nog altijd slechts gaan om één enkele brief, waar over Windpark Caprice naar schatting zeker twintig brieven naar de omwonenden zijn verzonden én daadwerkelijk bij hen zijn bezorgd. Het is aan de gemeente om te waarborgen dat de inwoners tijdig en juist worden geïnformeerd en ervoor te zorgen dat ook in dit opzicht de procedure correct verloopt.

Gebrek aan draagvlak

Ten tweede is gebleken dat dit project een gebrek aan draagvlak toont. Een protestactie op 17 april 2025, waarbij een grote groep inwoners speelgoedwindturbines plaatste op de beoogde locaties, onderstreept de weerstand. Reeds meermaals zijn bij besluiten van de gemeenteraad burgerstemmen genegeerd. Burgers ervaren daardoor dat hun inbreng niet leidt tot aanpassingen. Een stemming onder inwoners zou waarschijnlijk een meerderheid tegen dit windpark opleveren. Weliswaar oordeelde de Raad van State in andere zaken dat draagvlak geen harde eis is, maar als inwoner verwacht ik dat mijn gemeente mijn belangen behartigt en deze stelt bóven die van projectontwikkelaars.

Participatieplicht

Ten derde is het participatieproces, met een 'meedenkgroep', in deze procedure zwaar ontoereikend geweest. De deelnemers zijn volstrekt willekeurig gekozen, uitsluitend uit de groep omwonenden die wél van de ontwikkeling van het windpark op de hoogte was. De 'meedenkgroep', zeer bewust tussen aanhalingstekens geplaatst, heeft uitsluitend de vraag voorgelegd gekregen hoe de windturbines er zouden komen en niet óf ze er zouden moeten komen en zo ja, waar. Er zijn geen verslagen gemaakt van de bijeenkomsten die iedere volgende keer aan de deelnemers voor akkoord zijn voorgelegd. Van 'direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van

beleid of een project' is derhalve geen sprake geweest.

Ook om deze reden verzoek ik de gemeente het project te heroverwegen. Daartoe leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de procedure uit het oogpunt van informatie, participatie en inspraak correct verlopen en waaruit blijkt dat?
- b) Acht de gemeente het in dat kader voldoende dat de omwonenden slechts éénmaal zijn aangeschreven?
- c) Acht de gemeente het voldoende dat uitsluitend adressen in een straal van twee kilometer en niet een straal van 2,25 kilometer zijn aangeschreven?
- d) Waaruit blijkt dat de 1625 adressen in een straal van twee kilometer van het windpark daadwerkelijk (eenmalig) zijn aangeschreven? De verzendlijst van de betreffende brief zou eenvoudig gereproduceerd moeten kunnen worden. Nu deze geen namen van de bewoners van de adressen bevat, zou deze zelfs geopenbaard kunnen worden.
- e) Wat maakt dat de gemeente ondanks het ontbreken van draagvlak van het project dit toch wil laten realiseren, waarbij de belangen van projectontwikkelaars worden geplaatst boven die van de inwoners van Lingewaard?

Verwijzingen:

- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):

<https://www.omroeplingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>

- Binnenlands Bestuur, Raad van State laat omstreden windparken doorgaan (2023):

<https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/energietransitie/raad-van-state-laat-omstreden-windparken-doorgaan>

7. Procedurele fouten in het inzage- en zienswijzeproces

De gemeente heeft ernstige procedurele fouten gemaakt in het zienswijzeproces. Ten eerste is in de publicatie van de ontwerp-omgevingsvergunning, de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen en het MER-beoordelingsbesluit een onjuist zaaknummer opgenomen. Ten tweede was de website waarop zienswijzen konden worden ingediend meer dan een week niet bereikbaar via de link op de officiële website van de gemeente Lingewaard. Deze fouten hebben mij en andere inwoners belemmerd om onze bezwaren in te dienen, wat in strijd is met de principes van zorgvuldige en transparante besluitvorming. Een vergelijkbare fout bij Windpark Caprice leidde tot een herstart van de terinzagelegging, wat aantoont dat de gemeente haar verplichtingen kent.

Deze fout ondermijnt de rechtsgeldigheid van het proces en rechtvaardigt een opschorting van de besluitvorming totdat alle inwoners een eerlijke kans hebben gehad om hun zienswijze in te dienen. Daarom verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten.

Graag verneem ik:

- a) Of de zienswijzeprocedure opnieuw zal worden gestart.
- b) De overwegingen die daaraan ten grondslag liggen, indien wordt besloten de zienswijzeprocedure niet te herstarten.

Verwijzingen:

- Gemeente Lingewaard, Een zienswijze tegen een ontwerp omgevingsplan indienen (2024):

<https://www.lingewaard.nl/een-zienswijze-tegen-een-ontwerp-omgevingsplanindienen>

8. Waardevermindering woningen en gemiste OZB-inkomsten

De komst van Windpark A15-Lingewaard zal naar alle waarschijnlijkheid de waarde van mijn woning aanzienlijk verlagen. Onderzoek door de Vrije Universiteit Amsterdam toont aan dat woningen binnen twee kilometer van windturbines gemiddeld 2 tot 6% in waarde dalen, met sterkere effecten in aantrekkelijke landschappen zoals Lingewaard. De belangenvereniging voor omwonenden windturbines (NLVOW) komt op basis van het rapport van TNO uit 2022 zelfs tot een gemiddelde daling van 2 tot 10%.

De windturbines dicht bij mijn woning en die van andere inwoners van Lingewaard zullen mijn én hun financiële positie schaden. De gemeente heeft deze impact niet meegewogen, wat een ernstige omissie is. Graag verneem ik hoe de gemeente deze waardedaling compenseert als men er toch voor kiest dit windpark te (laten) realiseren.

Voorts zullen er door het realiseren van dit windpark verschillende huizenbouwprojecten geen doorgang kunnen vinden (gezien onder meer de stikstofregulering, netcongestie etcetera). Onduidelijk is of de gemeenteraad dit feit en de schade die de gemeente dientengevolge lijdt als gevolg van de gemiste OZB-inkomsten van de huizen die niet kunnen worden gebouwd, heeft meegenomen in de overwegingen.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is er een planschaderisicoanalyse gemaakt?
- b) Zo nee, wat zijn de overwegingen geweest om dit niet te doen?
- c) Welke financiële schade zal er als gevolg van de waardevermindering van de bestaande woningen en de gemiste OZB-inkomsten van de niet te realiseren woningen zijn voor de Gemeente Lingewaard?
- d) Hoe zal de gemeente de waardedaling van de huizen compenseren als de gemeente toch besluit dit windpark te (laten) realiseren?
- e) Welke afspraken heeft de gemeente gemaakt met de initiatiefnemers over het vergoeden van deze schade aan de gemeente?
- f) Indien de gemeente van oordeel is dat de initiatiefnemers van de windturbines de schade van de woningeigenaren rechtstreeks dienen te compenseren, welke afspraken zijn daarover dan gemaakt met de initiatiefnemers?
- g) Welke inkomsten loopt de gemeente nog meer mis bij realisatie van het windpark?

Verwijzingen:

- VU Amsterdam en RIVM, Windturbines en woningprijzen:

<https://www.rvo.nl/onderwerpen/windenergie-op-land/wonen-windturbine>

- TNO 2022 P10374 De verwachte impact van windturbines op huizenprijzen in Nederland.

Een ruimtelijke analyse voor de periode 2020-2030

<https://publications.tno.nl/publication/34639293/2ZNonx/TNO-2022-P10374.pdf>

- Planschade windmolens loopt met de RES volgens TNO op naar meer dan 15 miljard euro:

<https://nlvow.nl/actueel/planschade-windmolens-loopt-met-de-res-volgens-tno-op-naar-meer-dan-15-miljard-euro>

9. Risicovolle burgerparticipatie en negatieve energieprijzen

Het windpark biedt financiële participatie via een achtergestelde obligatielening met een verwacht rendement van 4,5% (of 5,5% voor omwonenden binnen één kilometer). Een achtergestelde lening is een risicovolle investering, waarbij participanten als laatste worden uitbetaald bij financiële problemen. Bovendien worden de financiële vooruitzichten

ondermijnd door steeds vaker voorkomende negatieve energieprijzen, waarbij windparken geen inkomsten genereren en geen SDE++-subsidie ontvangen. Een rapport van TenneT wijst uit dat negatieve prijzen in 2024 vaker voorkwamen door overproductie van duurzame energie.

Als inwoner vind ik het zorgwekkend dat de gemeente een model goedkeurt dat mij blootstelt aan financiële risico's, terwijl de voordelen naar projectontwikkelaars gaan. Het Klimaatakkoord eist 50% lokaal eigendom met zeggenschap, maar dit windpark voldoet hier niet aan.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is onderzocht hoe risicovol deze financiële participatie is voor de burgers?
- b) Zo nee, waarom niet?
- c) Zo ja, wat heeft ertoe geleid dat hiermee is ingestemd?

Verwijzingen:

- TenneT, Marktanalyse negatieve energieprijzen 2024:

<https://www.businessinsider.nl/stroom-energie-rekening-negatieve-tennet-contact-zonnepaneel/>

- Klimaatakkoord (2019):

<https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2019/06/28/klimaatakkoord>

10. Afhankelijkheid van Chinese materialen

De productie van windturbines is sterk afhankelijk van Chinese materialen, zoals zeldzame aardmetalen en staal. Dit brengt economische risico's (instabiele toeleveringsketens) en ethische bezwaren (slechte arbeidsomstandigheden en milieuvervuiling) met zich mee. Het International Energy Agency (IEA) meldt dat 60-70% van de zeldzame aardmetalen uit China komt, vaak onder slechte omstandigheden.

Door dit windpark goed te keuren, draagt Lingewaard bij aan een problematische keten, wat indruist tegen onze duurzame waarden. Ik pleit voor lokale, ethisch verantwoorde alternatieven.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende mee te nemen:

- a) Heeft de gemeenteraad onderzocht of bij het project Windpark A15-Lingewaard gebruik zal worden gemaakt van duurzame materialen, waaraan geen economische risico's of ethische bezwaren zijn verbonden?
- b) Op welke wijze hebben overwegingen ten aanzien van dit onderwerp geleid tot de totstandkoming van de onderhavige ontwerp-omgevingsvergunning en de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen?

Verwijzingen:

- IEA, The Role of Critical Minerals in Clean Energy Transitions (2021):

<https://www.iea.org/reports/the-role-of-critical-minerals-in-clean-energy-transitions>

- Human Rights Watch, mining industry and Human Rights (2024):

<https://www.hrw.org/news/2024/07/10/mining-energy-transition-needs-respect-human-rights>

Conclusie en verzoek

Bovenstaande argumenten tonen aan dat Windpark A15-Lingewaard ernstige nadelen met zich meebrengt voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur en financiële positie. Gezondheidsrisico's, netcongestie, de misleidende claim van energieneutraliteit, natuurverlies, landschapsaantasting, PFAS-verontreiniging, woningwaardevermindering, risicovolle participatie, gebruik van Chinese materialen, procedurele fouten en het gebrek aan draagvlak maken dit project onaanvaardbaar.

Het is ook onbegrijpelijk dat de gemeente de op korte termijn te verwachten nieuwe provinciale normen en rijksnormen en ten aanzien van de hiervoor genoemde punten voor de aanleg van windparken, niet afwacht, maar op gemeentelijk niveau goedkeuring wil geven voor de ontwikkeling van een nieuw windpark.

Gezien al het voorgaande verzoek ik u dringend om de ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard te stoppen, door geen verklaring van geen bedenkingen af te geven en geen omgevingsvergunning ten behoeve van het project af te geven. Voor zover nodig, zou kunnen worden gekozen voor alternatieven zoals het opwekken van zonne-energie door zonnepanelen op daken te plaatsen, de lokale opslagtechnologieën en het doorvoeren van energiebesparingen.

Daarnaast verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten. Als inwoner verdien ik een gemeente die mijn belangen behartigt en vooropstelt.

Mocht u desondanks toch Windpark A15-Lingewaard gaan (laten) ontwikkelen, dan verneem ik graag hoe de gemeente de waardedaling van mijn woning en de woningen in de omgeving van het windpark zal compenseren.

In afwachting van uw reactie op mijn vragen, verblijf ik.

Hoogachtend,

5.1.2e

5.1.2e

Inwoner van Lingewaard

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 12

Zienswijze indienen Windpark A15

Zaaknummer 1366300

Registratiedatum	01-07-2025
------------------	------------

Gegevens aanvrager	
Naam aanvrager	5.1.2e
Adres aanvrager	5.1.2e
Woonplaats aanvrager	5.1.2e Gendt
Email aanvrager	5.1.2e 5.1.2e
Telefoonnummer aanvrager	5.1.2e

Namens wie dient u een zienswijze in	Mijzelf
Namens wie dient u een zienswijze in (naam en voorletters)	
Namens welke rechtspersoon dient u een zienswijze in (naam bedrijf, stichting of vereniging)	
Straat en huisnummer	
Postcode en plaats	

U dient een zienswijze in op de vergunningaanvraag Windpark A15	
Tegen welk onderdeel dient u een zienswijze in?	De ontwerp-omgevingsvergunning De ontwerp VVGB Het m.e.r.-beoordelingsbesluit
Identificatienummer ontwerp omgevingsplan	ODRA 23AB2433
Uw reactie op het plan	Gezien de huidige omstandigheden, ook hoe de energie maatschappijen afzien van verder investeringen in windenergie, lijkt het verstandiger naar alternatieven te kijken die ook minder invloed hebben op de omgeving. Ondernemers binnen Lingewaard hebben vaak overschot aan energie, vrijliggende daken en ruimte voor meer alternatieve opwek en opslag methoden. Daarin kan Lingewaard wellicht veel moois doen in samenwerking met de MKB.

Privacyreglement	
Klik hier om het Privacyreglement gemeente Lingewaard in te zien	
Ik heb kennis genomen van het Privacyreglement gemeente Lingewaard	Ja

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1

37

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard
Postbus 15
6680 AA Bommel

Indiener : 5.1.2e
Adres : 5.1.2e, 5.1.2e 5.1.2e
E-mailadres : 5.1.2e @kpnmail.nl

Betreft : Zienswijze op ontwerp-omgevingsvergunning, ontwerp-verklaring van geen bedenkingen en M.e.r.-beoordelingsbesluit Windpark A15-Lingewaard

Zaaknummer : ODRA23AB2433

29 juni 2025, Haalderen

Geacht College van burgemeester en wethouders,

Als inwoner van Lingewaard dien ik deze zienswijze in om mijn bezwaren te uiten tegen de voorgenomen ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard (hierna ook: 'windpark').

Ik ben ervan overtuigd dat dit windpark aanzienlijke nadelige gevolgen heeft voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur, en financiële positie. De onderbouwing van de noodzaak van het realiseren van het project is gebrekkig en de risico's wegen zwaarder dan de beoogde voordelen. Bovendien heeft de gemeente procedurele fouten gemaakt, de wensen van de burgers onvoldoende serieus genomen en dreigt er op gemeenteniveau een besluit te worden genomen, terwijl men in afwachting is van nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken.

Daarom verzoek ik u dringend om de plannen voor Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen en de ontwikkeling niet goed te keuren. Hieronder licht ik mijn bezwaren toe in tien kernpunten, elk ondersteund door betrouwbare bronnen (met hyperlinks, voor de volledigheid met leesbare vindplaats).

1. Gezondheidsrisico's door geluid, slagschaduw en Bisphenol (A)

Gezondheidsrisico's door geluid en slagschaduw

Windturbines veroorzaken geluidsoverlast, met name laagfrequent geluid, en slagschaduw. Inmiddels is door verschillende onderzoeken aangetoond dat laagfrequent geluid een groter probleem is dan gedacht. Het kan gezondheidsproblemen veroorzaken, zoals stress, slaapproblemen, hoofdpijn, hoge bloeddruk, hart- en vaatziekten (hartritmestoornissen), depressie, concentratieproblemen en problemen met het immuunsysteem.

De huidige normen zijn gebaseerd op verouderde inzichten. De huidige normen in het Activiteitenbesluit Milieubeheer bieden daardoor onvoldoende bescherming. De opgenomen grenswaarden van het aantal decibel zijn voorts jaargemiddelden en daardoor niet controleerbaar door bijvoorbeeld een omgevingsdienst als de ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem). De precieze effecten van laagfrequent geluid zouden eerst beter moeten worden onderzocht alvorens nog meer windturbines op land te plaatsen.

ag

Gezondheidsrisico's door Bisphenol (A)

Naast de risico's voor de gezondheid als gevolg van het geluid van de windturbines, bestaat het risico op gezondheidsschade veroorzaakt door Bisphenol (A) (hierna: BPA). BPA is een bestanddeel van de wieken van een windturbine. Door erosie slijten deze wieken, waardoor er BPA in de directe omgeving van de windturbines terechtkomt. Het RIVM kenmerkt BPA als een zeer zorgwekkende stof doordat het de hormoonhuishouding verstoort, een schadelijk effect heeft op het immuunsysteem van jonge en zelfs ongeboren kinderen en schadelijk is voor de vruchtbaarheid. Verontrustend is bovendien dat BPA nauwelijks afbreekbaar is. Door uitspoeling komt de BPA ook in sloten en rivieren terecht en in dit geval dus in de Linge. Ook de effecten van BPA, op de gezondheid van omwonenden én de natuur, zouden eerst uitvoerig(er) moeten worden onderzocht. Ook hierover dient eerst meer duidelijkheid te komen alvorens wordt besloten tot het plaatsen van nieuwe windturbines.

Gezien de afstand van mijn woning tot de geplande windturbines vrees ik door deze wezenlijke risico's voor mijn gezondheid, de gezondheid van mijn naasten en die van mijn burens. Er zullen zeker stukken te vinden zijn waarin wordt aangevoerd dat windturbines niet schadelijk zijn voor de gezondheid. Er is echter een veelvoud aan studies en onderzoeken die dat standpunt inmiddels onderbouwd weerleggen (zie voor enkele daarvan het kopje 'Verwijzingen'). De gemeente heeft onvoldoende aangetoond dat het veilig is voor de omwonenden om windturbines te plaatsen. De gemeente neemt hierdoor een onverantwoord risico voor de gezondheid van de mij en mijn gezin en de overige inwoners van Lingewaard.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het (laten) ontwikkelen van Windpark A15-Lingewaard bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Ten aanzien van het (her)overwegen van het project, leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn deze effecten op de gezondheid van de omwonenden meegewogen?
- b) Is onderzocht bij hoeveel woningen, hoeveel nachten per jaar, en met welke intensiteit hinder binnen en buitenhuis zal optreden? En zo ja zijn deze onderzoeken geverifieerd? Zo ja, kan deze verificatie gedeeld worden.
Ik heb de gemeente raad laten weten, dat de uitkomsten niet de herleiden zijn. Zie mijn schrijven van 28-01-25 als ook mijn schrijven 08-05-25 aan uw raad.
- c) Zo ja, heeft de gemeente de uitkomst van dat onderzoek meegewogen en wat waren de overwegingen om desondanks tot een ontwerp-omgevingsvergunning en een ontwerp-verklaring van geen bedenkingen te komen?
- d) Zo nee, waarom heeft een dergelijk onderzoek niet plaatsgevonden?
- e) Is het juist dat tot nu toe bij alle berekeningen slechts van gemiddelden (Lden/Lnight) is uitgegaan, zonder dat een analyse van pieken, vollastmomenten of structurele nachtelijke overlast heeft plaatsgevonden?
- f) Zo ja, waarom volstaat naar het oordeel van de gemeente een dergelijk incomplete analyse en berekening?
Is de gemeente bereid om onafhankelijk expertise in te schakelen om alvorens tot een oordeel te komen? Zo ja, kan deze onafhankelijke expertise gekozen in samenspraak met nabij omwonende?
- g) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden?
- h) Zo ja, op welke wijze is dit meegewogen in de besluitvorming?
- i) Zo nee, wat maakt dat de gemeente desondanks voornemens is het project te laten realiseren?

- j) Zou, zeker in het licht van de uitspraak van de Raad van State van 18 juni 2025, niet (alsnog) een deugdelijk onderzoek naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden dienen plaats te vinden?
- k) Is er een medisch biofysisch onderzoek gedaan naar de cumulatieve effecten van de bestaande Betuwelijn, de nog door te trekken snelweg A15 hoogspanningsmasten en Windpark A15-Lingewaard?
- l) Zo ja, wat waren de uitkomsten daarvan en op welke wijze zijn deze meegewogen in de besluitvorming?
- m) Zo nee, waarom is er geen medisch biofysisch onderzoek naar de cumulatieve effecten gedaan, terwijl dit wel verplicht is gezien het feit dat op de locatie van dit project zich reeds de Betuwelijn bevindt en de snelweg A15 zal worden doorgetrokken?
- n) In hoeverre zijn de cumulatieve effecten van de Betuwelijn, de door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard op de nachtrust van de omwonenden in kaart gebracht en meegewogen?
- o) Wat maakt dat de gemeente de nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken niet afwacht?
- p) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat deze windturbines inderdaad gezondheidsschade veroorzaken?

Verwijzingen:

- NLVOW, Symposium: Wetenschap ontbreekt in windturbinebepalingen (2024):
<https://nlvow.nl/actueel/symposium-wetenschap-ontbreekt-windturbinebepalingen>
- Raad van State, Uitspraak Windpark Delfzijl Zuid (2023):
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@136680/202003882-3-r3/#:~:text=%22De%20raad%20heeft%20zijn%20standpunt,voor%20haar%20rechtstreeks%20werkende%20windturbinebepalingen>
- Europese Autoriteit voor voedselveiligheid:
<https://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/bisphenol>
- De presentatie Bisfenol A en windturbines – Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid en de presentatie Voorkomen Bisfenol-A in oppervlaktewater Flevoland - Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid:
<https://stateninformatie.flevoland.nl/Vergaderingen/Statencommissie-Ruimte,-Natuur-en-Duurzaamheid-RND/2023/11-oktober/19:00/Agenderingsverzoek-Forum-voor-Democratie-en-50PLUS-Bisfenol-A>
- Analyse en advies Windturbinebeleid, huisarts Sylvia van Manen:
<https://www.windwiki.nl/wp-content/uploads/2025/02/Analyse-en-advies-windturbinebeleid.pdf>
- Zembla, Een achtergehouden rapport over het lawaai van windmolens:
<https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/zembla-podcast-een-achtergehouden-rapport-over-het-lawaai-van-windturbines>
- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

2. Landschappelijke en culturele aantasting

https://web.lingewaard.nl/ruimtelijkeplannen/IMRO2008/NL.IMRO.1705.307-VG01/b_NL.IMRO.1705.307-VG01_besluittekst.pdf

Met verwijzing naar spreker 2 op blad 12 van bovenstaand document. de gemaakte verwijzing naar GRK Lingewaard 2018. In de GRK worden de bijzondere pittoreske buurtschappen die onze gemeente heeft omschreven op bladzijde 53. ***“Bijzonder zijn met name de buurtschappen Klein Baal, de Heuvel en Hulhuizen vanwege hun unieke en bijzondere setting van karakteristieke gebouwen en landschappelijke situering.”*** Juist te midden van de buurtschappen *“Baal, Boerenhoek, Flieren, Klein Baal, en Zandheuvel”*. Word gekozen om industriële windturbines op te stellen, met een enorme hoogte. Verder op in de GKR wordt het beleidsniveau weergegeven op bladzijde 56 het begint met vet gedrukt **“respect”** hieronder staan de ambitie weergegeven. Enkele van deze ambities luiden als volgt.

- ***De openheid en doorzichten van de komgronden blijven behouden.***
- ***Behoud de Linge als is een belangrijke landschappelijke en recreatieve drager.***
- ***Ontwikkelingen op de oeverwallen dragen bij aan de kleinschalige structuur en ruimtelijke afwisseling van de oeverwallen. Behoud cultuurhistorische waarden en doorzichten naar het achterland.***
- ***Ontwikkelingen in de (dijk)linten en buurtschappen houden rekening met de kleinschalige structuur en afwisseling en sluiten aan bij bestaande structuren. Behoud groene en open doorzichten.***

Molens van de voorgenomen afmeting hebben mijn inziens geen aansluiting bij het de Gids Ruimtelijke Kwaliteit.

De windturbines, met een hoogte tot 225 meter, zullen het landschap van Lingewaard ernstig verstoren. Dit landschap, met zijn historische en culturele waarde, is essentieel voor mijn welzijn en de identiteit van onze gemeente. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) waarschuwt dat windparken de landschappelijke kwaliteit en het welzijn van inwoners schaden. De windturbines vormen een visuele inbreuk daarop. Als inwoner waardeer ik het unieke karakter van Lingewaard, dat door dit windpark verloren dreigt te gaan. De gemeente zou moeten investeren in energieprojecten die ons landschap respecteren.

De gemeenteraad verzoek ik ook om deze reden het (laten) realiseren van Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen. Daarbij leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de GKR geraadpleegd? En de omgevingsvisie? Zo ja, op welke wijze denkt de gemeente hier aan te voldoen?
- b) Is de waarschuwing van het PBL meegewogen bij de totstandkoming van de ontwerp-vergunning?
- c) Zo ja, op grond waarvan meent de gemeenteraad deze waarschuwing naast zich neer te kunnen leggen?
- d) Zo nee, waarom is deze waarschuwing niet meegewogen?
- e) Is het project in lijn met de bestaande beleidslijnen die in de omgevingsvisies en -plannen zijn uitgezet?

Verwijzingen:

- PBL, Ruimtelijke impact van de energietransitie (2021):

<https://www.pbl.nl/publicaties/de-ruimtelijke-impact-van-hernieuwbare-energie-een-verkenning>

- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):

<https://omroepingewaard.nl/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren/>

[-https://web.lingewaard.nl/ruimtelijkeplannen/IMRO2008/NL.IMRO.1705.307-VG01/b_NL.IMRO.1705.307-VG01_besluittekst.pdf](https://web.lingewaard.nl/ruimtelijkeplannen/IMRO2008/NL.IMRO.1705.307-VG01/b_NL.IMRO.1705.307-VG01_besluittekst.pdf)

3. Netcongestie, schijn van energieneutraliteit en ontbreken nut en noodzaak

Netcongestie

De Nederlandse elektriciteitsinfrastructuur kampt met ernstige netcongestie, waardoor nieuwe energiebronnen niet op het netwerk kunnen worden aangesloten en niet tegemoet kan worden gekomen aan de vraag van bedrijven en burgers. Ook in Gelderland, inclusief de gemeente Lingewaard, is de netcapaciteit ontoereikend. In Flevoland en in Gelderland staan bij Liander duizenden bedrijven en instellingen op de wachtlijst voor een (zwaardere) aansluiting. Er wordt weliswaar gewerkt aan verzwaring en uitbreiding van het overvolle stroomnet, maar TenneT verwacht dat daarvoor benodigde projecten pas in 2033 of mogelijk pas in 2035 klaar zullen zijn, en niet in 2029 zoals de verwachting was.

Bedrijven, scholen en ook wind- en zonneparken in deze regio's moeten hierdoor langer wachten op een nieuwe of zwaardere aansluiting. Dit belemmert lokale ondernemers in hun groei en verduurzaming. Desondanks overweegt de gemeente goedkeuring te verlenen aan de ontwikkeling van een windpark dat extra druk legt op het reeds overbelaste energienetwerk. Dit verergert de netcongestie en schaadt de economische vitaliteit van Lingewaard.

Schijn van energieneutraliteit

Voorts streeft de gemeente op papier naar elektrische energieneutraliteit in 2030, maar Windpark A15-Lingewaard draagt hier niet reëel aan bij. Het windpark zou 99% van de tijd 24.000 tot 26.000 huishoudens van stroom moeten voorzien, maar windenergie is afhankelijk van weersomstandigheden. Wanneer het niet waait, moet fossiele stroom worden ingekocht, wat de afhankelijkheid van back-upcentrales vergroot. Deze centrales moeten blijven bestaan en worden onderhouden, wat de energie- en netbeheerkosten verhoogt. Om energieneutraal te worden, zouden de initiatiefnemers aan de gemeente moeten garanderen dat het windpark 99% van de tijd energie levert, wat technisch onhaalbaar is en de zwakte van dit plan blootlegt.

Geen nut en noodzaak

Tot slot leid ik uit de Kamervragen over extra windturbines op land, die onlangs aan de minister van Klimaat en Groene Groei zijn gesteld, af dat in 2024 reeds het opwekken van 39 terawattuur (TWh) aan hernieuwbare energie op land is gerealiseerd. Dit terwijl de doelstelling uit het Klimaatakkoord 42 TWh is (waarvan 35 TWh wind op land en grootschalige zon, en 7 TWh zon op daken). Er kunnen derhalve vraagtekens worden geplaatst bij het nut en de noodzaak van het project Windpark A15-Lingewaard. Het is aan de gemeente om het nut en de noodzaak van dit project, met inachtneming van voorgaande informatie, te (her)overwegen en te onderbouwen.

Om deze redenen verzoek ik u het project te heroverwegen. Ten aanzien van dit onderwerp leg ik daartoe specifiek de volgende vragen bij u neer:

- a) Is onderzocht of de windturbines op het energienetwerk kunnen worden aangesloten?

- b) Is de toezegging gedaan dat de windturbines per datum oplevering op dat netwerk kunnen worden aangesloten?
- c) Zo ja, waar kan deze toezegging (in de ter inzage gelegde stukken) worden gevonden?
- d) Zo nee, per wanneer kunnen de windturbines dan wel op het netwerk worden aangesloten?
- e) Wat heeft de aansluiting van Windpark A15-Lingewaard op het energienetwerk voor gevolgen voor woningen en bedrijven in de omgeving die dan of in de nabije toekomst ook op het netwerk willen of moeten worden aangesloten?
- f) Wat heeft de aansluiting op het netwerk van Windpark A15-Lingewaard voor gevolgen voor woningen en bedrijven die zelf op dit moment al zonnepanelen hebben en ook stroom aan het netwerk terug leveren?
- g) Is de realisatie van het project Windpark A15-Lingewaard noodzakelijk gezien alle projecten voor hernieuwbare energie die reeds op land zijn gerealiseerd en de hoeveelheid hernieuwbare energie die daarmee wordt opgewekt?

Verwijzingen:

- Uitbreiding stroomnet loopt jaren vertraging op: 'Grote klap' (12 juni 2025):
<https://www.gelderlander.nl/economie/uitbreiding-stroomnet-loopt-jaren-vertraging-op-grote-klap~af2a912f/>
- Netbeheer Nederland, Rapport Netcongestie 2024):
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/06/25/studie-maatschappelijke-kosten-netcongestie>
- Change Inc., Een slim stroomnet als oplossing voor netcongestie? (2024):
<https://www.change.inc/energie/een-slim-stroomnet-als-oplossing-voor-netcongestie-twee-nederlandse-bedrijven-staan-al-in-de-rij-41288>
- Vragen van het lid Vermeer (BBB) aan de minister van Klimaat en Groene Groei over extra windturbines op land (2025Z11989):
<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2025Z11989&did=2025D27430>
- Noise effects of the use of land-based wind energy, Umweltbundesamt:
<https://www.umweltbundesamt.de/en/publikationen/noise-effects-of-the-use-of-land-based-wind-energy>.

4. PFAS-verontreiniging door windturbines - risico's voor omwonenden en ecosystemen

De productie, bouw en sloop van windturbines brengen risico's op PFAS-verontreiniging (per- en polyfluoralkylstoffen-verontreiniging) met zich mee. PFAS, net als BPA ook wel 'forever chemicals' genoemd (let wel, PFAS en BPA verschillen qua chemische structuur, toepassingen en toxicologisch profiel), worden gebruikt in coatings van turbinebladen en kunnen in het milieu terechtkomen, met schadelijke gevolgen voor bodem, water, en gezondheid. Een rapport van het RIVM waarschuwt dat PFAS moeilijk afbreekbaar zijn en risico's vormen voor omwonenden en ecosystemen. Volgens wetenschappers moeten PFAS zelfs als risicofactoren voor kanker bij vrouwen worden beschouwd.

De gemeente heeft niet onderzocht of de turbines van Windpark A15-Lingewaard PFAS-vrij zijn of hoe het afval ervan wordt verwerkt. Als inwoner vrees ik voor verontreiniging van ons waardevolle landschap en ons drinkwater. Dit risico rechtvaardigt een heroverweging van het project.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het project bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Meer specifiek leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn de risico's op PFAS-verontreiniging meegewogen?
- b) Is in het besluit tot ontheffing specifiek de verontreiniging door PFAS meegenomen?
- c) Zo nee, waarom niet?
- d) Zo ja, wat zijn de overwegingen om ondanks de PFAS-verontreiniging toch een ontheffing te verlenen?
- e) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat sprake is van PFAS-verontreiniging, met als mogelijke effecten gezondheidsschade van de omwonenden en schade voor de natuur en biodiversiteit?
- f) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de natuur?

Verwijzingen:

- RIVM, PFAS in het milieu (2023):

<https://www.rivm.nl/pfas>

- RIVM, PFAS en windturbines (op zee):

<https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2022-0241.pdf>

- Duidelijk verband' tussen blootstelling aan PFAS en verschillende kankers:

<https://www.mo.be/nieuws/duidelijk-verband-tussen-blootstelling-aan-pfas-en-verschillende-kankers>.

5. Schade aan natuur en biodiversiteit

De locatie van Windpark A15-Lingewaard, nabij de Linge en de Betuwelijn, ligt in een ecologisch waardevol gebied. Ook op andere wijze dan de reeds hiervoor genoemde, zijn windturbines schadelijk voor ecosystemen. Windturbines bedreigen namelijk onder meer vogels en vleermuizen door botsingen met de wieken, wat de biodiversiteit aantast. De provincie Gelderland heeft weliswaar een ontheffing verleend van de Wet Natuurbescherming (WNB), maar de onderbouwing hiervan is zwak. Fractie B06 heeft gewezen op onvolledige natuurtoetsen.

Wat onder meer opvalt is dat bij de stikstofberekening ten behoeve van het al dan niet verlenen van de ontheffing de interne saldering is gebruikt bij de Aerius-berekening. Op grond van de uitspraak van de Raad van State in december 2024 is dat echter niet langer toegestaan. Dat betekent dat er een nieuwe Aerius-berekening zal moeten worden gemaakt. De kans dat de WNB-vergunning als gevolg daarvan ongeldig wordt verklaard, is aannemelijk.

Meerdere rapporten benadrukken dat windparken zorgvuldig moeten worden gepland om natuurverlies te voorkomen. De gemeente zou moeten kiezen voor alternatieven zoals zonnepanelen op daken, die minder impact hebben op onze natuur.

Gezien het voorgaande verzoek ik de gemeente de totstandkoming van de ontheffing van de WNB en de onderbouwing daarvan bij de heroverweging van het project Windpark A15-Lingewaard te betrekken. Onder meer verzoek ik u het volgende te onderzoeken, af te wegen en de geformuleerde vragen te beantwoorden:

- a) Is er al een nieuwe Aerius-berekening aangevraagd of gemaakt?
- b) Zo ja, kan bij de nieuwe berekening de WNB-vergunning in stand blijven?

- c) Zo nee, waarom is deze niet aangevraagd?
- d) In bijlage 4 van de ter inzage gelegde stukken, te weten de WNB-vergunningsaanvraag, is de vraag 'Zijn er op de locatie beschermde soorten aanwezig?' met 'Nee' beantwoord. Gezien onder meer het voorkomen van de Zwarte Stern in dit gebied, lijkt mij dit niet correct. Is de vergunningsaanvraag wel deugdelijk?
- e) Op welke wijze kan het plaatsen van drie windturbines worden gezien als een belang voor de volksgezondheid en openbare veiligheid (in bijlage 5 van de ter inzage gelegde stukken als 'belang a' omschreven)? Op grond van dit belang is namelijk ontheffing van de WNB verleend voor het mogen doden van vele beschermde vogelsoorten.
- f) Het is voorts van belang zich er rekenschap van te geven dat de 'voorwaarden' om ervoor te zorgen dat de in het gebied levende dieren tijdens de werkzaamheden zo min mogelijk worden geschaad, uitermate vrijblijvend zijn geformuleerd en absoluut geen waarborgen bieden. Is het mogelijk alsnog aanvullende voorwaarden te formuleren om de natuur, inclusief de in het gebied levende dieren beter te beschermen?
- g) Is het besluit dat er geen milieueffectrapportage (MER) hoeft te worden opgesteld deugdelijk en voldoende gemotiveerd? Gezien de hinderincidentie en de aanzienlijke milieugevolgen lijkt een MER in deze situatie, zeker als de windturbines ook 's nachts in bedrijf zullen zijn, namelijk wel degelijk vereist. Daarbij wijs ik (wederom) op de recente uitspraak van de Raad van State.
- h) Is het opwekken van zonne-energie als alternatief (op bedrijfspanden in Lingewaard en door het overkappen van parkeerplaatsen met daarop zonnepanelen) onderzocht en in beeld gebracht en wat was daarvan de conclusie?
- i) Zijn er nog andere alternatieven onderzocht?

Verwijzingen:

- Klimaatfeiten. De impact van windturbines op vogels, vleermuizen en insecten:
<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>
- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

6. Verzuim informatieplicht en participatieplicht en gebrek aan draagvlak

De gemeenteraad heeft de plicht om de burgers te informeren, te laten participeren en hun wensen te respecteren. In het 'Beleidskader Energietransitie 2023-2025' heeft de gemeenteraad zelf het volgende vastgelegd: *'Onder communicatie verstaan wij het informeren (en hierdoor stimuleren) van alle betrokkenen (hierna vaak aangeduid met inwoners) met de juiste informatie. Participatie is een manier van beleid of plannen maken en uitvoeren waarbij inwoners, individueel of georganiseerd, direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid of een project.'*

Verzuim informatieplicht

Ten eerste zijn omwonenden/belanghebbenden niet of niet tijdig geïnformeerd. De bewoners van onder meer de Flierensestraat in Gendt zijn wél verschillende keren per brief geïnformeerd over windpark Caprice, maar over Windpark A15-Lingewaard hebben de

meeste bewoners tot de brief gedateerd op 15 mei 2025, met daarin de uitnodiging voor de informatieavond, geen enkele rechtstreekse informatie ontvangen. De bewoners die geen huis-aan-huis-bladen ontvangen, hebben daardoor niet, in ieder geval niet laagdrempelig, informatie ontvangen over de voorgenomen ontwikkeling van het windpark.

Door mij en ook andere omwonenden worden vraagtekens gesteld bij de kale stelling van de gemeente dat 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark een uitnodiging zouden hebben gehad voor een informatieavond in 2024. Het is niet aannemelijk dat deze brief aan 1625 adressen is verzonden, maar de brief op een heel groot deel van deze adressen niet is aangekomen. Weliswaar is er tegenwoordig regelmatig kritiek op de bezorging door PostNL, maar een substantieel gedeelte van 1625 brieven kwijtraken of niet bezorgen, zou op zijn minst bijzonder te noemen zijn.

Ook kunnen vraagtekens worden gezet bij het aantal van 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark. De Raad van State heeft immers bepaald dat je belanghebbende bent als je binnen een afstand van tienmaal de tiphoogte van een windturbine woont. Dit betekent dat er een grotere straal zou moeten worden gehanteerd, te weten 2,25 kilometer bij een tiphoogte van 225 meter, en dus niet alle belanghebbenden door de gemeente zijn aangeschreven.

Zelfs indien de brief daadwerkelijk naar 1625 adressen is verzonden én de gehanteerde straal van twee kilometer voldoende groot zou zijn, zou het dan nog altijd slechts gaan om één enkele brief, waar over Windpark Caprice naar schatting zeker twintig brieven naar de omwonenden zijn verzonden én daadwerkelijk bij hen zijn bezorgd. Het is aan de gemeente om te waarborgen dat de inwoners tijdig en juist worden geïnformeerd en ervoor te zorgen dat ook in dit opzicht de procedure correct verloopt.

Gebrek aan draagvlak

Ten tweede is gebleken dat dit project een gebrek aan draagvlak toont. Een protestactie op 17 april 2025, waarbij een grote groep inwoners speelgoedwindturbines plaatste op de beoogde locaties, onderstreept de weerstand. Reeds meermaals zijn bij besluiten van de gemeenteraad burgerstemmen genegeerd. Burgers ervaren daardoor dat hun inbreng niet leidt tot aanpassingen. Een stemming onder inwoners zou waarschijnlijk een meerderheid tegen dit windpark opleveren. Weliswaar oordeelde de Raad van State in andere zaken dat draagvlak geen harde eis is, maar als inwoner verwacht ik dat mijn gemeente mijn belangen behartigt en deze stelt bóven die van projectontwikkelaars.

Participatieplicht

Ten derde is het participatieproces, met een 'meedenkgroep', in deze procedure zwaar ontoereikend geweest. De deelnemers die op informatie avond aanwezig konden zijn hebben zich kunnen opgeven, uitsluitend van de groep omwonenden die wél van de ontwikkeling van het windpark op de hoogte was. De 'meedenkgroep', zeer bewust tussen aanhalingstekens geplaatst, heeft uitsluitend de vraag voorgelegd gekregen hoe de windturbines er zouden komen met zeer beperkte mogelijkheid om over mee te denken. En is hier vooral gestuurd naar de reeds ingediende vergunning aanvraag van projectontwikkelaar niet óf ze er zouden moeten komen en zo ja, waar. Er zijn geen verslagen gemaakt van de bijeenkomsten die iedere volgende keer aan de deelnemers voor akkoord zijn voorgelegd. Van '*direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid of een project*' is derhalve geen sprake geweest.

Ook om deze reden verzoek ik de gemeente het project te heroverwegen. Daartoe leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de procedure uit het oogpunt van informatie, participatie en inspraak correct verlopen en waaruit blijkt dat?
- b) Acht de gemeente het in dat kader voldoende dat de omwonenden slechts éénmaal zijn aangeschreven?
- c) Acht de gemeente het voldoende dat uitsluitend adressen in een straal van twee kilometer en niet een straal van 2,25 kilometer zijn aangeschreven?
- d) Waaruit blijkt dat de 1625 adressen in een straal van twee kilometer van het windpark daadwerkelijk (eenmalig) zijn aangeschreven? De verzendlijst van de betreffende brief zou eenvoudig gereproduceerd moeten kunnen worden. Nu deze geen namen van de bewoners van de adressen bevat, zou deze zelfs geopenbaard kunnen worden.
- e) Wat maakt dat de gemeente ondanks het ontbreken van draagvlak van het project dit toch wil laten realiseren, waarbij de belangen van projectontwikkelaars worden geplaatst boven die van de inwoners van Lingewaard?

Verwijzingen:

- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):

<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>

- Binnenlands Bestuur, Raad van State laat omstreden windparken doorgaan (2023):

<https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/energietransitie/raad-van-state-laat-omstreden-windparken-doorgaan>

7. Procedurele fouten in het inzage- en zienswijzeproces

De gemeente heeft ernstige procedurele fouten gemaakt in het zienswijzeproces. Ten eerste is in de publicatie van de ontwerp-omgevingsvergunning, de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen en het MER-beoordelingsbesluit een onjuist zaaknummer opgenomen. Ten tweede was de website waarop zienswijzen konden worden ingediend meer dan een week niet bereikbaar via de link op de officiële website van de gemeente Lingewaard. Deze fouten hebben mij en andere inwoners belemmerd om onze bezwaren in te dienen, wat in strijd is met de principes van zorgvuldige en transparante besluitvorming. Een vergelijkbare fout bij Windpark Caprice leidde tot een herstart van de terinzagelegging, wat aantoont dat de gemeente haar verplichtingen kent.

Deze fout ondermijnt de rechtsgeldigheid van het proces en rechtvaardigt een opschorting van de besluitvorming totdat alle inwoners een eerlijke kans hebben gehad om hun zienswijze in te dienen. Daarom verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten.

Graag verneem ik:

- a) Of de zienswijzeprocedure opnieuw zal worden gestart.
- b) De overwegingen die daaraan ten grondslag liggen, indien wordt besloten de zienswijzeprocedure niet te herstarten.

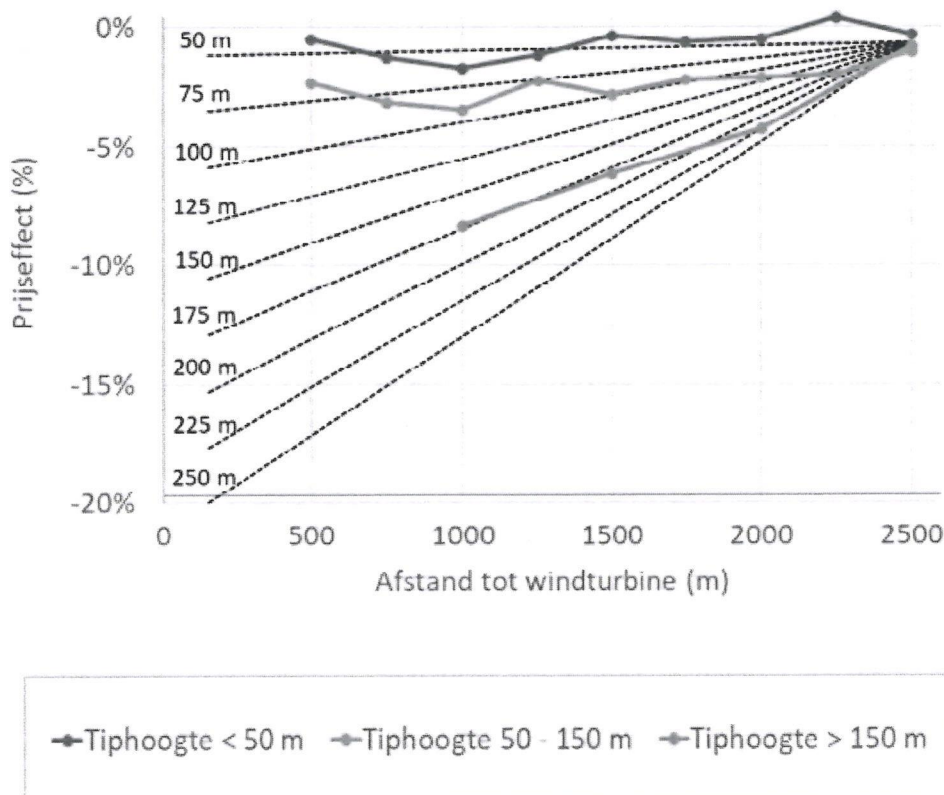
Verwijzingen:

- Gemeente Lingewaard, Een zienswijze tegen een ontwerp omgevingsplan indienen (2024):

<https://www.lingewaard.nl/een-zienswijze-tegen-een-ontwerp-omgevingsplanindienen>

8. Waardevermindering woningen en gemiste OZB-inkomsten

De komst van Windpark A15-Lingewaard zal de waarde van mijn woning aanzienlijk verlagen. De belangenvereniging voor omwonenden windturbines (NLVOW) komt op basis van het rapport van TNO uit 2022 zelfs tot een gemiddelde daling van 2 tot 10%. Bij een tip hoogte van 150 meter. De geplande turbines van 225 mtr. Zal tot een groter waarde daling en zal een steiler lijn in deze grafiek leiden.

Figuur 1 Waardedaling woningen (in %) als functie van afstand tot en hoogte van windturbines.

De windturbines dicht bij mijn woning en die van andere inwoners van Lingewaard zullen mijn én hun financiële positie schaden. De gemeente heeft deze impact niet meegewogen, wat een ernstige omissie is. Graag verneem ik hoe de gemeente deze waardedaling compenseert als men er toch voor kiest dit windpark te (laten) realiseren.

Voorts zullen er door het realiseren van dit windpark verschillende huizenbouwprojecten geen doorgang kunnen vinden (gezien onder meer de stikstofregelgeving, netcongestie etcetera). Onduidelijk is of de gemeenteraad dit feit en de schade die de gemeente dientengevolge lijdt als gevolg van de gemiste OZB-inkomsten van de huizen die niet kunnen worden gebouwd, heeft meegenomen in de overwegingen.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- Is er een planschaderisicoanalyse gemaakt? Zo ja, kan deze verstrekt worden?
- Zo nee, wat zijn de overwegingen geweest om dit niet te doen?

- c) Welke financiële schade zal er als gevolg van de waardevermindering van de bestaande woningen en de gemiste OZB-inkomsten van de niet te realiseren woningen zijn voor de Gemeente Lingewaard?
- d) Hoe zal de gemeente de waardedaling van de huizen compenseren als de gemeente toch besluit dit windpark te (laten) realiseren?
- e) Welke afspraken heeft de gemeente gemaakt met de initiatiefnemers over het vergoeden van deze schade aan de gemeente?
- f) Indien de gemeente van oordeel is dat de initiatiefnemers van de windturbines de schade van de woningeigenaren rechtstreeks dienen te compenseren, welke afspraken zijn daarover dan gemaakt met de initiatiefnemers?
- g) Welke inkomsten loopt de gemeente nog meer mis bij realisatie van het windpark?

Verwijzingen:

- VU Amsterdam en RIVN, Windturbines en woningprijzen:

<https://www.rvo.nl/onderwerpen/windenergie-op-land/wonen-windturbine>

- TNO 2022 P10374 De verwachte impact van windturbines op huizenprijzen in Nederland. Een ruimtelijke analyse voor de periode 2020-2030

<https://publications.tno.nl/publication/34639293/2ZNonx/TNO-2022-P10374.pdf>

- Planschade windmolens loopt met de RES volgens TNO op naar meer dan 15 miljard euro: <https://nlvow.nl/actueel/planschade-windmolens-loopt-met-de-res-volgens-tno-op-naar-meer-dan-15-miljard-euro>

9. Risicovolle burgerparticipatie en negatieve energieprijzen

Het windpark biedt financiële participatie via een achtergestelde obligatielening met een verwacht rendement van 4,5% (of 5,5% voor omwonenden binnen één kilometer). Een achtergestelde lening is een risicovolle investering, waarbij participanten als laatste worden uitbetaald bij financiële problemen. Bovendien worden de financiële vooruitzichten ondermijnd door steeds vaker voorkomende negatieve energieprijzen, waarbij windparken geen inkomsten genereren en geen SDE++-subsidie ontvangen. Een rapport van TenneT wijst uit dat negatieve prijzen in 2024 vaker voorkwamen door overproductie van duurzame energie.

Als inwoner vind ik het zorgwekkend dat de gemeente een model goedkeurt dat mij blootstelt aan financiële risico's, terwijl de voordelen naar projectontwikkelaars gaan. Het Klimaatakkoord eist 50% lokaal eigendom met zeggenschap, maar dit windpark voldoet hier niet aan.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is onderzocht hoe risicovol deze financiële participatie is voor de burgers?
- b) Zo nee, waarom niet?
- c) Zo ja, wat heeft ertoe geleid dat hiermee is ingestemd?

Tevens wil ik u wijzen op het feit dat financiële participatie alleen mogelijk is voor draagkrachtigen. In de kern Haalderen is zoals u ook bekend is staan de meeste sociale huurwoningen. Deze worden niet aan financieel draagkrachtigen toebedeeld.

Met andere worden de kern waar de meest inwoners serieuze hinder gaan ondervinden al zouden ze willen maar kunnen niet participeren.

Hiermee wordt de sociale ongelijkheid alleen maar vergroot, hoe denkt de gemeente hiermee om te gaan?

Verwijzingen:

- TenneT, Marktanalyse negatieve energieprijzen 2024:

<https://www.businessinsider.nl/stroom-energie-rekening-negatieve-tennet-contact-zonnepaneel/>

- Klimaatakkoord (2019):

<https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2019/06/28/klimaatakkoord>

10. Afhankelijkheid van Chinese materialen

De productie van windturbines is sterk afhankelijk van Chinese materialen, zoals zeldzame aardmetalen en staal. Dit brengt economische risico's (instabiele toeleveringsketens) en ethische bezwaren (slechte arbeidsomstandigheden en milieuvervuiling) met zich mee. Het International Energy Agency (IEA) meldt dat 60-70% van de zeldzame aardmetalen uit China komt, vaak onder slechte omstandigheden.

Door dit windpark goed te keuren, draagt Lingewaard bij aan een problematische keten, wat indruist tegen onze duurzame waarden. Ik pleit voor lokale, ethisch verantwoorde alternatieven.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende mee te nemen:

- a) Heeft de gemeenteraad onderzocht of bij het project Windpark A15-Lingewaard gebruik zal worden gemaakt van duurzame materialen, waaraan geen economische risico's of ethische bezwaren zijn verbonden?
- b) Op welke wijze hebben overwegingen ten aanzien van dit onderwerp geleid tot de totstandkoming van de onderhavige ontwerp-omgevingsvergunning en de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen?

Verwijzingen:

- IEA, The Role of Critical Minerals in Clean Energy Transitions (2021):

<https://www.iea.org/reports/the-role-of-critical-minerals-in-clean-energy-transitions>

- Human Rights Watch, mining industry and Human Rights (2024):

<https://www.hrw.org/news/2024/07/10/mining-energy-transition-needs-respect-human-rights>

Conclusie en verzoek

Bovenstaande argumenten tonen aan dat Windpark A15-Lingewaard ernstige nadelen met zich meebrengt voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur en financiële positie. Gezondheidsrisico's, netcongestie, de misleidende claim van energieneutraliteit, natuurverlies, landschapsaantasting, PFAS-verontreiniging, woningwaardevermindering, risicovolle participatie, gebruik van Chinese materialen, procedurele fouten en het gebrek aan draagvlak maken dit project onaanvaardbaar.

Het is ook onbegrijpelijk dat de gemeente de op korte termijn te verwachten nieuwe provinciale normen en rijksnormen en ten aanzien van de hiervoor genoemde punten voor de aanleg van windparken, niet afwacht, maar op gemeentelijk niveau goedkeuring wil geven voor de ontwikkeling van een nieuw windpark.

Gezien al het voorgaande verzoek ik u dringend om de ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard te stoppen, door geen verklaring van geen bedenkingen af te geven en geen omgevingsvergunning ten behoeve van het project af te geven. Voor zover nodig, zou kunnen worden gekozen voor alternatieven zoals het opwekken van zonne-energie door zonnepanelen op daken te plaatsen, de lokale opslagtechnologieën en het doorvoeren van energiebesparingen.

Daarnaast verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten. Als inwoner verdien ik een gemeente die mijn belangen behartigt en vooropstelt.

Mocht u desondanks toch Windpark A15-Lingewaard gaan (laten) ontwikkelen, dan verneem ik graag hoe de gemeente de waardedaling van mijn woning en de woningen in de omgeving van het windpark zal compenseren.

In afwachting van uw reactie op mijn vragen, verblijf ik.

Hoogachtend,

5.1.2e

In

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 14

38

Zienswijze indienen Windpark A15

Zaaknummer 1366521

Registratiedatum	01-07-2025
------------------	------------

Gegevens aanvrager	
Naam aanvrager	5.1.2e
Adres aanvrager	5.1.2e
Woonplaats aanvrager	5.1.2e 5.1.2e
Email aanvrager	5.1.2e @hetnet.nl
Telefoonnummer aanvrager	5.1.2e

Namens wie dient u een zienswijze in	Mijzelf
Namens wie dient u een zienswijze in (naam en voorletters)	
Namens welke rechtspersoon dient u een zienswijze in (naam bedrijf, stichting of vereniging)	
Straat en huisnummer	
Postcode en plaats	

U dient een zienswijze in op de vergunningaanvraag Windpark A15	
Tegen welk onderdeel dient u een zienswijze in?	De ontwerp-omgevingsvergunning De ontwerp VVGB Het m.e.r.-beoordelingsbesluit
Identificatienummer ontwerp omgevingsplan	ODRA 23AB2433
Uw reactie op het plan	Zienswijze m.b.t. Windpark A 15 Lingewaard Nederland is als EU-lidstaat op grond van de Vogelrichtlijn verplicht om de grutto en andere weidevogels én hun leefgebieden te beschermen, maar komt zijn internationale verplichtingen niet na. Dat is de conclusie van de Europese Commissie, die op basis hiervan heeft besloten een inbreukprocedure – een juridische procedure vanwege het niet naleven van Europese wetgeving – te starten tegen de Nederlandse overheid. In de Natuurtoets van de firma Waardenburg Ecology staat zowel op pagina 17 als op pagina 117 de essentie van zaak weergegeven: er is geen natuurbeleid aanwezig-- noch bij Provincie, noch bij Gemeente Lingewaard. Men vaart blind op rapporten zoals deze, geschreven in opdracht van het bedrijf dat windmolens wil bouwen ten gunste van alle inwoners van de gemeente en de rest van de

	wereld. De Provincie heeft in het hele gebied van Gelderland twee postzegelstroken aangewezen die zij als "perspectievolle" weidevogelgebieden beschouwt. maar helaas trekken de vogels zich van deze provinciale indeling al jaren niks aan. Het projectgebied is geen door de Provincie aangewezen weidevogelgebied en dat heeft gevolgen. De Provincie geeft toestemming voor het doden van 80 vogelsoorten bij de aanleg van het Windpark A 15. en voor het verstoren en permanent ongeschikt maken van de broedplaatsen. (van de vogels die er volgens rapport niet voor komen) door voorafgaande aan het broedseizoen vegetatie te ruimen. Ook dit is bij Europese wet verboden. In het onderzoek zijn conclusies verwoord die gebaseerd zijn op veldonderzoek dat plaatsvond op bijzondere momenten. Een avond in december ,een in januari en een in februari in 2018/2019 leidden tot conclusies over de al dan niet aanwezigheid in het broedseizoen van vogels die dan in Afrika verblijven Er werd tweemaal een bezoek gebracht tijdens het broedseizoen ; een keer in april en eenmaal in mei 2019. Het resulteerde in een summier kaartje met in totaal 12 nestlocaties van gele kwik, 1 hele leeuwerik en een kneu. Verder onderzoek vond pas plaats in juli; na het broedseizoen. Een van de slotconclusies was dat er geen steltlopers in het projectgebied rondlopen. Ik registreer als weidevogelvrijwilliger al jaren het tegendeel. Door de gegevens van de AviNest-app van Sovon te raadplegen of de BoerenLandVogelMonitor-app van voorheen Stichting Landschapsbeheer Gelderland of tegenwoordig de Aggrarische Natuur Vereniging hadden de onderzoekers zo kunnen zien hoeveel tureluurs, kieviten, patrijzen en grutto's er in de Haalderense Zeeg al jaren voorkwamen en voor komen. Gemeente Lingewaard heeft in haar beleid helemaal geen aandacht aan weidevogels besteed volgens Waardenburg Ecology
--	--

	Zij zou haar eigen verantwoordelijkheid moeten nemen en zich niet verschuilen achter de opstelling van Provinciale Staten die haar goedkeuring op oneigenlijke gronden verleenden. . Ik vraag U met klem om niet te trappen in de voorspiegelingen van rapportenschrijvers die met zogenaamd passende quotes van wereldleiders en andere vooraanstaanden proberen interessant te doen.. Kijkt U eens naar het Concept Landinrichtingsplan waar de reigers blijven zitten als de fietsers of wandelaars langs komen en zelfs de grutto visueel wordt misbruikt.. Fabeltjeskrant fotoshop-gedrag. Ik vraag U een keuze te maken vóór geluid van vogels in het buitengebied en niet de decibels van wiken die anderen vanuit de goedheid van hun hart aan U willen geven. Het zou passend zijn als de gemeente Lingewaard zich gedraagt zoals het gemeentelijke logo suggereert, als een gemeente waar de natuur er toe doet gezien de kleurrijk fladderende vlinder. U bent in het bezit van de laatste, kleine populatie grutto's ten oosten van de A325 in deze provincie en die verdienen uw rechtmatige bescherming.
--	---

Privacyreglement	
Klik hier om het Privacyreglement gemeente Lingewaard in te zien	
Ik heb kennis genomen van het Privacyreglement gemeente Lingewaard	Ja

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1

#Zienswijze tegen de ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard

Geachte leden van de gemeenteraad van Lingewaard,

Als inwoner van Lingewaard dien ik deze zienswijze in om mijn ernstige bezwaren te uiten tegen de voorgenomen ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard. Hoewel ik het belang van de energietransitie erken, ben ik ervan overtuigd dat dit windpark aanzienlijke nadelige gevolgen heeft voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur en financiële positie. De onderbouwing van de noodzaak van dit project is ontoereikend, en de risico's wegen zwaarder dan de beoogde voordelen. Daarnaast heeft de gemeente procedurele fouten gemaakt en verzuimd de wensen van burgers serieus te nemen. Ik verzoek u dringend om de plannen voor Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen en de ontwikkeling niet goed te keuren. Hieronder licht ik mijn bezwaren toe in elf kernpunten, elk onderbouwd met betrouwbare bronnen en volledige hyperlinks.

1. Netcongestie en schijn van energieneutraliteit

De Nederlandse elektriciteitsinfrastructuur kampt met ernstige netcongestie, waardoor nieuwe energiebronnen en de energievraag van bedrijven niet adequaat kunnen worden gefaciliteerd. In Gelderland, inclusief Lingewaard, is de netcapaciteit ontoereikend, wat lokale ondernemers belemmert in hun groei en verduurzaming. Bedrijven wachten jaren op netaansluitingen, terwijl de gemeente een windpark goedkeurt dat extra druk legt op het overbelaste elektriciteitsnet. Dit verergert de netcongestie en schaadt de economische vitaliteit van Lingewaard.

De gemeente streeft naar elektrische energieneutraliteit in 2030, maar Windpark A15-Lingewaard draagt hier niet realistisch aan bij. Het windpark zou 99% van de tijd 24.000–26.000 huishoudens van stroom moeten voorzien, maar windenergie is weersafhankelijk. Bij onvoldoende wind moet fossiele stroom worden ingekocht, wat de afhankelijkheid van back-upcentrales vergroot. Deze centrales moeten blijven bestaan en worden onderhouden, wat de energie- en netbeheerkosten verhoogt. **De gemeente zou moeten eisen dat initiatiefnemers garanderen dat het windpark 99% van de tijd levert, wat technisch onhaalbaar is en de zwakte van dit plan blootlegt.**

****Verwijzingen:****

- Netbeheer Nederland, Rapport Netcongestie 2024:

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/06/25/studie-maatschappelijke-kosten-netcongestie>

- Change Inc., Een slim stroomnet als oplossing voor netcongestie? (2024):

<https://www.change.inc/energie/een-slim-stroomnet-als-oplossing-voor-netcongestie-twee-nederlandse-bedrijven-staan-al-in-de-rij-41288>

2. Gezondheidsrisico's door geluid en slagschaduw

Windturbines veroorzaken geluidsoverlast, met name laagfrequent geluid, en slagschaduw, wat gezondheidsproblemen zoals stress, slaapproblemen en hoofdpijn kan veroorzaken. De huidige normen in het Activiteitenbesluit Milieubeheer bieden onvoldoende bescherming. Onderzoek van de Nederlandse Vereniging Omwonenden Windturbines (NLVOW) toont aan dat laagfrequent geluid een groter probleem vormt dan eerder gedacht, en de normen zijn gebaseerd op verouderde inzichten. Een uitspraak van de Raad van State over Windpark Delfzijl Zuid bevestigt dat de effecten van laagfrequent geluid onvoldoende zijn onderzocht.

Als inwoner nabij de geplande turbines vrees ik voor mijn gezondheid en die van mijn burens. De gemeente heeft niet afdoende aangetoond dat de turbines veilig zijn voor omwonenden, wat een onverantwoord risico vormt.

****Verwijzingen:****

- NLVOW, Symposium: Wetenschap ontbreekt in windturbinebepalingen (2024):
<https://nlvow.nl/actueel/symposium-wetenschap-ontbreekt-windturbinebepalingen>
- Raad van State, Uitspraak Windpark Delfzijl Zuid (2023):
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@136680/202003882-3-r3/#:~:text=%22De%20raad%20heeft%20zijn%20standpunt,voor%20haar%20rechtstreeks%20werkende%20windturbinebepalingen>

3. Schade aan natuur en biodiversiteit

De locatie van Windpark A15-Lingewaard, nabij de Linge en de Betuwelijn, ligt in een ecologisch waardevol gebied. Windturbines bedreigen vogels en vleermuizen door botsingen met de wieken, wat de biodiversiteit aantast. Hoewel de provincie Gelderland een ontheffing heeft verleend van de Wet Natuurbescherming, is de onderbouwing hiervan gebrekkig. Fractie B06 heeft gewezen op onvolledige natuurtoetsen, wat mijn vertrouwen in dit proces ondermijnt. Meerdere rapporten benadrukken dat windparken zorgvuldig moeten worden gepland om natuurverlies te voorkomen. De gemeente zou moeten kiezen voor alternatieven zoals zonne-energie op daken, die minder impact hebben op de natuur.

****Verwijzingen:****

- Klimaatfeiten, Impact windenergie op natuur:
<https://www.klimaatfeiten.nl/maatregelen/milieu-aspecten/fauna>

4. Landschappelijke en culturele aantasting

De windturbines, met een hoogte tot 225 meter, zullen het open polderlandschap van Lingewaard ernstig verstoren. Dit landschap, met zijn historische en culturele waarde, is essentieel voor mijn welzijn en de identiteit van onze gemeente. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) waarschuwt dat grootschalige windparken de landschappelijke kwaliteit en het welzijn van inwoners schaden. De turbines vormen een visuele inbreuk en staan in schril contrast met de traditionele windmolens die Nederland kenmerken.

Als inwoner waardeer ik het unieke karakter van Lingewaard, dat door dit windpark verloren dreigt te gaan. De gemeente zou moeten investeren in energieprojecten die ons landschap respecteren.

****Verwijzingen:****

- PBL, Ruimtelijke impact van de energietransitie (2021):

<https://www.pbl.nl/publicaties/de-ruimtelijke-impact-van-hernieuwbare-energie-een-verkenning>

- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):

<https://www.omroeplingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>

5. Risicovolle burgerparticipatie en negatieve energieprijzen

Het windpark biedt financiële participatie via een achtergestelde obligatielening met een verwacht rendement van 4,5% (of 5,5% voor omwonenden binnen 1 km). Een achtergestelde lening is een risicovolle investering, waarbij participanten als laatste worden uitbetaald bij financiële problemen. Daarnaast worden de financiële vooruitzichten ondermijnd door steeds vaker voorkomende negatieve energieprijzen, waarbij windparken geen inkomsten genereren en geen SDE++-subsidie ontvangen. Een rapport van TenneT wijst uit dat negatieve prijzen in 2024 vaker voorkwamen door overproductie van duurzame energie.

Als inwoner vind ik het zorgwekkend dat de gemeente een model goedkeurt dat mij blootstelt aan financiële risico's, terwijl de voordelen voornamelijk naar projectontwikkelaars gaan.

****Verwijzingen:****

- TenneT, Marktanalyse negatieve energieprijzen 2024:

<https://www.businessinsider.nl/stroom-energie-rekening-negatieve-tennet-contact-zonnepaneel/>

- Klimaatakkoord (2019):

<https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2019/06/28/klimaatakkoord>

6. Afhankelijkheid van Chinese materialen

De productie van windturbines is sterk afhankelijk van Chinese materialen, zoals zeldzame aardmetalen en staal. Dit brengt economische risico's (instabiele toeleveringsketens) en ethische bezwaren (slechte arbeidsomstandigheden en milieuvervuiling) met zich mee. Het International Energy Agency (IEA) meldt dat 60-70% van de zeldzame aardmetalen uit China komt, vaak onder slechte omstandigheden.

Door dit windpark goed te keuren, draagt Lingewaard bij aan een problematische keten, wat indruist tegen onze duurzame waarden.

****Verwijzingen:****

- IEA, The Role of Critical Minerals in Clean Energy Transitions (2021):
<https://www.iea.org/reports/the-role-of-critical-minerals-in-clean-energy-transitions>
- Human Rights Watch, Mining Industry and Human Rights (2024):
<https://www.hrw.org/news/2024/07/10/mining-energy-transition-needs-respect-human-rights>

7. PFAS-verontreiniging door windturbines

De productie, installatie en sloop van windturbines brengen risico's op PFAS-verontreiniging met zich mee. PFAS, ook wel 'forever chemicals' genoemd, worden gebruikt in coatings van turbinebladen en kunnen in het milieu terechtkomen, met schadelijke gevolgen voor bodem, water en gezondheid. Een rapport van het RIVM waarschuwt dat PFAS moeilijk afbreekbaar zijn en risico's vormen voor omwonenden en ecosystemen.

De gemeente heeft niet onderzocht of de turbines van Windpark A15-Lingewaard PFAS-vrij zijn of hoe afval wordt verwerkt. Als inwoner vrees ik voor verontreiniging van ons waardevolle landschap en drinkwater. **Dit risico rechtvaardigt een heroverweging van het project.**

****Verwijzingen:****

- RIVM, PFAS in het milieu (2023): <https://www.rivm.nl/pfas>
- RIVM, PFAS en windturbines (op zee):
<https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2022-0241.pdf>

8. Waardevermindering van woningen

De komst van windturbines kan mijn woningwaarde aanzienlijk verlagen. Onderzoek door de Vrije Universiteit Amsterdam toont aan dat woningen binnen 2 km van windturbines gemiddeld 2-6% in waarde dalen, met sterkere effecten in aantrekkelijke landschappen zoals Lingewaard. De turbines, dicht bij woonwijken, zullen mijn financiële positie en die van mijn burenschaden.

De gemeente heeft deze impact niet meegewogen, wat een ernstige omissie is. **Graag verneem ik hoe de gemeente deze waardedaling compenseert wanneer u toch voor dit windpark kiest.**

****Verwijzingen:****

- VU Amsterdam en RVO, Windturbines en woningprijzen:

<https://www.rvo.nl/onderwerpen/windenergie-op-land/wonen-windturbine>

9. Procedurele fouten in het zienswijzeproces

De gemeente heeft een ernstige procedurele fout gemaakt in het zienswijzeproces. De website waarop zienswijzen konden worden ingediend, was meer dan een week niet bereikbaar via de link op de officiële website van de gemeente Lingewaard. Dit heeft mij en andere inwoners belemmerd om tijdig onze bezwaren in te dienen, wat in strijd is met de principes van zorgvuldige en transparante besluitvorming. Een vergelijkbare fout bij Windpark Caprice leidde tot een herstart van de terinzagelegging, wat aantoont dat de gemeente haar verplichtingen kent.

Deze fout ondermijnt de rechtsgeldigheid van het proces en rechtvaardigt een opschorting van de besluitvorming totdat alle inwoners een eerlijke kans hebben gehad om hun zienswijze in te dienen.

De procedure zal dus mijns inziens overnieuw moeten.

****Verwijzingen:****

- Gemeente Lingewaard, Een zienswijze tegen een ontwerp omgevingsplan indienen (2024): <https://www.lingewaard.nl/een-zienswijze-tegen-een-ontwerp-omgevingsplan-indienen>

10. Verzuim van de plicht om burgerwensen te respecteren

De gemeenteraad heeft de plicht om de wensen van burgers na te komen, maar dit project toont een gebrek aan draagvlak. Een protestactie op 17 april 2024, waarbij inwoners speelgoedwindmolens plaatsten op de beoogde locaties, onderstreept de weerstand. Eerder dit jaar keurde de raad een noodopvang goed, ondanks brede weerstand in Bemmeler, wat aantoont dat burgerstemmen worden genegeerd. Een stemming onder inwoners zou waarschijnlijk een meerderheid tegen dit windpark opleveren.

Het participatieproces, met een Meedenkgroep, is ontoereikend. Burgers ervaren dat hun inbreng niet leidt tot aanpassingen. De Raad van State oordeelde in andere zaken dat draagvlak geen harde eis is, maar als inwoner verwacht ik dat mijn gemeente mijn belangen prioriteert boven die van projectontwikkelaars.

****Verwijzingen:****

- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):

<https://www.omroeplingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>

- Binnenlands Bestuur, Raad van State laat omstreden windparken doorgaan (2023):

<https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/energietransitie/raad-van-state-laat-omstreden-windparken-doorgaan>

11. Niet voldoen aan RES-eis

Aangezien u bovenstaande punten (behalve punt 9) mogelijk naast u neerlegt, omdat u zich baseert op onderzoeken, regelgeving en ambities die dit plan ondersteunen, voeg ik een laatste punt toe.

In de Regionale Energiestrategie (RES) staat een **eis** om te **streven** naar 50% lokaal eigendom of participatie. Uit de stukken blijkt nergens dat dit streven serieus wordt nagestreefd. Het wordt genoemd in het MER-beoordelingsbesluit en de ontwerpverklaring van geen bedenkingen ten behoeve van Windpark A15, en staat in de documenten van de initiatiefnemers, maar het zijn niet meer dan loze kreten.

Er wordt voor 2 miljoen euro aan participaties uitgegeven, wat slechts +/- 10% van het project vertegenwoordigt. Dat is dus geen 50%.

Verder zijn de minimale bijdragen aan lokale initiatieven vanuit het project zijn niet meer dan een marketingstunt en dragen niets bij aan participatie.

Mijn vraag is dan ook dat dit plan geen goedkeuring krijgt zolang niet is aangetoond dat er een concreet streven is naar 50% lokaal eigendom.

De businesscase kan bijvoorbeeld onder geheimhouding met de raad worden gedeeld, waaruit moet blijken dat men rekening houdt met het feit dat 50% van de inkomsten niet bij de initiatiefnemers terechtkomt en dat 50% van de investering lokaal wordt opgehaald. Dit zal waarschijnlijk niet het geval zijn.

Wanneer het vervolgens niet lukt om circa 10 miljoen euro lokaal op te halen, is er blijkbaar onvoldoende draagvlak. Dan is er dus naast onvoldoende lokaal eigendom ook onvoldoende lokale participatie/draagvlak.

U kunt dat niet anders dan dit plan afkeuren.

Conclusie en verzoek

Geachte leden van de gemeenteraad, de bovenstaande argumenten tonen aan dat Windpark A15-Lingewaard ernstige nadelen met zich meebrengt voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur en financiële positie.

Netcongestie, gezondheidsrisico's, natuurverlies, landschapsaantasting, risicovolle participatie, PFAS-verontreiniging, afhankelijkheid van Chinese materialen, woningwaardevermindering, procedurele fouten en het negeren van burgerwensen maken dit project onaanvaardbaar. De claim van energieneutraliteit is misleidend, en de afhankelijkheid van fossiele back-upcentrales verhoogt de kosten.

Ik verzoek u dringend om de ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard te stoppen en te kiezen voor alternatieven zoals zonne-energie op daken, energiebesparing of lokale opslagtechnologieën. Daarnaast verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de procedurele fout met de website. Als inwoner verdien ik een gemeente die mijn belangen vooropstelt.

Laatste concrete verzoek; Mocht u toch voor dit windpark kiezen, dan verneem ik graag hoe de gemeente de waardedaling van woningen in de omgeving van het windpark (2-6%) compenseert (zie punt 8).

Met hoogachting,

5.1.2e

Inwoner van Lingewaard

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	7

43

Zienswijze indienen Windpark A15

Zaaknummer 1367283

Registratiedatum	02-07-2025
------------------	------------

Gegevens aanvrager	
Naam aanvrager	Rijksvastgoedbedrijf
Adres aanvrager	5.1.2e
Woonplaats aanvrager	5.1.2e Utrecht
Email aanvrager	5.1.2e @rijksoverheid.nl
Telefoonnummer aanvrager	5.1.2e

Namens wie dient u een zienswijze in	Een rechtspersoon (bedrijf, stichting, vereniging)
Namens wie dient u een zienswijze in (naam en voorletters)	
Namens welke rechtspersoon dient u een zienswijze in (naam bedrijf, stichting of vereniging)	Ministerie van Defensie
Straat en huisnummer	5.1.2e
Postcode en plaats	5.1.2e Den Haag

U dient een zienswijze in op de vergunningaanvraag Windpark A15	
Tegen welk onderdeel dient u een zienswijze in?	De ontwerp-omgevingsvergunning
Identificatienummer ontwerp omgevingsplan	ODRA 23AB2433
Uw reactie op het plan	Namens de staatssecretaris van Defensie dien ik hierbij onze pro forma zienswijze in tegen het ontwerpbesluit op de ontwerp-omgevingsvergunning voor de bouw van drie windturbines in afwijking van het bestemmingsplan – Windpark A15 Lingewaard. Dit ligt tot en met 2 juli 2025 ter inzage en is bij uw bekend onder zaaknummer ODRA23AB1849. De complexiteit van de activiteiten van MLT Deelen in relatie tot uw ontwerpbesluit vereist extra tijd voor een zorgvuldige analyse en een nauwkeurige formulering van de zienswijze. Defensie is van mening dat een verlenging van twee weken haar in staat zal stellen om een meer diepgaande en constructieve zienswijze in te dienen. Ik verzoek u de tijdige ontvangst van deze pro forma zienswijze te bevestigen. Uw berichtgeving over een nadere termijn zie ik graag tegemoet. Met vriendelijke groet,

	5.1.2e Omgevingsmanager defensievastgoed, Rijksvastgoedbedrijf
--	--

Privacyreglement	
Klik hier om het Privacyreglement gemeente Lingewaard in te zien	
Ik heb kennis genomen van het Privacyreglement gemeente Lingewaard	Ja

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2

Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Volkshuisvesting en
Ruimtelijke Ordening

> Retouradres Postbus 16169 2500 BD Den Haag

Gemeente Lingewaard
t.a.v. College van burgemeester en wethouders
Postbus 15
6680AA BEMMEL

Datum 30 juni 2025
Betreft Pro forma zienswijze Windpark A15 (ODRA23AB1849)

Geacht college,

Namens de staatssecretaris van Defensie dien ik hierbij onze pro forma zienswijze in tegen het ontwerpbesluit op de ontwerp-omgevingsvergunning voor de bouw van drie windturbines in afwijking van het bestemmingsplan – Windpark A15 Lingewaard. Dit ligt tot en met 2 juli 2025 ter inzage en is bij uw bekend onder zaaknummer ODRA23AB1849.

De complexiteit van de activiteiten van MLT Deelen in relatie tot uw ontwerpbesluit vereist extra tijd voor een zorgvuldige analyse en een nauwkeurige formulering van de zienswijze. Defensie is van mening dat een verlenging van twee weken haar in staat zal stellen om een meer diepgaande en constructieve bijdrage te leveren.

Voor een nadere toelichting of voor vragen naar aanleiding van deze pro forma zienswijze verzoek ik u contact op te nemen met **5.1.2e** van het cluster Ruimtelijke Belangenbehartiging van het Rijksvastgoedbedrijf.

De staatssecretaris van Defensie,
namens deze,

Signed by: **5.1.2e**
Signed at: 2025-07-02 07:58:15 +02:00
Reason: I approve this document

5.1.2e

5.1.2e
Sectiehoofd Assetmanagement

**DG Vastgoed en
Bedrijfsvoering Rijk**
DGVBR-RVB-Vastgoedbeheer
DGVBR-RVB-VB-
Assetmanagement

5.1.2e
5.1.2e Utrecht
Postbus 16169
2500 BD Den Haag
Nederland
www.rijksvastgoedbedrijf.nl

Contactpersoon

5.1.2e
Expert Vastgoed en
Infrastructuur

M **5.1.2e**
5.1.2e **5.1.2e** @rijksoverheid.
nl

BTW nummer

5.1.2e

KVK nummer

65890604

IBAN

5.1.2e

BIC

INGBNL2A

Ons documentnummer

10998280

Ons zakenmerk

4106037

131

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1

Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Volkshuisvesting en
Ruimtelijke Ordening

AANTEKENEN

Gemeente Lingewaard
T.a.v. College van burgemeester en wethouders
Postbus 15
6680AA BEMMEL

Rijksvastgoedbedrijf
Directie Vastgoedbeheer
Assetmanagement

Sint Jacobsstraat 16
3511 BS Utrecht
Postbus 16169
2500 BD Den Haag
Nederland
www.rijksvastgoedbedrijf.nl

Contactpersoon

[REDACTED]
M [REDACTED]
[REDACTED]@rijksoverheid
.nl

Datum 14 juli 2025
Betreft Zienswijze Windpark A15 (ODRA23AB1849)

BTW nummer
NL8563.05.765.B.01

KVK nummer
65890604

IBAN
NL75 INGB 0705 0026 24
BIC
INGBNL2A

Geacht college,

Datum
14 juli 2025
Ons documentnummer
11047506

Namens de staatssecretaris van Defensie ontvangt u hierbij een nadere toelichting op mijn pro forma zienswijze van 30 juni jl. (documentnummer 10998280) betreffende het ontwerpbesluit op de ontwerp-omgevingsvergunning voor de bouw van drie windturbines in afwijking van het bestemmingsplan – Windpark A15 Lingewaard. Dit ontwerpbesluit lag tot en met 2 juli 2025 ter inzage en is bij u bekend onder zaaknummer ODRA23AB1849.

Het ministerie van Defensie heeft geen bezwaar tegen de realisatie van dit windpark, mits wordt voldaan aan de normen zoals beschreven in het radarverstoringsrapport (TNO-referentie DHW-2023-RT-100347814 d.d. 30 januari 2023). Op 27 februari 2023 is hiertoe een verklaring van geen bezwaar (VVGB) afgegeven met zaaknummer 5642358.

Het plaatsen van windturbines (of andere hoge objecten) op de betreffende locatie die hoger zijn dan 208 meter boven maaiveld, heeft invloed op de processen van het Militair Luchtvaartterrein Deelen. In dit geval betekent dit een verhoging van de Minimum Radar Vectoring Altitude (MVA) Deelen. Het is daarom noodzakelijk dat wanneer de exacte turbinekeuze is bepaald, Defensie wordt geïnformeerd over de daadwerkelijk hoogte van de turbines en de datum van plaatsing.

Ik verzoek hiertoe een voorschrift op te nemen dat de aanvrager bij aanvang/ start bouw de luchtverkeersleiding van het Militair Luchtvaartterrein Deelen schriftelijk én telefonisch op de hoogte stelt.

Rijksvastgoedbedrijf
Directie Vastgoedbeheer
Assetmanagement

Datum
14 juli 2025

Ons documentnummer
11047506

Voor het opvragen van deze contactgegevens, een nadere toelichting of voor vragen naar aanleiding van deze zienswijze verzoek ik u contact op te nemen met **5.1.2e** van het cluster Ruimtelijke Belangenbehartiging van het Rijksvastgoedbedrijf.

De staatssecretaris van Defensie,
namens deze,

Signed by: **5.1.2e**
Signed at: 2025-07-14 16:07:53 +02:00
Reason: I approve this document

5.1.2e

5.1.2e

Sectiehoofd Omgevingsmanagement

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2

47

Zienswijze indienen Windpark A15
Zaaknummer 1367505

Registratiedatum	02-07-2025
------------------	------------

Gegevens aanvrager	
Naam aanvrager	5.1.2e
Adres aanvrager	5.1.2e
Woonplaats aanvrager	5.1.2e 5.1.2e
Email aanvrager	5.1.2e @gmail.com
Telefoonnummer aanvrager	

Namens wie dient u een zienswijze in	Mijzelf
Namens wie dient u een zienswijze in (naam en voorletters)	
Namens welke rechtspersoon dient u een zienswijze in (naam bedrijf, stichting of vereniging)	
Straat en huisnummer	
Postcode en plaats	

U dient een zienswijze in op de vergunningaanvraag Windpark A15	
Tegen welk onderdeel dient u een zienswijze in?	De ontwerp-omgevingsvergunning De ontwerp VVGB Het m.e.r.-beoordelingsbesluit
Identificatienummer ontwerp omgevingsplan	ODRA 23AB2433
Uw reactie op het plan	Bij punt6 wil ik toevoegen dat ik zelf heb deelgenomen aan de "meedenk" groep. Dat ik een keer niet afwezig was, daarna geen info meer kreeg en ook geen gelegenheid heb gekregen om de afsluitende enquête in te vullen. En meerdere deelnemers. Waardoor de conclusie werd dat de kleine meerderheid vóór het plan is. Als de vraagstelling anders was geweest, was er zeker een grote meerderheid geweest met grote zorgen en bezwaren tegen de windmolens op de geplande locatie. Ik zou graag zien dat dit meegenomen wordt bij besluitvorming.

Privacyreglement	
Klik hier om het Privacyreglement gemeente Lingewaard in te zien	
Ik heb kennis genomen van het Privacyreglement gemeente Lingewaard	Ja

137

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1

74
INGEKOMEN 02 JULI 2025

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard
Postbus 15
6680 AA Bommel

Indiener : 5.1.2e
Adres : 5.1.2e te 5.1.2e Angeren
E-mailadres : 5.1.2e

Betreft : Zienswijze op ontwerp-omgevingsvergunning, ontwerp-verklaring van geen bedenkingen en M.e.r.-beoordelingsbesluit Windpark A15-Lingewaard

Zaaknummer : ODRA23AB2433

Angeren, 26 juni 2025,

Geacht College van burgemeester en wethouders,

Als inwoner van Lingewaard dien ik deze zienswijze in om mijn ernstige bezwaren te uiten tegen de voorgenomen ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard (hierna ook: 'windpark').

Hoewel ik het belang van de energietransitie erken, ben ik ervan overtuigd dat dit windpark aanzienlijke nadelige gevolgen heeft voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur, en financiële positie. De onderbouwing van de noodzaak van het realiseren van het project is gebrekkig en de risico's wegen zwaarder dan de beoogde voordelen. Bovendien heeft de gemeente procedurele fouten gemaakt, de wensen van de burgers onvoldoende serieus genomen en dreigt er op gemeenteniveau een besluit te worden genomen, terwijl men in afwachting is van nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken.

Daarom verzoek ik u dringend om de plannen voor Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen en de ontwikkeling niet goed te keuren. Hieronder licht ik mijn bezwaren toe in tien kernpunten, elk ondersteund door betrouwbare bronnen (met hyperlinks, voor de volledigheid met leesbare vindplaatsen).

1. Netcongestie, schijn van energieneutraliteit en ontbreken nut en noodzaak

Netcongestie

De Nederlandse elektriciteitsinfrastructuur kampt met ernstige netcongestie, waardoor nieuwe energiebronnen niet op het netwerk kunnen worden aangesloten en niet tegemoet kan worden gekomen aan de vraag van bedrijven en burgers. Ook in Gelderland, inclusief de gemeente Lingewaard, is de netcapaciteit ontoereikend. In Flevoland en in Gelderland staan bij Liander duizenden bedrijven en instellingen op de wachtlijst voor een (zwaardere) aansluiting. Er wordt weliswaar gewerkt aan verzwaring en uitbreiding van het overvolle stroomnet, maar TenneT verwacht dat daarvoor benodigde projecten pas in 2033 of mogelijk pas in 2035 klaar zullen zijn, en niet in 2029 zoals de verwachting was.

Bedrijven, scholen en ook wind- en zonneparken in deze regio's moeten hierdoor langer wachten op een nieuwe of zwaardere aansluiting. Dit belemmert lokale ondernemers in hun groei en verduurzaming. Desondanks overweegt de gemeente goedkeuring te verlenen aan de

ontwikkeling van een windpark dat extra druk legt op het reeds overbelaste energienetwerk. Dit verergert de netcongestie en schaadt de economische vitaliteit van Lingewaard.

Schijn van energieneutraliteit

Voorts streeft de gemeente op papier naar elektrische energieneutraliteit in 2030, maar Windpark A15-Lingewaard draagt hier niet reëel aan bij. Het windpark zou 99% van de tijd 24.000 tot 26.000 huishoudens van stroom moeten voorzien, maar windenergie is afhankelijk van weersomstandigheden. Wanneer het niet waait, moet fossiele stroom worden ingekocht, wat de afhankelijkheid van back-upcentrales vergroot. Deze centrales moeten blijven bestaan en worden onderhouden, wat de energie- en netbeheerkosten verhoogt. Om energieneutraal te worden, zouden de initiatiefnemers aan de gemeente moeten garanderen dat het windpark 99% van de tijd energie levert, wat technisch onhaalbaar is en de zwakte van dit plan blootlegt.

Geen nut en noodzaak

Tot slot leid ik uit de Kamervragen over extra windturbines op land, die onlangs aan de minister van Klimaat en Groene Groei zijn gesteld, af dat in 2024 reeds het opwekken van 39 terawattuur (TWh) aan hernieuwbare energie op land is gerealiseerd. Dit terwijl de doelstelling uit het Klimaatakkoord 42 TWh is (waarvan 35 TWh wind op land en grootschalige zon, en 7 TWh zon op daken). Er kunnen derhalve vraagtekens worden geplaatst bij het nut en de noodzaak van het project Windpark A15-Lingewaard. Het is aan de gemeente om het nut en de noodzaak van dit project, met inachtneming van voorgaande informatie, te (her)overwegen en te onderbouwen.

Om deze redenen verzoek ik u het project te heroverwegen. Ten aanzien van dit onderwerp leg ik daartoe specifiek de volgende vragen bij u neer:

- a) Is onderzocht of de windturbines op het energienetwerk kunnen worden aangesloten?
- b) Is de toezegging gedaan dat de windturbines per datum oplevering op dat netwerk kunnen worden aangesloten?
- c) Zo ja, waar kan deze toezegging (in de ter inzage gelegde stukken) worden gevonden?
- d) Zo nee, per wanneer kunnen de windturbines dan wel op het netwerk worden aangesloten?
- e) Wat heeft de aansluiting van Windpark A15-Lingewaard op het energienetwerk voor gevolgen voor woningen en bedrijven in de omgeving die dan of in de nabije toekomst ook op het netwerk willen of moeten worden aangesloten?
- f) Wat heeft de aansluiting op het netwerk van Windpark A15-Lingewaard voor gevolgen voor woningen en bedrijven die zelf op dit moment al zonnepanelen hebben en ook stroom aan het netwerk terug leveren?
- g) Is de realisatie van het project Windpark A15-Lingewaard noodzakelijk gezien alle projecten voor hernieuwbare energie die reeds op land zijn gerealiseerd en de hoeveelheid hernieuwbare energie die daarmee wordt opgewekt?

Verwijzingen:

- Uitbreiding stroomnet loopt jaren vertraging op: 'Grote klap' (12 juni 2025):
<https://www.gelderlander.nl/economie/uitbreiding-stroomnet-loopt-jaren-vertraging-op-grote-klap~af2a912f/>
- Netbeheer Nederland, Rapport Netcongestie 2024):
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/06/25/studie-maatschappelijke-kosten-netcongestie>
- Change Inc., Een slim stroomnet als oplossing voor netcongestie? (2024):

<https://www.change.inc/energie/een-slim-stroomnet-als-oplossing-voor-netcongestie-twee-nederlandse-bedrijven-staan-al-in-de-rij-41288>

- Vragen van het lid Vermeer (BBB) aan de minister van Klimaat en Groene Groei over extra windturbines op land (2025Z11989):

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2025Z11989&did=2025D27430>

- Noise effects of the use of land-based wind energy, Umweltbundesamt:

<https://www.umweltbundesamt.de/en/publikationen/noise-effects-of-the-use-of-land-based-wind-energy>.

2. Gezondheidsrisico's door geluid, slagschaduw en Bisphenol (A)

Gezondheidsrisico's door geluid en slagschaduw

Windturbines veroorzaken geluidsoverlast, met name laagfrequent geluid, en slagschaduw. Inmiddels is door verschillende onderzoeken aangetoond dat laagfrequent geluid een groter probleem is dan gedacht. Het kan gezondheidsproblemen veroorzaken, zoals stress, slaapproblemen, hoofdpijn, hoge bloeddruk, hart- en vaatziekten (hartritimestoornissen), depressie, concentratieproblemen en problemen met het immuunsysteem.

De huidige normen zijn gebaseerd op verouderde inzichten. De huidige normen in het Activiteitenbesluit Milieubeheer bieden daardoor onvoldoende bescherming. De opgenomen grenswaarden van het aantal decibel zijn voorts jaargemiddelden en daardoor niet controleerbaar door bijvoorbeeld een omgevingsdienst als de ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem). De precieze effecten van laagfrequent geluid zouden eerst beter moeten worden onderzocht alvorens nog meer windturbines op land te plaatsen.

Gezondheidsrisico's door Bisphenol (A)

Naast de risico's voor de gezondheid als gevolg van het geluid van de windturbines, bestaat het risico op gezondheidsschade veroorzaakt door Bisphenol (A) (hierna: BPA). BPA is een bestanddeel van de wieken van een windturbine. Door erosie slijten deze wieken, waardoor er BPA in de directe omgeving van de windturbines terecht komt. Het RIVM kenmerkt BPA als een zeer zorgwekkende stof doordat het de hormoonhuishouding verstoort, een schadelijk effect heeft op het immuunsysteem van jonge en zelfs ongeboren kinderen en schadelijk is voor de vruchtbaarheid. Verontrustend is bovendien dat BPA nauwelijks afbreekbaar is. Door uitspoeling komt de BPA ook in sloten en rivieren terecht en in dit geval dus in de Linge. Ook de effecten van BPA, op de gezondheid van omwonenden én de natuur, zouden eerst uitvoerig(er) moeten worden onderzocht. Ook hierover dient eerst meer duidelijkheid te komen alvorens wordt besloten tot het plaatsen van nieuwe windturbines.

Gezien de afstand van mijn woning tot de geplande windturbines vrees ik door deze wezenlijke risico's voor mijn gezondheid, de gezondheid van mijn naasten en die van mijn burens. Er zullen zeker stukken te vinden zijn waarin wordt aangevoerd dat windturbines niet schadelijk zijn voor de gezondheid. Er is echter een veelvoud aan studies en onderzoeken die dat standpunt inmiddels onderbouwd weerleggen (zie voor enkele daarvan het kopje 'Verwijzingen'). De gemeente heeft onvoldoende aangetoond dat het veilig is voor de omwonenden om windturbines te plaatsen. De gemeente neemt hierdoor een onverantwoord risico voor de gezondheid van de omwonenden en de overige inwoners van Lingewaard.

Voorts zal de Boerenhoek ernstig ingeklemd raken door geluidsoverlast veroorzakende windmolens en infrastructuur: Van zowel Windpark Caprice als Windpark A15-Lingewaard, alsmede van de Betuwespoorlijn die al gerealiseerd is, als de toekomstige doortrekking van

de A15 waarvan we een enorme brug voor onze huizen krijgen. Hierdoor ontstaat cumulerend geluid. Onze leefomgeving wordt door dit alles buitengewoon ongezond.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het (laten) ontwikkelen van Windpark A15-Lingewaard bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Ten aanzien van het

(her)overwegen van het project, leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn deze effecten op de gezondheid van de omwonenden meegewogen?
- b) Is onderzocht bij hoeveel woningen, hoeveel nachten per jaar, en met welke intensiteit hinder zal optreden?
- c) Zo ja, heeft de gemeente de uitkomst van dat onderzoek meegewogen en wat waren de overwegingen om desondanks tot een ontwerp-omgevingsvergunning en een ontwerp-verklaring van geen bedenkingen te komen?
- d) Zo nee, waarom heeft een dergelijk onderzoek niet plaatsgevonden?
- e) Is het juist dat tot nu toe bij alle berekeningen slechts van gemiddelden (Lden/Lnight) is uitgegaan, zonder dat een analyse van pieken, vollastmomenten of structurele nachtelijke overlast heeft plaatsgevonden?
- f) Zo ja, waarom volstaat naar het oordeel van de gemeente een dergelijk incomplete analyse en berekening?
- g) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden?
- h) Zo ja, op welke wijze is dit meegewogen in de besluitvorming?
- i) Zo nee, wat maakt dat de gemeente desondanks voornemens is het project te laten realiseren?
- j) Zou, zeker in het licht van de uitspraak van de Raad van State van 18 juni 2025, niet (alsnog) een deugdelijk onderzoek naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden dienen plaats te vinden?
- k) Is er een medisch biofysisch onderzoek gedaan naar de cumulatieve effecten van de bestaande Betuwelijn, de nog door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard, alsmede het toekomstige reeds vergunde Windpark Caprice?
- l) Zo ja, wat waren de uitkomsten daarvan en op welke wijze zijn deze meegewogen in de besluitvorming?
- m) Zo nee, waarom is er geen medisch biofysisch onderzoek naar de cumulatieve effecten gedaan, terwijl dit wel verplicht is gezien het feit dat op de locatie van dit project zich reeds de Betuwelijn bevindt en de snelweg A15 zal worden doorgetrokken, alsmede windpark Caprice gerealiseerd zal worden?
- n) In hoeverre zijn de cumulatieve effecten van de Betuwelijn, de door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard en windpark Caprice op de nachtrust van de omwonenden in kaart gebracht en meegewogen?
- o) Wat maakt dat de gemeente de nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken niet afwacht?
- p) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat deze windturbines inderdaad gezondheidsschade veroorzaken?
- q) Is er voldoende onderzoek gedaan naar de hoeveelheid en ernst van het voorgaande, met name in de Boerenhoek?

Verwijzingen:

- NLVOW, Symposium: Wetenschap ontbreekt in windturbinebepalingen (2024):
<https://nlvow.nl/actueel/symposium-wetenschap-ontbreekt-windturbinebepalingen>
- Raad van State, Uitspraak Windpark Delfzijl Zuid (2023):
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@136680/202003882-3-r3/#:~:text=%22De%20raad%20heeft%20zijn%20standpunt,voor%20haar%20rechtstreeks%20werkende%20windturbinebepalingen>
- Europese Autoriteit voor voedselveiligheid:
<https://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/bisphenol>
- De presentatie Bisfenol A en windturbines – Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid en de presentatie Voorkomen Bisfenol-A in oppervlaktewater Flevoland - Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid:
<https://stateninformatie.flevoland.nl/Vergaderingen/Statencommissie-Ruimte,-Natuur-en-Duurzaamheid-RND/2023/11-oktober/19:00/Agenderingsverzoek-Forum-voor-Democratie-en-50PLUS-Bisfenol-A>
- Analyse en advies Windturbinebeleid, huisarts Sylvia van Manen:
<https://www.windwiki.nl/wp-content/uploads/2025/02/Analyse-en-advies-windturbinebeleid.pdf>
- Zembla, Een achtergehouden rapport over het lawaai van windmolens:
<https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/zembla-podcast-een-achtergehouden-rapport-over-het-lawaai-van-windturbines>
- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

3. PFAS-verontreiniging door windturbines - risico's voor omwonenden en ecosystemen

De productie, bouw en sloop van windturbines brengen risico's op PFAS-verontreiniging (per- en polyfluoralkylstoffen-verontreiniging) met zich mee. PFAS, net als BPA ook wel 'forever chemicals' genoemd (let wel, PFAS en BPA verschillen qua chemische structuur, toepassingen en toxicologisch profiel), worden gebruikt in coatings van turbinebladen en kunnen in het milieu terechtkomen, met schadelijke gevolgen voor bodem, water, en gezondheid. Een rapport van het RIVM waarschuwt dat PFAS moeilijk afbreekbaar zijn en risico's vormen voor omwonenden en ecosystemen. Volgens wetenschappers moeten PFAS zelfs als risicofactoren voor kanker bij vrouwen worden beschouwd.

De gemeente heeft niet onderzocht of de turbines van Windpark A15-Lingewaard PFAS-vrij zijn of hoe het afval ervan wordt verwerkt. Als inwoner vrees ik voor verontreiniging van ons waardevolle landschap en ons drinkwater. Dit risico rechtvaardigt een heroverweging van het project.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het project bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Meer specifiek leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn de risico's op PFAS-verontreiniging meegewogen?
- b) Is in het besluit tot ontheffing specifiek de verontreiniging door PFAS meegenomen?
- c) Zo nee, waarom niet?
- d) Zo ja, wat zijn de overwegingen om ondanks de PFAS-verontreiniging toch een ontheffing te verlenen?
- e) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat sprake is van PFAS-verontreiniging, met als mogelijke effecten gezondheidsschade van de omwonenden en schade voor de natuur en biodiversiteit?

- f) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de natuur?

Verwijzingen:

- RIVM, PFAS in het milieu (2023):

<https://www.rivm.nl/pfas>

- RIVM, PFAS en windturbines (op zee):

<https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2022-0241.pdf>

- Duidelijk verband' tussen blootstelling aan PFAS en verschillende kankers:

<https://www.mo.be/nieuws/duidelijk-verband-tussen-blootstelling-aan-pfas-en-verschillende-kankers>.

4. Schade aan natuur en biodiversiteit

De locatie van Windpark A15-Lingewaard, nabij de Linge en de Betuwelijn, ligt in een ecologisch waardevol gebied. Ook op andere wijze dan de reeds hiervoor genoemde, zijn windturbines schadelijk voor ecosystemen. Windturbines bedreigen namelijk onder meer vogels en vleermuizen door botsingen met de wieken, wat de biodiversiteit aantast. De provincie Gelderland heeft weliswaar een ontheffing verleend van de Wet Natuurbescherming (WNB), maar de onderbouwing hiervan is zwak. Fractie B06 heeft gewezen op onvolledige natuurtoetsen, wat mijn vertrouwen in dit proces ondermijnt.

Wat onder meer opvalt is dat bij de stikstofberekening ten behoeve van het al dan niet verlenen van de ontheffing de interne saldering is gebruikt bij de Aeries-berekening. Op grond van de uitspraak van de Raad van State in december 2024 is dat echter niet langer toegestaan. Dat betekent dat er een nieuwe Aeries-berekening zal moeten worden gemaakt. De kans dat de WNB-vergunning als gevolg daarvan ongeldig wordt verklaard, is aannemelijk.

Meerdere rapporten benadrukken dat windparken zorgvuldig moeten worden gepland om natuurverlies te voorkomen. De gemeente zou moeten kiezen voor alternatieven zoals zonnepanelen op daken, die minder impact hebben op onze natuur.

Gezien het voorgaande verzoek ik de gemeente de totstandkoming van de ontheffing van de WNB en de onderbouwing daarvan bij de heroverweging van het project Windpark A15-Lingewaard te betrekken. Onder meer verzoek ik u het volgende te onderzoeken, af te wegen en de geformuleerde vragen te beantwoorden:

- a) Is er al een nieuwe Aeries-berekening aangevraagd of gemaakt?
- b) Zo ja, kan bij de nieuwe berekening de WNB-vergunning in stand blijven?
- c) Zo nee, waarom is deze niet aangevraagd?
- d) In bijlage 4 van de ter inzage gelegde stukken, te weten de WNB-vergunningsaanvraag, is de vraag 'Zijn er op de locatie beschermde soorten aanwezig?' met 'Nee' beantwoord. Gezien onder meer het voorkomen van de Zwarte Stern in dit gebied, lijkt mij dit niet correct. Is de vergunningsaanvraag wel deugdelijk?
- e) Op welke wijze kan het plaatsen van drie windturbines worden gezien als een belang voor de volksgezondheid en openbare veiligheid (in bijlage 5 van de ter inzage gelegde stukken als 'belang a' omschreven)? Op grond van dit belang is namelijk

onthefing van de WNB verleend voor het mogen doden van vele beschermde vogelsoorten.

- f) Het is voorts van belang zich er rekenschap van te geven dat de 'voorwaarden' om ervoor te zorgen dat de in het gebied levende dieren tijdens de werkzaamheden zo min mogelijk worden geschaad, uitermate vrijblijvend zijn geformuleerd en absoluut geen waarborgen bieden. Is het mogelijk alsnog aanvullende voorwaarden te formuleren om de natuur, inclusief de in het gebied levende dieren beter te beschermen?
- g) Is het besluit dat er geen milieueffectrapportage (MER) behoeft te worden opgesteld deugdelijk en voldoende gemotiveerd? Gezien de hinderincidentie en de aanzienlijke milieugevolgen lijkt een MER in deze situatie, zeker als de windturbines ook 's nachts in bedrijf zullen zijn, namelijk wel degelijk vereist. Daarbij wijs ik (wederom) op de recente uitspraak van de Raad van State.
- h) Is het opwekken van zonne-energie als alternatief (op bedrijfspanden in Lingewaard en door het overkappen van parkeerplaatsen met daarop zonnepanelen) onderzocht en in beeld gebracht en wat was daarvan de conclusie?
- i) Zijn er nog andere alternatieven onderzocht?

Verwijzingen:

- Klimaatfeiten. De impact van windturbines op vogels, vleermuizen en insecten:
<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>
- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

5. Landschappelijke en culturele aantasting

De windturbines, met een hoogte tot 225 meter, zullen het landschap van Lingewaard ernstig verstoren. Dit landschap, met zijn historische en culturele waarde, is essentieel voor mijn welzijn en de identiteit van onze gemeente. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) waarschuwt dat windparken de landschappelijke kwaliteit en het welzijn van inwoners schaden. De windturbines vormen een visuele inbreuk daarop. Als inwoner waardeer ik het unieke karakter van Lingewaard, dat door dit windpark verloren dreigt te gaan. De gemeente zou moeten investeren in energieprojecten die ons landschap respecteren.

De gemeenteraad verzoek ik ook om deze reden het (laten) realiseren van Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen. Daarbij leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de waarschuwing van het PBL meegewogen bij de totstandkoming van de ontwerp-vergunning?
- b) Zo ja, op grond waarvan meent de gemeenteraad deze waarschuwing naast zich neer te kunnen leggen?
- c) Zo nee, waarom is deze waarschuwing niet meegewogen?
- d) Is het project in lijn met de bestaande beleidslijnen die in de omgevingsvisies en -plannen zijn uitgezet?

Verwijzingen:

- PBL, Ruimtelijke impact van de energietransitie (2021):
<https://www.pbl.nl/publicaties/de-ruimtelijke-impact-van-hernieuwbare-energie-een-verkenning>
- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):
<https://omroepingewaard.nl/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren/>

6. Verzuim informatieplicht en participatieplicht en gebrek aan draagvlak

De gemeenteraad heeft de plicht om de burgers te informeren, te laten participeren en hun wensen te respecteren. In het 'Beleidskader Energietransitie 2023-2025' heeft de gemeenteraad zelf het volgende vastgelegd: *'Onder communicatie verstaan wij het informeren (en hierdoor stimuleren) van alle betrokkenen (hierna vaak aangeduid met inwoners) met de juiste informatie. Participatie is een manier van beleid of plannen maken en uitvoeren waarbij inwoners, individueel of georganiseerd, direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid of een project.'*

Verzuim informatieplicht

Ten eerste zijn omwonenden/belanghebbenden niet of niet tijdig geïnformeerd. De bewoners van onder meer de Flierensestraat in Gendt zijn wél verschillende keren per brief geïnformeerd over windpark Caprice, maar over Windpark A15-Lingewaard hebben de meeste bewoners tot de brief gedateerd op 15 mei 2025, met daarin de uitnodiging voor de informatieavond, geen enkele rechtstreekse informatie ontvangen. De bewoners die geen huis-aan-huis-bladen ontvangen, hebben daardoor niet, in ieder geval niet laagdrempelig, informatie ontvangen over de voorgenomen ontwikkeling van het windpark.

Door mij en ook andere omwonenden worden vraagtekens gesteld bij de kale stelling van de gemeente dat 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark een uitnodiging zouden hebben gehad voor een informatieavond in 2024. Het is niet aannemelijk dat deze brief aan 1625 adressen is verzonden, maar de brief op een heel groot deel van deze adressen niet is aangekomen. Weliswaar is er tegenwoordig regelmatig kritiek op de bezorging door PostNL, maar een substantieel gedeelte van 1625 brieven kwijtraken of niet bezorgen, zou op zijn minst bijzonder te noemen zijn.

Ook kunnen vraagtekens worden gezet bij het aantal van 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark. De Raad van State heeft immers bepaald dat je belanghebbende bent als je binnen een afstand van tienmaal de tiphoogte van een windturbine woont. Dit betekent dat er een grotere straal zou moeten worden gehanteerd, te weten 2,25 kilometer bij een tiphoogte van 225 meter, en dus niet alle belanghebbenden door de gemeente zijn aangeschreven.

Zelfs indien de brief daadwerkelijk naar 1625 adressen is verzonden én de gehanteerde straal van twee kilometer voldoende groot zou zijn, zou het dan nog altijd slechts gaan om één enkele brief, waar over Windpark Caprice naar schatting zeker twintig brieven naar de omwonenden zijn verzonden én daadwerkelijk bij hen zijn bezorgd. Het is aan de gemeente om te waarborgen dat de inwoners tijdig en juist worden geïnformeerd en ervoor te zorgen dat ook in dit opzicht de procedure correct verloopt.

Gebrek aan draagvlak

Ten tweede is gebleken dat dit project een gebrek aan draagvlak toont. Een protestactie op 17 april 2025, waarbij een grote groep inwoners speelgoedwindturbines plaatste op de beoogde locaties, onderstreept de weerstand. Reeds meermaals zijn bij besluiten van de gemeenteraad burgerstemmen genegeerd. Burgers ervaren daardoor dat hun inbreng niet leidt tot aanpassingen. Een stemming onder inwoners zou waarschijnlijk een meerderheid tegen dit windpark opleveren. Weliswaar oordeelde de Raad van State in andere zaken dat draagvlak geen harde eis is, maar als inwoner verwacht ik dat mijn gemeente mijn belangen behartigt en

deze stelt bóven die van projectontwikkelaars.

Participatieplicht

Ten derde is het participatieproces, met een 'meedenkgroep', in deze procedure zwaar ontoereikend geweest. De deelnemers zijn volstrekt willekeurig gekozen, uitsluitend uit de groep omwonenden die wél van de ontwikkeling van het windpark op de hoogte was. De 'meedenkgroep', zeer bewust tussen aanhalingstekens geplaatst, heeft uitsluitend de vraag voorgelegd gekregen hoe de windturbines er zouden komen en niet óf ze er zouden moeten komen en zo ja, waar. Er zijn geen verslagen gemaakt van de bijeenkomsten die iedere volgende keer aan de deelnemers voor akkoord zijn voorgelegd. Er mocht alleen gesproken worden over "details". Van *'direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid of een project'* is derhalve beslist geen sprake geweest.

Ook om deze reden verzoek ik de gemeente het project te heroverwegen. Daartoe leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de procedure uit het oogpunt van informatie, participatie en inspraak correct verlopen en waaruit blijkt dat?
- b) Acht de gemeente het in dat kader voldoende dat de omwonenden slechts éénmaal zijn aangeschreven?
- c) Acht de gemeente het voldoende dat uitsluitend adressen in een straal van twee kilometer en niet een straal van 2,25 kilometer zijn aangeschreven?
- d) Waaruit blijkt dat de 1625 adressen in een straal van twee kilometer van het windpark daadwerkelijk (eenmalig) zijn aangeschreven? De verzendlijst van de betreffende brief zou eenvoudig gereproduceerd moeten kunnen worden. Nu deze geen namen van de bewoners van de adressen bevat, zou deze zelfs geopenbaard kunnen worden.
- e) Wat maakt dat de gemeente ondanks het ontbreken van draagvlak van het project dit toch wil laten realiseren, waarbij de belangen van projectontwikkelaars worden geplaatst boven die van de inwoners van Lingewaard?

Verwijzingen:

- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):

<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>

- Binnenlands Bestuur, Raad van State laat omstreden windparken doorgaan (2023):

<https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/energietransitie/raad-van-state-laat-omstreden-windparken-doorgaan>

7. Procedurele fouten in het inzage- en zienswijzeproces

De gemeente heeft ernstige procedurele fouten gemaakt in het zienswijzeproces. Ten eerste is in de publicatie van de ontwerp-omgevingsvergunning, de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen en het MER-beoordelingsbesluit een onjuist zaaknummer opgenomen. Ten tweede was de website waarop zienswijzen konden worden ingediend meer dan een week niet bereikbaar via de link op de officiële website van de gemeente Lingewaard. Deze fouten hebben mij en andere inwoners belemmerd om onze bezwaren in te dienen, wat in strijd is met de principes van zorgvuldige en transparante besluitvorming. Een vergelijkbare fout bij Windpark Caprice leidde tot een herstart van de terinzagelegging, wat aantoont dat de gemeente haar verplichtingen kent.

Deze fout ondermijnt de rechtsgeldigheid van het proces en rechtvaardigt een opschorting van de besluitvorming totdat alle inwoners een eerlijke kans hebben gehad om hun zienswijze

in te dienen. Daarom verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten.

Graag verneem ik:

- a) Of de zienswijzeprocedure opnieuw zal worden gestart.
- b) De overwegingen die daaraan ten grondslag liggen, indien wordt besloten de zienswijzeprocedure niet te herstarten.

Verwijzingen:

- Gemeente Lingewaard, Een zienswijze tegen een ontwerp omgevingsplan indienen (2024):

<https://www.lingewaard.nl/een-zienswijze-tegen-een-ontwerp-omgevingsplanindienen>

8. Waardevermindering woningen en gemiste OZB-inkomsten

De komst van Windpark A15-Lingewaard en Windpark Caprice zal naar alle waarschijnlijkheid de waarde van mijn woning aanzienlijk verlagen. Onderzoek door de Vrije Universiteit Amsterdam toont aan dat woningen binnen twee kilometer van windturbines gemiddeld 2 tot 6% in waarde dalen, met sterkere effecten in aantrekkelijke landschappen zoals Lingewaard. De belangenvereniging voor omwonenden windturbines (NLVOW) komt op basis van het rapport van TNO uit 2022 zelfs tot een gemiddelde daling van 2 tot 10%.

De windturbines dicht bij mijn woning en die van andere inwoners van Lingewaard zullen mijn én hun financiële positie schaden. De gemeente heeft deze impact niet meegewogen, wat een ernstige omissie is. Graag verneem ik hoe de gemeente deze waardedaling compenseert als men er toch voor kiest dit windpark te (laten) realiseren.

Voorts zullen er door het realiseren van dit windpark verschillende huizenbouwprojecten geen doorgang kunnen vinden (gezien onder meer de stikstofregulering, netcongestie etcetera). Onduidelijk is of de gemeenteraad dit feit en de schade die de gemeente dientengevolge lijdt als gevolg van de gemiste OZB-inkomsten van de huizen die niet kunnen worden gebouwd, heeft meegenomen in de overwegingen.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is er een planschaderisicoanalyse gemaakt?
- b) Zo nee, wat zijn de overwegingen geweest om dit niet te doen?
- c) Welke financiële schade zal er als gevolg van de waardevermindering van de bestaande woningen en de gemiste OZB-inkomsten van de niet te realiseren woningen zijn voor de Gemeente Lingewaard?
- d) Hoe zal de gemeente de waardedaling van de huizen compenseren als de gemeente toch besluit dit windpark te (laten) realiseren?
- e) Welke afspraken heeft de gemeente gemaakt met de initiatiefnemers over het vergoeden van deze schade aan de gemeente?
- f) Indien de gemeente van oordeel is dat de initiatiefnemers van de windturbines de schade van de woningeigenaren rechtstreeks dienen te compenseren, welke afspraken zijn daarover dan gemaakt met de initiatiefnemers?
- g) Welke inkomsten loopt de gemeente nog meer mis bij realisatie van het windpark?

Verwijzingen:

- VU Amsterdam en RIVN, Windturbines en woningprijzen:
<https://www.rvo.nl/onderwerpen/windenergie-op-land/wonen-windturbine>
- TNO 2022 P10374 De verwachte impact van windturbines op huizenprijzen in Nederland.
 Een ruimtelijke analyse voor de periode 2020-2030
<https://publications.tno.nl/publication/34639293/2ZNonx/TNO-2022-P10374.pdf>
- Planschade windmolens loopt met de RES volgens TNO op naar meer dan 15 miljard euro:
<https://nlvow.nl/actueel/planschade-windmolens-loopt-met-de-res-volgens-tno-op-naar-meer-dan-15-miljard-euro>

9. Risicovolle burgerparticipatie en negatieve energieprijzen

Het windpark biedt financiële participatie via een achtergestelde obligatielening met een verwacht rendement van 4,5% (of 5,5% voor omwonenden binnen één kilometer). Een achtergestelde lening is een risicovolle investering, waarbij participanten als laatste worden uitbetaald bij financiële problemen. Bovendien worden de financiële vooruitzichten ondermijnd door steeds vaker voorkomende negatieve energieprijzen, waarbij windparken geen inkomsten genereren en geen SDE++-subsidie ontvangen. Een rapport van TenneT wijst uit dat negatieve prijzen in 2024 vaker voorkwamen door overproductie van duurzame energie.

Als inwoner vind ik het zorgwekkend dat de gemeente een model goedkeurt dat mij blootstelt aan financiële risico's, terwijl de voordelen naar projectontwikkelaars gaan. Het Klimaatakkoord eist 50% lokaal eigendom met zeggenschap, maar dit windpark voldoet hier niet aan.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is onderzocht hoe risicovol deze financiële participatie is voor de burgers?
- b) Zo nee, waarom niet?
- c) Zo ja, wat heeft ertoe geleid dat hiermee is ingestemd?

Verwijzingen:

- TenneT, Marktanalyse negatieve energieprijzen 2024:
<https://www.businessinsider.nl/stroom-energie-rekening-negatieve-tennet-contact-zonnepaneel/>
- Klimaatakkoord (2019):
<https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2019/06/28/klimaatakkoord>

10. Afhankelijkheid van Chinese materialen

De productie van windturbines is sterk afhankelijk van Chinese materialen, zoals zeldzame aardmetalen en staal. Dit brengt economische risico's (instabiele toeleveringsketens) en ethische bezwaren (slechte arbeidsomstandigheden en milieuvervuiling) met zich mee. Het International Energy Agency (IEA) meldt dat 60-70% van de zeldzame aardmetalen uit China komt, vaak onder slechte omstandigheden.

Door dit windpark goed te keuren, draagt Lingewaard bij aan een problematische keten, wat indruist tegen onze duurzame waarden. Ik pleit voor lokale, ethisch verantwoorde alternatieven.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende mee te nemen:

- a) Heeft de gemeenteraad onderzocht of bij het project Windpark A15-Lingewaard gebruik zal worden gemaakt van duurzame materialen, waaraan geen economische risico's of ethische bezwaren zijn verbonden?
- b) Op welke wijze hebben overwegingen ten aanzien van dit onderwerp geleid tot de totstandkoming van de onderhavige ontwerp-omgevingsvergunning en de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen?

Verwijzingen:

- IEA, The Role of Critical Minerals in Clean Energy Transitions (2021):

<https://www.iea.org/reports/the-role-of-critical-minerals-in-clean-energy-transitions>

- Human Rights Watch, mining industry and Human Rights (2034):

<https://www.hrw.org/news/2024/07/10/mining-energy-transition-needs-respect-human-rights>

Conclusie en verzoek

Bovenstaande argumenten tonen aan dat Windpark A15-Lingewaard ernstige nadelen met zich meebrengt voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur en financiële positie. Gezondheidsrisico's, netcongestie, de misleidende claim van energieneutraliteit, natuurverlies, landschapsaantasting, PFAS-verontreiniging, woningwaardevermindering, risicovolle participatie, gebruik van Chinese materialen, procedurele fouten en het gebrek aan draagvlak maken dit project onaanvaardbaar.

Het is ook onbegrijpelijk dat de gemeente de op korte termijn te verwachten nieuwe provinciale normen en rijksnormen en ten aanzien van de hiervoor genoemde punten voor de aanleg van windparken, niet afwacht, maar op gemeentelijk niveau goedkeuring wil geven voor de ontwikkeling van een nieuw windpark.

Gezien al het voorgaande verzoek ik u dringend om de ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard te stoppen, door geen verklaring van geen bedenkingen af te geven en geen omgevingsvergunning ten behoeve van het project af te geven. Voor zover nodig, zou kunnen worden gekozen voor alternatieven zoals het opwekken van zonne-energie door zonnepanelen op daken te plaatsen, de lokale opslagtechnologieën en het doorvoeren van energiebesparingen.

Daarnaast verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten. Als inwoner verdien ik een gemeente die mijn belangen behartigt en vooropstelt.

Mocht u desondanks toch Windpark A15-Lingewaard gaan (laten) ontwikkelen, dan verneem ik graag hoe de gemeente de waardedaling van mijn woning en de woningen in de omgeving van het windpark zal compenseren.

In afwachting van uw reactie op mijn vragen, verblijf ik.

Hoogachtend,

5.1.2e

5.1.2e

Inwoner van Lingewaard

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 12

80

Gemeente Lingewaard

1 juli 2025

Kinkelenburglaan 6, 6681 BJ Bommel

Per mail: 5.1.2e @lingewaard.nl en l.vandervalk@lingewaard.nl

Betr. : zienswijze windmolenpark A15

Geachte gemeenteraadsleden en College van B&W,

Ondergetekenden dienen hierbij een zienswijze in tegen het ter visie liggende plan om 3 windmolens te bouwen langs het toekomstige A15 traject; grenzend aan Huissen, Bommel, Haalderen en Angeren.

Wij vinden het plan om veel redenen onaanvaardbaar en motiveren dat met de volgende argumenten:

1. De afstand van de bebouwingsgrenzen van Angeren, Bommel, Haalderen en Huissen is ruwweg 2,5 km. Dat betekent dat vanuit deze 4 dorpen het landschap ingrijpend gewijzigd dan wel verstoord wordt. Hierbij dient ook opgemerkt te worden dat de afstandsnormen in NL sterk afwijken van de overige Europese landen, wat in het kader van de Europese harmonisatie al vreemd is. <https://nkpw.nl/2021/08/02/afstand-tot-woningen-kleinste-van-europa/>
2. In de plannen is geen rekening gehouden met de sterke waardevermindering van de eigen huizen en bedrijven in de omgeving van het windmolenpark. Hebt u rekening gehouden met planschadevergoedingen welke ten laste komen van de gemeentelijke kas? <https://omgevingsweb.nl/nieuws/waardedaling-huizenprijzen-door-windmolenparken/>
3. Uit recent onderzoek is gebleken dat met name ultrasoon geluid, wat deze windmolens 24 uur per dag, 7 dagen per week produceren, tot ernstige gezondheidsklachten kan/zal leiden. <https://www.nporadio1.nl/nieuws/binnenland/459935d7-bdd6-435b-922c-1ceda30149c9/artsen-luiden-noodklok-vanwege-gezondheidsproblemen-omwonenden-van-windturbines> en <https://eenvandaag.avrotros.nl/artikelen/veel-kritiek-van-artsen-op-onderzoek-naar-klachten-omwonenden-door-windmolens-registratie-moet-anders-149323>
4. Het is helaas algemeen bekend dat windmolens een slachting aanrichten onder vogels, bijen en insecten. <https://www.wur.nl/nl/onderzoek-resultaten/onderzoeksinstituten/environmental-research/show-wenr/impact-van-windturbines-op-vogelsterfte-vaak-onderschat.htm> en <https://www.klimaatfeiten.nl/maatregelen/milieu-aspecten/fauna>
5. In het plan wordt beloofd dat de windmolens over 25 jaar weer afgebroken worden. Dat is absoluut niet duurzaam te noemen. Daarnaast wordt nergens in het plan gesproken over het afval, de kosten van afbraak (betaalt de gemeente dat?) en de onmogelijkheid om bepaalde materialen, zoals de rotorbladen, nauwelijks te recyclen. <https://deblauwetijger.com/rotorbladen-windmolens-niet-recycleerbaar/>

153

6. In het plan wordt niet duidelijk hoe het met de aansprakelijkheid voor loslatende rotorbladen of andere ongelukken geregeld is. <https://windenergie-nieuws.nl/02/nieuw-windpark-nop-agrowind-verliest-tip-rotorblad/>
7. In de Milieueffectrapportage (MER) wordt slechts terloops vermeld dat het windmolenpark op anderhalve kilometer van 2 Natura 2000 gebieden ligt. De Europese richtlijnen zijn glashelder: het mag niet, tenzij..... Omdat de MER hierover onvoldoende bericht, is de kans groot dat de rechter een streep door dit voorliggende plan zal zetten. <https://rijne-energie.nl/wp-content/uploads/2021/07/020210705-Windmolens-en-natuur-factsheet.pdf>
8. In de Milieueffectrapportage (MER) wordt volledig voorbij gegaan aan de grote milieuverontreiniging die plaats vindt. Denk hierbij aan de slijtage van de rotorbladen, waarbij het uiterst giftige Bisfenol A vrij komt en daarmee rechtstreeks in onze voedselketen terecht komt via lucht, water en bodem; tezamen met nog tenminste 18 andere giftige chemische stoffen, waarvan er 2 geclassificeerd worden als uiterst giftig en kankerverwekkend. <https://www.bloedwaardentest.nl/blogs/blogpagina/hoe-bpa-uitstoot-door-windturbines-onze-gezondheid/>

Hiermee wordt voorbij gegaan aan het Voorzorgprincipe.

Bovenstaand kan beschouwd worden als een milieudelict (misdrijf). De Nederlandse wet gebiedt ons als burgers aangifte te doen als wij kennis hebben/krijgen van een misdrijf. Dat betekent dat, indien het College op termijn groen licht voor dit plan geeft = opzettelijke verspreiding van o.a. het kankerverwekkende Bisfenol A, wij door de Nederlandse wet gedwongen worden om aangifte te doen tegen uw College van B&W.

Ondergetekenden zijn betrokken bij het burgercollectief wij-burgersvanlingewaard.nl . Ons standpunt inzake het windmolenpark is bij dit collectief bekend.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e 5.1.2e

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2

81

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard
Postbus 15
6680 AA Bommel

Indiener : 5.1.2e
Adres : 5.1.2e 1 te 5.1.2e Angeren
E-mailadres : 5.1.2e

Betreft : Zienswijze op ontwerp-omgevingsvergunning, ontwerp-verklaring van geen bedenkingen en M.e.r.-beoordelingsbesluit Windpark A15-Lingewaard

Zaaknummer : ODRA23AB2433

Angeren, 26 juni 2025,

Geacht College van burgemeester en wethouders,

Als inwoner van Lingewaard dien ik deze zienswijze in om mijn ernstige bezwaren te uiten tegen de voorgenomen ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard (hierna ook: 'windpark').

Hoewel ik het belang van de energietransitie erken, ben ik ervan overtuigd dat dit windpark aanzienlijke nadelige gevolgen heeft voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur, en financiële positie. De onderbouwing van de noodzaak van het realiseren van het project is gebrekkig en de risico's wegen zwaarder dan de beoogde voordelen. Bovendien heeft de gemeente procedurele fouten gemaakt, de wensen van de burgers onvoldoende serieus genomen en dreigt er op gemeenteniveau een besluit te worden genomen, terwijl men in afwachting is van nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken.

Daarom verzoek ik u dringend om de plannen voor Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen en de ontwikkeling niet goed te keuren. Hieronder licht ik mijn bezwaren toe in tien kernpunten, elk ondersteund door betrouwbare bronnen (met hyperlinks, voor de volledigheid met leesbare vindplaats).

1. Netcongestie, schijn van energieneutraliteit en ontbreken nut en noodzaak

Netcongestie

De Nederlandse elektriciteitsinfrastructuur kampt met ernstige netcongestie, waardoor nieuwe energiebronnen niet op het netwerk kunnen worden aangesloten en niet tegemoet kan worden gekomen aan de vraag van bedrijven en burgers. Ook in Gelderland, inclusief de gemeente Lingewaard, is de netcapaciteit ontoereikend. In Flevoland en in Gelderland staan bij Liander duizenden bedrijven en instellingen op de wachtlijst voor een (zwaardere) aansluiting. Er wordt weliswaar gewerkt aan verzwaring en uitbreiding van het overvolle stroomnet, maar TenneT verwacht dat daarvoor benodigde projecten pas in 2033 of mogelijk pas in 2035 klaar zullen zijn, en niet in 2029 zoals de verwachting was.

Bedrijven, scholen en ook wind- en zonneparken in deze regio's moeten hierdoor langer wachten op een nieuwe of zwaardere aansluiting. Dit belemmert lokale ondernemers in hun groei en verduurzaming. Desondanks overweegt de gemeente goedkeuring te verlenen aan de

157

ontwikkeling van een windpark dat extra druk legt op het reeds overbelaste energienetwerk. Dit verergert de netcongestie en schaadt de economische vitaliteit van Lingewaard.

Schijn van energieneutraliteit

Voorts streeft de gemeente op papier naar elektrische energieneutraliteit in 2030, maar Windpark A15-Lingewaard draagt hier niet reëel aan bij. Het windpark zou 99% van de tijd 24.000 tot 26.000 huishoudens van stroom moeten voorzien, maar windenergie is afhankelijk van weersomstandigheden. Wanneer het niet waait, moet fossiele stroom worden ingekocht, wat de afhankelijkheid van back-upcentrales vergroot. Deze centrales moeten blijven bestaan en worden onderhouden, wat de energie- en netbeheerkosten verhoogt. Om energieneutraal te worden, zouden de initiatiefnemers aan de gemeente moeten garanderen dat het windpark 99% van de tijd energie levert, wat technisch onhaalbaar is en de zwakte van dit plan blootlegt.

Geen nut en noodzaak

Tot slot leid ik uit de Kamervragen over extra windturbines op land, die onlangs aan de minister van Klimaat en Groene Groei zijn gesteld, af dat in 2024 reeds het opwekken van 39 terawattuur (TWh) aan hernieuwbare energie op land is gerealiseerd. Dit terwijl de doelstelling uit het Klimaatakkoord 42 TWh is (waarvan 35 TWh wind op land en grootschalige zon, en 7 TWh zon op daken). Er kunnen derhalve vraagtekens worden geplaatst bij het nut en de noodzaak van het project Windpark A15-Lingewaard. Het is aan de gemeente om het nut en de noodzaak van dit project, met inachtneming van voorgaande informatie, te (her)overwegen en te onderbouwen.

Om deze redenen verzoek ik u het project te heroverwegen. Ten aanzien van dit onderwerp leg ik daartoe specifiek de volgende vragen bij u neer:

- a) Is onderzocht of de windturbines op het energienetwerk kunnen worden aangesloten?
- b) Is de toezegging gedaan dat de windturbines per datum oplevering op dat netwerk kunnen worden aangesloten?
- c) Zo ja, waar kan deze toezegging (in de ter inzage gelegde stukken) worden gevonden?
- d) Zo nee, per wanneer kunnen de windturbines dan wel op het netwerk worden aangesloten?
- e) Wat heeft de aansluiting van Windpark A15-Lingewaard op het energienetwerk voor gevolgen voor woningen en bedrijven in de omgeving die dan of in de nabije toekomst ook op het netwerk willen of moeten worden aangesloten?
- f) Wat heeft de aansluiting op het netwerk van Windpark A15-Lingewaard voor gevolgen voor woningen en bedrijven die zelf op dit moment al zonnepanelen hebben en ook stroom aan het netwerk terug leveren?
- g) Is de realisatie van het project Windpark A15-Lingewaard noodzakelijk gezien alle projecten voor hernieuwbare energie die reeds op land zijn gerealiseerd en de hoeveelheid hernieuwbare energie die daarmee wordt opgewekt?

Verwijzingen:

- Uitbreiding stroomnet loopt jaren vertraging op: 'Grote klap' (12 juni 2025):
<https://www.gelderlander.nl/economie/uitbreiding-stroomnet-loopt-jaren-vertraging-op-grote-klap~af2a912f/>
- Netbeheer Nederland, Rapport Netcongestie 2024):
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/06/25/studie-maatschappelijke-kosten-netcongestie>
- Change Inc., Een slim stroomnet als oplossing voor netcongestie? (2024):

<https://www.change.inc/energie/een-slim-stroomnet-als-oplossing-voor-netcongestie-twee-nederlandse-bedrijven-staan-al-in-de-rij-41288>

- Vragen van het lid Vermeer (BBB) aan de minister van Klimaat en Groene Groei over extra windturbines op land (2025Z11989):

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2025Z11989&did=2025D27430>

- Noise effects of the use of land-based wind energy, Umweltbundesamt:

<https://www.umweltbundesamt.de/en/publikationen/noise-effects-of-the-use-of-land-based-wind-energy>.

2. Gezondheidsrisico's door geluid, slagschaduw en Bisphenol (A)

Gezondheidsrisico's door geluid en slagschaduw

Windturbines veroorzaken geluidsoverlast, met name laagfrequent geluid, en slagschaduw. Inmiddels is door verschillende onderzoeken aangetoond dat laagfrequent geluid een groter probleem is dan gedacht. Het kan gezondheidsproblemen veroorzaken, zoals stress, slaapproblemen, hoofdpijn, hoge bloeddruk, hart- en vaatziekten (hartritmestoornissen), depressie, concentratieproblemen en problemen met het immuunsysteem.

De huidige normen zijn gebaseerd op verouderde inzichten. De huidige normen in het Activiteitenbesluit Milieubeheer bieden daardoor onvoldoende bescherming. De opgenomen grenswaarden van het aantal decibel zijn voorts jaargemiddelden en daardoor niet controleerbaar door bijvoorbeeld een omgevingsdienst als de ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem). De precieze effecten van laagfrequent geluid zouden eerst beter moeten worden onderzocht alvorens nog meer windturbines op land te plaatsen.

Gezondheidsrisico's door Bisphenol (A)

Naast de risico's voor de gezondheid als gevolg van het geluid van de windturbines, bestaat het risico op gezondheidsschade veroorzaakt door Bisphenol (A) (hierna: BPA). BPA is een bestanddeel van de wieken van een windturbine. Door erosie slijten deze wieken, waardoor er BPA in de directe omgeving van de windturbines terecht komt. Het RIVM kenmerkt BPA als een zeer zorgwekkende stof doordat het de hormoonhuishouding verstoort, een schadelijk effect heeft op het immuunsysteem van jonge en zelfs ongeboren kinderen en schadelijk is voor de vruchtbaarheid. Verontrustend is bovendien dat BPA nauwelijks afbreekbaar is. Door uitspoeling komt de BPA ook in sloten en rivieren terecht en in dit geval dus in de Linge. Ook de effecten van BPA, op de gezondheid van omwonenden én de natuur, zouden eerst uitvoerig(er) moeten worden onderzocht. Ook hierover dient eerst meer duidelijkheid te komen alvorens wordt besloten tot het plaatsen van nieuwe windturbines.

Gezien de afstand van mijn woning tot de geplande windturbines vrees ik door deze wezenlijke risico's voor mijn gezondheid, de gezondheid van mijn naasten en die van mijn burens. Er zullen zeker stukken te vinden zijn waarin wordt aangevoerd dat windturbines niet schadelijk zijn voor de gezondheid. Er is echter een veelvoud aan studies en onderzoeken die dat standpunt inmiddels onderbouwd weerleggen (zie voor enkele daarvan het kopje 'Verwijzingen'). De gemeente heeft onvoldoende aangetoond dat het veilig is voor de omwonenden om windturbines te plaatsen. De gemeente neemt hierdoor een onverantwoord risico voor de gezondheid van de omwonenden en de overige inwoners van Lingewaard.

Voorts zal de Boerenhoek ernstig ingeklemd raken door geluidsoverlast veroorzakende windmolens en infrastructuur: Van zowel Windpark Caprice als Windpark A15-Lingewaard, alsmede van de Betuwespoorlijn die al gerealiseerd is, als de toekomstige doortrekking van

de A15 waarvan we een enorme brug voor onze huizen krijgen. Hierdoor ontstaat cumulerend geluid. Onze leefomgeving wordt door dit alles buitengewoon ongezond.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het (laten) ontwikkelen van Windpark A15-Lingewaard bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Ten aanzien van het (her)overwegen van het project, leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn deze effecten op de gezondheid van de omwonenden meegewogen?
- b) Is onderzocht bij hoeveel woningen, hoeveel nachten per jaar, en met welke intensiteit hinder zal optreden?
- c) Zo ja, heeft de gemeente de uitkomst van dat onderzoek meegewogen en wat waren de overwegingen om desondanks tot een ontwerp-omgevingsvergunning en een ontwerp-verklaring van geen bedenkingen te komen?
- d) Zo nee, waarom heeft een dergelijk onderzoek niet plaatsgevonden?
- e) Is het juist dat tot nu toe bij alle berekeningen slechts van gemiddelden (Lden/Lnight) is uitgegaan, zonder dat een analyse van pieken, vollastmomenten of structurele nachtelijke overlast heeft plaatsgevonden?
- f) Zo ja, waarom volstaat naar het oordeel van de gemeente een dergelijk incomplete analyse en berekening?
- g) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden?
- h) Zo ja, op welke wijze is dit meegewogen in de besluitvorming?
- i) Zo nee, wat maakt dat de gemeente desondanks voornemens is het project te laten realiseren?
- j) Zou, zeker in het licht van de uitspraak van de Raad van State van 18 juni 2025, niet (alsnog) een deugdelijk onderzoek naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden dienen plaats te vinden?
- k) Is er een medisch biofysisch onderzoek gedaan naar de cumulatieve effecten van de bestaande Betuwelijn, de nog door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard, alsmede het toekomstige reeds vergunde Windpark Caprice?
- l) Zo ja, wat waren de uitkomsten daarvan en op welke wijze zijn deze meegewogen in de besluitvorming?
- m) Zo nee, waarom is er geen medisch biofysisch onderzoek naar de cumulatieve effecten gedaan, terwijl dit wel verplicht is gezien het feit dat op de locatie van dit project zich reeds de Betuwelijn bevindt en de snelweg A15 zal worden doorgetrokken, alsmede windpark Caprice gerealiseerd zal worden?
- n) In hoeverre zijn de cumulatieve effecten van de Betuwelijn, de door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard en windpark Caprice op de nachtrust van de omwonenden in kaart gebracht en meegewogen?
- o) Wat maakt dat de gemeente de nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken niet afwacht?
- p) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat deze windturbines inderdaad gezondheidsschade veroorzaken?
- q) Is er voldoende onderzoek gedaan naar de hoeveelheid en ernst van het voorgaande, met name in de Boerenhoek?

Verwijzingen:

- NLVOW, Symposium: Wetenschap ontbreekt in windturbinebepalingen (2024):
<https://nlvow.nl/actueel/symposium-wetenschap-ontbreekt-windturbinebepalingen>
- Raad van State, Uitspraak Windpark Delfzijl Zuid (2023):
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@136680/202003882-3-r3/#:~:text=%22De%20raad%20heeft%20zijn%20standpunt,voor%20haar%20rechtstreeks%20werkende%20windturbinebepalingen>
- Europese Autoriteit voor voedselveiligheid:
<https://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/bisphenol>
- De presentatie Bisfenol A en windturbines – Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid en de presentatie Voorkomen Bisfenol-A in oppervlaktewater Flevoland - Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid:
<https://stateninformatie.flevoland.nl/Vergaderingen/Statencommissie-Ruimte,-Natuur-en-Duurzaamheid-RND/2023/11-oktober/19:00/Agenderingsverzoek-Forum-voor-Democratie-en-50PLUS-Bisfenol-A>
- Analyse en advies Windturbinebeleid, huisarts Sylvia van Manen:
<https://www.windwiki.nl/wp-content/uploads/2025/02/Analyse-en-advies-windturbinebeleid.pdf>
- Zembla, Een achtergehouden rapport over het lawaai van windmolens:
<https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/zembla-podcast-een-achtergehouden-rapport-over-het-lawaai-van-windturbines>
- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

3. PFAS-verontreiniging door windturbines - risico's voor omwonenden en ecosystemen

De productie, bouw en sloop van windturbines brengen risico's op PFAS-verontreiniging (per- en polyfluoralkylstoffen-verontreiniging) met zich mee. PFAS, net als BPA ook wel 'forever chemicals' genoemd (let wel, PFAS en BPA verschillen qua chemische structuur, toepassingen en toxicologisch profiel), worden gebruikt in coatings van turbinebladen en kunnen in het milieu terecht komen, met schadelijke gevolgen voor bodem, water, en gezondheid. Een rapport van het RIVM waarschuwt dat PFAS moeilijk afbreekbaar zijn en risico's vormen voor omwonenden en ecosystemen. Volgens wetenschappers moeten PFAS zelfs als risicofactoren voor kanker bij vrouwen worden beschouwd.

De gemeente heeft niet onderzocht of de turbines van Windpark A15-Lingewaard PFAS-vrij zijn of hoe het afval ervan wordt verwerkt. Als inwoner vrees ik voor verontreiniging van ons waardevolle landschap en ons drinkwater. Dit risico rechtvaardigt een heroverweging van het project.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het project bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Meer specifiek leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn de risico's op PFAS-verontreiniging meegewogen?
- b) Is in het besluit tot ontheffing specifiek de verontreiniging door PFAS meegenomen?
- c) Zo nee, waarom niet?
- d) Zo ja, wat zijn de overwegingen om ondanks de PFAS-verontreiniging toch een ontheffing te verlenen?
- e) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat sprake is van PFAS-verontreiniging, met als mogelijke effecten gezondheidsschade van de omwonenden en schade voor de natuur en biodiversiteit?

- f) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de natuur?

Verwijzingen:

- RIVM, PFAS in het milieu (2023):

<https://www.rivm.nl/pfas>

- RIVM, PFAS en windturbines (op zee):

<https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2022-0241.pdf>

- Duidelijk verband tussen blootstelling aan PFAS en verschillende kankers:

<https://www.mo.be/nieuws/duidelijk-verband-tussen-blootstelling-aan-pfas-en-verschillende-kankers>.

4. Schade aan natuur en biodiversiteit

De locatie van Windpark A15-Lingewaard, nabij de Linge en de Betuwelijn, ligt in een ecologisch waardevol gebied. Ook op andere wijze dan de reeds hiervoor genoemde, zijn windturbines schadelijk voor ecosystemen. Windturbines bedreigen namelijk onder meer vogels en vleermuizen door botsingen met de wieken, wat de biodiversiteit aantast. De provincie Gelderland heeft weliswaar een ontheffing verleend van de Wet Natuurbescherming (WNB), maar de onderbouwing hiervan is zwak. Fractie B06 heeft gewezen op onvoldedige natuurtoetsen, wat mijn vertrouwen in dit proces ondermijnt.

Wat onder meer opvalt is dat bij de stikstofberekening ten behoeve van het al dan niet verlenen van de ontheffing de interne saldering is gebruikt bij de Aerius-berekening. Op grond van de uitspraak van de Raad van State in december 2024 is dat echter niet langer toegestaan. Dat betekent dat er een nieuwe Aerius-berekening zal moeten worden gemaakt. De kans dat de WNB-vergunning als gevolg daarvan ongeldig wordt verklaard, is aannemelijk.

Meerdere rapporten benadrukken dat windparken zorgvuldig moeten worden gepland om natuurverlies te voorkomen. De gemeente zou moeten kiezen voor alternatieven zoals zonnepanelen op daken, die minder impact hebben op onze natuur.

Gezien het voorgaande verzoek ik de gemeente de totstandkoming van de ontheffing van de WNB en de onderbouwing daarvan bij de heroverweging van het project Windpark A15-Lingewaard te betrekken. Onder meer verzoek ik u het volgende te onderzoeken, af te wegen en de geformuleerde vragen te beantwoorden:

- a) Is er al een nieuwe Aerius-berekening aangevraagd of gemaakt?
- b) Zo ja, kan bij de nieuwe berekening de WNB-vergunning in stand blijven?
- c) Zo nee, waarom is deze niet aangevraagd?
- d) In bijlage 4 van de ter inzage gelegde stukken, te weten de WNB-vergunningsaanvraag, is de vraag 'Zijn er op de locatie beschermde soorten aanwezig?' met 'Nee' beantwoord. Gezien onder meer het voorkomen van de Zwarte Stern in dit gebied, lijkt mij dit niet correct. Is de vergunningsaanvraag wel deugdelijk?
- e) Op welke wijze kan het plaatsen van drie windturbines worden gezien als een belang voor de volksgezondheid en openbare veiligheid (in bijlage 5 van de ter inzage gelegde stukken als 'belang a' omschreven)? Op grond van dit belang is namelijk

onthefing van de WNB verleend voor het mogen doden van vele beschermde vogelsoorten.

- f) Het is voorts van belang zich er rekenschap van te geven dat de 'voorwaarden' om ervoor te zorgen dat de in het gebied levende dieren tijdens de werkzaamheden zo min mogelijk worden geschaad, uitermate vrijblijvend zijn geformuleerd en absoluut geen waarborgen bieden. Is het mogelijk alsnog aanvullende voorwaarden te formuleren om de natuur, inclusief de in het gebied levende dieren beter te beschermen?
- g) Is het besluit dat er geen milieueffectrapportage (MER) behoeft te worden opgesteld deugdelijk en voldoende gemotiveerd? Gezien de hinderincidentie en de aanzienlijke milieugevolgen lijkt een MER in deze situatie, zeker als de windturbines ook 's nachts in bedrijf zullen zijn, namelijk wel degelijk vereist. Daarbij wijs ik (wederom) op de recente uitspraak van de Raad van State.
- h) Is het opwekken van zonne-energie als alternatief (op bedrijfspanden in Lingewaard en door het overkappen van parkeerplaatsen met daarop zonnepanelen) onderzocht en in beeld gebracht en wat was daarvan de conclusie?
- i) Zijn er nog andere alternatieven onderzocht?

Verwijzingen:

- Klimaatfeiten. De impact van windturbines op vogels, vleermuizen en insecten:
<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>
- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

5. Landschappelijke en culturele aantasting

De windturbines, met een hoogte tot 225 meter, zullen het landschap van Lingewaard ernstig verstoren. Dit landschap, met zijn historische en culturele waarde, is essentieel voor mijn welzijn en de identiteit van onze gemeente. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) waarschuwt dat windparken de landschappelijke kwaliteit en het welzijn van inwoners schaden. De windturbines vormen een visuele inbreuk daarop. Als inwoner waardeer ik het unieke karakter van Lingewaard, dat door dit windpark verloren dreigt te gaan. De gemeente zou moeten investeren in energieprojecten die ons landschap respecteren.

De gemeenteraad verzoek ik ook om deze reden het (laten) realiseren van Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen. Daarbij leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de waarschuwing van het PBL meegewogen bij de totstandkoming van de ontwerp-vergunning?
- b) Zo ja, op grond waarvan meent de gemeenteraad deze waarschuwing naast zich neer te kunnen leggen?
- c) Zo nee, waarom is deze waarschuwing niet meegewogen?
- d) Is het project in lijn met de bestaande beleidslijnen die in de omgevingsvisies en -plannen zijn uitgezet?

Verwijzingen:

- PBL, Ruimtelijke impact van de energietransitie (2021):
<https://www.pbl.nl/publicaties/de-ruimtelijke-impact-van-hernieuwbare-energie-een-verkenning>
- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):
<https://omroepingewaard.nl/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren/>

6. Verzuim informatieplicht en participatieplicht en gebrek aan draagvlak

De gemeenteraad heeft de plicht om de burgers te informeren, te laten participeren en hun wensen te respecteren. In het 'Beleidskader Energietransitie 2023-2025' heeft de gemeenteraad zelf het volgende vastgelegd: *'Onder communicatie verstaan wij het informeren (en hierdoor stimuleren) van alle betrokkenen (hierna vaak aangeduid met inwoners) met de juiste informatie. Participatie is een manier van beleid of plannen maken en uitvoeren waarbij inwoners, individueel of georganiseerd, direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid of een project.'*

Verzuim informatieplicht

Ten eerste zijn omwonenden/belanghebbenden niet of niet tijdig geïnformeerd. De bewoners van onder meer de Flierensestraat in Gendt zijn wél verschillende keren per brief geïnformeerd over windpark Caprice, maar over Windpark A15-Lingewaard hebben de meeste bewoners tot de brief gedateerd op 15 mei 2025, met daarin de uitnodiging voor de informatieavond, geen enkele rechtstreekse informatie ontvangen. De bewoners die geen huis-aan-huis-bladen ontvangen, hebben daardoor niet, in ieder geval niet laagdrempelig, informatie ontvangen over de voorgenomen ontwikkeling van het windpark.

Door mij en ook andere omwonenden worden vraagtekens gesteld bij de kale stelling van de gemeente dat 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark een uitnodiging zouden hebben gehad voor een informatieavond in 2024. Het is niet aannemelijk dat deze brief aan 1625 adressen is verzonden, maar de brief op een heel groot deel van deze adressen niet is aangekomen. Weliswaar is er tegenwoordig regelmatig kritiek op de bezorging door PostNL, maar een substantieel gedeelte van 1625 brieven kwijtraken of niet bezorgen, zou op zijn minst bijzonder te noemen zijn.

Ook kunnen vraagtekens worden gezet bij het aantal van 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark. De Raad van State heeft immers bepaald dat je belanghebbende bent als je binnen een afstand van tienmaal de tiphoogte van een windturbine woont. Dit betekent dat er een grotere straal zou moeten worden gehanteerd, te weten 2,25 kilometer bij een tiphoogte van 225 meter, en dus niet alle belanghebbenden door de gemeente zijn aangeschreven.

Zelfs indien de brief daadwerkelijk naar 1625 adressen is verzonden én de gehanteerde straal van twee kilometer voldoende groot zou zijn, zou het dan nog altijd slechts gaan om één enkele brief, waar over Windpark Caprice naar schatting zeker twintig brieven naar de omwonenden zijn verzonden én daadwerkelijk bij hen zijn bezorgd. Het is aan de gemeente om te waarborgen dat de inwoners tijdig en juist worden geïnformeerd en ervoor te zorgen dat ook in dit opzicht de procedure correct verloopt.

Gebrek aan draagvlak

Ten tweede is gebleken dat dit project een gebrek aan draagvlak toont. Een protestactie op 17 april 2025, waarbij een grote groep inwoners speelgoedwindturbines plaatste op de beoogde locaties, onderstreept de weerstand. Reeds meermaals zijn bij besluiten van de gemeenteraad burgerstemmen genegeerd. Burgers ervaren daardoor dat hun inbreng niet leidt tot aanpassingen. Een stemming onder inwoners zou waarschijnlijk een meerderheid tegen dit windpark opleveren. Weliswaar oordeelde de Raad van State in andere zaken dat draagvlak geen harde eis is, maar als inwoner verwacht ik dat mijn gemeente mijn belangen behartigt en

deze stelt bóven die van projectontwikkelaars.

Participatieplicht

Ten derde is het participatieproces, met een 'meedenkgroep', in deze procedure zwaar ontoereikend geweest. De deelnemers zijn volstrekt willekeurig gekozen, uitsluitend uit de groep omwonenden die wél van de ontwikkeling van het windpark op de hoogte was. De 'meedenkgroep', zeer bewust tussen aanhalingstekens geplaatst, heeft uitsluitend de vraag voorgelegd gekregen hoe de windturbines er zouden komen en niet óf ze er zouden moeten komen en zo ja, waar. Er zijn geen verslagen gemaakt van de bijeenkomsten die iedere volgende keer aan de deelnemers voor akkoord zijn voorgelegd. Er mocht alleen gesproken worden over "details". Van *'direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid of een project'* is derhalve beslist geen sprake geweest.

Ook om deze reden verzoek ik de gemeente het project te heroverwegen. Daartoe leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de procedure uit het oogpunt van informatie, participatie en inspraak correct verlopen en waaruit blijkt dat?
- b) Acht de gemeente het in dat kader voldoende dat de omwonenden slechts éénmaal zijn aangeschreven?
- c) Acht de gemeente het voldoende dat uitsluitend adressen in een straal van twee kilometer en niet een straal van 2,25 kilometer zijn aangeschreven?
- d) Waaruit blijkt dat de 1625 adressen in een straal van twee kilometer van het windpark daadwerkelijk (eenmalig) zijn aangeschreven? De verzendlijst van de betreffende brief zou eenvoudig gereproduceerd moeten kunnen worden. Nu deze geen namen van de bewoners van de adressen bevat, zou deze zelfs geopenbaard kunnen worden.
- e) Wat maakt dat de gemeente ondanks het ontbreken van draagvlak van het project dit toch wil laten realiseren, waarbij de belangen van projectontwikkelaars worden geplaatst boven die van de inwoners van Lingewaard?

Verwijzingen:

- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):

<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>

- Binnenlands Bestuur, Raad van State laat omstreden windparken doorgaan (2023):

<https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/energietransitie/raad-van-state-laat-omstreden-windparken-doorgaan>

7. Procedurele fouten in het inzage- en zienswijzeproces

De gemeente heeft ernstige procedurele fouten gemaakt in het zienswijzeproces. Ten eerste is in de publicatie van de ontwerp-omgevingsvergunning, de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen en het MER-beoordelingsbesluit een onjuist zaaknummer opgenomen. Ten tweede was de website waarop zienswijzen konden worden ingediend meer dan een week niet bereikbaar via de link op de officiële website van de gemeente Lingewaard. Deze fouten hebben mij en andere inwoners belemmerd om onze bezwaren in te dienen, wat in strijd is met de principes van zorgvuldige en transparante besluitvorming. Een vergelijkbare fout bij Windpark Caprice leidde tot een herstart van de terinzagelegging, wat aantoont dat de gemeente haar verplichtingen kent.

Deze fout ondermijnt de rechtsgeldigheid van het proces en rechtvaardigt een opschorting van de besluitvorming totdat alle inwoners een eerlijke kans hebben gehad om hun zienswijze

in te dienen. Daarom verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten.

Graag verneem ik:

- a) Of de zienswijzeprocedure opnieuw zal worden gestart.
- b) De overwegingen die daaraan ten grondslag liggen, indien wordt besloten de zienswijzeprocedure niet te herstarten.

Verwijzingen:

- Gemeente Lingewaard, Een zienswijze tegen een ontwerp omgevingsplan indienen (2024):

<https://www.lingewaard.nl/een-zienswijze-tegen-een-ontwerp-omgevingsplanindienen>

8. Waardevermindering woningen en gemiste OZB-inkomsten

De komst van Windpark A15-Lingewaard en Windpark Caprice zal naar alle waarschijnlijkheid de waarde van mijn woning aanzienlijk verlagen. Onderzoek door de Vrije Universiteit Amsterdam toont aan dat woningen binnen twee kilometer van windturbines gemiddeld 2 tot 6% in waarde dalen, met sterkere effecten in aantrekkelijke landschappen zoals Lingewaard. De belangenvereniging voor omwonenden windturbines (NLVOW) komt op basis van het rapport van TNO uit 2022 zelfs tot een gemiddelde daling van 2 tot 10%.

De windturbines dicht bij mijn woning en die van andere inwoners van Lingewaard zullen mijn én hun financiële positie schaden. De gemeente heeft deze impact niet meegewogen, wat een ernstige omissie is. Graag verneem ik hoe de gemeente deze waardedaling compenseert als men er toch voor kiest dit windpark te (laten) realiseren.

Voorts zullen er door het realiseren van dit windpark verschillende huizenbouwprojecten geen doorgang kunnen vinden (gezien onder meer de stikstofregelgeving, netcongestie etcetera). Onduidelijk is of de gemeenteraad dit feit en de schade die de gemeente dientengevolge lijdt als gevolg van de gemiste OZB-inkomsten van de huizen die niet kunnen worden gebouwd, heeft meegenomen in de overwegingen.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is er een planschaderisicoanalyse gemaakt?
- b) Zo nee, wat zijn de overwegingen geweest om dit niet te doen?
- c) Welke financiële schade zal er als gevolg van de waardevermindering van de bestaande woningen en de gemiste OZB-inkomsten van de niet te realiseren woningen zijn voor de Gemeente Lingewaard?
- d) Hoe zal de gemeente de waardedaling van de huizen compenseren als de gemeente toch besluit dit windpark te (laten) realiseren?
- e) Welke afspraken heeft de gemeente gemaakt met de initiatiefnemers over het vergoeden van deze schade aan de gemeente?
- f) Indien de gemeente van oordeel is dat de initiatiefnemers van de windturbines de schade van de woningeigenaren rechtstreeks dienen te compenseren, welke afspraken zijn daarover dan gemaakt met de initiatiefnemers?
- g) Welke inkomsten loopt de gemeente nog meer mis bij realisatie van het windpark?

Verwijzingen:

- VU Amsterdam en RIVN, Windturbines en woningprijzen:
<https://www.rvo.nl/onderwerpen/windenergie-op-land/wonen-windturbine>
- TNO 2022 P10374 De verwachte impact van windturbines op huizenprijzen in Nederland.
Een ruimtelijke analyse voor de periode 2020-2030
<https://publications.tno.nl/publication/34639293/2ZNonx/TNO-2022-P10374.pdf>
- Planschade windmolens loopt met de RES volgens TNO op naar meer dan 15 miljard euro:
<https://nlvow.nl/actueel/planschade-windmolens-loopt-met-de-res-volgens-tno-op-naar-meer-dan-15-miljard-euro>

9. Risicovolle burgerparticipatie en negatieve energieprijzen

Het windpark biedt financiële participatie via een achtergestelde obligatielening met een verwacht rendement van 4,5% (of 5,5% voor omwonenden binnen één kilometer). Een achtergestelde lening is een risicovolle investering, waarbij participanten als laatste worden uitbetaald bij financiële problemen. Bovendien worden de financiële vooruitzichten ondermijnd door steeds vaker voorkomende negatieve energieprijzen, waarbij windparken geen inkomsten genereren en geen SDE++-subsidie ontvangen. Een rapport van TenneT wijst uit dat negatieve prijzen in 2024 vaker voorkwamen door overproductie van duurzame energie.

Als inwoner vind ik het zorgwekkend dat de gemeente een model goedkeurt dat mij blootstelt aan financiële risico's, terwijl de voordelen naar projectontwikkelaars gaan. Het Klimaatakkoord eist 50% lokaal eigendom met zeggenschap, maar dit windpark voldoet hier niet aan.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is onderzocht hoe risicovol deze financiële participatie is voor de burgers?
- b) Zo nee, waarom niet?
- c) Zo ja, wat heeft ertoe geleid dat hiermee is ingestemd?

Verwijzingen:

- TenneT, Marktanalyse negatieve energieprijzen 2024:
<https://www.businessinsider.nl/stroom-energie-rekening-negatieve-tennet-contact-zonnepaneel/>
- Klimaatakkoord (2019):
<https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2019/06/28/klimaatakkoord>

10. Afhankelijkheid van Chinese materialen

De productie van windturbines is sterk afhankelijk van Chinese materialen, zoals zeldzame aardmetalen en staal. Dit brengt economische risico's (instabiele toeleveringsketens) en ethische bezwaren (slechte arbeidsomstandigheden en milieuvervuiling) met zich mee. Het International Energy Agency (IEA) meldt dat 60-70% van de zeldzame aardmetalen uit China komt, vaak onder slechte omstandigheden.

Door dit windpark goed te keuren, draagt Lingewaard bij aan een problematische keten, wat indruist tegen onze duurzame waarden. Ik pleit voor lokale, ethisch verantwoorde alternatieven.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende mee te nemen:

- a) Heeft de gemeenteraad onderzocht of bij het project Windpark A15-Lingewaard gebruik zal worden gemaakt van duurzame materialen, waaraan geen economische risico's of ethische bezwaren zijn verbonden?
- b) Op welke wijze hebben overwegingen ten aanzien van dit onderwerp geleid tot de totstandkoming van de onderhavige ontwerp-omgevingsvergunning en de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen?

Verwijzingen:

- IEA, The Role of Critical Minerals in Clean Energy Transitions (2021):
<https://www.iea.org/reports/the-role-of-critical-minerals-in-clean-energy-transitions>
- Human Rights Watch, mining industry and Human Rights (2034):
<https://www.hrw.org/news/2024/07/10/mining-energy-transition-needs-respect-human-rights>

Conclusie en verzoek

Bovenstaande argumenten tonen aan dat Windpark A15-Lingewaard ernstige nadelen met zich meebrengt voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur en financiële positie. Gezondheidsrisico's, netcongestie, de misleidende claim van energieneutraliteit, natuurverlies, landschapsaantasting, PFAS-verontreiniging, woningwaardevermindering, risicovolle participatie, gebruik van Chinese materialen, procedurele fouten en het gebrek aan draagvlak maken dit project onaanvaardbaar.

Het is ook onbegrijpelijk dat de gemeente de op korte termijn te verwachten nieuwe provinciale normen en rijksnormen en ten aanzien van de hiervoor genoemde punten voor de aanleg van windparken, niet afwacht, maar op gemeentelijk niveau goedkeuring wil geven voor de ontwikkeling van een nieuw windpark.

Gezien al het voorgaande verzoek ik u dringend om de ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard te stoppen, door geen verklaring van geen bedenkingen af te geven en geen omgevingsvergunning ten behoeve van het project af te geven. Voor zover nodig, zou kunnen worden gekozen voor alternatieven zoals het opwekken van zonne-energie door zonnepanelen op daken te plaatsen, de lokale opslagtechnologieën en het doorvoeren van energiebesparingen.

Daarnaast verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten. Als inwoner verdien ik een gemeente die mijn belangen behartigt en vooropstelt.

Mocht u desondanks toch Windpark A15-Lingewaard gaan (laten) ontwikkelen, dan verneem ik graag hoe de gemeente de waardedaling van mijn woning en de woningen in de omgeving van het windpark zal compenseren.

In afwachting van uw reactie op mijn vragen, verblijf ik.

Hoogachtend,

5.1.2e
In 5.1.2e

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2, 12

82

INGEKOMEN 0 2 JULI 2025

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard
Postbus 15
6680 AA Bommel

Indiener : 5.1.2e
Adres : 5.1.2e te 5.1.2e Angeren
E-mailadres : 5.1.2e 5.1.2e

Betreft : Zienswijze op ontwerp-omgevingsvergunning, ontwerp-verklaring van geen bedenkingen en M.e.r.-beoordelingsbesluit Windpark A15-Lingewaard

Zaaknummer : ODRA23AB2433

Angeren, 26 juni 2025,

Geacht College van burgemeester en wethouders,

Als inwoner van Lingewaard dien ik deze zienswijze in om mijn ernstige bezwaren te uiten tegen de voorgenomen ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard (hierna ook: 'windpark').

Hoewel ik het belang van de energietransitie erken, ben ik ervan overtuigd dat dit windpark aanzienlijke nadelige gevolgen heeft voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur, en financiële positie. De onderbouwing van de noodzaak van het realiseren van het project is gebrekkig en de risico's wegen zwaarder dan de beoogde voordelen. Bovendien heeft de gemeente procedurele fouten gemaakt, de wensen van de burgers onvoldoende serieus genomen en dreigt er op gemeenteniveau een besluit te worden genomen, terwijl men in afwachting is van nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken.

Daarom verzoek ik u dringend om de plannen voor Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen en de ontwikkeling niet goed te keuren. Hieronder licht ik mijn bezwaren toe in tien kernpunten, elk ondersteund door betrouwbare bronnen (met hyperlinks, voor de volledigheid met leesbare vindplaats).

1. Netcongestie, schijn van energieneutraliteit en ontbreken nut en noodzaak

Netcongestie

De Nederlandse elektriciteitsinfrastructuur kampt met ernstige netcongestie, waardoor nieuwe energiebronnen niet op het netwerk kunnen worden aangesloten en niet tegemoet kan worden gekomen aan de vraag van bedrijven en burgers. Ook in Gelderland, inclusief de gemeente Lingewaard, is de netcapaciteit ontoereikend. In Flevoland en in Gelderland staan bij Liander duizenden bedrijven en instellingen op de wachtlijst voor een (zwaardere) aansluiting. Er wordt weliswaar gewerkt aan verzwaring en uitbreiding van het overvolle stroomnet, maar TenneT verwacht dat daarvoor benodigde projecten pas in 2033 of mogelijk pas in 2035 klaar zullen zijn, en niet in 2029 zoals de verwachting was.

Bedrijven, scholen en ook wind- en zonneparken in deze regio's moeten hierdoor langer wachten op een nieuwe of zwaardere aansluiting. Dit belemmert lokale ondernemers in hun groei en verduurzaming. Desondanks overweegt de gemeente goedkeuring te verlenen aan de

ontwikkeling van een windpark dat extra druk legt op het reeds overbelaste energienetwerk. Dit verergert de netcongestie en schaadt de economische vitaliteit van Lingewaard.

Schijn van energieneutraliteit

Voorts streeft de gemeente op papier naar elektrische energieneutraliteit in 2030, maar Windpark A15-Lingewaard draagt hier niet reëel aan bij. Het windpark zou 99% van de tijd 24.000 tot 26.000 huishoudens van stroom moeten voorzien, maar windenergie is afhankelijk van weersomstandigheden. Wanneer het niet waait, moet fossiele stroom worden ingekocht, wat de afhankelijkheid van back-upcentrales vergroot. Deze centrales moeten blijven bestaan en worden onderhouden, wat de energie- en netbeheerkosten verhoogt. Om energieneutraal te worden, zouden de initiatiefnemers aan de gemeente moeten garanderen dat het windpark 99% van de tijd energie levert, wat technisch onhaalbaar is en de zwakte van dit plan blootlegt.

Geen nut en noodzaak

Tot slot leid ik uit de Kamervragen over extra windturbines op land, die onlangs aan de minister van Klimaat en Groene Groei zijn gesteld, af dat in 2024 reeds het opwekken van 39 terawattuur (TWh) aan hernieuwbare energie op land is gerealiseerd. Dit terwijl de doelstelling uit het Klimaatakkoord 42 TWh is (waarvan 35 TWh wind op land en grootschalige zon, en 7 TWh zon op daken). Er kunnen derhalve vraagtekens worden geplaatst bij het nut en de noodzaak van het project Windpark A15-Lingewaard. Het is aan de gemeente om het nut en de noodzaak van dit project, met inachtneming van voorgaande informatie, te (her)overwegen en te onderbouwen.

Om deze redenen verzoek ik u het project te heroverwegen. Ten aanzien van dit onderwerp leg ik daartoe specifiek de volgende vragen bij u neer:

- a) Is onderzocht of de windturbines op het energienetwerk kunnen worden aangesloten?
- b) Is de toezegging gedaan dat de windturbines per datum oplevering op dat netwerk kunnen worden aangesloten?
- c) Zo ja, waar kan deze toezegging (in de ter inzage gelegde stukken) worden gevonden?
- d) Zo nee, per wanneer kunnen de windturbines dan wel op het netwerk worden aangesloten?
- e) Wat heeft de aansluiting van Windpark A15-Lingewaard op het energienetwerk voor gevolgen voor woningen en bedrijven in de omgeving die dan of in de nabije toekomst ook op het netwerk willen of moeten worden aangesloten?
- f) Wat heeft de aansluiting op het netwerk van Windpark A15-Lingewaard voor gevolgen voor woningen en bedrijven die zelf op dit moment al zonnepanelen hebben en ook stroom aan het netwerk terug leveren?
- g) Is de realisatie van het project Windpark A15-Lingewaard noodzakelijk gezien alle projecten voor hernieuwbare energie die reeds op land zijn gerealiseerd en de hoeveelheid hernieuwbare energie die daarmee wordt opgewekt?

Verwijzingen:

- Uitbreiding stroomnet loopt jaren vertraging op: 'Grote klap' (12 juni 2025): <https://www.gelderlander.nl/economie/uitbreiding-stroomnet-loopt-jaren-vertraging-op-grote-klap~af2a912f/>
- Netbeheer Nederland, Rapport Netcongestie 2024): <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/06/25/studie-maatschappelijke-kosten-netcongestie>
- Change Inc., Een slim stroomnet als oplossing voor netcongestie? (2024):

<https://www.change.inc/energie/een-slim-stroomnet-als-oplossing-voor-netcongestie-twee-nederlandse-bedrijven-staan-al-in-de-rij-41288>

- Vragen van het lid Vermeer (BBB) aan de minister van Klimaat en Groene Groei over extra windturbines op land (2025Z11989):

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2025Z11989&did=2025D27430>

- Noise effects of the use of land-based wind energy, Umweltbundesamt:

<https://www.umweltbundesamt.de/en/publikationen/noise-effects-of-the-use-of-land-based-wind-energy>.

2. Gezondheidsrisico's door geluid, slagschaduw en Bisphenol (A)

Gezondheidsrisico's door geluid en slagschaduw

Windturbines veroorzaken geluidsoverlast, met name laagfrequent geluid, en slagschaduw. Inmiddels is door verschillende onderzoeken aangetoond dat laagfrequent geluid een groter probleem is dan gedacht. Het kan gezondheidsproblemen veroorzaken, zoals stress, slaapproblemen, hoofdpijn, hoge bloeddruk, hart- en vaatziekten (hartritmestoornissen), depressie, concentratieproblemen en problemen met het immuunsysteem.

De huidige normen zijn gebaseerd op verouderde inzichten. De huidige normen in het Activiteitenbesluit Milieubeheer bieden daardoor onvoldoende bescherming. De opgenomen grenswaarden van het aantal decibel zijn voorts jaargemiddelden en daardoor niet controleerbaar door bijvoorbeeld een omgevingsdienst als de ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem). De precieze effecten van laagfrequent geluid zouden eerst beter moeten worden onderzocht alvorens nog meer windturbines op land te plaatsen.

Gezondheidsrisico's door Bisphenol (A)

Naast de risico's voor de gezondheid als gevolg van het geluid van de windturbines, bestaat het risico op gezondheidsschade veroorzaakt door Bisphenol (A) (hierna: BPA). BPA is een bestanddeel van de wieken van een windturbine. Door erosie slijten deze wieken, waardoor er BPA in de directe omgeving van de windturbines terecht komt. Het RIVM kenmerkt BPA als een zeer zorgwekkende stof doordat het de hormoonhuishouding verstoort, een schadelijk effect heeft op het immuunsysteem van jonge en zelfs ongeboren kinderen en schadelijk is voor de vruchtbaarheid. Verontrustend is bovendien dat BPA nauwelijks afbreekbaar is. Door uitspoeling komt de BPA ook in sloten en rivieren terecht en in dit geval dus in de Linge. Ook de effecten van BPA, op de gezondheid van omwonenden én de natuur, zouden eerst uitvoerig(er) moeten worden onderzocht. Ook hierover dient eerst meer duidelijkheid te komen alvorens wordt besloten tot het plaatsen van nieuwe windturbines.

Gezien de afstand van mijn woning tot de geplande windturbines vrees ik door deze wezenlijke risico's voor mijn gezondheid, de gezondheid van mijn naasten en die van mijn burens. Er zullen zeker stukken te vinden zijn waarin wordt aangevoerd dat windturbines niet schadelijk zijn voor de gezondheid. Er is echter een veelvoud aan studies en onderzoeken die dat standpunt inmiddels onderbouwd weerleggen (zie voor enkele daarvan het kopje 'Verwijzingen'). De gemeente heeft onvoldoende aangetoond dat het veilig is voor de omwonenden om windturbines te plaatsen. De gemeente neemt hierdoor een onverantwoord risico voor de gezondheid van de omwonenden en de overige inwoners van Lingewaard.

Voorts zal de Boerenhoek ernstig ingeklemd raken door geluidsoverlast veroorzakende windmolens en infrastructuur: Van zowel Windpark Caprice als Windpark A15-Lingewaard, alsmede van de Betuwespoorlijn die al gerealiseerd is, als de toekomstige doortrekking van

de A15 waarvan we een enorme brug voor onze huizen krijgen. Hierdoor ontstaat cumulerend geluid. Onze leefomgeving wordt door dit alles buitengewoon ongezond.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het (laten) ontwikkelen van Windpark A15-Lingewaard bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Ten aanzien van het (her)overwegen van het project, leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn deze effecten op de gezondheid van de omwonenden meegewogen?
- b) Is onderzocht bij hoeveel woningen, hoeveel nachten per jaar, en met welke intensiteit hinder zal optreden?
- c) Zo ja, heeft de gemeente de uitkomst van dat onderzoek meegewogen en wat waren de overwegingen om desondanks tot een ontwerp-omgevingsvergunning en een ontwerp-verklaring van geen bedenkingen te komen?
- d) Zo nee, waarom heeft een dergelijk onderzoek niet plaatsgevonden?
- e) Is het juist dat tot nu toe bij alle berekeningen slechts van gemiddelden (Lden/Lnight) is uitgegaan, zonder dat een analyse van pieken, vollastmomenten of structurele nachtelijke overlast heeft plaatsgevonden?
- f) Zo ja, waarom volstaat naar het oordeel van de gemeente een dergelijk incomplete analyse en berekening?
- g) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden?
- h) Zo ja, op welke wijze is dit meegewogen in de besluitvorming?
- i) Zo nee, wat maakt dat de gemeente desondanks voornemens is het project te laten realiseren?
- j) Zou, zeker in het licht van de uitspraak van de Raad van State van 18 juni 2025, niet (alsnog) een deugdelijk onderzoek naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden dienen plaats te vinden?
- k) Is er een medisch biofysisch onderzoek gedaan naar de cumulatieve effecten van de bestaande Betuwelijn, de nog door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard, alsmede het toekomstige reeds vergunde Windpark Caprice?
- l) Zo ja, wat waren de uitkomsten daarvan en op welke wijze zijn deze meegewogen in de besluitvorming?
- m) Zo nee, waarom is er geen medisch biofysisch onderzoek naar de cumulatieve effecten gedaan, terwijl dit wel verplicht is gezien het feit dat op de locatie van dit project zich reeds de Betuwelijn bevindt en de snelweg A15 zal worden doorgetrokken, alsmede windpark Caprice gerealiseerd zal worden?
- n) In hoeverre zijn de cumulatieve effecten van de Betuwelijn, de door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard en windpark Caprice op de nachtrust van de omwonenden in kaart gebracht en meegewogen?
- o) Wat maakt dat de gemeente de nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken niet afwacht?
- p) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat deze windturbines inderdaad gezondheidsschade veroorzaken?
- q) Is er voldoende onderzoek gedaan naar de hoeveelheid en ernst van het voorgaande, met name in de Boerenhoek?

Verwijzingen:

- NLVOW, Symposium: Wetenschap ontbreekt in windturbinebepalingen (2024):
<https://nlvow.nl/actueel/symposium-wetenschap-ontbreekt-windturbinebepalingen>
- Raad van State, Uitspraak Windpark Delfzijl Zuid (2023):
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@136680/202003882-3-r3/#:~:text=%22De%20raad%20heeft%20zijn%20standpunt,voor%20haar%20rechtstreeks%20werkende%20windturbinebepalingen>
- Europese Autoriteit voor voedselveiligheid:
<https://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/bisphenol>
- De presentatie Bisfenol A en windturbines – Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid en de presentatie Voorkomen Bisfenol-A in oppervlaktewater Flevoland - Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid:
<https://stateninformatie.flevoland.nl/Vergaderingen/Statencommissie-Ruimte,-Natuur-en-Duurzaamheid-RND/2023/11-oktober/19:00/Agenderingsverzoek-Forum-voor-Democratie-en-50PLUS-Bisfenol-A>
- Analyse en advies Windturbinebeleid, huisarts Sylvia van Manen:
<https://www.windwiki.nl/wp-content/uploads/2025/02/Analyse-en-advies-windturbinebeleid.pdf>
- Zembla, Een achtergehouden rapport over het lawaai van windmolens:
<https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/zembla-podcast-een-achtergehouden-rapport-over-het-lawaai-van-windturbines>
- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

3. PFAS-verontreiniging door windturbines - risico's voor omwonenden en ecosystemen

De productie, bouw en sloop van windturbines brengen risico's op PFAS-verontreiniging (per- en polyfluoralkylstoffen-verontreiniging) met zich mee. PFAS, net als BPA ook wel 'forever chemicals' genoemd (let wel, PFAS en BPA verschillen qua chemische structuur, toepassingen en toxicologisch profiel), worden gebruikt in coatings van turbinebladen en kunnen in het milieu terecht komen, met schadelijke gevolgen voor bodem, water, en gezondheid. Een rapport van het RIVM waarschuwt dat PFAS moeilijk afbreekbaar zijn en risico's vormen voor omwonenden en ecosystemen. Volgens wetenschappers moeten PFAS zelfs als risicofactoren voor kanker bij vrouwen worden beschouwd.

De gemeente heeft niet onderzocht of de turbines van Windpark A15-Lingewaard PFAS-vrij zijn of hoe het afval ervan wordt verwerkt. Als inwoner vrees ik voor verontreiniging van ons waardevolle landschap en ons drinkwater. Dit risico rechtvaardigt een heroverweging van het project.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het project bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Meer specifiek leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn de risico's op PFAS-verontreiniging meegewogen?
- b) Is in het besluit tot ontheffing specifiek de verontreiniging door PFAS meegenomen?
- c) Zo nee, waarom niet?
- d) Zo ja, wat zijn de overwegingen om ondanks de PFAS-verontreiniging toch een ontheffing te verlenen?
- e) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat sprake is van PFAS-verontreiniging, met als mogelijke effecten gezondheidsschade van de omwonenden en schade voor de natuur en biodiversiteit?

- f) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de natuur?

Verwijzingen:

- RIVM, PFAS in het milieu (2023):

<https://www.rivm.nl/pfas>

- RIVM, PFAS en windturbines (op zee):

<https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2022-0241.pdf>

- Duidelijk verband' tussen blootstelling aan PFAS en verschillende kankers:

<https://www.mo.be/nieuws/duidelijk-verband-tussen-blootstelling-aan-pfas-en-verschillende-kankers>.

4. Schade aan natuur en biodiversiteit

De locatie van Windpark A15-Lingewaard, nabij de Linge en de Betuwelijn, ligt in een ecologisch waardevol gebied. Ook op andere wijze dan de reeds hiervoor genoemde, zijn windturbines schadelijk voor ecosystemen. Windturbines bedreigen namelijk onder meer vogels en vleermuizen door botsingen met de wieken, wat de biodiversiteit aantast. De provincie Gelderland heeft weliswaar een ontheffing verleend van de Wet Natuurbescherming (WNB), maar de onderbouwing hiervan is zwak. Fractie B06 heeft gewezen op onvolledige natuurtoetsen, wat mijn vertrouwen in dit proces ondermijnt.

Wat onder meer opvalt is dat bij de stikstofberekening ten behoeve van het al dan niet verlenen van de ontheffing de interne saldering is gebruikt bij de Aerius-berekening. Op grond van de uitspraak van de Raad van State in december 2024 is dat echter niet langer toegestaan. Dat betekent dat er een nieuwe Aerius-berekening zal moeten worden gemaakt. De kans dat de WNB-vergunning als gevolg daarvan ongeldig wordt verklaard, is aannemelijk.

Meerdere rapporten benadrukken dat windparken zorgvuldig moeten worden gepland om natuurverlies te voorkomen. De gemeente zou moeten kiezen voor alternatieven zoals zonnepanelen op daken, die minder impact hebben op onze natuur.

Gezien het voorgaande verzoek ik de gemeente de totstandkoming van de ontheffing van de WNB en de onderbouwing daarvan bij de heroverweging van het project Windpark A15-Lingewaard te betrekken. Onder meer verzoek ik u het volgende te onderzoeken, af te wegen en de geformuleerde vragen te beantwoorden:

- a) Is er al een nieuwe Aerius-berekening aangevraagd of gemaakt?
- b) Zo ja, kan bij de nieuwe berekening de WNB-vergunning in stand blijven?
- c) Zo nee, waarom is deze niet aangevraagd?
- d) In bijlage 4 van de ter inzage gelegde stukken, te weten de WNB-vergunningsaanvraag, is de vraag 'Zijn er op de locatie beschermde soorten aanwezig?' met 'Nee' beantwoord. Gezien onder meer het voorkomen van de Zwarte Stern in dit gebied, lijkt mij dit niet correct. Is de vergunningsaanvraag wel deugdelijk?
- e) Op welke wijze kan het plaatsen van drie windturbines worden gezien als een belang voor de volksgezondheid en openbare veiligheid (in bijlage 5 van de ter inzage gelegde stukken als 'belang a' omschreven)? Op grond van dit belang is namelijk

onthefing van de WNB verleend voor het mogen doden van vele beschermde vogelsoorten.

- f) Het is voorts van belang zich er rekenschap van te geven dat de 'voorwaarden' om ervoor te zorgen dat de in het gebied levende dieren tijdens de werkzaamheden zo min mogelijk worden geschaad, uitermate vrijblijvend zijn geformuleerd en absoluut geen waarborgen bieden. Is het mogelijk alsnog aanvullende voorwaarden te formuleren om de natuur, inclusief de in het gebied levende dieren beter te beschermen?
- g) Is het besluit dat er geen milieueffectrapportage (MER) behoeft te worden opgesteld deugdelijk en voldoende gemotiveerd? Gezien de hinderincidentie en de aanzienlijke milieugevolgen lijkt een MER in deze situatie, zeker als de windturbines ook 's nachts in bedrijf zullen zijn, namelijk wel degelijk vereist. Daarbij wijs ik (wederom) op de recente uitspraak van de Raad van State.
- h) Is het opwekken van zonne-energie als alternatief (op bedrijfspanden in Lingewaard en door het overkappen van parkeerplaatsen met daarop zonnepanelen) onderzocht en in beeld gebracht en wat was daarvan de conclusie?
- i) Zijn er nog andere alternatieven onderzocht?

Verwijzingen:

- Klimaatfeiten. De impact van windturbines op vogels, vleermuizen en insecten:
<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>
- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

5. Landschappelijke en culturele aantasting

De windturbines, met een hoogte tot 225 meter, zullen het landschap van Lingewaard ernstig verstoren. Dit landschap, met zijn historische en culturele waarde, is essentieel voor mijn welzijn en de identiteit van onze gemeente. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) waarschuwt dat windparken de landschappelijke kwaliteit en het welzijn van inwoners schaden. De windturbines vormen een visuele inbreuk daarop. Als inwoner waardeer ik het unieke karakter van Lingewaard, dat door dit windpark verloren dreigt te gaan. De gemeente zou moeten investeren in energieprojecten die ons landschap respecteren.

De gemeenteraad verzoek ik ook om deze reden het (laten) realiseren van Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen. Daarbij leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de waarschuwing van het PBL meegewogen bij de totstandkoming van de ontwerp-vergunning?
- b) Zo ja, op grond waarvan meent de gemeenteraad deze waarschuwing naast zich neer te kunnen leggen?
- c) Zo nee, waarom is deze waarschuwing niet meegewogen?
- d) Is het project in lijn met de bestaande beleidslijnen die in de omgevingsvisies en -plannen zijn uitgezet?

Verwijzingen:

- PBL, Ruimtelijke impact van de energietransitie (2021):
<https://www.pbl.nl/publicaties/de-ruimtelijke-impact-van-hernieuwbare-energie-een-verkenning>
- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):
<https://omroepingewaard.nl/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren/>

6. Verzuim informatieplicht en participatieplicht en gebrek aan draagvlak

De gemeenteraad heeft de plicht om de burgers te informeren, te laten participeren en hun wensen te respecteren. In het 'Beleidskader Energietransitie 2023-2025' heeft de gemeenteraad zelf het volgende vastgelegd: *'Onder communicatie verstaan wij het informeren (en hierdoor stimuleren) van alle betrokkenen (hierna vaak aangeduid met inwoners) met de juiste informatie. Participatie is een manier van beleid of plannen maken en uitvoeren waarbij inwoners, individueel of georganiseerd, direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid of een project.'*

Verzuim informatieplicht

Ten eerste zijn omwonenden/belanghebbenden niet of niet tijdig geïnformeerd. De bewoners van onder meer de Flierensestraat in Gendt zijn wél verschillende keren per brief geïnformeerd over windpark Caprice, maar over Windpark A15-Lingewaard hebben de meeste bewoners tot de brief gedateerd op 15 mei 2025, met daarin de uitnodiging voor de informatieavond, geen enkele rechtstreekse informatie ontvangen. De bewoners die geen huis-aan-huis-bladen ontvangen, hebben daardoor niet, in ieder geval niet laagdrempelig, informatie ontvangen over de voorgenomen ontwikkeling van het windpark.

Door mij en ook andere omwonenden worden vraagtekens gesteld bij de kale stelling van de gemeente dat 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark een uitnodiging zouden hebben gehad voor een informatieavond in 2024. Het is niet aannemelijk dat deze brief aan 1625 adressen is verzonden, maar de brief op een heel groot deel van deze adressen niet is aangekomen. Weliswaar is er tegenwoordig regelmatig kritiek op de bezorging door PostNL, maar een substantieel gedeelte van 1625 brieven kwijtraken of niet bezorgen, zou op zijn minst bijzonder te noemen zijn.

Ook kunnen vraagtekens worden gezet bij het aantal van 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark. De Raad van State heeft immers bepaald dat je belanghebbende bent als je binnen een afstand van tienmaal de tiphoogte van een windturbine woont. Dit betekent dat er een grotere straal zou moeten worden gehanteerd, te weten 2,25 kilometer bij een tiphoogte van 225 meter, en dus niet alle belanghebbenden door de gemeente zijn aangeschreven.

Zelfs indien de brief daadwerkelijk naar 1625 adressen is verzonden én de gehanteerde straal van twee kilometer voldoende groot zou zijn, zou het dan nog altijd slechts gaan om één enkele brief, waar over Windpark Caprice naar schatting zeker twintig brieven naar de omwonenden zijn verzonden én daadwerkelijk bij hen zijn bezorgd. Het is aan de gemeente om te waarborgen dat de inwoners tijdig en juist worden geïnformeerd en ervoor te zorgen dat ook in dit opzicht de procedure correct verloopt.

Gebrek aan draagvlak

Ten tweede is gebleken dat dit project een gebrek aan draagvlak toont. Een protestactie op 17 april 2025, waarbij een grote groep inwoners speelgoedwindturbines plaatste op de beoogde locaties, onderstreept de weerstand. Reeds meermaals zijn bij besluiten van de gemeenteraad burgerstemmen genegeerd. Burgers ervaren daardoor dat hun inbreng niet leidt tot aanpassingen. Een stemming onder inwoners zou waarschijnlijk een meerderheid tegen dit windpark opleveren. Weliswaar oordeelde de Raad van State in andere zaken dat draagvlak geen harde eis is, maar als inwoner verwacht ik dat mijn gemeente mijn belangen behartigt en

deze stelt bóven die van projectontwikkelaars.

Participatieplicht

Ten derde is het participatieproces, met een 'meedenkgroep', in deze procedure zwaar ontoereikend geweest. De deelnemers zijn volstrekt willekeurig gekozen, uitsluitend uit de groep omwonenden die wél van de ontwikkeling van het windpark op de hoogte was. De 'meedenkgroep', zeer bewust tussen aanhalingstekens geplaatst, heeft uitsluitend de vraag voorgelegd gekregen hoe de windturbines er zouden komen en niet óf ze er zouden moeten komen en zo ja, waar. Er zijn geen verslagen gemaakt van de bijeenkomsten die iedere volgende keer aan de deelnemers voor akkoord zijn voorgelegd. Er mocht alleen gesproken worden over "details". Van *'direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid of een project'* is derhalve beslist geen sprake geweest.

Ook om deze reden verzoek ik de gemeente het project te heroverwegen. Daartoe leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de procedure uit het oogpunt van informatie, participatie en inspraak correct verlopen en waaruit blijkt dat?
- b) Acht de gemeente het in dat kader voldoende dat de omwonenden slechts éénmaal zijn aangeschreven?
- c) Acht de gemeente het voldoende dat uitsluitend adressen in een straal van twee kilometer en niet een straal van 2,25 kilometer zijn aangeschreven?
- d) Waaruit blijkt dat de 1625 adressen in een straal van twee kilometer van het windpark daadwerkelijk (eenmalig) zijn aangeschreven? De verzendlijst van de betreffende brief zou eenvoudig gereproduceerd moeten kunnen worden. Nu deze geen namen van de bewoners van de adressen bevat, zou deze zelfs geopenbaard kunnen worden.
- e) Wat maakt dat de gemeente ondanks het ontbreken van draagvlak van het project dit toch wil laten realiseren, waarbij de belangen van projectontwikkelaars worden geplaatst boven die van de inwoners van Lingewaard?

Verwijzingen:

- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):

<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>

- Binnenlands Bestuur, Raad van State laat omstreden windparken doorgaan (2023):

<https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/energietransitie/raad-van-state-laat-omstreden-windparken-doorgaan>

7. Procedurele fouten in het inzage- en zienswijzeproces

De gemeente heeft ernstige procedurele fouten gemaakt in het zienswijzeproces. Ten eerste is in de publicatie van de ontwerp-omgevingsvergunning, de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen en het MER-beoordelingsbesluit een onjuist zaaknummer opgenomen. Ten tweede was de website waarop zienswijzen konden worden ingediend meer dan een week niet bereikbaar via de link op de officiële website van de gemeente Lingewaard. Deze fouten hebben mij en andere inwoners belemmerd om onze bezwaren in te dienen, wat in strijd is met de principes van zorgvuldige en transparante besluitvorming. Een vergelijkbare fout bij Windpark Caprice leidde tot een herstart van de terinzagelegging, wat aantoont dat de gemeente haar verplichtingen kent.

Deze fout ondermijnt de rechtsgeldigheid van het proces en rechtvaardigt een opschorting van de besluitvorming totdat alle inwoners een eerlijke kans hebben gehad om hun zienswijze

in te dienen. Daarom verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten.

Graag verneem ik:

- a) Of de zienswijzeprocedure opnieuw zal worden gestart.
- b) De overwegingen die daaraan ten grondslag liggen, indien wordt besloten de zienswijzeprocedure niet te herstarten.

Verwijzingen:

- Gemeente Lingewaard, Een zienswijze tegen een ontwerp omgevingsplan indienen (2024):

<https://www.lingewaard.nl/een-zienswijze-tegen-een-ontwerp-omgevingsplanindienen>

8. Waardevermindering woningen en gemiste OZB-inkomsten

De komst van Windpark A15-Lingewaard en Windpark Caprice zal naar alle waarschijnlijkheid de waarde van mijn woning aanzienlijk verlagen. Onderzoek door de Vrije Universiteit Amsterdam toont aan dat woningen binnen twee kilometer van windturbines gemiddeld 2 tot 6% in waarde dalen, met sterkere effecten in aantrekkelijke landschappen zoals Lingewaard. De belangenvereniging voor omwonenden windturbines (NLVOW) komt op basis van het rapport van TNO uit 2022 zelfs tot een gemiddelde daling van 2 tot 10%.

De windturbines dicht bij mijn woning en die van andere inwoners van Lingewaard zullen mijn én hun financiële positie schaden. De gemeente heeft deze impact niet meegewogen, wat een ernstige omissie is. Graag verneem ik hoe de gemeente deze waardedaling compenseert als men er toch voor kiest dit windpark te (laten) realiseren.

Voorts zullen er door het realiseren van dit windpark verschillende huizenbouwprojecten geen doorgang kunnen vinden (gezien onder meer de stikstofregulering, netcongestie etcetera). Onduidelijk is of de gemeenteraad dit feit en de schade die de gemeente dientengevolge lijdt als gevolg van de gemiste OZB-inkomsten van de huizen die niet kunnen worden gebouwd, heeft meegenomen in de overwegingen.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is er een planschaderisicoanalyse gemaakt?
- b) Zo nee, wat zijn de overwegingen geweest om dit niet te doen?
- c) Welke financiële schade zal er als gevolg van de waardevermindering van de bestaande woningen en de gemiste OZB-inkomsten van de niet te realiseren woningen zijn voor de Gemeente Lingewaard?
- d) Hoe zal de gemeente de waardedaling van de huizen compenseren als de gemeente toch besluit dit windpark te (laten) realiseren?
- e) Welke afspraken heeft de gemeente gemaakt met de initiatiefnemers over het vergoeden van deze schade aan de gemeente?
- f) Indien de gemeente van oordeel is dat de initiatiefnemers van de windturbines de schade van de woningeigenaren rechtstreeks dienen te compenseren, welke afspraken zijn daarover dan gemaakt met de initiatiefnemers?
- g) Welke inkomsten loopt de gemeente nog meer mis bij realisatie van het windpark?

Verwijzingen:

- VU Amsterdam en RIVN, Windturbines en woningprijzen:
<https://www.rvo.nl/onderwerpen/windenergie-op-land/wonen-windturbine>
- TNO 2022 P10374 De verwachte impact van windturbines op huizenprijzen in Nederland.
Een ruimtelijke analyse voor de periode 2020-2030
<https://publications.tno.nl/publication/34639293/2ZNonx/TNO-2022-P10374.pdf>
- Planschade windmolens loopt met de RES volgens TNO op naar meer dan 15 miljard euro:
<https://nlvow.nl/actueel/planschade-windmolens-loopt-met-de-res-volgens-tno-op-naar-meer-dan-15-miljard-euro>

9. Risicovolle burgerparticipatie en negatieve energieprijzen

Het windpark biedt financiële participatie via een achtergestelde obligatielening met een verwacht rendement van 4,5% (of 5,5% voor omwonenden binnen één kilometer). Een achtergestelde lening is een risicovolle investering, waarbij participanten als laatste worden uitbetaald bij financiële problemen. Bovendien worden de financiële vooruitzichten ondermijnd door steeds vaker voorkomende negatieve energieprijzen, waarbij windparken geen inkomsten genereren en geen SDE++-subsidie ontvangen. Een rapport van TenneT wijst uit dat negatieve prijzen in 2024 vaker voorkwamen door overproductie van duurzame energie.

Als inwoner vind ik het zorgwekkend dat de gemeente een model goedkeurt dat mij blootstelt aan financiële risico's, terwijl de voordelen naar projectontwikkelaars gaan. Het Klimaatakkoord eist 50% lokaal eigendom met zeggenschap, maar dit windpark voldoet hier niet aan.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is onderzocht hoe risicovol deze financiële participatie is voor de burgers?
- b) Zo nee, waarom niet?
- c) Zo ja, wat heeft ertoe geleid dat hiermee is ingestemd?

Verwijzingen:

- TenneT, Marktanalyse negatieve energieprijzen 2024:
<https://www.businessinsider.nl/stroom-energie-rekening-negatieve-tennet-contact-zonnepaneel/>
- Klimaatakkoord (2019):
<https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2019/06/28/klimaatakkoord>

10. Afhankelijkheid van Chinese materialen

De productie van windturbines is sterk afhankelijk van Chinese materialen, zoals zeldzame aardmetalen en staal. Dit brengt economische risico's (instabiele toeleveringsketens) en ethische bezwaren (slechte arbeidsomstandigheden en milieuvervuiling) met zich mee. Het International Energy Agency (IEA) meldt dat 60-70% van de zeldzame aardmetalen uit China komt, vaak onder slechte omstandigheden.

Door dit windpark goed te keuren, draagt Lingewaard bij aan een problematische keten, wat induist tegen onze duurzame waarden. Ik pleit voor lokale, ethisch verantwoorde alternatieven.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende mee te nemen:

- a) Heeft de gemeenteraad onderzocht of bij het project Windpark A15-Lingewaard gebruik zal worden gemaakt van duurzame materialen, waaraan geen economische risico's of ethische bezwaren zijn verbonden?
- b) Op welke wijze hebben overwegingen ten aanzien van dit onderwerp geleid tot de totstandkoming van de onderhavige ontwerp-omgevingsvergunning en de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen?

Verwijzingen:

- IEA, The Role of Critical Minerals in Clean Energy Transitions (2021):
<https://www.iea.org/reports/the-role-of-critical-minerals-in-clean-energy-transitions>
- Human Rights Watch, mining industry and Human Rights (2034):
<https://www.hrw.org/news/2024/07/10/mining-energy-transition-needs-respect-human-rights>

Conclusie en verzoek

Bovenstaande argumenten tonen aan dat Windpark A15-Lingewaard ernstige nadelen met zich meebrengt voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur en financiële positie. Gezondheidsrisico's, netcongestie, de misleidende claim van energieneutraliteit, natuurverlies, landschapsaantasting, PFAS-verontreiniging, woningwaardevermindering, risicovolle participatie, gebruik van Chinese materialen, procedurele fouten en het gebrek aan draagvlak maken dit project onaanvaardbaar.

Het is ook onbegrijpelijk dat de gemeente de op korte termijn te verwachten nieuwe provinciale normen en rijksnormen en ten aanzien van de hiervoor genoemde punten voor de aanleg van windparken, niet afwacht, maar op gemeentelijk niveau goedkeuring wil geven voor de ontwikkeling van een nieuw windpark.

Gezien al het voorgaande verzoek ik u dringend om de ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard te stoppen, door geen verklaring van geen bedenkingen af te geven en geen omgevingsvergunning ten behoeve van het project af te geven. Voor zover nodig, zou kunnen worden gekozen voor alternatieven zoals het opwekken van zonne-energie door zonnepanelen op daken te plaatsen, de lokale opslagtechnologieën en het doorvoeren van energiebesparingen.

Daarnaast verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten. Als inwoner verdien ik een gemeente die mijn belangen behartigt en vooropstelt.

Mocht u desondanks toch Windpark A15-Lingewaard gaan (laten) ontwikkelen, dan verneem ik graag hoe de gemeente de waardedaling van mijn woning en de woningen in de omgeving van het windpark zal compenseren.

In afwachting van uw reactie op mijn vragen, verblijf ik.

Hoogachtend

5.1.2e

5.1.2e

Inwoner van Lingewaard

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2, 12

94

INGEKOMEN 02 JULI 2025

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard
Postbus 15
6680 AA Bommel

Indiener : 5.1.2e
Adres : 5.1.2e
E-mailadres : 5.1.2e 5.1.2e

Betreft : Zienswijze op ontwerp-omgevingsvergunning, ontwerp-verklaring van geen bedenkingen en M.e.r.-beoordelingsbesluit Windpark A15-Lingewaard

Zaaknummer : ODRA23AB2433

26 juni 2025, Angeren

Geacht College van burgemeester en wethouders,

Als inwoner van Lingewaard dien ik deze zienswijze in om mijn ernstige bezwaren te uiten tegen de voorgenomen ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard (hierna ook: 'windpark').

Hoewel ik het belang van de energietransitie erken, ben ik ervan overtuigd dat dit windpark aanzienlijke nadelige gevolgen heeft voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur, en financiële positie. De onderbouwing van de noodzaak van het realiseren van het project is gebrekkig en de risico's wegen zwaarder dan de beoogde voordelen. Bovendien heeft de gemeente procedurele fouten gemaakt, de wensen van de burgers onvoldoende serieus genomen en dreigt er op gemeenteniveau een besluit te worden genomen, terwijl men in afwachting is van nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken.

Daarom verzoek ik u dringend om de plannen voor Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen en de ontwikkeling niet goed te keuren. Hieronder licht ik mijn bezwaren toe in tien kernpunten, elk ondersteund door betrouwbare bronnen (met hyperlinks, voor de volledigheid met leesbare vindplaats).

1. Netcongestie, schijn van energieneutraliteit en ontbreken nut en noodzaak

Netcongestie

De Nederlandse elektriciteitsinfrastructuur kampt met ernstige netcongestie, waardoor nieuwe energiebronnen niet op het netwerk kunnen worden aangesloten en niet tegemoet kan worden gekomen aan de vraag van bedrijven en burgers. Ook in Gelderland, inclusief de gemeente Lingewaard, is de netcapaciteit ontoereikend. In Flevoland en in Gelderland staan bij Liander duizenden bedrijven en instellingen op de wachtlijst voor een (zwaardere) aansluiting. Er wordt weliswaar gewerkt aan verzwaring en uitbreiding van het overvolle stroomnet, maar TenneT verwacht dat daarvoor benodigde projecten pas in 2033 of mogelijk pas in 2035 klaar zullen zijn, en niet in 2029 zoals de verwachting was.

Bedrijven, scholen en ook wind- en zonneparken in deze regio's moeten hierdoor langer wachten op een nieuwe of zwaardere aansluiting. Dit belemmert lokale ondernemers in hun groei en verduurzaming. Desondanks overweegt de gemeente goedkeuring te verlenen aan de

ontwikkeling van een windpark dat extra druk legt op het reeds overbelaste energienetwerk. Dit verergert de netcongestie en schaadt de economische vitaliteit van Lingewaard.

Schijn van energieneutraliteit

Voorts streeft de gemeente op papier naar elektrische energieneutraliteit in 2030, maar Windpark A15-Lingewaard draagt hier niet reëel aan bij. Het windpark zou 99% van de tijd 24.000 tot 26.000 huishoudens van stroom moeten voorzien, maar windenergie is afhankelijk van weersomstandigheden. Wanneer het niet waait, moet fossiele stroom worden ingekocht, wat de afhankelijkheid van back-upcentrales vergroot. Deze centrales moeten blijven bestaan en worden onderhouden, wat de energie- en netbeheerkosten verhoogt. Om energieneutraal te worden, zouden de initiatiefnemers aan de gemeente moeten garanderen dat het windpark 99% van de tijd energie levert, wat technisch onhaalbaar is en de zwakte van dit plan blootlegt.

Geen nut en noodzaak

Tot slot leid ik uit de Kamervragen over extra windturbines op land, die onlangs aan de minister van Klimaat en Groene Groei zijn gesteld, af dat in 2024 reeds het opwekken van 39 terawattuur (TWh) aan hernieuwbare energie op land is gerealiseerd. Dit terwijl de doelstelling uit het Klimaatakkoord 42 TWh is (waarvan 35 TWh wind op land en grootschalige zon, en 7 TWh zon op daken). Er kunnen derhalve vraagtekens worden geplaatst bij het nut en de noodzaak van het project Windpark A15-Lingewaard. Het is aan de gemeente om het nut en de noodzaak van dit project, met inachtneming van voorgaande informatie, te (her)overwegen en te onderbouwen.

Om deze redenen verzoek ik u het project te heroverwegen. Ten aanzien van dit onderwerp leg ik daartoe specifiek de volgende vragen bij u neer:

- a) Is onderzocht of de windturbines op het energienetwerk kunnen worden aangesloten?
- b) Is de toezegging gedaan dat de windturbines per datum oplevering op dat netwerk kunnen worden aangesloten?
- c) Zo ja, waar kan deze toezegging (in de ter inzage gelegde stukken) worden gevonden?
- d) Zo nee, per wanneer kunnen de windturbines dan wel op het netwerk worden aangesloten?
- e) Wat heeft de aansluiting van Windpark A15-Lingewaard op het energienetwerk voor gevolgen voor woningen en bedrijven in de omgeving die dan of in de nabije toekomst ook op het netwerk willen of moeten worden aangesloten?
- f) Wat heeft de aansluiting op het netwerk van Windpark A15-Lingewaard voor gevolgen voor woningen en bedrijven die zelf op dit moment al zonnepanelen hebben en ook stroom aan het netwerk terug leveren?
- g) Is de realisatie van het project Windpark A15-Lingewaard noodzakelijk gezien alle projecten voor hernieuwbare energie die reeds op land zijn gerealiseerd en de hoeveelheid hernieuwbare energie die daarmee wordt opgewekt?

Verwijzingen:

- Uitbreiding stroomnet loopt jaren vertraging op: 'Grote klap' (12 juni 2025): <https://www.gelderlander.nl/economie/uitbreiding-stroomnet-loopt-jaren-vertraging-op-grote-klap~af2a912f/>
- Netbeheer Nederland, Rapport Netcongestie 2024): <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/06/25/studie-maatschappelijke-kosten-netcongestie>
- Change Inc., Een slim stroomnet als oplossing voor netcongestie? (2024):

<https://www.change.inc/energie/een-slim-stroomnet-als-oplossing-voor-netcongestie-twee-nederlandse-bedrijven-staan-al-in-de-rij-41288>

- Vragen van het lid Vermeer (BBB) aan de minister van Klimaat en Groene Groei over extra windturbines op land (2025Z11989):

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2025Z11989&did=2025D27430>

- Noise effects of the use of land-based wind energy, Umweltbundesamt:

<https://www.umweltbundesamt.de/en/publikationen/noise-effects-of-the-use-of-land-based-wind-energy>.

2. Gezondheidsrisico's door geluid, slagschaduw en Bisphenol (A)

Gezondheidsrisico's door geluid en slagschaduw

Windturbines veroorzaken geluidsoverlast, met name laagfrequent geluid, en slagschaduw. Inmiddels is door verschillende onderzoeken aangetoond dat laagfrequent geluid een groter probleem is dan gedacht. Het kan gezondheidsproblemen veroorzaken, zoals stress, slaapproblemen, hoofdpijn, hoge bloeddruk, hart- en vaatziekten (hartritmestoornissen), depressie, concentratieproblemen en problemen met het immuunsysteem.

De huidige normen zijn gebaseerd op verouderde inzichten. De huidige normen in het Activiteitenbesluit Milieubeheer bieden daardoor onvoldoende bescherming. De opgenomen grenswaarden van het aantal decibel zijn voorts jaargemiddelden en daardoor niet controleerbaar door bijvoorbeeld een omgevingsdienst als de ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem). De precieze effecten van laagfrequent geluid zouden eerst beter moeten worden onderzocht alvorens nog meer windturbines op land te plaatsen.

Gezondheidsrisico's door Bisphenol (A)

Naast de risico's voor de gezondheid als gevolg van het geluid van de windturbines, bestaat het risico op gezondheidsschade veroorzaakt door Bisphenol (A) (hierna: BPA). BPA is een bestanddeel van de wieken van een windturbine. Door erosie slijten deze wieken, waardoor er BPA in de directe omgeving van de windturbines terecht komt. Het RIVM kenmerkt BPA als een zeer zorgwekkende stof doordat het de hormoonhuishouding verstoort, een schadelijk effect heeft op het immuunsysteem van jonge en zelfs ongeboren kinderen en schadelijk is voor de vruchtbaarheid. Verontrustend is bovendien dat BPA nauwelijks afbreekbaar is. Door uitspoeling komt de BPA ook in sloten en rivieren terecht en in dit geval dus in de Linge. Ook de effecten van BPA, op de gezondheid van omwonenden én de natuur, zouden eerst uitvoerig(er) moeten worden onderzocht. Ook hierover dient eerst meer duidelijkheid te komen alvorens wordt besloten tot het plaatsen van nieuwe windturbines.

Gezien de afstand van mijn woning tot de geplande windturbines vrees ik door deze wezenlijke risico's voor mijn gezondheid, de gezondheid van mijn naasten en die van mijn burens. Er zullen zeker stukken te vinden zijn waarin wordt aangevoerd dat windturbines niet schadelijk zijn voor de gezondheid. Er is echter een veelvoud aan studies en onderzoeken die dat standpunt inmiddels onderbouwd weerleggen (zie voor enkele daarvan het kopje 'Verwijzingen'). De gemeente heeft onvoldoende aangetoond dat het veilig is voor de omwonenden om windturbines te plaatsen. De gemeente neemt hierdoor een onverantwoord risico voor de gezondheid van de omwonenden en de overige inwoners van Lingewaard.

Voorts zal de Boerenhoek ernstig ingeklemd raken door geluidsoverlast veroorzakende windmolens en infrastructuur: Van zowel Windpark Caprice als Windpark A15-Lingewaard, alsmede van de Betuwespoorlijn die al gerealiseerd is, als de toekomstige doortrekking van

de A15 waarvan we een enorme brug voor onze huizen krijgen. Hierdoor ontstaat cumulerend geluid. Onze leefomgeving wordt door dit alles buitengewoon ongezond.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het (laten) ontwikkelen van Windpark A15-Lingewaard bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Ten aanzien van het (her)overwegen van het project, leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn deze effecten op de gezondheid van de omwonenden meegewogen?
- b) Is onderzocht bij hoeveel woningen, hoeveel nachten per jaar, en met welke intensiteit hinder zal optreden?
- c) Zo ja, heeft de gemeente de uitkomst van dat onderzoek meegewogen en wat waren de overwegingen om desondanks tot een ontwerp-omgevingsvergunning en een ontwerp-verklaring van geen bedenkingen te komen?
- d) Zo nee, waarom heeft een dergelijk onderzoek niet plaatsgevonden?
- e) Is het juist dat tot nu toe bij alle berekeningen slechts van gemiddelden (Lden/Lnight) is uitgegaan, zonder dat een analyse van pieken, vollastmomenten of structurele nachtelijke overlast heeft plaatsgevonden?
- f) Zo ja, waarom volstaat naar het oordeel van de gemeente een dergelijk incomplete analyse en berekening?
- g) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden?
- h) Zo ja, op welke wijze is dit meegewogen in de besluitvorming?
- i) Zo nee, wat maakt dat de gemeente desondanks voornemens is het project te laten realiseren?
- j) Zou, zeker in het licht van de uitspraak van de Raad van State van 18 juni 2025, niet (alsnog) een deugdelijk onderzoek naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de gezondheid van de omwonenden dienen plaats te vinden?
- k) Is er een medisch biofysisch onderzoek gedaan naar de cumulatieve effecten van de bestaande Betuwelijn, de nog door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard, alsmede het toekomstige reeds vergunde Windpark Caprice?
- l) Zo ja, wat waren de uitkomsten daarvan en op welke wijze zijn deze meegewogen in de besluitvorming?
- m) Zo nee, waarom is er geen medisch biofysisch onderzoek naar de cumulatieve effecten gedaan, terwijl dit wel verplicht is gezien het feit dat op de locatie van dit project zich reeds de Betuwelijn bevindt en de snelweg A15 zal worden doorgetrokken, alsmede windpark Caprice gerealiseerd zal worden?
- n) In hoeverre zijn de cumulatieve effecten van de Betuwelijn, de door te trekken snelweg A15 en Windpark A15-Lingewaard en windpark Caprice op de nachtrust van de omwonenden in kaart gebracht en meegewogen?
- o) Wat maakt dat de gemeente de nieuwe rijksnormen en provinciale normen ten aanzien van het realiseren van windparken niet afwacht?
- p) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat deze windturbines inderdaad gezondheidsschade veroorzaken?
- q) Is er voldoende onderzoek gedaan naar de hoeveelheid en ernst van het voorgaande, met name in de Boerenhoek?

Verwijzingen:

- NLVOW, Symposium: Wetenschap ontbreekt in windturbinebepalingen (2024):
<https://nlvow.nl/actueel/symposium-wetenschap-ontbreekt-windturbinebepalingen>
- Raad van State, Uitspraak Windpark Delfzijl Zuid (2023):
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@136680/202003882-3-r3/#:~:text=%22De%20raad%20heeft%20zijn%20standpunt,voor%20haar%20rechtstreeks%20werkende%20windturbinebepalingen>
- Europese Autoriteit voor voedselveiligheid:
<https://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/bisphenol>
- De presentatie Bisfenol A en windturbines – Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid en de presentatie Voorkomen Bisfenol-A in oppervlaktewater Flevoland - Statencommissie Ruimte, Natuur en Duurzaamheid:
<https://stateninformatie.flevoland.nl/Vergaderingen/Statencommissie-Ruimte,-Natuur-en-Duurzaamheid-RND/2023/11-oktober/19:00/Agenderingsverzoek-Forum-voor-Democratie-en-50PLUS-Bisfenol-A>
- Analyse en advies Windturbinebeleid, huisarts Sylvia van Manen:
<https://www.windwiki.nl/wp-content/uploads/2025/02/Analyse-en-advies-windturbinebeleid.pdf>
- Zembla, Een achtergehouden rapport over het lawaai van windmolens:
<https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/zembla-podcast-een-achtergehouden-rapport-over-het-lawaai-van-windturbines>
- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,
<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

3. PFAS-verontreiniging door windturbines - risico's voor omwonenden en ecosystemen

De productie, bouw en sloop van windturbines brengen risico's op PFAS-verontreiniging (per- en polyfluoralkylstoffen-verontreiniging) met zich mee. PFAS, net als BPA ook wel 'forever chemicals' genoemd (let wel, PFAS en BPA verschillen qua chemische structuur, toepassingen en toxicologisch profiel), worden gebruikt in coatings van turbinebladen en kunnen in het milieu terechtkomen, met schadelijke gevolgen voor bodem, water, en gezondheid. Een rapport van het RIVM waarschuwt dat PFAS moeilijk afbreekbaar zijn en risico's vormen voor omwonenden en ecosystemen. Volgens wetenschappers moeten PFAS zelfs als risicofactoren voor kanker bij vrouwen worden beschouwd.

De gemeente heeft niet onderzocht of de turbines van Windpark A15-Lingewaard PFAS-vrij zijn of hoe het afval ervan wordt verwerkt. Als inwoner vrees ik voor verontreiniging van ons waardevolle landschap en ons drinkwater. Dit risico rechtvaardigt een heroverweging van het project.

De gemeente verzoek ik bij heroverweging van het project bovenstaande (opnieuw) in overweging te nemen. Meer specifiek leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) In hoeverre zijn de risico's op PFAS-verontreiniging meegewogen?
- b) Is in het besluit tot ontheffing specifiek de verontreiniging door PFAS meegenomen?
- c) Zo nee, waarom niet?
- d) Zo ja, wat zijn de overwegingen om ondanks de PFAS-verontreiniging toch een ontheffing te verlenen?
- e) Welke afspraken zijn er gemaakt met de initiatiefnemers voor de situatie waarin de windturbines zijn gerealiseerd en komt vast te staan dat sprake is van PFAS-verontreiniging, met als mogelijke effecten gezondheidsschade van de omwonenden en schade voor de natuur en biodiversiteit?

- f) Is voldoende onderzoek gedaan naar de coatings van de wieken, de hoeveelheid BPA die door erosie van de wieken van de windturbines afkomt en de effecten daarvan op de natuur?

Verwijzingen:

- RIVM, PFAS in het milieu (2023):

<https://www.rivm.nl/pfas>

- RIVM, PFAS en windturbines (op zee):

<https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2022-0241.pdf>

- Duidelijk verband' tussen blootstelling aan PFAS en verschillende kankers:

<https://www.mo.be/nieuws/duidelijk-verband-tussen-blootstelling-aan-pfas-en-verschillende-kankers>.

4. Schade aan natuur en biodiversiteit

De locatie van Windpark A15-Lingewaard, nabij de Linge en de Betuwelijn, ligt in een ecologisch waardevol gebied. Ook op andere wijze dan de reeds hiervoor genoemde, zijn windturbines schadelijk voor ecosystemen. Windturbines bedreigen namelijk onder meer vogels en vleermuizen door botsingen met de wieken, wat de biodiversiteit aantast. De provincie Gelderland heeft weliswaar een ontheffing verleend van de Wet Natuurbescherming (WNB), maar de onderbouwing hiervan is zwak. Fractie B06 heeft gewezen op onvolledige natuurtoetsen, wat mijn vertrouwen in dit proces ondermijnt.

Wat onder meer opvalt is dat bij de stikstofberekening ten behoeve van het al dan niet verlenen van de ontheffing de interne saldering is gebruikt bij de Aeries-berekening. Op grond van de uitspraak van de Raad van State in december 2024 is dat echter niet langer toegestaan. Dat betekent dat er een nieuwe Aeries-berekening zal moeten worden gemaakt. De kans dat de WNB-vergunning als gevolg daarvan ongeldig wordt verklaard, is aannemelijk.

Meerdere rapporten benadrukken dat windparken zorgvuldig moeten worden gepland om natuurverlies te voorkomen. De gemeente zou moeten kiezen voor alternatieven zoals zonnepanelen op daken, die minder impact hebben op onze natuur.

Gezien het voorgaande verzoek ik de gemeente de totstandkoming van de ontheffing van de WNB en de onderbouwing daarvan bij de heroverweging van het project Windpark A15-Lingewaard te betrekken. Onder meer verzoek ik u het volgende te onderzoeken, af te wegen en de geformuleerde vragen te beantwoorden:

- a) Is er al een nieuwe Aeries-berekening aangevraagd of gemaakt?
- b) Zo ja, kan bij de nieuwe berekening de WNB-vergunning in stand blijven?
- c) Zo nee, waarom is deze niet aangevraagd?
- d) In bijlage 4 van de ter inzage gelegde stukken, te weten de WNB-vergunningsaanvraag, is de vraag 'Zijn er op de locatie beschermde soorten aanwezig?' met 'Nee' beantwoord. Gezien onder meer het voorkomen van de Zwarte Stern in dit gebied, lijkt mij dit niet correct. Is de vergunningsaanvraag wel deugdelijk?
- e) Op welke wijze kan het plaatsen van drie windturbines worden gezien als een belang voor de volksgezondheid en openbare veiligheid (in bijlage 5 van de ter inzage gelegde stukken als 'belang a' omschreven)? Op grond van dit belang is namelijk

onthefing van de WNB verleend voor het mogen doden van vele beschermde vogelsoorten.

- f) Het is voorts van belang zich er rekenschap van te geven dat de 'voorwaarden' om ervoor te zorgen dat de in het gebied levende dieren tijdens de werkzaamheden zo min mogelijk worden geschaad, uitermate vrijblijvend zijn geformuleerd en absoluut geen waarborgen bieden. Is het mogelijk alsnog aanvullende voorwaarden te formuleren om de natuur, inclusief de in het gebied levende dieren beter te beschermen?
- g) Is het besluit dat er geen milieueffectrapportage (MER) hoeft te worden opgesteld deugdelijk en voldoende gemotiveerd? Gezien de hinderincidentie en de aanzienlijke milieugevolgen lijkt een MER in deze situatie, zeker als de windturbines ook 's nachts in bedrijf zullen zijn, namelijk wel degelijk vereist. Daarbij wijs ik (wederom) op de recente uitspraak van de Raad van State.
- h) Is het opwekken van zonne-energie als alternatief (op bedrijfspanden in Lingewaard en door het overkappen van parkeerplaatsen met daarop zonnepanelen) onderzocht en in beeld gebracht en wat was daarvan de conclusie?
- i) Zijn er nog andere alternatieven onderzocht?

Verwijzingen:

- Klimaatfeiten. De impact van windturbines op vogels, vleermuizen en insecten:

<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>

- Uitspraak Raad van State 18 juni 2025, 202300108/1/R4, ECLI:NL:RVS:2025:2677,

<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@151666/202300108-1-r4/>.

5. Landschappelijke en culturele aantasting

De windturbines, met een hoogte tot 225 meter, zullen het landschap van Lingewaard ernstig verstoren. Dit landschap, met zijn historische en culturele waarde, is essentieel voor mijn welzijn en de identiteit van onze gemeente. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) waarschuwt dat windparken de landschappelijke kwaliteit en het welzijn van inwoners schaden. De windturbines vormen een visuele inbreuk daarop. Als inwoner waardeer ik het unieke karakter van Lingewaard, dat door dit windpark verloren dreigt te gaan. De gemeente zou moeten investeren in energieprojecten die ons landschap respecteren.

De gemeenteraad verzoek ik ook om deze reden het (laten) realiseren van Windpark A15-Lingewaard te heroverwegen. Daarbij leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de waarschuwing van het PBL meegewogen bij de totstandkoming van de ontwerp-vergunning?
- b) Zo ja, op grond waarvan meent de gemeenteraad deze waarschuwing naast zich neer te kunnen leggen?
- c) Zo nee, waarom is deze waarschuwing niet meegewogen?
- d) Is het project in lijn met de bestaande beleidslijnen die in de omgevingsvisies en -plannen zijn uitgezet?

Verwijzingen:

- PBL, Ruimtelijke impact van de energietransitie (2021):

<https://www.pbl.nl/publicaties/de-ruimtelijke-impact-van-hernieuwbare-energie-een-verkenning>

- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):

<https://omroepingewaard.nl/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren/>

192

6. Verzuim informatieplicht en participatieplicht en gebrek aan draagvlak

De gemeenteraad heeft de plicht om de burgers te informeren, te laten participeren en hun wensen te respecteren. In het 'Beleidskader Energietransitie 2023-2025' heeft de gemeenteraad zelf het volgende vastgelegd: *'Onder communicatie verstaan wij het informeren (en hierdoor stimuleren) van alle betrokkenen (hierna vaak aangeduid met inwoners) met de juiste informatie. Participatie is een manier van beleid of plannen maken en uitvoeren waarbij inwoners, individueel of georganiseerd, direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid of een project.'*

Verzuim informatieplicht

Ten eerste zijn omwonenden/belanghebbenden niet of niet tijdig geïnformeerd. De bewoners van onder meer de Flierensestraat in Gendt zijn wél verschillende keren per brief geïnformeerd over windpark Caprice, maar over Windpark A15-Lingewaard hebben de meeste bewoners tot de brief gedateerd op 15 mei 2025, met daarin de uitnodiging voor de informatieavond, geen enkele rechtstreekse informatie ontvangen. De bewoners die geen huis-aan-huis-bladen ontvangen, hebben daardoor niet, in ieder geval niet laagdrempelig, informatie ontvangen over de voorgenomen ontwikkeling van het windpark.

Door mij en ook andere omwonenden worden vraagtekens gesteld bij de kale stelling van de gemeente dat 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark een uitnodiging zouden hebben gehad voor een informatieavond in 2024. Het is niet aannemelijk dat deze brief aan 1625 adressen is verzonden, maar de brief op een heel groot deel van deze adressen niet is aangekomen. Weliswaar is er tegenwoordig regelmatig kritiek op de bezorging door PostNL, maar een substantieel gedeelte van 1625 brieven kwijtraken of niet bezorgen, zou op zijn minst bijzonder te noemen zijn.

Ook kunnen vraagtekens worden gezet bij het aantal van 1625 adressen binnen een straal van twee kilometer van het windpark. De Raad van State heeft immers bepaald dat je belanghebbende bent als je binnen een afstand van tienmaal de tiphoogte van een windturbine woont. Dit betekent dat er een grotere straal zou moeten worden gehanteerd, te weten 2,25 kilometer bij een tiphoogte van 225 meter, en dus niet alle belanghebbenden door de gemeente zijn aangeschreven.

Zelfs indien de brief daadwerkelijk naar 1625 adressen is verzonden én de gehanteerde straal van twee kilometer voldoende groot zou zijn, zou het dan nog altijd slechts gaan om één enkele brief, waar over Windpark Caprice naar schatting zeker twintig brieven naar de omwonenden zijn verzonden én daadwerkelijk bij hen zijn bezorgd. Het is aan de gemeente om te waarborgen dat de inwoners tijdig en juist worden geïnformeerd en ervoor te zorgen dat ook in dit opzicht de procedure correct verloopt.

Gebrek aan draagvlak

Ten tweede is gebleken dat dit project een gebrek aan draagvlak toont. Een protestactie op 17 april 2025, waarbij een grote groep inwoners speelgoedwindturbines plaatste op de beoogde locaties, onderstreept de weerstand. Reeds meermaals zijn bij besluiten van de gemeenteraad burgerstemmen genegeerd. Burgers ervaren daardoor dat hun inbreng niet leidt tot aanpassingen. Een stemming onder inwoners zou waarschijnlijk een meerderheid tegen dit windpark opleveren. Weliswaar oordeelde de Raad van State in andere zaken dat draagvlak geen harde eis is, maar als inwoner verwacht ik dat mijn gemeente mijn belangen behartigt en

deze stelt bóven die van projectontwikkelaars.

Participatieplicht

Ten derde is het participatieproces, met een 'meedenkgroep', in deze procedure zwaar ontoereikend geweest. De deelnemers zijn volstrekt willekeurig gekozen, uitsluitend uit de groep omwonenden die wél van de ontwikkeling van het windpark op de hoogte was. De 'meedenkgroep', waarvan ik deelnemer was, zeer bewust tussen aanhalingstekens geplaatst, heeft uitsluitend de vraag voorgelegd gekregen hoe de windturbines er zouden komen en niet óf ze er zouden moeten komen en zo ja, waar. Er is een enquête gehouden onder de meedenkers, waar onder meer de keuze was tussen 2 of 3 windmolens, en niet GEEN windmolens, je moest kiezen. Ik heb als enige uit protest geweigerd om de enquête in te vullen, waarna ik door de voorzitter onder druk gezet ben om de enquête toch in te vullen! Er zijn geen verslagen gemaakt van de bijeenkomsten die iedere volgende keer aan de deelnemers voor akkoord zijn voorgelegd. Er mocht alleen gesproken worden over "details". Ook opmerkingen met betrekking tot ongerustheid over infrasoon geluid werden, je kan er ziek van worden als je er gevoelig voor bent, werden regelmatig op uiterst incorrecte wijze opzij gewoven. 5.1.2e 5.1.2e ingehuurd door de gemeente Lingewaard alsmede de voorzitter 5.1.2e speelden hier een bedenkelijke rol in. Van 'direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid of een project' is derhalve beslist geen sprake geweest.

Ook om deze reden verzoek ik de gemeente het project te heroverwegen. Daartoe leg ik de volgende vragen bij u neer:

- a) Is de procedure uit het oogpunt van informatie, participatie en inspraak correct verlopen en waaruit blijkt dat?
- b) Acht de gemeente het in dat kader voldoende dat de omwonenden slechts éénmaal zijn aangeschreven?
- c) Acht de gemeente het voldoende dat uitsluitend adressen in een straal van twee kilometer en niet een straal van 2,25 kilometer zijn aangeschreven?
- d) Waaruit blijkt dat de 1625 adressen in een straal van twee kilometer van het windpark daadwerkelijk (eenmalig) zijn aangeschreven? De verzendlijst van de betreffende brief zou eenvoudig gereproduceerd moeten kunnen worden. Nu deze geen namen van de bewoners van de adressen bevat, zou deze zelfs geopenbaard kunnen worden.
- e) Wat maakt dat de gemeente ondanks het ontbreken van draagvlak van het project dit toch wil laten realiseren, waarbij de belangen van projectontwikkelaars worden geplaatst boven die van de inwoners van Lingewaard?

Verwijzingen:

- Omroep Lingewaard, Windpark A15, en de strijd die we voeren (2025):
<https://www.omroepingewaard.nl/nieuws/windpark-a15-en-de-strijd-die-we-voeren>
- Binnenlands Bestuur, Raad van State laat omstreden windparken doorgaan (2023):
<https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/energietransitie/raad-van-state-laat-omstreden-windparken-doorgaan>

7. Procedurele fouten in het inzage- en zienswijzeproces

De gemeente heeft ernstige procedurele fouten gemaakt in het zienswijzeproces. Ten eerste is in de publicatie van de ontwerp-omgevingsvergunning, de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen en het MER-beoordelingsbesluit een onjuist zaaknummer opgenomen. Ten tweede was de website waarop zienswijzen konden worden ingediend meer dan een week niet bereikbaar via de link op de officiële website van de gemeente Lingewaard. Deze fouten

hebben mij en andere inwoners belemmerd om onze bezwaren in te dienen, wat in strijd is met de principes van zorgvuldige en transparante besluitvorming. Een vergelijkbare fout bij Windpark Caprice leidde tot een herstart van de terinzagelegging, wat aantoonde dat de gemeente haar verplichtingen kent.

Deze fout ondermijnt de rechtsgeldigheid van het proces en rechtvaardigt een opschorting van de besluitvorming totdat alle inwoners een eerlijke kans hebben gehad om hun zienswijze in te dienen. Daarom verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten.

Graag verneem ik:

- a) Of de zienswijzeprocedure opnieuw zal worden gestart.
- b) De overwegingen die daaraan ten grondslag liggen, indien wordt besloten de zienswijzeprocedure niet te herstarten.

Verwijzingen:

- Gemeente Lingewaard, Een zienswijze tegen een ontwerp omgevingsplan indienen (2024):

<https://www.lingewaard.nl/een-zienswijze-tegen-een-ontwerp-omgevingsplanindienen>

8. Waardevermindering woningen en gemiste OZB-inkomsten

De komst van Windpark A15-Lingewaard en Windpark Caprice zal naar alle waarschijnlijkheid de waarde van mijn woning aanzienlijk verlagen. Onderzoek door de Vrije Universiteit Amsterdam toont aan dat woningen binnen twee kilometer van windturbines gemiddeld 2 tot 6% in waarde dalen, met sterkere effecten in aantrekkelijke landschappen zoals Lingewaard. De belangenvereniging voor omwonenden windturbines (NLVOW) komt op basis van het rapport van TNO uit 2022 zelfs tot een gemiddelde daling van 2 tot 10%.

De windturbines dicht bij mijn woning en die van andere inwoners van Lingewaard zullen mijn én hun financiële positie schaden. De gemeente heeft deze impact niet meegewogen, wat een ernstige omissie is. Graag verneem ik hoe de gemeente deze waardedaling compenseert als men er toch voor kiest dit windpark te (laten) realiseren.

Voorts zullen er door het realiseren van dit windpark verschillende huizenbouwprojecten geen doorgang kunnen vinden (gezien onder meer de stikstofregulering, netcongestie etcetera). Onduidelijk is of de gemeenteraad dit feit en de schade die de gemeente dientengevolge lijdt als gevolg van de gemiste OZB-inkomsten van de huizen die niet kunnen worden gebouwd, heeft meegenomen in de overwegingen.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is er een planschaderisicoanalyse gemaakt?
- b) Zo nee, wat zijn de overwegingen geweest om dit niet te doen?
- c) Welke financiële schade zal er als gevolg van de waardevermindering van de bestaande woningen en de gemiste OZB-inkomsten van de niet te realiseren woningen zijn voor de Gemeente Lingewaard?
- d) Hoe zal de gemeente de waardedaling van de huizen compenseren als de gemeente toch besluit dit windpark te (laten) realiseren?

- e) Welke afspraken heeft de gemeente gemaakt met de initiatiefnemers over het vergoeden van deze schade aan de gemeente?
- f) Indien de gemeente van oordeel is dat de initiatiefnemers van de windturbines de schade van de woningeigenaren rechtstreeks dienen te compenseren, welke afspraken zijn daarover dan gemaakt met de initiatiefnemers?
- g) Welke inkomsten loopt de gemeente nog meer mis bij realisatie van het windpark?

Verwijzingen:

- VU Amsterdam en RIVM, Windturbines en woningprijzen:
<https://www.rvo.nl/onderwerpen/windenergie-op-land/wonen-windturbine>
- TNO 2022 P10374 De verwachte impact van windturbines op huizenprijzen in Nederland. Een ruimtelijke analyse voor de periode 2020-2030
<https://publications.tno.nl/publication/34639293/2ZNonx/TNO-2022-P10374.pdf>
- Planschade windmolens loopt met de RES volgens TNO op naar meer dan 15 miljard euro:
<https://nlvow.nl/actueel/planschade-windmolens-loopt-met-de-res-volgens-tno-op-naar-meer-dan-15-miljard-euro>

9. Risicovolle burgerparticipatie en negatieve energieprijzen

Het windpark biedt financiële participatie via een achtergestelde obligatielening met een verwacht rendement van 4,5% (of 5,5% voor omwonenden binnen één kilometer). Een achtergestelde lening is een risicovolle investering, waarbij participanten als laatste worden uitbetaald bij financiële problemen. Bovendien worden de financiële vooruitzichten ondermijnd door steeds vaker voorkomende negatieve energieprijzen, waarbij windparken geen inkomsten genereren en geen SDE++-subsidie ontvangen. Een rapport van TenneT wijst uit dat negatieve prijzen in 2024 vaker voorkwamen door overproductie van duurzame energie.

Als inwoner vind ik het zorgwekkend dat de gemeente een model goedkeurt dat mij blootstelt aan financiële risico's, terwijl de voordelen naar projectontwikkelaars gaan. Het Klimaatakkoord eist 50% lokaal eigendom met zeggenschap, maar dit windpark voldoet hier niet aan.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende af te wegen:

- a) Is onderzocht hoe risicovol deze financiële participatie is voor de burgers?
- b) Zo nee, waarom niet?
- c) Zo ja, wat heeft ertoe geleid dat hiermee is ingestemd?

Verwijzingen:

- TenneT, Marktanalyse negatieve energieprijzen 2024:
<https://www.businessinsider.nl/stroom-energie-rekening-negatieve-tennet-contact-zonnepaneel/>
- Klimaatakkoord (2019):
<https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2019/06/28/klimaatakkoord>

10. Afhankelijkheid van Chinese materialen

De productie van windturbines is sterk afhankelijk van Chinese materialen, zoals zeldzame aardmetalen en staal. Dit brengt economische risico's (instabiele toeleveringsketens) en ethische bezwaren (slechte arbeidsomstandigheden en milieuvervuiling) met zich mee. Het

International Energy Agency (IEA) meldt dat 60-70% van de zeldzame aardmetalen uit China komt, vaak onder slechte omstandigheden.

Door dit windpark goed te keuren, draagt Lingewaard bij aan een problematische keten, wat indruist tegen onze duurzame waarden. Ik pleit voor lokale, ethisch verantwoorde alternatieven.

Ook om deze redenen verzoek ik uw gemeenteraad het project te heroverwegen. Daarbij verzoek ik specifiek het volgende mee te nemen:

- a) Heeft de gemeenteraad onderzocht of bij het project Windpark A15-Lingewaard gebruik zal worden gemaakt van duurzame materialen, waaraan geen economische risico's of ethische bezwaren zijn verbonden?
- b) Op welke wijze hebben overwegingen ten aanzien van dit onderwerp geleid tot de totstandkoming van de onderhavige ontwerp-omgevingsvergunning en de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen?

Verwijzingen:

- IEA, The Role of Critical Minerals in Clean Energy Transitions (2021):

<https://www.iea.org/reports/the-role-of-critical-minerals-in-clean-energy-transitions>

- Human Rights Watch, mining industry and Human Rights (2034):

<https://www.hrw.org/news/2024/07/10/mining-energy-transition-needs-respect-human-rights>

Conclusie en verzoek

Bovenstaande argumenten tonen aan dat Windpark A15-Lingewaard ernstige nadelen met zich meebrengt voor mijn leefomgeving, gezondheid, natuur en financiële positie. Gezondheidsrisico's, netcongestie, de misleidende claim van energieneutraliteit, natuurverlies, landschapsaantasting, PFAS-verontreiniging, woningwaardevermindering, risicovolle participatie, gebruik van Chinese materialen, procedurele fouten en het gebrek aan draagvlak maken dit project onaanvaardbaar.

Het is ook onbegrijpelijk dat de gemeente de op korte termijn te verwachten nieuwe provinciale normen en rijksnormen en ten aanzien van de hiervoor genoemde punten voor de aanleg van windparken, niet afwacht, maar op gemeentelijk niveau goedkeuring wil geven voor de ontwikkeling van een nieuw windpark.

Gezien al het voorgaande verzoek ik u dringend om de ontwikkeling van Windpark A15-Lingewaard te stoppen, door geen verklaring van geen bedenkingen af te geven en geen omgevingsvergunning ten behoeve van het project af te geven. Voor zover nodig, zou kunnen worden gekozen voor alternatieven zoals het opwekken van zonne-energie door zonnepanelen op daken te plaatsen, de lokale opslagtechnologieën en het doorvoeren van energiebesparingen.

Daarnaast verzoek ik een herstart van het zienswijzeproces vanwege de gemaakte procedurele fouten. Als inwoner verdien ik een gemeente die mijn belangen behartigt en vooropstelt.

Mocht u desondanks toch Windpark A15-Lingewaard gaan (laten) ontwikkelen, dan verneem ik graag hoe de gemeente de waardedaling van mijn woning en de woningen in de omgeving van het windpark zal compenseren.

In afwachting van uw reactie op mijn vragen, verblijf ik.

Hc 5.1.2e

5.1.2e

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 9, 13
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub f	De bescherming van andere dan in het eerste lid, onderdeel c, genoemde concurrentiegevoelige bedrijfs- en fabricagegegevens	7

133